

วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ Journal of Liberal Arts Maejo University

เจ้าของผลงาน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

Owner: Faculty of Liberal Arts, Maejo University

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปได้เผยแพร่ผลงานวิชาการ งานวิจัย
2. เพื่อเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ข้อคิดเห็นทางวิชาการในสาขาวิชามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ภาษาและภาษาศาสตร์ นิเทศศาสตร์และการสื่อสาร และด้านการพัฒนาสุขภาพ
3. เพื่อเป็นการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
4. เพื่อเป็นการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม

Objectives:

1. To promote and distribute academic work and the research of academics, students and interested individuals.
2. To serve as a platform for the exchange of knowledge and academic findings in the Humanities, Social Sciences, Languages and Linguistics, Mass Communication and Health Science.
3. To publicise the Faculty of Liberal Arts, Maejo University.
4. To offer academic expertise to the general public.

ขอบเขต

องค์ความรู้ทางด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ภาษาและภาษาศาสตร์ นิเทศศาสตร์และการสื่อสาร และด้านการพัฒนาสุขภาพ

Areas of Interest

Humanities, Social Sciences, Languages and Linguistics, Mass Communication and Health Science.

บรรณาธิการ (Editor)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนาพร ชันชูบุตร
Asst. Prof. Chanaporn Khantabudr, Ph.D.

มหาวิทยาลัยแม่โจ้
Maejo University

กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ ดร.ศาสตรี เสาวคนธ์
Prof. Emeritus, M.D. Sasthi Saowakontha, Ph.D.

ศาสตราจารย์ ดร.สุภา เพ่งพิศ
Prof. Supa Pengpid, Ph.D.

ศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ วิทยาศักดิ์พันธุ์
Prof. Sompong Witayasakpan, Ph.D.

ศาสตราจารย์ ดร.ถนอมวงศ์ ฤกษ์พันธ์
Prof. Thanomwong Kritpet, Ph.D.

รองศาสตราจารย์พิเศษ นายแพทย์อัมพร จงเสรีจิตต์
Assoc. Prof. M.D. Amporn Jongsareejit

รองศาสตราจารย์ ดร.อังคินันท์ อินทรกำแหง
Assoc. Prof. Ungsinun Intarakamhang, Ph.D.

รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา สังขพันธานนท์
Assoc. Prof. Thanya Sangkhaphanthanon, Ph.D.

รองศาสตราจารย์ ดร.สรณัฐ ไตลังคะ
Assoc. Prof. Soranat Tailanga, Ph.D.

รองศาสตราจารย์ ดร.ชัชวดี ศรีลัมพ์
Assoc. Prof. Chatchawadee Saralamba, Ph.D.

รองศาสตราจารย์ ดร.ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี
Assoc. Prof. Pinkaew Laungaramsri, Ph.D.

รองศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ นำเจริญ
Assoc. Prof. Narin Numcharoen, Ph.D.

รองศาสตราจารย์ ดร.นิรุติ ถึงนาค
Assoc. Prof. Nirut Thuengnak, Ph.D.

รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ อ่อนศิริ
Assoc. Prof. Sombat Onsiri, Ph.D.

รองศาสตราจารย์วาสนา จันทร์สว่าง
Assoc. Prof. Wasana Junsawang

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University
มหาวิทยาลัยมหิดล
Mahidol University
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University
โรงพยาบาลลาดพร้าว
Ladprao General Hospital
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Srinakharinwirot University
มหาวิทยาลัยนเรศวร
Naresuan University
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Kasetsart University
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
Thammasat University
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Maha Sarakham University
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Kasetsart University
มหาวิทยาลัยมหิดล
Mahidol University

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรองค์ ชาคร
Asst. Prof. Ora-Ong Chakorn, Ph.D.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชมพูนุท เมฆเมืองทอง
Asst. Prof. Chomphunut Makemuengthong, Ph.D.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ณ เกษมผลกุล
Asst. Prof. Aphilak Kasempholkoon, Ph.D.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุฑารัตน์ สลธิรปัญญา
Asst. Prof. Chutarat Sathirpanya, Ph.D.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภกาญจน์ ผาทอง
Asst. Prof. Supakarn Pathong

อาจารย์ ดร.อิสระ ชูศรี
Isara Choosri, Ph.D.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ พจน์ประสาท
Asst. Prof. Somboon Pojprasat, Ph.D.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิคม มูลเมือง
Asst. Prof. Nikom Moonmuang, Ph.D.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมธี เมธาสีทธิ สุขสำเร็จ
Asst. Prof. Metee Medhasith Suksumret, Ph.D.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนทร คำยอด
Asst. Prof. Sunthron Khamyod, Ph.D.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทยา อนันต์สุชาติกุล
Asst. Prof. Hataya Anansuchatkul

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุภาพร มโนวงศ์
Asst. Prof. Supaporn Manowong

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงหทัย ลือตั้ง
Asst. Prof. Duanghatai Luedung

อาจารย์ ดร.ปารดา เดชะประทุมวัน
Parada Dechapratumwan, Ph.D.

อาจารย์ ดร.กิตยุดม กิตติธรรสกุล
Kittayut Kittitornsakul, Ph.D.

อาจารย์ ดร.กัญจน์ จันทรศรีสุคต
Gunn Chansrisukot, Ph.D.

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
National Institute of
Development Administration
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Maha Sarakham
University

มหาวิทยาลัยมหิดล
Mahidol University

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
Prince of Songkla University

มหาวิทยาลัยศิลปากร
Silpakorn University

มหาวิทยาลัยมหิดล
Mahidol University

มหาวิทยาลัยมหิดล
Mahidol University

มหาวิทยาลัยแม่โจ้
Maejo University

อาจารย์สุวรรณ เลียงหิรัญถาวร
Suwan Lianghiranthaworn
อาจารย์พงษ์ศักดิ์ รวมทรัพย์
Pongsak Ruamsap
อาจารย์วิไลวรรณ รัตนพันธ์
Wilaiwan Rattanapan
อาจารย์พสุนิต สารมาศ
Pasunit Saramad
อาจารย์มนฤทัย ไชยวิเศษ
Monruetai Chaivisate
อาจารย์อาภาลัย สุขสำราญ
Apalai Suksamran
อาจารย์ปาริฉัตร พิมล
Parichat Pimon
นางสาวศุภลักษณ์ ตีน้อย
Supaluck Deenoi
นางสาวหฤทัย คงจนจารุอนันต์
Haruthai Kongstanajaranun

มหาวิทยาลัยแม่โจ้
Maejo University
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
Maejo University

นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Advisory Board of Honour)

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.นายแพทย์ ศาสตรี เสาวคนธ์
Prof. Emeritus, M.D. Sasthi Saowakontha, Ph.D.
ศาสตราจารย์เกียรติคุณสายชล สัตยานุรักษ์
Prof. Emeritus Saichon Sattayanurak
ศาสตราจารย์เกียรติคุณสุรพล ดำริห์กุล
Prof. Emeritus Surapol Damrikul
ศาสตราจารย์กิตติคุณสุกัญญา สุจฉายา
Emeritus Prof. Sukanya Sujachaya
ศาสตราจารย์ ดร.ถนอมวงศ์ ฤกษ์พันธ์เพชร
Prof. Thanomwong Kritpet, Ph.D.
ศาสตราจารย์ ดร.เอมอัชฌา วัฒนบุรานนท์
Prof. Aimutcha Wattanaburanon, Ph.D.
ศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ สถาปิตานนท์
Prof. Parichart Sathapitanont, Pd.D

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ศาสตราจารย์ ดร.สุภา เพ่งพิศ
Prof. Supa Pengpid, Ph.D.
ศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ ตั้งธรรม
Prof. Nipon Tangtham, Ph.D.
ศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ วิทยศักดิ์พันธุ์
Prof. Sompong Witayasakpan, Ph.D.
ศาสตราจารย์ ดร.อัญชลี วงศ์วัฒนา
Prof. Unchalee Wongwattana, Ph.D.
ศาสตราจารย์อุษณีย์ ธงไชย
Prof. Usanee Thongchai
รองศาสตราจารย์พิเศษ นายแพทย์อัมพร จงเสรีจิตต์
Assoc. Prof. M.D. Amporn Jongsareejit
รองศาสตราจารย์ ดร.ปรมินท์ จารูวร
Assoc. Prof. Poramin Jaruworn, Ph.D.
รองศาสตราจารย์ ดร.เรือโท นกตล ชาดีประเสริฐ
Assoc. Prof. Lt.JG. Nopadol Chartprasert
รองศาสตราจารย์ ดร.ชัชวดี ศรีลัมพ์
Assoc. Prof. Chatchawadee Saralamba, Ph.D.
รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงธรรม อินทจักร
Assoc. Prof. Songthama Intachakra, Ph.D.
รองศาสตราจารย์ ดร.พรสุข หุ่นนิรันดร์
Assoc. Prof. Pornsuk Hunniran, Ph.D.
รองศาสตราจารย์ ดร.สุปราณี ขวัญบุญจันทร์
Assoc. Prof. Supranee Kwanboonchan, Ph.D.
รองศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา เรืองจรรยา
Assoc. Prof. Sugunya Ruangjaroon, Ph.D.
รองศาสตราจารย์ ดร.รุ่งรัตน์ ชัยสำเร็จ
Assoc. Prof. Rungrat Chaisamrej, Ph.D.

รองศาสตราจารย์ ดร.จินตนา วัชรสินธุ์
Assoc. Prof. Chintana Waeharasin, Ph.D.
รองศาสตราจารย์ ดร.นิรุต ถึงนาค
Assoc. Prof. Nirut Thuengnak, Ph.D.

มหาวิทยาลัยมหิดล
Mahidol University
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Kasetsart University
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University
มหาวิทยาลัยนเรศวร
Naresuan University
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University
โรงพยาบาลสมิติเวช
Samitivej Hospital
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
Thammasat University
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
Thammasat University
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
Thammasat University
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Srinakharinwirot University
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Srinakharinwirot University
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Srinakharinwirot University
มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
University of the Thai Chamber
of Commerce
มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Maha Sarakham
University

รองศาสตราจารย์ ดร.บุปผา อนันต์สุชาติกุล
Assoc. Prof. Buppha Anansuchatkul, Ph.D.
รองศาสตราจารย์ ดร.ชูชีพ พุทธรประเสริฐ
Assoc. Prof. Choocheep Puthaprasert, Ph.D.
รองศาสตราจารย์ ดร.สร้อยญา เสวตมลายี
Assoc. Prof. Saranya Savetamalya, Ph.D.
รองศาสตราจารย์ ดร.ทักษิณา कुमारักษ์
Assoc. Prof. Taksina Kunarucks, Ph.D.
รองศาสตราจารย์ ดร.สืบศักดิ์ แสนยาเกียรติคุณ
Assoc. Prof. Suebsak Sanyakiatikun, Ph.D.
รองศาสตราจารย์ ดร.ธิติพัฒน์ เอี่ยมมนิรันดร์
Assoc. Prof. Titipat Iamnirun, Ph.D.

รองศาสตราจารย์ ดร.น้ำทิพย์ วิภาวิน
Assoc. Prof. Namtip Wipawin, Ph.D.

รองศาสตราจารย์ ดร.นิรัช สูดสังข์
Assoc. Prof. Nirat Soodsang, Ph.D.
รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา สังขพันธ์านนท์
Assoc. Prof. Thanya Sangkhaphanthanon, Ph.D.
รองศาสตราจารย์ ดร.สุวรี ฤกษ์จारी
Assoc. Prof. Suwaree Rerkjaree, Ph.D.
รองศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา ท้วมสุข
Assoc. Prof. Kulthida Tuamsuk, Ph.D.
รองศาสตราจารย์ ดร.สรณัฐ ไตลิ่งคะ
Assoc. Prof. Soranat Tailanga, Ph.D.
รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ อ่อนสิริ
Assoc. Prof. Sombat Onsiri, Ph.D.
รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ตั้งสัจพจน์
Assoc. Prof. Suvimol Tangsujjapoj, Ph.D.
รองศาสตราจารย์ ดร.วินัย พูลศรี
Assoc. Prof. Winai Poonsri, Ph.D.
รองศาสตราจารย์ ดร.โกวิท ยิมพวง
Assoc. Prof. Kowit Pimpuang, Ph.D.
รองศาสตราจารย์ ดร.สฤกษ์พงศ์ ขุนทรง

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรมาธิราช
Sukhothai Thammathirat
Open University
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรมาธิราช
SukhothaiThammathiratOpen
University
มหาวิทยาลัยนเรศวร
Naresuan University
มหาวิทยาลัยนเรศวร
Naresuan University
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Khon Kaen University
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Khon Kaen University
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Kasetsart University
มหาวิทยาลัยศิลปากร

Assoc. Prof. Saritpong Khunsong, Ph.D
รองศาสตราจารย์ ดร.เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์
Assoc. Prof. Premwit Vivattanaseth, Ph.D
รองศาสตราจารย์ ดร.กนกวรรณ มะโนรมย์
Assoc. Prof. Kanokwan Manorom, Ph.D
รองศาสตราจารย์ ดร.กนกกานต์ แก้วนุช
Assoc. Prof. Kanokkarn Kaewnuch, Ph.D

รองศาสตราจารย์ ดร.สุวารี นามวงศ์
Asst. Prof. Suwaree Namwong, Ph.D.

รองศาสตราจารย์ ดร.จักรพงษ์ พวงงามชื่น
Assoc. Prof. Jukkaphong Pong-ngamchuen, Ph.D.
รองศาสตราจารย์ฉลอง สุนทรวานิชย์
Assoc. Prof. Chalong Soontravanich
รองศาสตราจารย์วาสนา จันทร์สว่าง
Assoc. Prof. Wasana Junsawang
รองศาสตราจารย์ทรงศักดิ์ ปรากฏวัฒนากุล
Assoc. Prof. Songsak Prangwatthanakul
รองศาสตราจารย์นราวัลย์ พูลพิพัฒน์
Assoc. Prof. Narawan Poonpipat
รองศาสตราจารย์กฤษฎา ศรีธรรมมา
Assoc. Prof. Krisada Srithamat

รองศาสตราจารย์มาลี บุญศิริพันธ์
Assoc. Prof. Malee Boonsiriphan

รองศาสตราจารย์อ้อมทิพย์ เมฆรักขานิช แคมป์
Assoc. Prof. Omtip Mekrugawanich-Kampe

รองศาสตราจารย์รังสรรค์ จันดี๊ะ
Assoc. Prof. Rangsan Chantra

รองศาสตราจารย์มธุรส สว่างบำรุง
Assoc. Prof. Maturöse Sawangbumrung

Silpakorn University
มหาวิทยาลัยพะเยา
University of Phayao
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
Ubon Ratchathani University
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
National Institute of
Development Administration
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
National Institute of
Development Administration
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
Maejo University
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University
มหาวิทยาลัยมหิดล
Mahidol University
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Maha Sarakham
University
มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
University of the Thai Chamber
of Commerce
นักวิชาการอิสระ, เชียงใหม่
Independent scholars,
Chiang Mai
นักวิชาการอิสระ, เชียงใหม่
Independent scholars,
Chiang Mai
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
Maejo University

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรดา วุฒยมายกร
Asst. Prof. Jirada Wudthayagorn, Ph.D.
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ ศรีบริสุทธิสกุล
Asst. Prof. Somsak Sriborisutsakul, Ph.D.
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒิ ทักษินธรรม
Asst. Prof. Wut Taksintum, Ph.D.
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพรัตน์ ศุทธิถกกล
Asst. Prof. Nopparat Suthitakon, Ph.D.
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมธาวี ยุทธพงษ์ธาดา
Asst. Prof. Methawee Yuttapongtada, Ph.D.
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นลินี ต้นธูนิทย์
Asst. Prof. Nalinee Tanthuvanit, Ph.D.
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โคมสี มีภักดี
Asst. Prof. Khomsi Meepukdee, Ph.D.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิสิทธิ์ เกษมผลกุล
Asst. Prof. Aphilak Kasampholkoon, Ph.D.
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ พจนประสาธ
Asst. Prof. Somboon Pojprasat, Ph.D.
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมหวัง แก้วสุฟอง
Asst. Prof. Somwang Kaewsufong, Ph.D.
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยวัฒน์ นันทศรี
Asst. Prof. Chaivat Nantasri, Ph.D.
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รวีวรรณ แพทย์สมาน
Asst. Prof. Raweewan Patsamarn, Ph.D.
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนมสิทธิ์ สอนประจักษ์
Asst. Prof. Phomsit Sonprajuk, Ph.D.
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอี่ยมพร ทิพย์เดช
Asst. Prof. Uamporn Thipdet, Ph.D.
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรนภา หอมสินธุ์
Asst. Prof. Pornnapa Homsin, Ph.D.
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัชรีย์ ศรีคำ
Asst. Prof. Watcharee Srikham, Ph.D.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Kasetsart University
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Kasetsart University
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Kasetsart University
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Thammasat University
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ลำปาง
Thammasat University
Lampang Center
มหาวิทยาลัยมหิดล
Mahidol University
มหาวิทยาลัยมหิดล
Mahidol University
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University
มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
Naresuan University
มหาวิทยาลัยพะเยา
University of Phayao
มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
Ubon Ratchathani University

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชมพูนุท เมฆเมืองทอง
Asst. Prof. Chomphunut Makemuengthong, Ph.D.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รังสรรค์ สิงห์เลิศ
Asst. Prof. rungson Singhalert, Ph.D.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประภาส ณ พิกุล
Asst. Prof. Praphat Na Phikun, Ph.D.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฏิพันธ์ อุทยานุกุล
Asst. Prof. Patipan Utayanukul, Ph.D.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุฑารัตน์ สลธิรปัญญา
Asst. Prof. Chutarat Sathirapanya, Ph.D.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรองค์ ชาคร
Asst. Prof. Ora-Ong Chakorn, Ph.D.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กังวล คัชฌิมา
Asst. Prof. Kangvol Khatshima, Ph.D.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กันยารัตน์ เคเวียเซน
Asst. Prof. Kanyarat Kwicien

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง
Asst. Prof. Pollavat Prapatong, Ph.D.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศันสนี ชุมนุมนมณี
Asst. Prof. Sunsanee Chumnummanee, Ph.D.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิรัตน์ คำศรีจันทร์
Asst. Prof. Wirat Kamsrichan, Ph.D.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บังอร ศิริสัญลักษณ์
Asst. Prof. Bangon Sirisunyaluck, Ph.D.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัตนา โพธิ์สุวรรณ
Asst. Prof. Ratana Photisuwa, Ph.D.

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Maha Sarakham
Universit

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Maha Sarakham
University

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
Chiangrai Rajabhat University

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
Chiangrai Rajabhat University

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
Prince of Songkla University

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
National Institute of
Development Administration

มหาวิทยาลัยศิลปากร
Silpakorn University

มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Khon Kaen University

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
Mae Fah Luang University

นักวิชาการอิสระ, เชียงใหม่
Independent scholars,
Chiang Mai

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิคม มูลเมือง

Asst. Prof. Nikom Moonmuang, Ph.D.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลัดดา จิตตคุตตานนท์

Asst. Prof. Ladda Chittakuttanon, Ph.D.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนาพร ชันธบุตร

Asst. Prof. Chanaporn Khantabudr, Ph.D.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ ชายทวีป

Asst. Prof. Saowalak Chaytawee, Ph.D.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรรณิดา ชันธพัทธ์

Asst. Prof. Phannida Khanthaphad, Ph.D.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมธี เมธาสิทธิ สุขสำเรือง

Asst. Prof. Metee Medhasith Suksumret, Ph.D.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนทร ค่ายอด

Asst. Prof. Sunthron Khamyod, Ph.D.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เจียรชาย อักษรดิษฐ์

Asst. Prof. Thianchai Aksrondit

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วลัยพร กาญจนการุณ

Asst. Prof. Walaiporn Kanjanakaroon

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เบญจรงค์ ใจใส แดร์ อาร์สลานิออง

Asst. Prof. Benjang Jaisai der Arslanian

ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัตรี สิทธิพงษ์

Asst. Prof. Ratri Sittipong

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุทิวรรณ อินทะกนก

Asst. Prof. Suttiwan Inthakanog

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิพรทิพย์ คำดี

Asst. Prof. Viporntip Komdi

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทยา อนันต์สุชาติกุล

Asst. Prof. Hataya Anansuchatkul

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดารานี ชุมทอง

Asst. Prof. Daranee Choomthong

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงหทัย ลือดั่ง

Asst. Prof. Duanghatai Luedung

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

Maejo University

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Chiang Mai University

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Chiang Mai University

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Chiang Mai University

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Kamphaeng Phet Rajabhat

University

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Udon Thani Rajabhat University

นักวิชาการอิสระ, เชียงใหม่

Independent scholars,

Chiang Mai

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

Maejo University

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

Maejo University

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

Maejo University

อาจารย์ ดร.วชิราภรณ์ คลั่งธนบูรณ์
Wachiraporn Klungthanaboon, Ph.D.

อาจารย์ ดร.อิสระ ชูศรี
Isara Choosri, Ph.D.

อาจารย์ ดร.อนุพงศ์ วงศ์ไชย
Anupong Wongchai, Ph.D.

อาจารย์ ดร.ตะวัน วาทกิจ

Tawan Watakit, Ph.D.

อาจารย์ ดร.สุรสม กฤษณะจุฑะ
Surasom Krisnachuta, Ph.D.

อาจารย์ ดร.สุจิตรา อัมรักเลิศ
Sujira Ammarukleart, Ph.D.

อาจารย์ ดร.วินยาภรณ์ พรหมณโชติ
Winayaporn Phrammanachote, Ph.D.

อาจารย์ ดร.กันยารัตน์ รินศรี
Kanyarat Rinsri, Ph.D.

อาจารย์ ดร.ธรรศ ศิริรัตนบัลล์
That Sriratanaban, Ph.D.

อาจารย์ ดร.วิโรจน์ สุทธิสีมา
Viroj Suttisima, Ph.D.

อาจารย์ ดร.สมคิด แก้วทิพย์
Somkit Kaewtip, Ph.D.

อาจารย์ ดร.รุจาตล นันทชาธิ์
Rujadol Nuntacharuksa, Ph.D.

อาจารย์ ดร.ปารดา เดชะประทุมวัน
Parada Dechapratumwan, Ph.D.

อาจารย์ ดร.เมธี วงศ์วีระพันธุ์
Metee Wongweerapun, Ph.D.

อาจารย์ ดร.ปิยะพันธุ์ นันตา
Piyaphun Nunta, Ph.D.

อาจารย์ ดร.กิตยุตม์ กิตติธรรสกุล
Kittayut Kittitornsakul, Ph.D.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

มหาวิทยาลัยมหิดล
Mahidol University

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
ล้านนา

Rajamangala University of
Technology Lanna

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
Ubon Ratchathani University

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ChiangMaiRajabhat University

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ChiangMaiRajabhat University

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ChiangMaiRajabhat University

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ChiangMaiRajabhat University

มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
Bangkok University

มหาวิทยาลัยแม่โจ้
Maejo University

อาจารย์ ดร.พินนภา หมวกยอด
Pinnapa Muakyod, Ph.D.
อาจารย์ ดร.จิรวัดน์ รักษ์ชาติ
Jirawat Rugchat, Ph.D.
อาจารย์ ดร.อิทธิพงษ์ ทองศรีเกตุ
Ittipong Thongsrikate, Ph.D.
อาจารย์ ดร.ปิยาพัทธ์ อารีญาติ
Piyapat Areeyat, Ph.D.

มหาวิทยาลัยแม่โจ้
Maejo University
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
Maejo University
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
Maejo University
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
Maejo University

กำหนดออก (Publication Dates)

ปีละ 2 ฉบับ (ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน และ ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม)
Two editions of the journal are published each year
(issue 1: January-June; issue 2: July-December)

ออกแบบปก (Cover Design)

นายกิติวัฒน์ ติจินดา
Kitiwat Tijinda

เลขาฯ (Secretary)

นางสาวศุภลักษณ์ ดีน้อย
Supaluck Deenoi

ผู้ช่วยเลขาฯ (Assistant Secretary)

นางสาวหฤทัย คงธนจารุอนันต์
Haruthai Kongtanajaranun

ข้อความหรือบทความในวารสารฉบับนี้เป็นความคิดเห็นของผู้เขียนโดยเฉพาะ ไม่จำเป็น
ต้องสอดคล้องกับทัศนะของคณะผู้จัดทำ และมิใช่ความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ
All the articles in this journal are the sole property of their authors.
The editorial board accepts no responsibility for the contents thereof.

Journal of

Liberal Arts

Maejo University

บทบรรณาธิการ

วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ก้าวเข้าสู่ปีที่ 9 ด้วยความมั่นคง โดยในปีนี้มีบทความวิจัยจำนวน 8 เรื่อง และบทความวิชาการจำนวน 1 เรื่อง ที่นำเสนอองค์ความรู้จากหลากหลายศาสตร์มาเผยแพร่ให้นักวิชาการและผู้สนใจทั่วไปได้อ่านเช่นเดิม

บทความวิจัยเรื่องแรกคือ กระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อระบบการเกษตรกรรมยั่งยืนและการอุปโภคบริโภคในพื้นที่ชุมชนป่าต้นน้ำบนพื้นที่สูง อำเภอภักดีชุมพล วัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ชุมชนป่าต้นน้ำบนพื้นที่สูง เรื่องที่สองคือ การรับรู้และพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานครเพื่อศึกษาการรับรู้และพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร เรื่องที่สามคือ การสร้างความหมายสัญลักษณ์ในบทเพลงลูกทุ่งนักร้องหญิง ที่มุ่งศึกษาการประกอบสร้างความหมายในบทเพลงลูกทุ่งของนักร้องหญิง และเพื่อเข้าใจกระบวนการทัศน์ที่ถูกสร้างขึ้นมาผ่านระบบการสร้างความหมายของสังคมไทยในบทเพลงลูกทุ่งของนักร้องหญิง เรื่องที่สี่คือ ผลของโปรแกรมการออกกำลังกายแบบผสมที่มีต่อค่าเปอร์เซ็นต์ไขมันและมวลกล้ามเนื้อของหญิงที่มีภาวะน้ำหนักเกินเกณฑ์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาคือ เพื่อเปรียบเทียบผลของโปรแกรมการออกกำลังกายแบบผสมที่ผู้วิจัยออกแบบขึ้น ว่าส่งผลต่อเปอร์เซ็นต์ไขมันและมวลกล้ามเนื้อของหญิงที่มีภาวะน้ำหนักเกินเกณฑ์อย่างไร เรื่องที่ห้าคือ ความต้องการจำเป็นของครูอาสาสมัครจีนต่อวิทยากรฝ่ายไทย : กรณีศึกษาโครงการอบรมครูอาสาสมัครจีน ซึ่งเป็นโครงการที่ครูอาสาสมัครต้องเข้ารับการฝึกอบรมก่อนการเดินทางมาปฏิบัติหน้าที่ในประเทศไทย เรื่องที่หก เป็นการศึกษาเกี่ยวกับสุขภาวะของผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เมืองในจังหวัดขอนแก่น ส่วนอีกสองเรื่องเป็นบทความวิจัยที่เป็นภาษาอังกฤษ คือ เรื่อง An Implementation of Active Learning in Thai University Students' English Language Classroom ซึ่งศึกษาว่าวิธีการสอนแบบ active learning ในชั้นเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมส่งผลต่อผลสำเร็จในการเรียนและเสริมสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนให้นักศึกษาอย่างไร และบทความเรื่อง Unveiling Online English Learning During the Covid-19 Era: An Analysis of Maejo University Students' Perceptions and Achievement in Fundamental English 2 Online Learning ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้และผลสำเร็จในการเรียนภาษาอังกฤษด้วยการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์อันเนื่องมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) โดยศึกษาจากกรณีการจัดการเรียนการสอนรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน 2 ให้แก่นักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้

ส่วนบทความวิชาการมีหนึ่งเรื่อง ได้แก่ ภูมิทัศน์ในความทรงจำจากตัวบทนวนิยายเรื่องบ้านในโคลนของกิตติศักดิ์ คชนทร์มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิทัศน์ในความทรงจำจากตัวบทนวนิยายเรื่องบ้านในโคลนของกิตติศักดิ์ คชนทร์ ซึ่งศึกษาโดยใช้แนวคิดภูมิทัศน์ในความทรงจำเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ร่วมกับองค์ประกอบของตัวบทซึ่งตัวบทเป็นเสมือนพื้นที่บันทึกความทรงจำ และทำหน้าที่จัดจำเหตุการณ์ สถานที่ และความรูสึกร่วมของกลุ่มคน

สุดท้ายนี้ วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ขอขอบคุณนักวิชาการทุกท่านที่ได้ส่งผลงานมาร่วมเผยแพร่ และขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาสละเวลาพิจารณาบทความและให้ข้อเสนอแนะอันมีคุณค่ายิ่ง ที่ทำให้วารสารศิลปศาสตร์สามารถดำเนินกิจกรรมจนบรรลุวัตถุประสงค์ทุกประการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนาพร ชันธุบุตร
บรรณาธิการ

- กระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อระบบการเกษตรกรรมยั่งยืน และการอุปโภคบริโภคในพื้นที่ชุมชนป่าต้นน้ำบนพื้นที่สูง อำเภอ กัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ 17
- The Process of Enhancing Participation in Water Resources Management for Sustainable agriculture and Consumption in Watershed Forest and High Areas Communities of Kanlayaniwattana District, Chiangmai Province
- สมคิด แก้วทิพย์
ปรารธนา ยศสุข
สถาพร แสงสุโพธิ์
พงศกร กาวิชัย
สิทธิชัย ธรรมชั้น
กริช สุริยะชัยพันธ์
- การรับรู้และพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร 36
- Perceptions and Preventive Behaviors of the COVID-19 among High School Students in Bangkok, Thailand
- เอมอัชฌา วัฒนบุรานนท์
มิ่งขวัญ ศิริโชติ
ปิ่นณวิษญ์ ปิยะอร่ามวงศ์
ศุภกัณฑ์ สัตยเทวา
- การสร้างความหมายสัญลักษณ์ในบทเพลงลูกทุ่งนักร้องหญิง 50
- The Semiosis in Thai Country Songs by Female Singers
- รัตน์ภรณ์ สวยกลาง
- ความต้องการจำเป็นของครูอาสาสมัครจีนต่อวิทยากรฝ่ายไทย : กรณีศึกษาโครงการอบรมครูอาสาสมัครจีน (ประเทศไทย) ประจำปี 2562 65
- The Needs Analysis of Chinese Volunteer Teachers on the Thai Lecturer: A Case Study of Chinese Volunteer Teachers Training Project 2020 (Thailand)
- พิชัย แก้วบุตร

สารบัญ

บทความวิจัย

หน้า

ผลของโปรแกรมการออกกำลังกายแบบผสมที่มีต่อค่าเปอร์เซ็นต์ไขมันและมวลกล้ามเนื้อ
ของหญิงที่มีภาวะน้ำหนักเกินเกณฑ์ 82

The Effects of Mixed Exercise Program on Fat Percentage and Muscle Mass
of Overweight Females

อรนภา ทศนัยนา

ฤกษ์ชัย แยม่วงษ์

สุขภาวะของผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เมืองในจังหวัดขอนแก่น 95

Well-being of the Elderly Migrants Who Moved to Urban Areas in Khon Kaen
Province

อิทธิพงษ์ ทองศรีเกตุ

An Implementation of Active Learning in Thai University Students' English
Language Classroom 112

Surachai Yusuk

Unveiling Online English Learning During the Covid-19 Era: An Analysis of
Maejo University Students' Perceptions and Achievement in Fundamental
English 2 Online Learning 136

Sirirat Khuankaew

Anongkorn Trail

บทความวิชาการ

ภูมิทัศน์ในความทรงจำจากตัวบทนวนิยายเรื่องบ้านในโคลนของกิตติศักดิ์ คเชนทร์
Landscape in Memories from the Text of the Novel "Ban Nai Khlon" by 157

Kittisak Khachen

ปริยาภรณ์ ชูแก้ว

กระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
เพื่อระบบการเกษตรกรรมยั่งยืนและการอุปโภคบริโภคในพื้นที่ชุมชนป่าต้นน้ำ
บนพื้นที่สูง อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ

The Process of Enhancing Participation in Water Resources
Management for Sustainable Agriculture and Consumption in
Watershed Forest and High Areas Communities of Kanlayaniwattana
District, Chiangmai Province

สมคิด แก้วทิพย์¹, ปราบณา ยศสุข², สถาพร แสงสุโพธิ์³, พงศกร กาวิชัย⁴,
สิทธิชัย ธรรมชน⁵, กริช สุริยะชัยพันธ์⁶
Somkit Keawtip¹, Pradtana Yossuk², Sathaporn Saengsupho³,
Pongsakorn Kawichai⁴, Sittichai Thummakun⁵ Krit Suriyachaipun⁶

Received: May 7, 2020

Revised: February 10, 2021

Accepted: February 23, 2021

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน
ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ชุมชนป่า
ต้นน้ำบนพื้นที่สูง อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้
กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยได้แก่ 1. กลุ่มผู้นำ
ชุมชน/ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 30 คน 2. ตัวแทนประชาชนในพื้นที่หมู่บ้านต้นแบบ จำนวน
60 คน 3. ตัวแทนกลุ่มองค์กร/หน่วยงานที่ทำงานภายในพื้นที่ จำนวน 15 หน่วยงาน 4. กลุ่ม
องค์กร/หน่วยงานนอกพื้นที่ จำนวน 10 หน่วยงาน รวมทั้งหมด 90 คน และ 25 หน่วยงาน ซึ่งการ
วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและวิเคราะห์เชิงพรรณนาโดยการตรวจสอบความเที่ยงตรง

¹ อาจารย์ประจำคณะวิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ (Lecturer, School of Administrative Studies, Maejo University) E-mail: somkid@mju.ac.th

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะวิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ (Assistant Professor, School of Administrative Studies, Maejo University) E-mail: pradtana@mju.ac.th

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะวิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ (Assistant Professor, School of Administrative Studies, Maejo University) E-mail: drsathaporn@gmail.com

⁴ ผู้ช่วยนักวิจัย (Assistant Researcher) E-mail: foon27@hotmail.com

⁵ ผู้ช่วยนักวิจัย (Assistant Researcher) E-mail: sittichai.mju@gmail.com

⁶ ผู้ช่วยนักวิจัย (Assistant Researcher) E-mail: kritkrit02@gmail.com

ของข้อมูลด้วยวิธีตรวจสอบแบบสามเส้า

ผลการวิจัยพบว่า การเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ชุมชนป่าต้นน้ำบนพื้นที่สูง อำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ สามารถแบ่งกระบวนการหรือขั้นตอนการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ชุมชนป่าต้นน้ำ ได้แก่ 1. การวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาและอุปสรรคภาพรวมของการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ชุมชนป่าต้นน้ำบนพื้นที่สูง 2. การวางระบบกลไกความร่วมมือของหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้องต่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ชุมชนป่าต้นน้ำบนพื้นที่สูง 3. การพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ระดับตำบลต่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ชุมชนป่าต้นน้ำบนพื้นที่สูง 4. การสร้างจิตสำนึกร่วมและการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (ดิน น้ำ และป่า) 5. การร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการถ่ายทอดองค์ความรู้โดยการประยุกต์ใช้แนวพระราชดำริ และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ชุมชนป่าต้นน้ำบนพื้นที่ และ 6. แนวทางการดำเนินการตามระเบียบ และกฎหมายในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่เขตป่าสงวน

คำสำคัญ: การบริหารทรัพยากรน้ำ, การมีส่วนร่วมชุมชน, ชุมชนป่าต้นน้ำ, เกษตรกรรมยั่งยืน, การอุปโภคบริโภคน้ำ

Abstract

This qualitative study participatory action research was conducted in Kanlayanivattana district, Chiang Mai Province so as to: enhance the participation process of the public, government, private and civil society sectors. This was based on the application of the Royal Initiatives and local wisdoms to the water resource management in the highland watershed community. The sample groups include: 1) community leaders and concerned personnel (30 persons); 2) representatives of people in a prototypic village (60 persons); 3) representatives of organizations/agencies in the locale of the study (15 organizations/agencies); and 4) 10 organizations/agencies outside locale of the study. The obtained data were analyzed by using content analysis and descriptive statistics. The validity of the data was examined by using the triangular method.

The study revealed that the process to enhance the participation of every sector all the parties included: 1) Analysing problems and obstacles; 2) Creating a cooperative mechanism to facilitate the participation of all parties; 3) developing (a) sub-district strategic plan(s) for water resource management in a highland watershed areas; 4) Promoting (environmental) awareness and (local) participation in conservation of natural resources (soil, water and forest); 5) Sharing and transferring knowledge about the application of the Royal Initiatives and local

wisdoms on highland water resource management; and 6) Providing legal guidelines on water resource ; and management in national reserved forest areas.

Keywords: Water Resources Management, Community Participation, Upstream Community, Sustainable Agriculture, Water Consumption.

บทนำ

ทรัพยากรน้ำถือเป็นทรัพยากรพื้นฐานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งการอุปโภคบริโภค การทำการเกษตรกรรม การอุตสาหกรรม การคมนาคม การผลิตพลังงาน และการท่องเที่ยว รวมถึงมีความสำคัญที่ช่วยรักษาความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศต่าง ๆ รัฐบาลได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำจึงได้มีการวางยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ซึ่งยุทธศาสตร์ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นจะต้องเน้นกระบวนการทำงานในเชิงบูรณาการ โดยการทำงานอย่างมีส่วนร่วมของหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง (คณะกรรมการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ, 2558) ในรอบ 40 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยประสบปัญหาภัยแล้งหลายครั้ง ก่อให้เกิดผลกระทบต่อรายได้ของเกษตรกรและความเสียหายทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก ทั้งทางด้านเกษตรกรรม และอุตสาหกรรม ที่ต้องอาศัยผลผลิตทางการเกษตรเป็นวัตถุดิบมีพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาภัยแล้งเพิ่มมากขึ้น อันเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น ฝนตกน้อยกว่าปกติหรือฝนตกไม่เป็นไปตามฤดูกาล พื้นที่ป่าถูกบุกรุก การขาดการดูแลรักษาป่าต้นน้ำ (กรมทรัพยากรน้ำ, 2560) แต่ที่ผ่านมามีการดำเนินงานในด้านการจัดการทรัพยากรน้ำนั้นยังประสบปัญหาและไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ดังเห็นได้จากการที่ในหลายพื้นที่ยังประสบปัญหาขาดแคลนน้ำ ทั้งในส่วนของน้ำกิน น้ำใช้ และน้ำเพื่อการเกษตรกรรม โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีภูมิประเทศเป็นภูเขาสูงในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน

ทั้งนี้จังหวัดเชียงใหม่เป็นพื้นที่สำคัญที่เป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำสาขาที่สำคัญ โดยพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอแม่แจ่มและอำเภอกัลยาณิวัฒนาซึ่งปกคลุมไปด้วยป่าไม้ แต่ในระยะ 10 ปีที่ผ่านมา แนวคิดการผลิตเพื่อตอบสนองต่อตลาดและระบบทุนนิยมพร้อมกับการพัฒนาด้านวัตถุและโครงสร้างพื้นฐาน ทำให้วิถีชีวิตคนลุ่มน้ำแม่แจ่มเริ่มเปลี่ยนแปลงสู่การผลิตเพื่อการตลาด เช่น การปลูกสตรอว์เบอร์รี การปลูกพืชทองญี่ปุ่น การปลูกข้าวโพด หรือการปลูกพืชตระกูลถั่ว เป็นต้น ทำให้เกิดการบุกรุกขยายพื้นที่ป่าเพิ่มมากขึ้นและวิถีการบริโภคชุมชนไม่ตรงกับการผลิตดังกล่าว ขณะเดียวกันการที่พื้นที่ของอำเภอกัลยาณิวัฒนาอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ การดำเนินวิถีชีวิตจากที่ทำไร่หมุนเวียนเปลี่ยนมาเป็นเกษตรกรรมเชิงเดี่ยวมากขึ้นเพราะไม่สามารถหมุนเวียนพื้นที่การเพาะปลูกแบบดั้งเดิมได้ รวมถึงวิถีการผลิตเกษตรกรรมที่เปลี่ยนไปจากทำรวมแปลงใหญ่ร่วมกัน กลายเป็นแปลงส่วนบุคคล ส่งผลทำให้ทรัพยากรธรรมชาติกลายเป็นเพียงปัจจัยการผลิตการเพิ่มรายได้เพื่อตอบสนองต่อความต้องการบริโภคที่เพิ่มขึ้น นำไปสู่การใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างเข้มข้น จนละเลยแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในอดีตที่เน้นการอยู่ร่วมกันของคนกับธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติ เช่น ระบบวนเกษตร ภูมิปัญญาชุมชน ประเพณีความเชื่อเดบอทุ (เป็นความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติป่าโดยเฉพาะกับต้นไม้เพราะในชีวิตของกะเหรี่ยงนั้นมี

ความเชื่อที่ว่าเมื่อเด็กทุกคนเกิดมา พ่อจะต้องเอา “เด” หรือกรรมผูกไว้กับต้นไม้ที่แข็งแรงหรือ แข็งแกร่งเพื่อให้ขวัญของเด็กได้อยู่ กับต้นไม้และให้ต้นไม้ต้นนั้นมาดูแลตัวเด็กคนนั้น ๆ ไม่มีมีการ เจ็บไข้ได้ป่วย ดังนั้นพี่น้องชาวกะเหรี่ยงจึงให้ความสำคัญกับป่าหรือต้นไม้เป็นอย่างมาก เพราะเชื่อ ว่าต้นไม้จะกลับมาดูแลชาวกะเหรี่ยงเรา) หรือการแบ่งปันผลผลิตจากป่า เป็นต้น ขณะที่เกษตรกรเอง ไม่มีอำนาจต่อรองเรื่องราคาผลผลิต สิ่งทีเกษตรกรบนที่สูงในพื้นที่ต้องประสบกับปัญหาที่สำคัญ คือปัญหาภาวะหนี้สินจากต้นทุนที่ต้องเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ทั้งค่าปุ๋ยและสารเคมีทางการเกษตร เนื่องจากดินเสื่อมคุณภาพ และเมื่อมีการแผ้วถางพื้นที่ลาดชัน การใช้พื้นที่ซ้ำซากพร้อมกับปุ๋ยเคมี จำนวนมากเพื่อปลูกพืชเชิงเดี่ยว (สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ, 2562) ส่วนพื้นที่อำเภอกลายาณวัฒนาที่ถือว่าเป็นพื้นที่สำคัญในการเป็นแหล่งกำเนิดของแหล่งน้ำ ต้นน้ำ ของลำน้ำแจ่ม แต่ในพื้นที่ต้นน้ำบนพื้นที่สูงนั้นกลับประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำเป็นอย่างมาก ทั้งในส่วนของปริมาณน้ำที่ลดลง การขาดแคลนน้ำในการอุปโภคบริโภค และขาดแคลนน้ำเพื่อการ ทำการเกษตรของประชาชนในพื้นที่ป่าต้นน้ำ อีกทั้งยังเกิดภาวะวิกฤตในช่วงหน้าแล้งที่ประสบ ปัญหาขาดแคลนน้ำอย่างรุนแรง จนประชาชนไม่สามารถทำการเพาะปลูกพืชในช่วงระยะเวลา เดือนมกราคม ถึง พฤษภาคมได้ (ดวงพร อ่อนหวาน และคณะ, 2556) ที่ผ่านมามีหน่วยงานทั้งภาค เอกชน หน่วยงานทางการศึกษา หน่วยงานวิชาการ ได้เข้ามามีบทบาทในการเข้ามาแก้ไขปัญหา ทรัพยากรน้ำในพื้นที่ แต่แก้ปัญหาการจัดการทรัพยากรน้ำนั้นไม่ประสบความสำเร็จ เป็นเพราะ ส่วนหนึ่งมาจากการที่หน่วยงานของรัฐไม่ได้วางเงื่อนไขในการมีส่วนร่วมของประชาชน และองค์กร ภาคีในการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและอีกประการหนึ่งหน่วยงานที่เข้าพัฒนาแก้ไข ปัญหาด้านการจัดการน้ำในพื้นที่ก็ไม่ได้มีการประสานการทำงานร่วมกับองค์กรที่เกี่ยวข้องจริงจัง (อัจฉรา พิเลิศ และวุฒิศักดิ์ ทัศนะธรรมย์, 2561) และประการสุดท้ายการขาดเวทีกลางในการแลกเปลี่ยนและกำหนดทิศทางการทำงานร่วมกันของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ทำงานในการจัดการน้ำในพื้นที่ ทั้งในส่วนที่มาจากภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคเครือข่าย และประชาชนในพื้นที่ ที่สำคัญการสร้าง กระบวนการรับรู้และการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ในการบริหารจัดการน้ำเพื่อ การเกษตรกรรมและการอุปโภคบริโภคในพื้นที่ยิ่งน้อยและไม่ต่อเนื่อง

ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานในการแก้ปัญหาด้านการบริหารจัดการน้ำอย่างมีส่วนร่วมใน พื้นที่อำเภอกลายาณวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ให้เกิดเป็นรูปธรรมและเกิดการทํางานในการแก้ปัญหา การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเชิงบูรณาการ โดยทุกภาคส่วนทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคีเครือข่าย และประชาชน เข้ามามีส่วนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดการน้ำเพื่อการเกษตรกรรมยั่งยืนและการอุปโภคบริโภคของประชาชนในพื้นที่ เพื่อสร้าง ความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ (ดิน น้ำ ป่า และคน) และสามารถหล่อเลี้ยงชีวิตของคนใน ลุ่มน้ำแจ่มได้ต่อไปในอนาคต

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และคณะผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบ มีส่วนร่วม ข้อมูลในการศึกษามีทั้งข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้าแหล่ง

ข้อมูลสารสนเทศ หรือข้อมูลที่ได้มีการนำเสนอเผยแพร่ทั้งในระดับองค์กร หน่วยงาน หรือ สาธารณชนทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ได้แก่ สิ่งพิมพ์ตำราวิชาการ บทความวิชาการ แผนการบริหารจัดการน้ำของประเทศ นโยบายของรัฐบาล แผนยุทธศาสตร์การ พัฒนาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ แผนการปฏิบัติงาน แผน โครงการ สื่อวีดิทัศน์ บทสัมภาษณ์ และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งหมด และข้อมูล ปฐมภูมิ โดยเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การจัดอภิปรายกลุ่มย่อย การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการวิจัยได้แก่ 1. กลุ่มผู้นำชุมชน ผู้ที่มีบทบาทหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากร น้ำ จำนวน 30 คน 2. ตัวแทนประชาชนในพื้นที่หมู่บ้านต้นแบบการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ จำนวน 60 คน 3. ตัวแทนกลุ่มองค์กร/หน่วยงานที่ทำงานภายในพื้นที่ จำนวน 15 หน่วยงาน 4. กลุ่มองค์กร/หน่วยงานนอกพื้นที่ จำนวน 10 หน่วยงาน รวมทั้งหมด 90 คน และ 25 หน่วยงาน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญเหล่านี้ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยใช้วิธี การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจภาคสนาม มาวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อสร้าง ข้อสรุปในการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการจัดกระบวนการและการทบทวนกระบวนการหลายครั้ง จากนั้นนำกระบวนการมาเรียบเรียงเป็นขั้นตอนที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย ซึ่งส่วนใหญ่ข้อมูลที่น่ามา วิเคราะห์เป็นข้อความบรรยายที่ได้จากการสังเกตการณ์ สัมภาษณ์ และการจดบันทึก ทั้งนี้คณะผู้ วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (สุภางค์ จันทวานิช, 2556) ส่วนกรอบแนวคิดของการวิจัยการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการ ขาดแคลนน้ำและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน จากการขับเคลื่อนในกระบวนการของ ภาคประชาชนในพื้นที่อำเภอภักดีพัฒนาต่อการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ หรือการจัดการที่เกี่ยวข้อง กับทรัพยากรในพื้นที่ในอดีตก่อนมีการจัดตั้งเป็นอำเภอภักดีพัฒนาหรือการเมืององค์กรปกครอง ท้องถิ่นหรือมีหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้ามาในพื้นที่ ถือได้ว่าความร่วมมือกันของภาคประชาชนหรือ ชาวบ้านในพื้นที่ค่อนข้างมีความเข้มแข็งมาก โดยการขับเคลื่อนผ่านองค์กรที่ไม่เป็นทางการที่มีการ รวมตัวกันของตัวแทนของประชาชนในพื้นที่ ที่เรียกว่า “สภาชนเผ่าพื้นเมืองมือเงาะ” โดยสภาชนเผ่า พื้นเมืองเป็นเสมือนพื้นที่พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ที่ประกอบด้วยทุกภาคส่วน ทุกเพศทุกวัย เช่น กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่ กลุ่มผู้นำทางศาสนา กลุ่มหน่ว ยงานภาครัฐ หรือกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน เป็นต้น เกือบแทบทุกกลุ่มหรือประชาชนทุกพื้นที่ที่เข้า มามีบทบาทในการพูดคุยแลกเปลี่ยนเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนหรือหาข้อเสนอร่วมกันในการหา ทางออกต่อการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องทุกๆด้านของชุมชน ซึ่งจะเห็นได้ว่าการบริหารจัดการต่อ ปัญหาการขาดแคลนน้ำก็มีกลไกการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยที่ประชาชนลุกขึ้นมา ร่วมคิด ร่วมทำและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนของตนเองก่อน เพราะส่วนหนึ่งหน่วยงานภาค รัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ถือว่าเข้ามาในพื้นที่ค่อนข้างน้อยทำให้การส่งเสริมหรือการช่วย เหลือจากหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรภายนอกชุมชนแทบจะไม่มี ทำให้ชุมชนจำเป็นต้องสร้าง เครือข่ายภาคประชาชนและการสร้างความร่วมมือที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่อย่าง แท้จริงในการแก้ไขปัญหาของชุมชนในพื้นที่ตนเองและสร้างปัจจัยเอื้อต่อการสนับสนุนจากหน่วย

งานภาครัฐและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษา

ผลการศึกษารายตามประเด็นทั้งหมดแบ่งเป็น 3 ส่วนหลัก ได้แก่ 1. บริบททั่วไปของอำเภอ กัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ 2. การเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ภาค รัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ชุมชนป่าต้นน้ำ บนพื้นที่สูง อำเภอ กัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ และ 3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการบริหาร จัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ชุมชนป่าต้นน้ำบนพื้นที่สูง อำเภอ กัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ รายละเอียดดังต่อไปนี้

1. บริบททั่วไปของอำเภอ กัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

อำเภอ กัลยาณิวัฒนา เป็นเขตการปกครองระดับอำเภอลำดับที่ 25 ของจังหวัดเชียงใหม่ และอันดับที่ 878 ของประเทศไทย จัดตั้งเมื่อ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2552 โดยแยกออกมาจากอำเภอ แม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ที่สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นป่าและภูเขาสูงชันล้อมรอบ ตั้งอยู่ในเขตป่า สงวนแห่งชาติ สภาพป่าเป็นป่าเบญจพรรณ มีอากาศหนาวเย็นตลอดทั้งปี เป็นพื้นที่ป่าไม้และภูเขา 378,245 ไร่ การเกษตร 30,391 ไร่ ที่อยู่อาศัย 3,327 ไร่ และพื้นที่โล่งสาธารณะ 4,635 ไร่ ซึ่งมี สถานที่สำคัญในพื้นที่ ได้แก่ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ อ่างเก็บน้ำห้วยอ้อ วัดบ้านจันทร์ หรือป่าสนวัดจันทร์ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ เป็นต้น อำเภอ กัลยาณิวัฒนา ประกอบด้วยทั้งหมด 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลแม่แดด ตำบลบ้านจันทร์ และตำบลแจ่มหลวง ซึ่งส่วนใหญ่คนในชุมชนเป็น พื้นท้องชาติพันธุ์ ได้แก่ ชาติพันธุ์ปกากะญอ จำนวน 18 หมู่บ้าน (ทั้งหมด 30 หย่อมบ้าน) ชาติ พันธุ์ม้ง จำนวน 3 หมู่บ้าน และชาติพันธุ์ลีซู จำนวน 1 หมู่บ้าน โดยมีจำนวนประชากรทั้งหมด ประมาณหนึ่งหมื่นสองพันคน ทั้งนี้อำเภอ กัลยาณิวัฒนา เป็นพื้นที่ป่าสนเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่มีความหลากหลายทางชีวภาพมากที่สุด แห่งหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เนื่องจากอาณาเขตบริเวณผืนป่าเดียวกันมีทั้งสนสองใบและสน สามใบขึ้นอยู่ โดยลักษณะทางภูมิศาสตร์นั้นอำเภอ กัลยาณิวัฒนาเป็นพื้นที่ภูเขาสูงชันสลับพื้นที่ราบสูง อยู่ในเขตลุ่มน้ำชั้น 1 และ 2 จึงเป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธารที่สำคัญในลุ่มน้ำแม่แจ่มตอนบน ที่ไหลไปรวมกับแม่น้ำอิง โดยพื้นที่ทั่วไปส่วนใหญ่เป็นป่าไม้และลำห้วย มีอากาศหนาวเย็นตลอดทั้งปี มีแหล่งน้ำธรรมชาติและแหล่งน้ำที่พัฒนาแล้วหลายแห่ง แต่เนื่องจากการทำงานเกษตรกรรมเชิงเดี่ยวทำให้พื้นที่ป่าต้นน้ำมีการบุกรุกและความจำเป็นต้องการใช้น้ำในปริมาณที่มากขึ้น ประกอบกับการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรและการขยายตัวทางเศรษฐกิจทำให้เกิดการขาดแคลนน้ำอย่างรุนแรง เพราะประชาชนมีความต้องการใช้น้ำทั้งด้านการเกษตร และด้านอุปโภคบริโภคเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องตามไปด้วย “คนต้นน้ำรักษาป่ารักษาน้ำ แต่ตอนนี้ไม่มีน้ำเพียงพอต่อความต้องการแล้ว” (วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2560)

2. การเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ชุมชนป่าต้นน้ำบนพื้นที่สูง อำเภอ กัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ สามารถแบ่งกระบวนการหรือขั้นตอนการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อ

การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ชุมชนป่าต้นน้ำ ได้แก่

2.1 การวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาและอุปสรรคภาพรวมของการบริหารจัดการน้ำ - จากการที่มีการจัดให้มีการระดมความคิดเห็นแต่ละหน่วยงานในมิติมุมมองที่แตกต่างกันออกไปตามบทบาทหน้าที่ของหน่วยงาน หรือองค์กรทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน พบว่า ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนบนพื้นที่สูงที่มีความซับซ้อนหลากหลายตามสภาพเงื่อนไขบริบทภูมิสังคมของแต่ละพื้นที่ตลอดจนขึ้นอยู่กับคนและระบบกฎหมายเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้แก่ ปัญหาทางตรงที่ความคิดเห็นตรงกันทั้ง 3 ภาคส่วน (ภาคประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน) คือ ปัญหาที่มีความเกี่ยวข้องกับการขาดแคลนน้ำหรือแหล่งน้ำ ปัญหาการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรกรรมในพื้นที่ ปัญหาการขาดความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและภาคประชาชนในพื้นที่ ส่วนความคิดเห็นที่ส่วนใหญ่ที่สะท้อนจากหน่วยงานภาครัฐ คือ ปัญหาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ และส่วนความคิดเห็นที่ส่วนใหญ่ที่สะท้อนจากภาคประชาชน และภาคเอกชน คือ ปัญหาการขาดแคลนอุปโภคและบริโภคของพื้นที่ ปัญหาความกังวลของแหล่งน้ำที่อาจจะมีมลพิษปนเปื้อนกับสารเคมีทางการเกษตรกรรม ปัญหาความรุนแรงของการขาดแคลนน้ำในแหล่งน้ำตามธรรมชาติพื้นที่ และปัญหาทางอ้อมที่ความคิดเห็นตรงกันทั้ง 3 ภาคส่วน (ภาคประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน) คือ ปัญหาการเปลี่ยนแปลงของวิถีวัฒนธรรมและความขัดแย้งด้านการใช้น้ำ ปัญหาจำนวนประชากร สถานประกอบการหรือสถานที่ราชการเพิ่มมากขึ้น ส่วนความคิดเห็นที่ส่วนใหญ่ที่สะท้อนจากภาครัฐ และเอกชน คือ ปัญหาที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรม หรือความเชื่อที่ถูกปฏิบัติซ้ำ ๆ จนกระทั่งเปลี่ยนแปลงเป็นภาวะปกติที่เป็นปัญหาในชุมชนแต่คนในชุมชนส่วนใหญ่มองไม่เป็นปัญหา ปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการน้ำกับเชิงเทคนิคระบบ ปัญหาด้านกฎหมายเขตป่าสงวนในการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ และส่วนความคิดเห็นที่ส่วนใหญ่ที่สะท้อนจากภาคประชาชน คือ ปัญหาที่เกิดจากปัจจัยที่ควบคุมได้ยากที่มีความเกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ทางกฎหมายของภาครัฐ ทั้งนี้ ปัญหาและอุปสรรคล้วนเกิดจากการสร้างความเข้าใจ การรับรู้ร่วมที่อยู่บนฐานข้อมูลที่ถูกต้องและการตระหนักถึงการเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่เกิด ซึ่งการมีส่วนร่วมในการพูดคุยและแสดงความคิดเห็นเป็นพื้นฐานสำคัญอันดับแรกที่สามารถสร้างพื้นที่ให้ทุกคนทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องและตรงจุดของปัญหาอย่างแท้จริง

ภาพที่ 1 การวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาและอุปสรรคภาพรวมของการบริหารจัดการน้ำ

2.2 การวางระบบกลไกความร่วมมือของหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้องต่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ชุมชนป่าต้นน้ำบนพื้นที่สูง - เบื้องต้นมีความจำเป็นเพื่อให้เห็นบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจนของหน่วยงานที่มีความรับผิดชอบโดยตรง และหน่วยงานที่มีส่วนในการสนับสนุนการขับเคลื่อนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ อีกทั้งต้องการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของกลไกที่ทุกภาคส่วนผ่านการมีส่วนร่วมทุกกระบวนการทั้งร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผิดชอบเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดสุดกับประชาชนและการรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความมั่นคงยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับทุกโครงสร้างหรือกลไกขับเคลื่อนการดำเนินงานในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นการประชุม พุดคุย การบูรณาการแผนงาน บันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) หรือการแบ่งปันข้อมูล โดยภายใต้ความร่วมมือได้มีหน่วยงานที่มีเจตจำนงและความพร้อมกับการดำเนินงานและประสานงานร่วมกันในพื้นที่ ดังต่อไปนี้ 1.วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ 2. อำเภอกัลยาณิวัฒนา 3. สำนักงานสาธารณสุขอำเภอกัลยาณิวัฒนา 4. องค์การบริหารส่วนตำบลแม่แตด 5. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านจันทร์ 6. องค์การบริหารส่วนตำบลแจ่มหลวง 7. สมาคมปกากะญอเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม 8. หน่วยป้องกันรักษาป่าที่ ชม.12 (วัดจันทร์) 9.มูลนิธิรักษ์ไทย และ 10. มูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มีเจตจำนงที่จะเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งภาคประชาชน ภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคเอกชนในการประยุกต์ใช้ตามแนวพระราชดำริ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อระบบเกษตรกรรมยั่งยืน และการอุปโภคบริโภคในพื้นที่ชุมชนป่าต้นน้ำบนพื้นที่สูง อำเภอกัลยาณิวัฒนา ที่สำคัญการดำเนินงานกลไกขับเคลื่อนต้องลงไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ของประชาชนในชุมชนอย่างทั่วถึงในการสร้างความเข้าใจ การรับรู้ในการดำเนินการเพื่อให้การขับเคลื่อนสามารถเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของทุกภาคส่วน โดยสามารถแบ่งขั้นตอนของกลไกการดำเนินงานร่วมกัน ได้แก่ 1) บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานพัฒนาพร้อมเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำบนพื้นที่สูงในพื้นที่ 2) กระบวนการสร้างความร่วมมือ และการประสานงานเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำบนพื้นที่สูงในพื้นที่ 3) การขับเคลื่อนงานความร่วมมือของหน่วยงานเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำบนพื้นที่สูงในพื้นที่

และ 4) การจัดโครงสร้างและความเชื่อมโยงการดำเนินงานกลไกขับเคลื่อนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำบนพื้นที่สูงระดับอำเภอ ระดับตำบล และระดับหมู่บ้าน

2.3 การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ระดับตำบล และกิจกรรมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ชุมชนป่าต้นน้ำบนพื้นที่สูง - เป็นแผนที่เกิดขึ้นระหว่างการวิจัยที่มีการระดม การปรึกษาหารือในการดำเนินงานขององค์กรบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ของอำเภอภักดีพัฒนา เพื่อการจัดทำร่างหรือแนวทางในการทำแผนยุทธศาสตร์เข้าสู่ระบบขององค์กรปกครองท้องถิ่นในการกำหนดความต้องการและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนในพื้นที่ระดับตำบล ทั้งนี้กระบวนการในการพูดคุยในการพัฒนาร่างแผนยุทธศาสตร์หรือแนวทางในการกำหนดการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของพื้นที่ในระดับตำบล โดยได้มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ และตัวแทนผู้นำชุมชนในพื้นที่ระดับตำบลเข้าร่วม ได้แก่ ผู้นำชุมชนในหมู่บ้าน (ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และ ส.อบต.) ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ขององค์กรบริหารส่วนตำบล ตัวแทนชาวบ้านผู้นำ ผู้แทนเจ้าหน้าที่ป่าไม้ และหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้กระบวนการในการรวบรวมข้อเสนอหรือแนวทางในการจัดทำร่างแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำในระดับตำบล ประกอบด้วยการจัดเวทีเสวนา การประชุมชนกลุ่มย่อยในหมู่บ้าน และการสัมภาษณ์กับผู้นำชุมชน และผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ซึ่งการดำเนินงานในการจัดทำร่างแผนยุทธศาสตร์ในระดับตำบลมีองค์กรบริหารส่วนตำบลในพื้นที่จำนวน 2 แห่ง (ได้แก่ อบต. บ้านจันทร์ และอบต.แม่แดด) ที่ได้เข้าร่วมเวทีการพูดคุยในการหาแนวทางในการพัฒนาร่างแผนยุทธศาสตร์ในระดับตำบล โดยสามารถกำหนดแผนการปฏิบัติงานของท้องถิ่นได้แบ่งเป็นแผนในการปฏิบัติงาน 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) แผนการปฏิบัติการพัฒนาและปรับปรุงด้านโครงสร้างพื้นฐานการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ 2) แผนการปฏิบัติการพัฒนาและปรับปรุงระบบประปาภูเขาเพื่ออุปโภคบริโภคในพื้นที่ และ 3) แผนการปฏิบัติการฟื้นฟูอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและทรัพยากรน้ำ ขณะเดียวกันยังมีการบูรณาการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชนในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในระดับตำบลให้สามารถขับเคลื่อนเป็นไปอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาทรัพยากรน้ำและอื่น ๆ ต่อไป

2.4 การสร้างจิตสำนึกร่วมของชุมชนต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (ดิน น้ำ และป่า) - เป็นการทำงานร่วมกับประชาชนในพื้นที่และประมวลออกมาเป็นกิจกรรมของชุมชนในพื้นที่หมู่บ้านต้นแบบจาก 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลบ้านจันทร์ ตำบลแจ่มหลวง และตำบลแม่แดด ประมาณ 300 คน รวมถึงหน่วยงานภาคในและภาคนอกพื้นที่ จำนวน 30 หน่วยงาน การสร้างจิตสำนึกร่วมและการสร้างมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นความต้องการของประชาชน ชุมชน และหน่วยงานในพื้นที่เพื่อกระตุ้นให้เด็ก เยาวชน คนรุ่นใหม่ ประชาชนและคนที่สนใจภายนอกได้ร่วมกิจกรรมของชุมชนในการอนุรักษ์ ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ (ดิน น้ำ และป่า) ในพื้นที่ชุมชนป่าต้นน้ำ รวมถึงการฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมความเชื่อที่ดีต่อการสร้างการมีส่วนร่วม ความรักและความสามัคคีของคนในชุมชนในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในชุมชนบนพื้นที่สูงจำเป็นต้องมองการแก้ไขปัญหาที่ครอบคลุมและเป็นองค์รวมที่สะท้อนความเป็นอยู่หรือวิถีชีวิตตามระบบนิเวศของคนในชุมชน ซึ่งการสร้างสำนึกผู้การใช้น้ำยังเป็นการพัฒนาไปสู่การสร้างสำนึกร่วมของคนในชุมชนที่มีความรับผิดชอบ

ชอบต่อตนเอง และผู้อื่น (เห็นความเดือดร้อนของผู้อื่นเสมือนเป็นความทุกข์ของตนเอง) จึงจำเป็นที่จะต้องมีการสร้างการสื่อสารให้กับประชาชน หรือหน่วยงานภายนอกชุมชนต่อในการบริหารจัดการป่าต้นน้ำของชุมชนบนพื้นที่สูงที่สามารถสร้างการรับรู้และการสื่อสารให้กับสังคมทั่วไป โดยเฉพาะผู้ที่มีความเกี่ยวข้องตลอดสายแม่ น้ำ แม่ แจ่ม หรือแม่ น้ำ บึง ที่ส่วนหนึ่งมีต้นน้ำกำเนิดจากอำเภอถ้ำกลองเพล การสร้างจิตสำนึกร่วมถือเป็นความจำเป็นเร่งด่วนของการขับเคลื่อนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติทุกมิติ เพราะคนในพื้นที่ที่เป็นกลไกสำคัญในการร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมพัฒนา ร่วมป้องกัน และร่วมแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้อง โดยเริ่มจากการสร้างการรับรู้ร่วม การเรียนรู้ร่วม และสร้างให้เกิดความรับผิดชอบร่วมของทุกคนทุกวัยในการใช้น้ำหรือการรักษาแหล่งต้นน้ำ ทำให้การกิจกรรมการสร้างสำนึกร่วมได้เริ่มจากความเชื่อ วิถีวัฒนธรรมดั้งเดิมที่เป็นต้นทุนเดิมของการพัฒนาพื้นที่เรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน เช่น การบวชป่า หรือการอธิฐานป่าต้นน้ำ การสร้างฝายชะลอน้ำในพื้นที่ลำห้วยของต้นน้ำ การปลูกป่า การทำแนวกันไฟป่า หรือการสำรวจแหล่งน้ำของเยาวชน เป็นต้น เพื่อสร้างจุดเชื่อมโยงและความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน และคนกับธรรมชาติในการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

2.5 การร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการถ่ายทอดองค์ความรู้โดยการใช้แนวพระราชดำริ และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ชุมชนป่าต้นน้ำบนพื้นที่สูง - เป็นการออกแบบแผนการเรียนรู้ร่วมของผู้นำหรือแกนนำในพื้นที่ชุมชนต้นแบบ โดยมีกลุ่มผู้นำชุมชน ผู้ที่มีบทบาทหรือมีส่วนเกี่ยวข้องที่ได้รับประโยชน์โดยตรง ประกอบด้วย ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำศาสนา ผู้นำคนรุ่นใหม่ ผู้นำสตรี และผู้นำเยาวชน ตำบลละ 30 คน รวมทั้งหมด 150 คน เพื่อการสร้างกระบวนการรับรู้และกระบวนการทัศนใหม่ผ่านการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์จากการศึกษาดูงานของชุมชนที่ประสบความสำเร็จด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ การถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์โดยการประยุกต์ใช้แนวพระราชดำรินำในการจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ชุมชนป่าต้นน้ำบนพื้นที่สูง และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ภูมิปัญญาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำบนพื้นที่ป่าต้นน้ำจากปราชญ์ชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดการสร้างการมีส่วนร่วมเกิดความตระหนักและสำนึกในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ (ดิน น้ำ ป่า) ที่สำคัญชุมชนสามารถดำเนินการกำหนดกฎระเบียบ หรือข้อตกลงร่วมกันในการใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคและแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรกรรมในพื้นที่ของชุมชนได้อย่างเพียงพอ ขณะเดียวกันผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้านเมืองคความรู้ในการจัดการทรัพยากรป่าต้นน้ำที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายเขตป่าสงวนแห่งชาติในพื้นที่บางส่วนของชุมชนที่เป็นแหล่งต้นน้ำอยู่ในพื้นที่ของเขตป่าสงวนแห่งชาตินั้น ทำให้ความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวกับกฎหมายพื้นที่ป่า หรือการดำเนินการเพื่อการดูแลอนุรักษ์ทรัพยากรป่าต้นน้ำ หรือการประสานงานเพื่อการบูรณาการการทำงานกับหน่วยงานภายในและภายนอกชุมชนเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนที่มีประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก ซึ่งกระบวนการสร้างการเรียนรู้แลกเปลี่ยนทางปัญญาของคนในพื้นที่ชุมชนบนพื้นที่สูงต่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทั้งน้ำใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคและน้ำใช้เพื่อการเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน ได้แก่ 1. การเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์จากการศึกษาดูงานของชุมชนที่ประสบความสำเร็จด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 2. การถ่ายทอดองค์ความรู้และ

ประสบการณ์โดยการประยุกต์ใช้แนวพระราชดำริในการจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ชุมชนป่าต้นน้ำบนพื้นที่สูง และ 3. การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ภูมิปัญญาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำบนพื้นที่ป่าต้นน้ำจากปราชญ์ชุมชน

2.6 แนวทางการดำเนินการตามระเบียบ และกฎหมายในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่เขตป่าสงวนแห่งชาติ - จากการระดมความคิดเห็นและการสังเคราะห์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านกฎหมาย เช่น กรมป่าไม้ หน่วยจัดการต้นน้ำขุนแม่แจ่ม คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง โครงการหลวงวัดจันทร์ มูลนิธิรักษไทยมูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สถาบันพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ผู้นำ/แกนนำในพื้นที่อำเภอภักดีชุมพล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น เพื่อหาแนวทางการดำเนินการตามระเบียบที่เอื้อต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำระดับชุมชนในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ สามารถแบ่งแนวทางออกได้ 5 ประการ ได้แก่ 1) การพิสูจน์สถานะของชุมชนหรือหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ 2) การขออนุญาตดำเนินการเพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในการบริหารจัดการน้ำระดับชุมชนในเขตพื้นที่ป่าสงวนโดยผ่านหน่วยงานภาครัฐ 3) การดำเนินโครงการ/กิจกรรมเพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในการบริหารจัดการน้ำระดับชุมชนในเขตพื้นที่ป่าสงวนร่วมกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ 4) การขออนุมัติจัดตั้งป่าชุมชน โดยชุมชนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู จัดการ บำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ 5) กระบวนการหลังการได้รับอนุญาตจากกรมป่าไม้เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในการบริหารจัดการน้ำระดับชุมชนในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ขณะเดียวกันในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจะเข้ามาดำเนินการก็จำเป็นต้องได้รับอนุญาตหรือมีการประกาศเป็นวาระฉุกเฉินก่อน (ประกาศวาระภัยแล้งของจังหวัด) ซึ่งที่ผ่านมาในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่มีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่เขตป่าสงวนเป็นเพียงการดำเนินการสร้างการสร้างความจริงสำนึกของประชาชนในพื้นที่ หรือเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ป้องกันของป่าต้นน้ำหรือลำห้วย เช่น การสร้างฝายชะลอน้ำ การบวชป่า หรือการปลูกป่า เป็นต้น ที่ได้ดำเนินการร่วมกับทางหน่วยเจ้าหน้าที่ป่าไม้ หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ หน่วยงานภาคเอกชน และกลุ่มชุมชนในพื้นที่ ส่วนการจะพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างพื้นฐานในการจัดการน้ำหรือการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่ชุมชนแม่จะสามารถดำเนินการได้ตามระเบียบของกรมป่าไม้ แต่จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินงานร่วมกับทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ชุมชนป่าต้นน้ำบนพื้นที่สูง อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดเชียงใหม่ โดยการวิเคราะห์และการสังเคราะห์ของคณะผู้วิจัยจากความคิดเห็น ความต้องการของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องที่ผ่านการแบบสัมภาษณ์ การจัดอภิปรายกลุ่มย่อย การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยสามารถแบ่งประเด็นได้ดังต่อไปนี้

3.1 การสร้างความเข้าใจและแนวทางการร่วมมือต่อประชาชนกับหน่วยงานในพื้นที่ในการใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในเขตพื้นที่ป่าตามพระราชบัญญัติป่าไม้

3.2 การสำรวจและออกแบบการบริหารจัดการน้ำโดยผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญของหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกพื้นที่

- 3.3 การจัดการองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการน้ำอย่างถูกต้องและเหมาะสมกับพื้นที่
- 3.4 การสร้างจิตสำนึกของประชาชน และการดูแลป่าต้นน้ำโดยน้อมนำศาสตร์พระราชาราชเป็นแนวทางด้านการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่
- 3.5 การลดการใช้สารเคมีในการทำการเกษตรกรรมที่ส่งผลกระทบต่อแหล่งน้ำในพื้นที่
- 3.6 การสร้างนวัตกรรมจัดการน้ำด้านการเกษตรกรรมที่มีความเหมาะสมกับการเพาะปลูกในพื้นที่
- 3.7 การจัดทำฐานข้อมูลและแหล่งรวบรวมข้อมูลการจัดการน้ำของอำเภอภักดีชุมพล
- 3.8 การดำเนินการยกร่างแผนแม่บทในระดับชุมชน ระดับตำบล และระดับอำเภอด้านการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่
- 3.9 การกระตุ้นให้ผู้นำทางจิตวิญญาณ (พระสงฆ์ หรือ ศิษยาภิบาล) เข้ามาสู่บทบาทการพัฒนาชุมชนและการร่วมแก้ไขปัญญากับชุมชน

ภาพที่ 2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

อภิปรายและสรุปผลการวิจัย

การดำเนินการวิจัยได้ข้อค้นพบที่สำคัญที่เป็นปัจจัยหรือเงื่อนไขที่สามารถนำไปสู่ความสำเร็จหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ และข้อจำกัดการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำทรัพยากรน้ำชุมชนบนพื้นที่สูงที่ได้จากการวิเคราะห์และการสังเคราะห์ของคณะผู้วิจัยผ่านแบบสัมภาษณ์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การจัดอภิปรายกลุ่มย่อย การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่หมู่บ้านต้นแบบจาก 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลบ้านจันทร์ ตำบลแจ่มหลวง และตำบลแม่แดด ประมาณ 300 คน รวมถึงหน่วยงานภาคในและภาคนอกพื้นที่ จำนวน 30 หน่วยงาน โดยข้อค้นพบและการอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้สามารถแบ่งประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1. ความสัมพันธ์โครงสร้างและบทบาทการดำเนินงานของคณะ

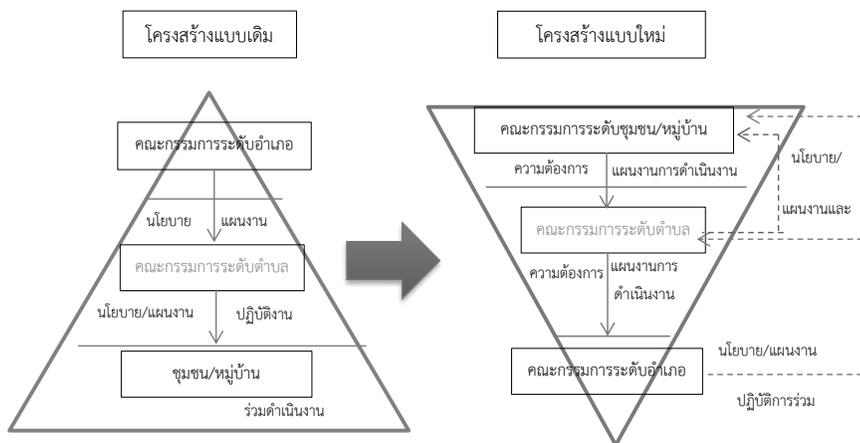
กรรมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ และ 2. การสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนต่อ
การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำบนพื้นที่สูง ดังต่อไปนี้

1. ความสัมพันธ์โครงสร้างและบทบาทการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารจัดการ
ทรัพยากรน้ำ (ระดับชุมชน ระดับตำบล และระดับอำเภอ) - จากการออกแบบโครงสร้างการดำเนินงาน
ที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำสามารถแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ คณะ
กรรมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำระดับอำเภอ คณะกรรมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำระดับ
ตำบล และคณะกรรมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำระดับชุมชน เพื่อให้การปฏิบัติงานมี
ประสิทธิภาพและประชาชนในชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานที่การร่วมคิด ร่วม
ทำ และร่วมรับผิดชอบ โดยโครงสร้างการดำเนินงานในระดับอำเภอและระดับตำบลถือเป็น
โครงสร้างมักพบเป็นประจำในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้งของทุก ๆ ปี และ
ส่วนใหญ่เป็นโครงสร้างที่มีการจัดตั้งโดยหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ ระดับอำเภอจะเป็นหน่วยงาน
อำเภอที่มีนายอำเภอเป็นประธานคณะกรรมการ และระดับตำบลจะเป็นหน่วยงานขององค์การ
ปกครองท้องถิ่นที่มีนายกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็นประธานคณะ
กรรมการดังกล่าว ซึ่งบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่
เกี่ยวข้องที่มีทั้งอำนาจในการดำเนินงานและประสานงานเพื่อปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม
หรือการบรรเทาความเดือดร้อนให้กับประชาชนในพื้นที่และแน่นอนว่าโครงสร้างดังกล่าวยังมีความ
จำเป็นต่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของภาพรวมของอำเภอกัลยาณิวัฒนา ขณะเดียวกันใน
ระดับชุมชนกลับไม่มีการจัดตั้งคณะกรรมการฯ เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ที่เป็นผู้ได้รับผลกระทบ
เข้ามามีส่วนร่วมต่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของตนเอง ซึ่งถือเป็นช่องว่างสำคัญของการไม่
สามารถแก้ไขปัญหาและไม่สามารถการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ได้จริง จึงทำให้
คณะวิจัยและกลุ่มตัวแทนประชาชนในพื้นที่กลุ่มหนึ่งเล็งเห็นความสำคัญในการจัดตั้งคณะกรรมการ
บริหารจัดการทรัพยากรน้ำระดับชุมชนหรือหมู่บ้านเพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนการประสานงานกับ
คนในชุมชนในการแก้ไขปัญหาและประสานงานร่วมกันหน่วยงานระดับตำบลและระดับอำเภอ รวม
ไปถึงการจัดทำระเบียบ ข้อกำหนดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้น้ำของคนในชุมชน (โดยได้ดำเนิน
งานร่วมกับชุมชนต้นแบบ 3 หมู่บ้าน ได้แก่บ้านหนองแดง ตำบลบ้านจันทร์ บ้านแม่แตดน้อย ตำบล
แม่แตด และบ้านห้วยยา ตำบลแจ่มหลวง)

ทั้งนี้ โครงสร้างและความสัมพันธ์ของคณะกรรมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทั้ง 3 ระดับ
มีความสำคัญเป็นอย่างมาก แต่ความสัมพันธ์ดังกล่าวแตกต่างจากโครงสร้างเดิมของหน่วยงานภาค
รัฐที่มีการสั่งการจากระดับอำเภอมายังระดับตำบลและลงมายังระดับชุมชน (คำสั่งจากบนสู่ล่าง)
ซึ่งในทางปฏิบัติการดำเนินงานระหว่างระดับอำเภอกับระดับตำบลยังมีการดำเนินงานความสัมพันธ์
ปกติของระบบราชการ แต่ในการวิจัยครั้งนี้มีความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์ของโครงสร้างตาม
บทบาทหน้าที่ที่มีการปรับเปลี่ยนใหม่ โดยมีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีระบบเปิดที่เกี่ยวข้อง
กับโครงสร้างความสัมพันธ์ขององค์กรในลักษณะระบบเปิด นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงระบบย่อย
(Subsystem) ต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ประกอบไปด้วย 5 ระบบ ได้แก่ 1.ระบบย่อย
เป้าหมายและคุณค่า 2.ระบบย่อยทางเทคนิค หรือเทคโนโลยี 3.ระบบย่อยทางจิตวิทยาสังคม

4. ระบบย่อยโครงสร้าง และ 5. ระบบย่อยการจัดการ เป็นระบบในการประสานงานย่อยทั้งในองค์กร ให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายขององค์กร โดยผ่านทาง การวางแผน การ ออกแบบโครงการและกำหนดวิธีการควบคุมในการทำงาน (เจริญผล สุวรรณโชติ, 2544: 209) โดย เน้นการดำเนินงานจากคณะกรรมการระดับชุมชนในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาของชุมชนหรือ หมู่บ้านของตนเองก่อนที่ผ่านเวทีประชาคมของหมู่บ้านหรือประชุมหารือระดับคณะกรรมการน้ำ ระดับชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนโดยชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วม เพราะชุมชนหรือคนในชุมชน มีความเข้าใจและรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ดีกว่าหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกชุมชน แต่หากปัญหา ดังกล่าวมีความจำเป็นต้องดำเนินที่ชุมชนไม่สามารถดำเนินการได้เบ็ดเสร็จที่ชุมชนเอง คณะ กรรมการระดับชุมชนจะร้องขอหรือประชุมหารือร่วมกับทางคณะกรรมการระดับตำบลเพื่อให้เข้ามา สนับสนุนหรือดำเนินการที่เกี่ยวข้อง เช่น การดำเนินงานในพื้นที่เขตป่า หรือการของบประมาณใน การก่อสร้างแหล่งน้ำ เป็นต้น หรือปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นส่วนใหญ่ในระดับตำบล ที่คณะกรรมการระดับตำบลเห็นว่าจำเป็นต้องดำเนินเป็นวาระในการพัฒนาขับเคลื่อนในการแก้ไข ปัญหาทรัพยากรน้ำในพื้นที่ระดับตำบลทางตัวแทนองค์กรปกครองท้องถิ่นที่ถือเป็นคณะกรรมการ บริหารจัดการน้ำในระดับอำเภอจะนำเสนอประเด็นปัญหาของตำบลเข้าสู่คณะกรรมการระดับอำเภอ เพื่อให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของตำบลที่ส่วนหน่วย ในโครงสร้างระดับอำเภอจะมีหน่วยงานทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการฯ เกือบ ทั้งสิ้น

ดังนั้น การให้ความสำคัญกับชุมชนในพื้นที่ผ่านคณะกรรมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ จะเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมที่ประชาชนในพื้นที่สามารถร่วมลงมือปฏิบัติได้จริงในการแก้ไข ปัญหาหรือการรับรู้ถึงปัญหาที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำหรืออื่น ๆ โดยเป็นการดำเนินงานจาก ชุมชนเพื่อชุมชนที่สะท้อนปัญหาหรือความต้องการไปสู่การกำหนดมาตรการหรือนโยบายระดับ ท้องถิ่น (ถือเป็นการดำเนินงานจากล่างสู่บน) ที่มีพลังในการขับเคลื่อนในการแก้ไขปัญหาหรือการ พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติป่าต้นน้ำของชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง และไม่เป็นการรบกวนการดำเนินงาน จากหน่วยงานภาครัฐขององค์กรใดองค์กรหนึ่งเท่านั้น แต่หน่วยงานภาครัฐเพียงแค่นี้ที่เลี้ยงที่ให้การ สนับสนุนหรือส่งเสริมหรือการชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือข้อบังคับภายในพื้นที่ รวม ถึงเป็นเครือข่ายการประสานงานในการขับเคลื่อนการเสริมสร้างการพัฒนาแหล่งน้ำให้เพียงพอและ ยั่งยืนในกับคนในพื้นที่อำเภอภักดีพัฒนา

ภาพที่ 3 ความสัมพันธ์โครงสร้างและบทบาทการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ (ระดับชุมชน ระดับตำบล และระดับอำเภอ)

2. การสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนต่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำบนพื้นที่สูง - การสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาชนหรือการรวมกลุ่มของภาคประชาชนในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นของชุมชนเป็นประเด็นที่ทางชุมชนได้ตั้งคำถามการกับการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการขาดแคลนน้ำและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน จากการขับเคลื่อนในกระบวนการของภาคประชาชนในพื้นที่อำเภอภักดีพัฒนาคือการพัฒนาต่อการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ หรือการจัดการที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรในพื้นที่ในอดีตก่อนมีการจัดตั้งเป็นอำเภอภักดีพัฒนาคือหรือการมีองค์กรปกครองท้องถิ่นหรือมีหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้ามาในพื้นที่ ถือได้ว่าการรวมตัวกันของภาคประชาชนหรือชาวบ้านในพื้นที่ค่อนข้างมีความเข้มแข็งมาก โดยการขับเคลื่อนผ่านองค์กรที่ไม่เป็นทางการที่มีการรวมตัวกันของตัวแทนของประชาชนในพื้นที่ที่เรียกว่า “สภาชนเผ่าพื้นเมืองมื่อเงะคี” (เป็นการรวมกลุ่มของผู้นำหรือแกนนำพื้นที่อำเภอภักดีพัฒนา เช่น ผู้นำทางจิตวิญญาณ (ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ ความเชื่อผี) ผู้ใหญ่บ้านกำนัน ผู้นำคนรุ่นใหม่ ผู้นำกลุ่มสตรี ผู้นำการศึกษา (ครู ประชาญ์ชุมชน) และประชาชนในพื้นที่ที่ส่วนใหญ่เป็นชาติพันธุ์ปกากะญอทุกชุมชนในอำเภอภักดีพัฒนา” โดยสภาชนเผ่าพื้นเมืองเป็นเสมือนพื้นที่ที่พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดของประชาชนในพื้นที่ที่ประกอบด้วยทุกภาคส่วนทุกเพศทุกวัย เช่น กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่ กลุ่มผู้นำทางศาสนา กลุ่มหน่วยงานภาครัฐ หรือกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน เป็นต้น เกือบแทบทุกกลุ่มหรือประชาชนทุกพื้นที่ที่เข้ามามีบทบาทในการพูดคุยแลกเปลี่ยนเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนหรือหาข้อเสนอร่วมกันในการหาทางออกต่อการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องทุก ๆ ด้านของชุมชน ซึ่งจะเป็นได้ว่าการบริหารจัดการต่อปัญหาต่าง ๆ แม้กระทั่งปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการขาดแคลนน้ำหรือการจัดการที่ดินทำกินของชุมชนพื้นที่อำเภอภักดีพัฒนาก็มีกลไกการสร้างการ

มีส่วนร่วมของประชาชนโดยที่ประชาชนร่วมคิด ร่วมทำและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนของตนเองก่อน เพราะส่วนหนึ่งหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ถือว่าเข้ามาในพื้นที่ค่อนข้างน้อยทำให้การส่งเสริมหรือการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรภายนอกชุมชนแทบจะไม่มี ทำให้ชุมชนต้องสร้างเครือข่ายภาคประชาชนและการสร้างความร่วมมือที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริงในการแก้ไขปัญหาของชุมชนในพื้นที่ตนเอง

หลังจากมีการจัดตั้งอำเภอภักดีพัฒนาได้มีการแบ่งพื้นที่อำเภอเป็น 3 ตำบล (ตำบลแม่แดด ตำบลบ้านจันทร์ และตำบลแจ่มหลวง) ทำให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการหรือการแก้ไขปัญหาในพื้นที่มากยิ่งขึ้น โดยการที่พื้นที่ที่มีการจัดตั้งเป็นอำเภอประชาชนได้รับความสะดวกสบาย และได้รับความเท่าเทียมในการดูแลการช่วยเหลือต่าง ๆ จากนโยบายและการปฏิบัติของภาครัฐ แต่ในทางตรงกันข้ามจากการที่หน่วยงานภาครัฐไม่ว่าจะเป็นภาครัฐระดับอำเภอ หรือองค์กรปกครองท้องถิ่นมีบทบาทหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายที่เป็นทางการในการดำเนินการในการแก้ไขปัญหาหรือบริหารจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ในพื้นที่ กลับทำให้โครงสร้างและกลไกการขับเคลื่อนงานในภาคประชาชนอ่อนแอลงตามไปด้วยและการที่องค์กรภาคประชาชนไม่สามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานในการแก้ไขปัญหาของชุมชนก็ย่อมทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาหรือการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่น้อยลงด้วยเช่นกัน ส่วนหนึ่งที่ทำให้การขับเคลื่อนกลไกขององค์กรชุมชนไม่สามารถดำเนินงานได้เหมือนในอดีต เพราะโครงสร้างหรือกลไกของหน่วยงานภาครัฐที่เป็นทางการได้รับการยอมรับทั้งในด้านกฎหมายและการปฏิบัติการ ด้านบุคลากร หรือด้านงบประมาณ ทำให้การดำเนินงานขับเคลื่อนในกลไกขององค์กรชุมชนถูกมองว่าเป็นการดำเนินงานแบบไม่เป็นที่ยอมรับและเป็นการดำเนินงานที่ตรงกันข้ามกับหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ การแก้ไขปัญหาของหน่วยงานภาครัฐ 10 ปีที่ผ่านมาโดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาเรื่องการขาดแคลนน้ำในพื้นที่ก็ยังไม่มีการบริหารจัดการที่ดีหรือการสร้างการมีส่วนร่วมที่ทุกภาคส่วนหรือประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานหรือร่วมรับผิดชอบต่อปัญหาดังกล่าวได้จริง ดังหลักการของการสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนโดยเฉพาะประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมากที่สุดในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ซึ่งได้มีระบบถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชนในการพัฒนาควรจะมี 4 ขั้นตอน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนดำเนินงาน เป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้ชาวชนบทรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการนำเอาปัจจัยข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน 3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน จะทำให้ชาวชนบทสามารถคิดต้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด และ 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน (ไกรวิทย์ พวงงาม, 2545: 8) และยังมีสอดคล้องกับการวิจัยของ (มรุจารี รัชชาติเจริญ, 2560) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำทางการเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนในลุ่มน้ำลำเชียงไกร พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในการประสานงานและในการส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการเข้าร่วมในการทำประชาพิจารณ์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามผลในด้านกรายงานผลการ

ดำเนินงานนั้น มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความยั่งยืนของชุมชนในลุ่มน้ำ (มูธาฮีรี รักชาติเจริญ, 2558) อย่างไรก็ตามการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ หรือการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่จำเป็นต้องมีกระบวนการหรือกลไกของสาขาวิชาชีพในพื้นที่เมืองมือเจ๊ะคี เข้ามาเป็นกลไกการขับเคลื่อนหลักในการเป็นพื้นที่ที่พูดคุยหรือการกำหนดความต้องการหรือการร่วมแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยมีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาทำหน้าที่ในการคอยให้การสนับสนุนส่งเสริมและรับฟังกระบวนการดำเนินงานของชุมชน ซึ่งขับเคลื่อนกลไกการสร้างการมีส่วนร่วมทั้งของภาคประชาชนและของภาครัฐ (รัฐส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น) จะต้องดำเนินการไปพร้อม ๆ กันอย่างเป็นคู่ขนานในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำในชุมชนบนพื้นที่สูงและการบริหารจัดการในด้านอื่น ๆ ทั้งหมดของชุมชน (นพวรรณ บุญธรรม สุรพล ดำรงกิตติกุล และ ไกรสิทธิ์ พิธิษฐ์กุล, 2558)

ดังนั้นการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของพื้นที่ชุมชนก็จำเป็นต้องให้คนในชุมชนมีบทบาทหน้าที่และเป็นผู้ปฏิบัติการหลักที่เป็นพื้นที่ของชุมชนจริง ๆ ผ่านองค์กรภาคประชาชน หรือที่เรียกว่า “สาขาวิชาชีพที่เมืองมือเจ๊ะคี” ที่ชุมชนจะสามารถพึ่งพาตนเองก่อนโดยไม่รอแต่ความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐเพียงอย่างเดียว ขณะที่หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชนทั้งในและนอกพื้นที่จะต้องเป็นหน่วยงานสนับสนุนและส่งเสริมในการดำเนินงานของภาคประชาชนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการขับเคลื่อนการพัฒนาในพื้นที่แน่นอนว่านอกจากสามารถสร้างกลไกการมีส่วนร่วมในพื้นที่ยังสามารถแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำหรือปัญหาอื่น ๆ ของชุมชนในพื้นที่ได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน รวมถึงเป็นการดำเนินโดยประชาชนและเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง

บทสรุป

จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้เห็นว่าการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญต่อคนในชุมชนบนพื้นที่สูงทั้งด้านอุปโภคบริโภคและเพื่อการเกษตรกรรม ซึ่งการกำหนดกฎ กติกา และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเป็นกลไกหนึ่งที่ต้องสร้างการรับรู้ร่วม และการมีส่วนร่วมของทุกคนในชุมชนเพื่อเป็นมติของชุมชน โดยผ่านเวทีประชาคมของชุมชนในการรับรองกฎระเบียบการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนและได้ดำเนินการกำหนดกฎระเบียบการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างมีส่วนร่วม การสร้างความเข้าใจและพื้นที่การพูดคุยของชุมชนในการสะท้อนปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาร่วมกันของคนในชุมชน จนสามารถเกิดการเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ชุมชนป่าต้นน้ำบนพื้นที่สูง อำเภอภักดีนิคม โดยสามารถแบ่งกระบวนการหรือขั้นตอนการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ชุมชนป่าต้นน้ำ ทั้งหมด 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1. การวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาและอุปสรรคภาพรวมของการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ชุมชนป่าต้นน้ำบนพื้นที่สูง 2. การวางระบบกลไกความร่วมมือของหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้องต่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ชุมชนป่าต้นน้ำบนพื้นที่สูง 3. การพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ระดับตำบลต่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ชุมชนป่าต้นน้ำบนพื้นที่สูง 4. การสร้างจิตสำนึกร่วมและการมีส่วนร่วมของ

ชุมชนต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (ดิน น้ำ และป่า) 5. การร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการถ่ายทอดองค์ความรู้โดยการประยุกต์ใช้แนวพระราชดำริ และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ชุมชนป่าต้นน้ำบนพื้นที่ และ 6. แนวทางการดำเนินการตามระเบียบและกฎหมายในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่เขตป่าสงวน ส่วนข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรวางระบบกลไกการทำงานร่วมกันขององค์กร หน่วยงาน หรือภาคประชาชนในพื้นที่ที่มีความจำเป็นและสำคัญต่อการปฏิบัติการในพื้นที่ชุมชนบนพื้นที่สูงที่พื้นที่เกือบทั้งหมดอยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ โดยเน้นกลไกเชิงพื้นที่ที่เป็นผู้ดำเนินงานหลักร่วมกันหน่วยงานในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นผู้นำชุมชน (ผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ) กลุ่มเครือข่ายในการจัดการลุ่มน้ำ และประชาชนในพื้นที่ที่เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนตามข้อตกลงของชุมชนที่มีระเบียบการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชน ที่สำคัญควรสร้างจิตสำนึกของประชาชน และการดูแลป่าต้นน้ำโดยน้อมนำศาสตร์พระราชาเป็นแนวทางด้านการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ เพื่อดำเนินการจัดระบบการใช้น้ำ หรือการทำข้อตกลงที่เป็นทางการหรือเป็นลายลักษณ์อักษรในการบังคับใช้ได้ภายในชุมชนอย่างจริงจัง ขณะเดียวกันต้องสร้างการมีส่วนร่วมของทุกคนในพื้นที่ ทั้งองค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ในการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ และยังรวมไปถึงการดูแลอนุรักษ์แหล่งน้ำหรือป่าต้นน้ำของชุมชนอย่างต่อเนื่องที่เป็นไปตามข้อตกลงหรือแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่ชุมชนร่วมกันกำหนดขึ้น การดำเนินการดังกล่าวทำให้เห็นชัดเจนว่า “การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในชุมชนบนพื้นที่สูง” สามารถช่วยสร้างความเข้าใจและลดความขัดแย้งในการจัดสรรการใช้น้ำในพื้นที่ของชุมชน หรือชุมชนข้างเคียงได้เป็นอย่างดีและสร้างความยั่งยืนของการใช้น้ำในระดับพื้นที่อย่างแท้จริง

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน) ที่เล็งเห็นความสำคัญของการวิจัย และอนุมัติทุนสนับสนุนการทำวิจัยประจำปี พ.ศ. 2561 รวมถึงความช่วยเหลือและคำแนะนำตลอดช่วงระยะเวลาของการวิจัย

รายการอ้างอิง

- โกวิทย์ พวงงาม. (2545). **การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน**. ม.ป.ท.
- คณะกรรมการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ. (2558). **แผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ**. สืบค้น 15 เมษายน 2563, จาก <http://ire.ku.ac.th/rreport/pdf/บทสรุปผู้บริหารแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ.pdf>
- เจริญผล สุวรรณโชติ. (2544). **ทฤษฎีบริหาร**. กรุงเทพฯ : อักษรไทย.
- ดวงพร อ่อนหวาน ธนบดีรินทร์ วงษ์เมืองแก่น ถวิล บุญมา. (2556). **การพัฒนาแนวทางการจัดการน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคของชุมชนบ้านตงสามหมื่น ตำบลแม่แตด อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่** (รายงานการวิจัย). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาภาคพายัพ.

- ทรัพยากรน้ำ, กรม. (2560). **สรุปผลการป้องกันและบรรเทาสถานการณ์ภัยแล้ง 2559-2560**. สืบค้น 15 เมษายน 2563, http://mekhala.dwr.go.th/imgbackend/doc_file/document_125313.pdf
- นพวรรณ บุญธรรม สุรพล ดำรงกิตติกุล และไกรสิทธิ์ พิธิษฐกุล. (2558). การพัฒนาระบบและกลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภคของชุมชนรอบพื้นที่โรงไฟฟ้าแม่เมาะ. **วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต**. 4(1); 60 - 74.
- มูรธาธีร์ รักษาดีเจริญ. (2558). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำทางการเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนในลุ่มน้ำลำเชียงไกร. **วารสารวิจัยและพัฒนาวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์**, 10(1), 76 - 87.
- แม่โจ้, มหาวิทยาลัย วิทยาลัยบริหารศาสตร์ (2560). **บทสรุปการสร้างกระบวนการบูรณาการแผนงานผ่านองค์ความรู้ภูมิปัญญาชุมชนและการสร้างพื้นที่ทางจิตวิญญาณเพื่อปกป้องอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่**. เชียงใหม่ : วนิดาการพิมพ์.
- สุภาวงศ์ จันทวานิช. (2556). **วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ. (2562). **คืนชีวิตให้อำเภอแจ่ม**. สืบค้น 15 เมษายน 2563, จาก <https://www.mhesi.go.th/main/th/knowledge/165-practical-rad/8116-2019-05-02-07-01-20>.
- อัจฉรา พิเลิศ และ วุฒิสักดิ์ ทะนวนรัมย์. (2561). การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการทรัพยากรน้ำสู่ความยั่งยืนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านแก้ง อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม. **วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต**. 6(2), 453 - 462.

การรับรู้และพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)
ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร
Perceptions and Preventive Behaviors of the COVID-19
among High School Students in Bangkok, Thailand

เอมอัชฌา วัฒนบุรานนท์¹, มิ่งขวัญ ศิริโชคติ²,
ปัทมวิชญ์ ปิยะอร่ามวงศ์³, ศุภอัทธ สัตยเทวา⁴
Aim-utcha Wattanaburanon¹, Mingkwan Sirichote²,
Pannawit Piyaaramwong³, Subhaaddh Sattayathewa⁴

Received: January 25, 2021

Revised: April 20, 2021

Accepted: May 20, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้และพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้กับพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสอบถามการรับรู้เกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และ 2) แบบสอบถามพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา และสัมประสิทธิ์สหพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 การรับรู้ความรุนแรงของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับมาก ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้เกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กับพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พบว่า มีความสัมพันธ์

¹ ศาสตราจารย์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา และคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (Professor, Faculty of Public Health, Burapha University and Faculty of Education, Chulalongkorn University) E-mail: aimutcha.wa@buu.ac.th, aimutcha.w@chula.ac.th, Corresponding Author

² อาจารย์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง (Lecturer, Faculty of Public Health, Ramkhamhaeng University) E-mail: mingkwan24@hotmail.com

³ วิทยากร 5 สำนักงานอาสาสมัคร สภากาชาดไทย (Instructor 5, Red Cross Volunteer Bureau, Thai Red Cross Society) E-mail: pannawit.p@redcross.or.th

⁴ อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (Adjunct Lecturer, Srinakharinwirot University) E-mail: subhaaddh@gmail.com

เชิงบวก ($r = 0.436$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
คำสำคัญ: การรับรู้, พฤติกรรมการป้องกันโรค, โรคโควิด 19

Abstract

This research aimed to study the perceptions and preventive behaviors of the COVID-19, and the relationship between perceptions and preventive behaviors of the COVID-19 among high school students in Bangkok. The sample group was high school students in schools under the Office of the Basic Education Commission (OBEC), the Secondary Educational Service Area Office Bangkok. The research instruments were two questionnaires asking about 1) the perceptions of COVID-19 and 2) the preventive behaviors of COVID-19. The data were analyzed by using descriptive statistics and The Pearson product-moment correlation coefficient.

The research showed that the sample group perceived the risks and the severity of COVID-19 at the high level, as well as their preventive behaviors towards COVID-19. The correlation between the perceptions of COVID-19 and the preventive behaviors of COVID-19 was found to be positive correlation ($r = 0.436$) with statistically significant at the .01 level.

Keywords: Perceptions, Preventive Behaviors, COVID-19

บทนำ

การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus disease 2019) เป็นปัญหาที่หลายประเทศทั่วโลกกำลังเผชิญ เป็นโรคติดเชื้ออุบัติใหม่ (Emerging infectious diseases) ที่มีสาเหตุมาจากไวรัสโคโรนา (Coronavirus) เช่นเดียวกับโรคทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรงหรือโรคซาร์ส (Severe acute respiratory syndrome: SARS) และโรคทางเดินหายใจตะวันออกกลางหรือโรคเมอร์ส (Middle East respiratory syndrome: MERS) โดยองค์การอนามัยโลก (WHO) ได้ประกาศให้เป็นภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุขระหว่างประเทศ (Public health emergency of international concern) หรือ PHEIC (He, Deng & Li, 2020; World Health Organization, 2020; Zhu, Zhang, Wang, Li, Yang & et al, 2020) สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทั่วโลก (ข้อมูล ณ วันที่ 24 มกราคม 2564) พบว่ามีจำนวนผู้ติดเชื้อสะสมมากกว่า 99,427,000 กว่าราย เสียชีวิตสะสมมากกว่า 2,132,000 ราย โดยสถานการณ์ในประเทศไทย (ข้อมูล ณ วันที่ 24 มกราคม 2564) พบผู้ติดเชื้อสะสม จำนวน 13,500 ราย และมีผู้เสียชีวิตสะสม 73 ราย (Worldometer, 2021)

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในหลายประเทศทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยยังคงมีการแพร่ระบาดอย่างต่อเนื่อง ตรวจพบผู้ติดเชื้อรายใหม่และมีจำนวนผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้นทุกวัน ในประเทศไทยนั้นทางกระทรวงสาธารณสุข หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงาน

ที่เกี่ยวข้องรวมถึงประชาชนทุกภาคส่วนได้ร่วมดำเนินการป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และให้ความสำคัญในการปฏิบัติตนในการป้องกันโรคอย่างเคร่งครัด เช่น การสวมหน้ากากอนามัย การหมั่นทำความสะอาดมือ การรักษาระยะห่างทางกายภาพ (Physical Distancing) ฯลฯ การส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้และสามารถปฏิบัติตนในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 รวมทั้งมีความฉลาดรู้ทางสุขภาพ (Health Literacy) นั้นเป็นส่วนสำคัญในการลดโอกาสของการแพร่ระบาดของโรค นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นประชาชนกลุ่มหนึ่งที่อยู่ในช่วงวัยรุ่น และมีโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เช่นเดียวกับกับประชาชนทุกกลุ่มวัย จำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมให้มีความรู้และวิธีการปฏิบัติตนในการป้องกันโรคอย่างถูกต้อง รวมทั้งส่งเสริมให้มีทักษะ มีกระบวนการคิด สามารถปรับตัวและพร้อมรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ (มิ่งขวัญ ศิริโชติ, 2563; เอมอัชมา วัฒนบุรณานท์ และปณณวิษณุ ปิยะอร่ามวงศ์, 2563)

แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ (Health Belief Model) (Becker, 1974; Janz & Becker 1984) เป็นแบบแผนที่อธิบายการตัดสินใจของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสุขภาพ ซึ่งประกอบด้วย การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเกิดโรค (Perceived Susceptibility) การรับรู้ความรุนแรงของโรค (Perceived Severity) การรับรู้ประโยชน์ของการรักษาและป้องกันโรค (Perceived Benefits) และการรับรู้ต่ออุปสรรค (Perceived Barriers) โดยผู้วิจัยได้นำการรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเกิดโรคและการรับรู้ความรุนแรงของโรคในแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาการรับรู้ โดยทั้ง 2 ด้านนี้ เป็นปัจจัยในการชักนำให้เกิดพฤติกรรมมาป้องกันโรค โดยการที่บุคคลนั้นมีการรับรู้โอกาสเสี่ยงและการรับรู้ความรุนแรงทำให้รับรู้ถึงภาวะคุกคาม อันตรายที่เกิดจากโรค รวมทั้งการเจ็บป่วย ซึ่งจะทำให้บุคคลนั้นมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพ และมีการปฏิบัติตนในการป้องกันโรค ดังนั้นผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญของการรับรู้และพฤติกรรมมาป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อประโยชน์ในการวางแผนป้องกันโรค การจัดการเรียนรู้สุขศึกษา การจัดโปรแกรมหรือกิจกรรมป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการรับรู้และพฤติกรรมมาป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้กับพฤติกรรมมาป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น **ประชากร** คือ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

กรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 51,790 คน (กลุ่มสารสนเทศ สำนักนโยบายและแผนการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563ก) และสำนักงานเขตพื้นที่การ
ศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำนวน 56,121 คน (กลุ่มสารสนเทศ สำนักนโยบาย
และแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563ข) รวม
107,911 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนในสังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
กรุงเทพมหานคร เขต 1 และเขต 2 โดยผู้วิจัยได้คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ
Yamane (1967) โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับความคลาดเคลื่อนไม่เกิน
ร้อยละ 5 ดังนี้

สูตรการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Yamane (1967)

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ

n	=	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
N	=	แทน	จำนวนประชากรทั้งหมด
e	=	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง

$$n = \frac{107,911}{1 + 107,911(0.05)^2}$$

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ซึ่งเป็นจำนวนที่ไม่ต่ำกว่าค่า n ที่คำนวณได้

จากการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Yamane (1967) ผู้วิจัยได้กลุ่ม
ตัวอย่างจำนวน 400 คน ทั้งนี้โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 และเขต 2 มีจำนวนโรงเรียน
ทั้งหมด 119 โรงเรียน แบ่งเป็นเขต 1 จำนวน 67 โรงเรียน และเขต 2 จำนวน 52 โรงเรียน ได้
ทำการคัดเลือกโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. สุ่มโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างโดยทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ใช้วิธี
การจับฉลากจากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 67 โรงเรียน และเขต 2 จำนวน
52 โรงเรียน โดยกำหนดเขตละ 5 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 10 โรงเรียน
2. คัดเลือกตัวอย่างในแต่ละโรงเรียนโดยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental sampling)
โรงเรียนละ 40 คน รวมทั้งสิ้น 400 คน และในกรณีโรงเรียนใดที่ได้รับการสุ่มมานั้น มีจำนวน

ตัวอย่างนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวนน้อยกว่าที่กำหนด หรือมีนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายไม่ประสงค์เข้าร่วมโครงการวิจัย ทำให้ไม่สามารถเก็บข้อมูลได้ครบถ้วนตามจำนวนที่กำหนด ผู้วิจัยจะทำการคัดเลือกตัวอย่างในโรงเรียนอื่นที่ได้รับการสุ่ม เพื่อทดแทนข้อมูลที่ขาดหายไป จนกว่าจะได้ตัวอย่างครบตามจำนวนที่กำหนด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ ระดับชั้น และการปฏิบัติตนของนักเรียนในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการรับรู้เกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่

1. การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จำนวน 10 ข้อ
  2. การรับรู้ความรุนแรงของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จำนวน 10 ข้อ
- รวมทั้งสิ้น 20 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบประเมินค่า โดยมีการกำหนด

เกณฑ์การให้คะแนนการรับรู้และการประเมินค่าเฉลี่ยของคะแนนการรับรู้ ดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนนการรับรู้เกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

รับรู้มากที่สุด	ให้	4 คะแนน
รับรู้มาก	ให้	3 คะแนน
รับรู้น้อย	ให้	2 คะแนน
รู้น้อยที่สุด	ให้	1 คะแนน

การประเมินค่าเฉลี่ยของคะแนนการรับรู้เกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ค่าเฉลี่ยของคะแนน	เกณฑ์การประเมิน
3.51 - 4.00	การรับรู้อยู่ในระดับมากที่สุด
2.51 - 3.50	การรับรู้อยู่ในระดับมาก
1.51 - 2.50	การรับรู้อยู่ในระดับน้อย
1.00 - 1.50	การรับรู้อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการรับประทานอาหาร จำนวน 10 ข้อ
2. ด้านการออกกำลังกาย จำนวน 10 ข้อ
3. ด้านการพักผ่อน จำนวน 10 ข้อ

รวมทั้งสิ้น 30 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบประเมินค่า โดยมีการกำหนด

เกณฑ์การให้คะแนนการปฏิบัติและการประเมินค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติ ดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนนการพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ปฏิบัติเป็นประจำสม่ำเสมอ	ให้	4 คะแนน
ปฏิบัติบ่อยครั้ง	ให้	3 คะแนน
ปฏิบัติบางครั้ง	ให้	2 คะแนน

ไม่เคยปฏิบัติ	ให้	1 คะแนน
ความถี่ของพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019		
ปฏิบัติเป็นประจำสม่ำเสมอ	หมายถึง	ปฏิบัติ 6-7 วันต่อสัปดาห์
ปฏิบัติบ่อยครั้ง	หมายถึง	ปฏิบัติ 4-5 วันต่อสัปดาห์
ปฏิบัติบางครั้ง	หมายถึง	ปฏิบัติ 2-3 วันต่อสัปดาห์
ไม่เคยปฏิบัติ	หมายถึง	ปฏิบัติ 0-1 วันต่อสัปดาห์
การประเมินค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019		

ค่าเฉลี่ยของคะแนน

เกณฑ์การประเมิน

3.51 - 4.00	มีการปฏิบัติได้ดีมาก
2.51 - 3.50	มีการปฏิบัติได้ดี
1.51 - 2.50	มีการปฏิบัติพอใช้
1.00 - 1.50	มีการปฏิบัติต้องปรับปรุง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนั้น ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ได้ผลค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ระหว่าง 0.67-1.00 และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มนักเรียนที่มีลักษณะเหมือนกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้นนำมาวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach, 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามการรับรู้เกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เท่ากับ 0.87 และแบบสอบถามพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เท่ากับ 0.89

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ติดต่อประสานกับโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 โรงเรียน และส่งหนังสือถึงผู้อำนวยการโรงเรียนเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลการวิจัย
2. ประสานงานกับครูหรือผู้ได้รับมอบหมายจากโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง เพื่อชี้แจงรายละเอียดการเก็บข้อมูลการวิจัยและดำเนินการส่งแบบสอบถาม
3. ดำเนินการเก็บข้อมูลการวิจัยโดยให้นักเรียนที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัย นำข้อมูลโครงการวิจัยไปแจ้งให้กับผู้ปกครองทราบและลงนามในเอกสารแสดงความยินยอมเข้าร่วมการวิจัย (ฉบับผู้ปกครอง) และนักเรียนที่ได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองทำการลงนามในเอกสารแสดงความยินยอมเข้าร่วมการวิจัย (ฉบับนักเรียน) ก่อนจะทำการเก็บข้อมูลกับนักเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่ออธิบายคุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยแจกแจงความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's correlation) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้กับพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร กำหนดค่าระดับความสัมพันธ์จากค่า r (Wiersma & Jurs, 2009) ดังนี้

ค่า r มีค่าตั้งแต่ 0.01 - 0.20	มีความสัมพันธ์กันต่ำมาก
ค่า r มีค่าตั้งแต่ 0.21 - 0.40	มีความสัมพันธ์กันต่ำ
ค่า r มีค่าตั้งแต่ 0.41 - 0.60	มีความสัมพันธ์กันปานกลาง
ค่า r มีค่าตั้งแต่ 0.61 - 0.80	มีความสัมพันธ์กันสูง
ค่า r มีค่ามากกว่า 0.80	มีความสัมพันธ์กันสูงมาก

ผลการวิจัย

นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน แบ่งเป็นเพศชาย ร้อยละ 43.8 เพศหญิง ร้อยละ 56.2 ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 38.3 รองลงมาเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 32 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ร้อยละ 29.7

การปฏิบัติตนของนักเรียนในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พบว่านักเรียนส่วนใหญ่นั้นมีการปฏิบัติตนที่ดี เช่น การสวมหน้ากากอนามัยเมื่อออกนอกบ้าน การปิดปากจมูก เวลาไอหรือจาม และการทำความสะอาดมือบ่อย ๆ ด้วยแอลกอฮอล์เจลหรือด้วยน้ำและสบู่ อยู่ในร้อยละ 95 ขึ้นไป มีการปฏิบัติตามมาตรการรักษาระยะห่างทางกายภาพ คิดเป็นร้อยละ 76.8 ส่วนการร่วมกิจกรรมในพื้นที่แออัดหรือที่สาธารณะที่มีคนอยู่เป็นจำนวนมากนั้น มีนักเรียนที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรม ร้อยละ 68.5 และยังเข้าร่วมกิจกรรมในพื้นที่ดังกล่าว ร้อยละ 31.5 รายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (n=400)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n=400)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	175	43.8
หญิง	225	56.2
ระดับชั้น		
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	128	32.0
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5	119	29.7
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	153	38.3
การปฏิบัติตนของนักเรียนในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019		
นักเรียนสวมหน้ากากอนามัยเมื่อออกนอกบ้าน		
ปฏิบัติ	397	99.3
ไม่ปฏิบัติ	3	0.7

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n=400)	ร้อยละ
นักเรียนปิดปาก จมูก เวลาไอหรือจาม		
ปฏิบัติ	385	96.3
ไม่ปฏิบัติ	15	3.7
นักเรียนทำความสะอาดมือบ่อย ๆ ด้วยแอลกอฮอล์เจล หรือด้วยน้ำและสบู่		
ปฏิบัติ	385	96.3
ไม่ปฏิบัติ	15	3.7
นักเรียนร่วมกิจกรรมในพื้นที่แออัดหรือที่สาธารณะที่มีคน อยู่เป็นจำนวนมาก		
ปฏิบัติ	126	31.5
ไม่ปฏิบัติ	274	68.5
นักเรียนปฏิบัติตามมาตรการรักษาระยะห่างทางกายภาพ		
ปฏิบัติ	307	76.8
ไม่ปฏิบัติ	93	23.2

การรับรู้เกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนมีการรับรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.47, SD=0.35$) โดยมีการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.48, SD=0.41$) ส่วนการรับรู้ความรุนแรงของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{X} = 3.47, SD=0.38$) รายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการรับรู้เกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร (n=400)

การรับรู้เกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019	$\bar{X}$	SD	ระดับ
การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019	3.48	0.41	มาก
การรับรู้ความรุนแรงของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019	3.47	0.38	มาก
รวม	3.47	0.35	มาก

พฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2010 ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมการป้องกันโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.01$,

SD=0.43) โดยในแต่ละด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน ประกอบด้วย ด้านการรับประทานอาหาร ($\bar{X}$ = 3.13, SD=0.46) ด้านการออกกำลังกาย ($\bar{X}$ = 3.10, SD=0.58) และด้านการพักผ่อน ($\bar{X}$ = 2.81, SD=0.50) รายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร (n=400)

พฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019	$\bar{X}$	SD	ระดับ
ด้านการรับประทานอาหาร	3.13	0.46	มาก
ด้านการออกกำลังกาย	3.10	0.58	มาก
ด้านการพักผ่อน	2.81	0.50	มาก
รวม	3.01	0.43	มาก

ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้เกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กับพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พบว่า การรับรู้เกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีความสัมพันธ์เชิงบวก ($r = 0.436$) ในระดับปานกลางกับพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สัมประสิทธิ์สัมพันธ์ระหว่างการรับรู้เกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กับพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร

ตัวแปร	พฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
การรับรู้เกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019	0.436**

** p -value < .01

เมื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กับพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทั้ง 3 ด้าน พบว่า การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำกับพฤติกรรมการป้องกันด้านการรับประทานอาหาร ($r = 0.357$) ด้านการออกกำลังกาย ($r = 0.323$) และด้านการพักผ่อน ($r = 0.252$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความรุนแรงของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กับพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทั้ง 3 ด้าน พบว่า การรับรู้ความรุนแรงของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($r = 0.400$) กับพฤติกรรมการป้องกันด้านการรับประทานอาหาร อย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ .01 โดยที่ด้านการออกกำลังกาย ($r = 0.338$) และด้านการพักผ่อน ($r = 0.294$) มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับต่ำ รายละเอียดในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 สัมประสิทธิ์สัมพันธ์ระหว่างการรับรู้เกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 การรับรู้ความรุนแรงของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019) กับพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ด้านการรับประทานอาหาร ด้านการออกกำลังกาย ด้านการพักผ่อน) ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร

ตัวแปร	พฤติกรรมกำป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019		
	การรับประทานอาหาร	การออกกำลังกาย	การพักผ่อน
การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019	0.357**	0.323**	0.252**
การรับรู้ความรุนแรงของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019	0.400**	0.338**	0.294**

** p -value < .01

อภิปรายผล

การรับรู้เกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้อยู่ในระดับมาก ทั้งการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และการรับรู้ความรุนแรงของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สอดคล้องกับผลการศึกษาของฮูตา แวหยี (2563) ที่พบว่า วิทยาลัยในเขตตำบลสะเตงนอก อำเภอเมืองจังหวัดยะลา มีการรับรู้ความรุนแรงของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับมาก โดยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นั้นมีการแพร่ระบาดไปยังหลายประเทศทั่วโลก (Pandemic) และทางองค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2020) ได้ประกาศให้เป็นภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุขระหว่างประเทศ (Public health emergency of international concern) รวมทั้งตามสื่อต่าง ๆ มีรายงานสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค ความรุนแรงของโรค มาตรการป้องกันวิธีการปฏิบัติตนในการป้องกัน ฯลฯ อยู่บ่อยครั้ง ทำให้กลุ่มตัวอย่างได้รับข้อมูลดังกล่าวอยู่เสมอส่งผลให้มีการรับรู้อยู่ในระดับมาก นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างจะได้รับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ จากทางสื่อหลัก เช่น โทรทัศน์ แล้วยังมีกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ง่ายมากขึ้น โดยเฉพาะทางสื่ออินเทอร์เน็ต โซเชียลมีเดีย (Social Media) ที่มีสื่อหลากหลายรูปแบบทั้งอินโฟกราฟิก (Infographic) วิดีทัศน์ ภาพเคลื่อนไหว เป็นต้น สื่อหลากหลายรูปแบบเหล่านี้เป็นที่ดึงดูดความสนใจของกลุ่มตัวอย่างทำให้กลุ่มตัวอย่างนั้นสนใจที่จะศึกษาข้อมูลข่าวสารมากขึ้นและส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการศึกษาของอุษา

บักกินส์ (2557) ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมในการเปิดรับสื่อของวัยรุ่นในเรื่องการขับขีจึรยานยนต์ขณะมีนมาพบว่า วัยรุ่นสนใจและเปิดรับสื่อโทรทัศน์และสื่ออินเทอร์เน็ตเป็นอย่างมาก โดยให้ความสนใจสื่อที่เป็นสื่อวิดีโอทัศน์และภาพเคลื่อนไหว

ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นอกจากการสวมหน้ากากอนามัย การหมั่นทำความสะอาดมือ การรักษาระยะห่างทางกายภาพ (Physical Distancing) ฯลฯ ซึ่งเป็นการปฏิบัติตนในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่สำคัญที่ทุกคนควรปฏิบัติอย่างเคร่งครัดแล้วนั้น พฤติกรรมด้านการรับประทานอาหาร ด้านการออกกำลังกาย และด้านการพักผ่อน พฤติกรรมทั้ง 3 ด้านนี้ยังเป็นอีกพฤติกรรมขั้นพื้นฐานที่ควรปฏิบัติเช่นกัน อันจะนำไปสู่การมีสุขภาพที่ดี และสร้างเสริมภูมิคุ้มกันเพื่อประสิทธิภาพในการป้องกันโรค ในการศึกษาครั้งนี้ พบว่า พฤติกรรมในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร ในด้านการรับประทานอาหาร ด้านการออกกำลังกาย และด้านการพักผ่อน โดยรวมอยู่ในระดับมากและในแต่ละด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน สอดคล้องกับผลการศึกษาของฮูตา แวหฺย (2563) ที่พบว่า วัยรุ่นในเขตตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา มีการปฏิบัติเกี่ยวกับพฤติกรรมในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับการศึกษาของธานี กล่อมใจ, จรรยา แก้วใจบุญ, และทักษิภา ชีวรัตน์ (2563) พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับมาก การที่กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมในการป้องกันโรคอยู่ในระดับมากนั้น เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างได้รับข้อมูลข่าวสารเป็นประจำทุกวันและเน้นย้ำให้เห็นความสำคัญของการป้องกันโรคจากสื่อหรือมาตรการป้องกันของหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และกลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติตนที่ดีในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เช่น การสวมหน้ากากอนามัยเมื่อออกนอกบ้าน การปิดปาก จมูก เวลาไอหรือจาม และการทำความสะอาดมือบ่อย ๆ ด้วยแอลกอฮอล์เจลหรือด้วยน้ำและสบู่ มากถึงร้อยละ 95 ขึ้นไป แสดงให้เห็นว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างนั้นมีความตระหนักรู้ในการป้องกันตนเองและส่งผลให้มีพฤติกรรมในการป้องกันโรคอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการศึกษาของจิราพร บาริสรี และคณะ (2563) ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติตนที่ดี เช่น การสวมหน้ากากอนามัยเป็นประจำเมื่อต้องออกนอกบ้าน

ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้เกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กับพฤติกรรมในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พบว่า การรับรู้เกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับการศึกษาของฮูตา แวหฺย (2563) และการศึกษาของนภษา สิงห์วีระธรรม และคณะ (2563) ที่พบว่า การรับรู้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เมื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้โอกาสเสี่ยงและการรับรู้ความรุนแรงกับพฤติกรรมในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการรับประทานอาหาร ด้านการออกกำลังกาย และด้านการพักผ่อน พบว่า การรับรู้โอกาสเสี่ยงและการรับรู้ความรุนแรงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ด้านการรับประทานอาหาร ด้านการออกกำลังกาย และด้านการพักผ่อน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ซึ่งอธิบายได้ว่า การที่กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้อยู่ในระดับมากนั้นส่งผลทำให้มีพฤติกรรมการป้องกันโรคอยู่ในระดับมากไปด้วย โดยมีความเชื่อว่าการรับรู้โอกาสต่อการเกิดโรค และการรับรู้ความรุนแรงของโรค มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพได้ นอกจากนี้จากผลการศึกษายังสามารถทำนายว่า กลุ่มตัวอย่างนั้นมีความรู้ ทักษะคิด และสามารถปฏิบัติตนในการป้องกันโรคได้ ซึ่งการส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะคิด และสามารถปฏิบัติตนในการป้องกันโรคนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้และตระหนักถึงความสำคัญของสุขภาพ สามารถปฏิบัติตนในการดูแลสุขภาพและการป้องกันโรค รวมทั้งมีความฉลาดรู้ทางสุขภาพ (Health Literacy) (เอมอัชฌมา วัฒนบุรณานท์ และ ปิณณวิญญู ปิยะอร่ามวงศ์, 2561; 2563)

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยพบว่า การรับรู้เกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ดังนั้นสถานศึกษาควรกำหนดนโยบายในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม เช่น กำหนดมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดระหว่างครู บุคลากร และนักเรียนในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 วางแผนการดำเนินงานในการให้ความรู้ จัดกิจกรรมรณรงค์ และเผยแพร่ความรู้ในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตลอดจนการจัดให้มีอาสาสมัครนักเรียนป้องกัน COVID-19 และอาสาสมัครนักเรียนสื่อข่าวสาร COVID-19

2. ควรปรับแนวทางการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาในโรงเรียนทั้งในระบบการเรียนในห้องเรียนและนอกห้องเรียน (ผ่านออนไลน์) หรือการจัดการเรียนรู้ในลักษณะ Blended Learning (การเรียนรู้แบบผสมผสานทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน) รวมทั้งการจัดโปรแกรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการป้องกันโรคของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายตามความเหมาะสมและบริบทผู้เรียน เช่น การจัดการเรียนรู้โดยใช้โมเดลเลิฟหรือ LOVE Model (เอมอัชฌมา วัฒนบุรณานท์, 2563) ซึ่งประกอบด้วย ชั้นเรียนรู้ (Learning หรือ L) ชั้นเปิดใจ (Openness หรือ O) ชั้นเห็นคุณค่า (Value หรือ V) และชั้นเห็นคุณงามความดี (Excellence หรือ E) โดยโมเดลเลิฟนี้เป็นโมเดลการจัดการเรียนรู้ที่สามารถลดปัญหาพฤติกรรมสุขภาพและสร้างเสริมให้ผู้เรียนมีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (นวรรตน์ ธีญญศิริ, 2561; สุพรธชา สงฉิม, 2563)

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในด้านการรับรู้ประโยชน์และการรับรู้ต่ออุปสรรคในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อนำข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ต่อไป

2. ควรศึกษาเชิงปริมาณและคุณภาพในกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน เช่น ผู้ปกครองนักเรียนในการดูแลสุขภาพและป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

3. ควบคู่กันด้านอื่น ๆ ที่จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เช่น แรงจูงใจ การกระตุ้นเตือน การดำเนินงานของสังคมและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนนศึกษาการใช้นโยบายและกลยุทธ์ด้านต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

รายการอ้างอิง

จิราพร บาร์ศรี, กฤติญา สุขเพิ่ม, นภัสภรณ์ ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม, พิมพ์ศักดิ์ นิลผาย และ ปิ่นบุญญา ลำมะนา, (2563). พฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด-19 (COVID-19) ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด. *วารสารการบริหารนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา*. 6(6), 37-45.

ธานี กล่อมใจ, จรรยา แก้วใจบุญ และทักษิภา ชัชวรัตน์. (2563). ความรู้และพฤติกรรมของประชาชนเรื่องการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนา สายพันธุ์ใหม่ 2019. *วารสารการพยาบาล การสาธารณสุข และการศึกษา*. 21(2), 29-39.

นภชา สิงห์วีระธรรม, วิชระพล วิวรรณศรี เถาว์พันธ์, กิตติพร เนาว์สุวรรณ, เฉลิมชัย เพาะบุญ และ สุทธิศักดิ์ สุริรักษ์. การรับรู้และพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของทันตภิบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข. *วารสารสถาบันบำราศนราดูร*. 14(2), 104-115.

นวรรตน์ ธัญญศิริ. (2561). ผลการจัดการเรียนรู้เพศศึกษาโดยใช้โมเดลเลิฟเพื่อส่งเสริมความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. 19(1), 67-81.

มิ่งขวัญ ศิริโชติ. (2563). ความรู้และพฤติกรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาต่อการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19). *วารสารวิชาการ สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*. 6(2), 99-109.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กลุ่มสารสนเทศ. (2563ก). *ข้อมูลนักเรียน ปีการศึกษา 2563 สพม. เขต 1 (กทม.)*. สืบค้น 5 สิงหาคม 2563, จาก https://data.bopp-obec.info/emis/schooldataview_student_area_select.php?Edu_year=63&Area_CODE=101701

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กลุ่มสารสนเทศ. (2563ข). *ข้อมูลนักเรียน ปีการศึกษา 2563 สพม. เขต 2 (กทม.)*. สืบค้น 5 สิงหาคม 2563, จาก https://data.bopp-obec.info/emis/schooldataview_student_area_select.php?Edu_year=63&Area_CODE=101702

สุพรรณษา สงฉิม. (2563). การจัดการเรียนรู้เพศศึกษาโดยใช้โมเดลเลิฟเพื่อลดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่น (วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

อุษา บิ๊กกันส์. (2557). การณรงค์เพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมเมมาแล้วชั่วบรรลจักรยานยนต์ของวัยรุ่น. *วารสารนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา*. 1(1), 69-83.

- เอมอัชมา วัฒนบูรานนท์. (2563). โมเดลเลิกกับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษา. **วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้**. 8(1), 233-245.
- เอมอัชมา วัฒนบูรานนท์ และปัทมวิษณุ ปิยะอร่ามวงศ์. (2561). สุขศึกษากับการพัฒนาสุขภาพ ในศตวรรษที่ 21. **จุฬาลงกรณ์เวชสาร**. 62(5), 871-878.
- เอมอัชมา วัฒนบูรานนท์ และปัทมวิษณุ ปิยะอร่ามวงศ์. (2563). การจัดการเรียนรู้สุขศึกษาใน โรงเรียนภายใต้การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19): แนวคิด และแนวปฏิบัติ. **วารสารสถาบันบาราศนราดรุร**. 14(3), 192-202.
- ฮูตา แวหะยี. (2563). การรับรู้ความรุนแรงและพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ของวัยรุ่นในเขตตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา. **วารสารวิชาการ สาธารณสุขชุมชน**. 6(4), 158-168.
- Becker, M.H. (1974). The health belief model and sick role behavior. In M. H. Becker (Ed.), **The health belief model and personal health behavior** (pp. 82-92). Thorofare, NJ: Charles B. Slack.
- Crobach, L.J. (1990). **Essentials of Psychological testing**. (5th Edition). New York: Harper Collins.
- He, F., Deng, Y & Li, W. (2020) Coronavirus disease 2019: What we know?. **Journal of Medical Virology**. 92(7), 719-725.
- Janz, N.K., & Becker, M.H. (1984). The health belief model: A decade later. **Health education quarterly**. 11(1), 1-47.
- Wiersma, W., & Jurs, S. G. (2009). **Research methods in education**. (9th Edition). Allyn-Bacon: Boston, MA.
- World Health Organization. (2020). **Naming the coronavirus disease (COVID-19) and the virus that causes it**. Retrieved January 19, 2020, from: [https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/technical-guidance/naming-the-coronavirus-disease-\(covid-2019\)-and-the-virus-that-causes-it](https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/technical-guidance/naming-the-coronavirus-disease-(covid-2019)-and-the-virus-that-causes-it)
- Worldometer. (2021). **COVID-19 coronavirus pandemic**. Retrieved January 24, 2021, from: <https://www.worldometers.info/coronavirus/>
- Yamane, T. (1967). **Statistics: An Introductory Analysis**. (2nd Edition). New York: Harper and Row.
- Zhu, N., Zhang, D., Wang, W., Li, X., Yang, B., & et al. (2020) A novel coronavirus from patients with pneumonia in China, 2019. **The New England Journal of Medicine**. 382(8), 727-733.

การสร้างความหมายสัญญะในบทเพลงลูกทุ่งนักร้องหญิง The Semiosis in Thai Country Songs by Female Singers

รัตนาภรณ์ สวยกกลาง¹
Rattanaphron Suaiklang¹

Received: November 3, 2019

Revised: November 2, 2020

Accepted: December 21, 2020

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประกอบสร้างความหมายในบทเพลงลูกทุ่งของนักร้องหญิงและเพื่อเข้าใจกระบวนการทัศน์ที่ถูกสร้างขึ้นผ่านระบบการสร้างความหมายของสังคมไทยในเพลงลูกทุ่งของนักร้องหญิง โดยสิ่งที่ถูกกำหนดสร้างขึ้นนั้นมีกระบวนการทัศน์ใดบ้างในการประกอบสร้างความหมายผู้หญิงในสังคมไทย

จากการวิจัยได้สุ่มเพลงลูกทุ่งทั้งสิ้น 50 เพลง ประกอบด้วยการสร้างสร้างหมายในรูปแบบคำและรูปบริบท ซึ่งถูกสร้างหมายจากระบบปิตาธิปไตย แต่อย่างไรก็ตาม สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ผู้หญิงในสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปโดยผู้หญิงมีสิทธิ์ในด้านความรักและความสัมพันธ์มากขึ้น ซึ่งสามารถจำแนกความหมายที่ถูกประกอบสร้างได้ดังนี้ 1) อำนาจผู้ชายเป็นใหญ่ 2) ผู้หญิงอ่อนแอ 3) เทิดทูนผู้ชาย 4) ผู้หญิงกล้าตัดสินใจ 5) แบบเรียนสอนหญิง

ด้านกระบวนการทัศน์เป็นชุดความคิดที่ถูกประกอบสร้างผ่านการสร้างหมายของสัญญะด้วยเช่นกัน สามารถจำแนกได้ 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ สตรีนิยมและเพศวิถี สะท้อนให้เห็นว่าผู้หญิงเสียเปรียบในความสัมพันธ์จนออกมาเรียกร้องผ่านบทเพลงสะท้อนสังคมว่าผู้หญิงตกเป็นเหยื่อความสัมพันธ์ ส่วนเพศวิถีเป็นการแสดงออกทางความรู้สึกการแสดงออกความเป็นเพศหญิง เช่น การพ้อฝัน การเป็นชู้ การยอมอุกนอกใจ การถูกกำหนดบทบาททางสังคม เป็นต้น

คำสำคัญ: บทเพลง, สัญญะ, นักร้องหญิง, กระบวนการทัศน์

Abstract

This study was about the semiosis in the semiotic system. Semiotics is the study of signification and interpretation using an interpretation process based on the context. The research was to study the semiosis of Thai country songs, only

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ (Thai language program Faculty of Humanities and Social Sciences Rajabhat University) Email:esther.chearim@gmail.com

which were song by female singers; to interpret the meaning that was produced in each song. The study of semiosis included the interpretation of each particular social culture. And it revealed that the patriarchal system had been dominating the song production and, therefore, influencing the content of the songs.

Fifty song samples were randomly selected. The songs included the semiosis of patriarchal system in both forms of words and contexts. However, the society had been somewhat changing; and more Thai women could have their own love and relationship. The semiosis in Thai country songs sung by female singers could be classified as patriarchy, weakening women, adoration of male, decisive women, and lessons for women.

The paradigms found from the semiosis were feminism and sexuality. The idea of feminism was reflected from the fact that women had been taken advantage in their relationships, so they stood out and sang for it to tell the society that they were victimized by men. And the idea of sexuality was reflected from emotional expressions of women such as being so unrealistic, being a mistress, willing to be cheated, and social role positioning by others.

Keyword: Song, Simiotice, Female Singers, Paradigm

บทนำ

บทเพลงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งของคนในยุคปัจจุบัน โดยบทเพลงมีส่วนขัดกล่อมจิตใจของมนุษย์ สร้างสรรค์ และสร้างแรงบันดาลใจ เพลงลูกทุ่งเป็นเสมือนตัวแทนของความเป็นคนท้องทุ่ง ไร่ไถียงสาตรงไปตรงมา เนื้อหาของเพลงมักจะกล่าวถึงเรื่องความรัก ความสัมพันธ์ชายหญิง บทบาททางสังคม มีการปรับเปลี่ยนไปตามสมัยและมิติทางสังคม จากประวัติศาสตร์และร่องรอยการแต่งเพลงลูกทุ่ง แต่เดิมการแต่งเพลงลูกทุ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตชนบท ความรักที่จริงใจของชายและหญิง การเป็นแม่ศรีเรือน ต่อมาได้พัฒนาก้าวตามยุคสมัย เป็นสาวโรงงาน การใช้แรงงาน ความรักจอมปลอม มีความสัมพันธ์ทางเพศกับหลายคน เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้นงานวิจัยของ รัฐววรรณ จุฑาทิพย์ (2547) กล่าวถึงบทสัมภาษณ์ของครูสภา คุณวุฒิ และแพง บุญแผงชัย ที่กล่าวว่า การประพันธ์เพลงให้ได้รับความนิยมนั้น เนื้อหาของเพลงที่ออกมาใหม่ต้องมีความทันสมัย ต้องสามารถแข่งกับค่ายเพลงอื่น ๆ ได้ ลักษณะเนื้อหาของเพลงจึงเป็นสิ่งที่ต้องเกิดขึ้นในปัจจุบันและกล่าวถึงบุคคลที่อยู่ในความสนใจ สามารถตอบโจทย์ของชีวิตให้แก่ผู้ฟังได้และต้องมีความจริงใจมากกว่าเรื่องรูปแบบ จึงหว่า ท่วงทำนองของศิลปะในการประพันธ์

อีกนัยหนึ่งบทเพลงส่วนใหญ่ผ่านการประพันธ์จากมุมมองและสายตาของผู้ประพันธ์ที่เป็นผู้ชาย การถ่ายทอดเนื้อหาอ่อนส่อนองความต้องการของฝ่ายชายเป็นส่วนมาก ซึ่งเนื้อหาของบางเพลงที่ต้องถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดในส่วนที่เป็นจิตใต้สำนึกที่ถูกกดทับออกมาจะได้มุมมองที่เป็น

ผู้ชายแทนผู้หญิง

เมื่อการกล่าวถึงเรื่องเพศหรือเรื่องสัปดน เพศหญิงจะไม่ค่อยกล้าแสดงออกหรือกล่าวอย่างตรงไปตรงมา มีการใช้สัญลักษณ์หรือกล่าวเป็นนัยต่อตีความ สุจินดา ชันตยาภรณ์ (อ้างถึงใน อรรถัย เทียยุระ, 2554: 64) กล่าวไว้ว่า “นักเขียนสตรีที่เขียนนำเสนอความต้องการทางเพศของผู้หญิง จะถูกวิพากษ์วิจารณ์และกล่าวถึงอย่างมากในความไม่เหมาะสม”

ในการวิจัยครั้งนี้ศึกษาการสร้างความหมายในบทเพลงลูกทุ่งของนักร้องหญิงในค่ายแกรมมี่โกลด์ โดยวิเคราะห์จากการใช้ทฤษฎีสัญญาะในการศึกษาภาษาที่อยู่ในบทเพลง เพราะภาษาเป็นที่ประกอบสร้างในเพลงนั้นมักจะประกอบสร้างผ่านเรื่องราวต่าง ๆ สะท้อนมุมมองของผู้แต่ง สังคมวัฒนธรรมและค่านิยมตามสมัยนิยม สำหรับเพลงของนักร้องหญิงที่เลือกมาของค่ายแกรมมี่โกลด์นั้น ได้เลือกนักร้องหญิงที่ร้องเพลงลูกทุ่งอีสานเท่านั้นเพื่อให้งานวิจัยรัดกุมเพราะธรรมชาติเพลงแต่ละแนวเพลงมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง เพื่อให้ตัวบทที่ใช้ในการศึกษามีความน่าเชื่อถือ และเพลงต้องมีผลงานเพลงที่ได้รับความนิยมจากยอดวิวในยูทูปและค่านิยมของคลื่นวิทยุในหลายสถานีวิทยุที่มีจำนวนผู้ฟังเข้ามาเป็นจำนวนมาก ได้แก่ ต่าย อรทัย, ศิริพร อำไพพงษ์, เฉ็นขวัญวรัญญา และข้าวทิพย์ ธิดาดิน โดยสุ่มเลือกเพลงของนักร้องหญิงเหล่านี้ได้จำนวนทั้งสิ้น 50 เพลง

ผู้วิจัยต้องการศึกษาการถูกสร้างความเป็นผู้หญิงในสังคมไทยผ่านสัญญาะ ผ่านกระบวนการทัศน์ของสังคมไทยเกี่ยวกับผู้หญิง ในลักษณะ ค่านิยม ความเชื่อ วิถีปฏิบัติ คุณค่าของผู้หญิงในสังคมไทย เพื่องานวิจัยจะสามารถนำเอาไปใช้ในกลุ่มคนที่ทำงานกับสตรี เพื่อเอาหลักการและแนวคิดนี้ไปประยุกต์หรือปรับโครงสร้างของสังคมให้มีความสมดุลและดีขึ้นกว่าสภาพของผู้หญิงไทยในสังคมปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการประกอบสร้างความหมายในบทเพลงลูกทุ่งของนักร้องหญิง
2. เพื่อเข้าใจกระบวนการทัศน์ที่ถูกสร้างขึ้นมาผ่านระบบการสร้างความหมายของสังคมไทย

ในเพลงลูกทุ่งของนักร้องหญิง โดยสิ่งที่ถูกกำหนดสร้างขึ้นนั้นมีการบวนทัศน์ใดบ้างในการประกอบสร้างความหมายผู้หญิงในสังคมไทย

กรอบทฤษฎี

1. แนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้แนวคิดสัญวิทยาเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการตีความหมายของตัวบทเพลงนักร้องลูกทุ่งหญิงที่คัดเลือกมา เพื่อวิเคราะห์การสร้างความหมายผ่านความหมายสัญญาะ ซึ่งนับว่าเป็นหน่วยที่เล็กที่สุด เป็นวิธีการที่ช่วยให้เข้าใจความหมายถูกประกอบสร้างผ่านภาษาต่าง ๆ ในสังคม ซึ่งการศึกษาสัญญาะต้องเข้าใจว่าสัญญาะมีรูปแบบอย่างไรและทำหน้าที่อย่างไร

- 1.1. สัญวิทยา (Semiology) หรือสัญศาสตร์ (Semiotics) เป็นศาสตร์ที่เพิ่งได้รับการ

พัฒนาอย่างจริงจังในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 โดยมีนักวิชาการหลายท่านเช่น ชาร์ล เพียร์ส (C. Peirce) ปี 1839-1914 นักปรัชญาสังคมชาวอเมริกัน และ เฟอร์ ดินันด์ เดอ โซซูร์ (F. de Saussure) ปี

1857-1913 นักภาษาศาสตร์ชาวสวิส ซึ่งปัจจุบันทฤษฎีดังกล่าวได้รับความนิยมในการใช้อธิบายปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ (อ้างใน กาญจนนา แก้วเทพ, 2552)

ชาร์ล เพียร์ส (C.Peirce) (อ้างถึงในกาญจนนา แก้วเทพ, 2552) มองว่าสัญญาณ (sign) หนึ่ง ๆ จะมียุคประกอบ 2 ส่วนคือรูปสัญญาณ (signifier) และตัวหมาย (signified) เช่น เมื่อเรายกมือขึ้นพนมระหว่างอก (signifier) ก็มีความหมายแสดงถึงความเคารพ (signified)

สัญญาณตามแนวคิดของโซซูร์ ให้ความสนใจกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวหมาย (Signifier) และตัวหมายถึง (Signified) โดยระบุว่า สัญญาณทุกอย่างจะมี 2 มิติ มิติที่หนึ่งคือมิติที่เป็นส่วนร่วมซึ่งเรียกว่า “Language” หรือหลักเกณฑ์ที่ใช้ และมิติที่สองเรียกว่า “Speech” หรือลีลาการใช้ โดยโซซูร์ยังเสนอว่า สัญญาณย่อยตัวหนึ่งจะยังไม่มี ความหมายในตัวเองจนกว่าจะไปเทียบเคียงกับสัญญาณย่อยตัวอื่น ๆ ที่อาศัยการเปรียบเทียบแบบคู่ตรงข้าม (Binary Opposition)

เฟอร์ ดินันด์ เดอ โซซูร์ (F. de Saussure) ได้ทำการแยกแยะประเภทและระดับของความหมายที่บรรจุอยู่ในสัญญาณออกเป็น 2 ประเภท ประเภทแรกคือ ความหมายโดยอรรถ (Denotative Meaning) อันได้แก่ ความหมายที่เข้าใจกันตามตัวอักษรซึ่งเป็นความหมายที่เข้าใจตรงกันโดยส่วนใหญ่ตัวอย่างเช่น ความหมายที่มีการระบุในพจนานุกรม เช่น แม่ คือสตรีผู้ให้กำเนิดลูกหมี่เป็นสัตว์สี่เท้า เป็นต้น ส่วนประเภทที่สองคือ ความหมายโดยนัย (Connotative Meaning) ได้แก่ ความหมายทางอ้อมที่เกิดจากข้อตกลงหรือความเข้าใจเฉพาะกลุ่ม หรือเกิดจากประสบการณ์เฉพาะของบุคคล เช่น เวลาพูดถึง “แม่” บางคนอาจนึกถึงความอบอุ่นบางคนอาจนึกถึงความเข้มงวด หรือบางคนอาจนึกไปถึงประสบการณ์อันขมขื่นเนื่องจากโดนแม่ทิ้งในวัยเด็ก

ไชยรัตน์ เจริญสินโอสถ (2545) ได้กล่าวถึงการศึกษาสัญญาณไว้ว่า “ตามทัศนคติของโซซูร์นั้นสัญญาณตัวหนึ่ง ๆ จะมีความหมายขึ้นมาได้อย่างไร เพราะไม่มีอะไรมีความหมายในตัวเองตามแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ แต่สิ่งหนึ่งสิ่งใดจะมีความหมายต่อเมื่อนำไปสัมพันธ์กับระบบอีกระบบหนึ่ง คู่ของความสัมพันธ์ที่ช่วยให้เห็นความหมายชัดเจนที่สุดคือ ความสัมพันธ์กับคู่ตรงข้าม (binary opposition) เช่น ขาว - ดำ ดี - ชั่ว เป็นต้น

ในส่วนแนวคิดของโรลอง บาร์ต (Roland Barthes) ซึ่งเป็นนักคิดทฤษฎีในยุคหลังใหม่ โรลอง บาร์ต (Roland Barthes) ได้ศึกษาโฆษณาชิ้นหนึ่ง (อ้างใน นพพร ประชากุล, 2552) ได้อธิบายโฆษณาผลิตภัณฑ์อาหารซึ่งเป็นมะเขือเทศกระป๋อง โดยจัดใส่วางอยู่ในตาข่าย ในระบบความคิดของคนไทยจะไม่เข้าใจเรื่องตาข่ายแต่ถ้าแทนตาข่ายด้วยตะกร้าจะเข้าใจว่าเป็นการไปตลาดสด ชื่อของสดดังนั้นสิ่งสำคัญผู้ส่งสารกับผู้รับสารจะต้องอยู่ในวัฒนธรรมเดียวกันจึงจะเข้าใจ

ในความสัมพันธ์อีกรูปแบบหนึ่งที่เป็นสัญญาณในจิตวิทยาสนใจวิเคราะห์คือ ความสัมพันธ์ระหว่าง “ตัวบท” (text) กับ “บริบท” (context) โดยบริบท หมายถึงสิ่งที่อยู่รอบตัวเราและเช่นเดียวกันเรื่องความสัมพันธ์กับคู่ตรงข้ามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ตัวบทหนึ่งจะมีความหมายอย่างไรนั้นก็ขึ้นอยู่กับบริบทด้วย

นอกจากนี้โรลอง บาร์ต (Roland Barthes) ยังได้ศึกษาสัญญาณประเภท ความหมายโดยนัย (Connotative Meaning) เนื่องจากมองว่าเป็นความหมายที่มีความสำคัญอย่างแท้จริงในแง่ของการรับรู้ และความหมายโดยนัยนี้ยังสามารถอธิบายไปได้อีกหลายแนวคิด ซึ่งความหมาย

ในขั้นนี้จะเป็นการตีความหมายในระดับที่มีปัจจัยทางวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยซึ่งไม่ได้เกิดจากตัวของสัญลักษณ์เอง เป็นการอธิบายถึงปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นเมื่อสัญลักษณ์กระทบกับความรู้สึกหรืออารมณ์ของผู้ใช้และคุณค่าทางวัฒนธรรมของเขา ซึ่งสัญลักษณ์ในขั้นนี้จะทำหน้าที่ 2 ประการ คือ ถ่ายทอดความหมายโดยนัยแฝง และถ่ายทอดความหมายในลักษณะมายาคติ (Myths) ซึ่ง Barthes เรียกกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงนี้ว่า ลดทอน ปกปิด บิดเบือนฐานะการเป็นสัญลักษณ์ของสรรพสิ่งในสังคมให้กลายเป็นเรื่องของธรรมชาติ เป็นสิ่งปกติธรรมดา หรือเป็นสิ่งที่มิพบทาท "ความคุ้นชิน"

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาสัญลักษณ์ซึ่งเป็นการศึกษาโดยผ่านบทเพลงของนักร้องลูกทุ่งเพื่อเข้าใจความเป็นผู้หญิงที่ถูกประพันธ์ผ่านบทเพลงลูกทุ่งของนักร้องหญิง โดยวิเคราะห์ผ่านทฤษฎีสัญลักษณ์ของหลัคนักคิดโรเจอร์ บาร์ต และเมื่อได้ความหมายของการสร้างแล้วจะศึกษาผ่านกระบวนการทัศนในลำดับต่อไป

1.2 แนวคิดเรื่องกระบวนการทัศน คือ กระบวนการคิดวิเคราะห์ วิชิตคิด วิธีปฏิบัติแนวการดำเนินชีวิต มาทบทวนใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับยุคและสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นและที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ความเชื่อพื้นฐานที่มีจิตใจของมนุษย์ทุกคนแตกต่างกันตามเพศ วัย สิ่งแวดล้อม ตามการศึกษาอบรมและตามการตัดสินใจเลือกของแต่ละบุคคล ความเชื่อพื้นฐานและเป็นตัวกำหนดให้แต่ละคนชอบอะไรและไม่ชอบอะไร กล่าวคือเป็นตัวนำร่องในการตัดสินใจ

การศึกษาระบวนการทัศนแตกแขนงไปหลายสาขา เช่น รัฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ ภาษาศาสตร์ และคติชนวิทยา นักวิชาการในรุ่นต่อมาได้ศึกษาระบวนการทัศนไว้มาก เช่น สูดิน ชาวหินฟ้า (2549) อธิบายไว้ว่า กระบวนการทัศนเป็นชุดความเชื่อของมนุษย์ชุดหนึ่ง ที่ฝังลึกอยู่ในจิตใจของแต่ละคน ซึ่งแตกต่างกันตามเพศ วัย สิ่งแวดล้อม และการปลูกฝังทางสังคม กระบวนการทัศนจึงเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์

จากคำอธิบายของสูดิน ชาวหินฟ้าจะเห็นว่ากระบวนการทัศนได้ถูกเปลี่ยนความหมายไปจากเดิมที่ไม่ใช่เพียงกระบวนการทางความคิดเท่านั้นแต่เป็นการศึกษาที่กว้างขึ้น

ศิริพร ณ ถลาง (2548) ได้ให้นิยามไว้ว่ากระบวนการทัศน ชุดความคิดหนึ่งชุดความคิดเรื่องดอกไม้สีขาวย อาจจะไปประกอบไปด้วย ดอกมะลิ ดอกแก้ว ดอกโมก ดอกป๊อบ เป็นต้น

ปฐม หงส์สุวรรณ (2550) ได้อธิบายความหมายของคำว่ากระบวนการทัศนว่า หมายถึง ชุดความคิดหนึ่งอันประกอบด้วยกลุ่มความคิดที่มีลักษณะเป็นอย่างไรก็ตาม ซึ่งอาจมีรายละเอียดแตกต่างกันบ้างแต่ก็สามารถจัดอยู่ในกลุ่มชุดเดียวกัน

ดังนั้นการศึกษาระบวนการทัศนตามคำนิยามใหม่นั้น คือ ชุดความคิดที่เห็นได้ว่าจะเหมาะสมและตรงกับงานวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งในการวิจัยในครั้งนี้จะทราบว่าสังคมไทยมีการใช้กระบวนการทัศนในเรื่องเพศหญิงอย่างไรบ้างจะต้องเข้าใจถึงระบบการสร้างความหมายที่ถูกประกอบสร้างในสังคม ซึ่งสิ่งต่าง ๆ ไม่สามารถเกิดความหมายนั้นได้เอง บริบททางสังคมและวัฒนธรรมจึงเป็นตัวกำหนดความหมายในแต่ละสังคม เช่น ความเป็นหญิง ความเป็นชาย ความเป็นแม่ เป็นต้น

การทบทวนวรรณกรรมและเอกสารงานวิจัยในครั้งนี้จึงเกี่ยวข้องกับกรอบแนวคิดที่จะนำมาใช้ในการศึกษาเพลงลูกทุ่งอีสาน ซึ่งการประกอบสร้างความหมายต้องใช้ทฤษฎีสัญลักษณ์มาใช้

ในการตีความตามบริบทของภาษาที่ประกอบในเนื้อเพลง ภาษาแต่ละภาษาถูกสร้างความหมาย โดยประกอบด้วยวัฒนธรรมและสังคมนั้น การวิจัยครั้งนี้ต้องการเข้าใจการประกอบสร้าง ความหมายและกระบวนการทัศน์ ซึ่งกระบวนการทัศน์เป็นการนำเอาชุดความคิดที่ถูกสร้างความหมายด้วย สัญญาประกอบสร้างผู้หญิงในบทเพลงลูกทุ่งอีสาน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษานี้ผู้วิจัยศึกษาเกี่ยวกับเพลงลูกทุ่งอีสาน โดยธรรมชาติของเพลงลูกทุ่งมีความ เป็นธรรมชาติสื่อสารเข้าใจง่าย โดยการศึกษาครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพอธิบายเชิงพรรณนา การศึกษาครั้งนี้มีวิธีการดำเนินการวิจัยตั้งแต่กระบวนการคัดเลือกเพลง การค้นคว้าหาข้อมูลด้าน เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และขั้นตอนการวิเคราะห์สังเคราะห์ ได้จำแนกขั้นตอนอย่าง ละเอียดไว้ดังต่อไปนี้

1. คัดเลือกเพลง โดยวิธีการคัดเลือกผู้วิจัยได้คัดเลือกเพลงลูกทุ่งที่เป็นนักร้องหญิงร้อง จากค่ายแกรมมี่โกลด์เนื่องจากค่ายแกรมมี่โกลด์มีผลงานการประพันธ์เพลงที่ไพเราะ อีกทั้งมี ผลงานเป็นที่ประจักษ์ว่าได้รับการยอมรับจากผู้ฟังเป็นจำนวนมาก การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการ ประกอบสร้างความหมายความเป็นหญิงจึงได้เลือกนักร้องหญิงในค่ายแกรมมี่โกลด์จากการดูยอด วิวในยูทูปจำนวนมากและความนิยมในคลื่นวิทยุจากหลายสถานีได้แก่ ต่าย อรทัย, ศิริพร อำไพพงษ์, เอ็นขวัญ วรรณญา และข้าวทิพย์ ธิดาดิน จึงได้นักร้องทั้ง 4 คน และนักร้องทั้ง 4 คนที่คัดเลือก มาเป็นนักร้องลูกทุ่งอีสานเช่นกันเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ เพราะเป็นเพลงแนวเดียวกันโดย ธรรมชาติ เพลงแต่ละแนวมีความแตกต่างกันจึงเลือกให้เป็นเพลงแนวเดียวกันเพื่อให้ด้วยบทเพลงมี ความน่าเชื่อถือ เมื่อคัดเลือกนักร้องได้จำนวน 4 คน จึงนำบทเพลงทั้งหมดมาเรียงกันแล้วคัดเลือก เพลงด้วยวิธีการสุ่มเลือกเพลงจับสลากได้จำนวนทั้งสิ้น 50 เพลง จึงนำมาวิเคราะห์การประกอบ สร้างความหมายในขั้นตอนต่อไป

2. รวบรวมเอกสารในการวิจัย

2.1 เอกสารเกี่ยวกับเพลงลูกทุ่ง

2.1.1 แนวเพลงลูกทุ่งอีสาน

2.1.2 การใช้ภาษาและการประพันธ์เพลง

2.2 เอกสารเกี่ยวประวัติและข้อมูลเกี่ยวกับนักร้องหญิงทั้ง 4 คน

2.3 เอกสารเกี่ยวกับทฤษฎีสัญญา

2.4 ความเป็นหญิงความเป็นชายในบริบทสังคมไทย

2.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ทฤษฎีสัญญาและกระบวนการทัศน์ โดยนำหลักการหรือแนวคิดมา อ้างอิงกับด้วยบท ซึ่งด้วยบทคือเพลงที่ถูกคัดเลือกมาทั้งสิ้นจำนวน 50 เพลงนำมาใช้ในการวิเคราะห์ เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือและน่าสนใจจึงต้องเรียบเรียงเนื้อหาให้มีลักษณะการอธิบายเชิงพรรณนา

4. สังเคราะห์ประมวลผลและจัดหมวดหมู่

5. สรุปผล อภิปรายผล และเสนอแนะ

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้นำเพลงที่ได้จำนวน 50 เพลงมาศึกษาวิเคราะห์ได้ผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. รูปสัญลักษณ์และความหมายสัญลักษณ์

จากการวิจัยบทเพลงจำนวน 50 เพลง โดยวิเคราะห์การใช้คำในบทเพลง บทเพลงลูกทุ่งอีสานย่อมมีกลิ่นอายของความเป็นท้องถิ่นอีสาน คำที่ถูกสร้างความหมายต้องอาศัยวัฒนธรรมของท้องถิ่นอีสานด้วยเช่นกัน คำที่ปรากฏในเพลงจึงมีคำในภาษาถิ่น คำสื่ออารมณ์เป็นกระบวนการสร้างอารมณ์ความรู้สึกตามกลวิธีการแต่งเพลง จึงปรากฏการสร้างคำเพื่อสื่อความหมายทั้งเชิงบวกและเชิงลบ มักมีความหมายทั้งตรงตัวและโดยนัย เพราะคำบางคำที่สื่ออารมณ์สะเทือนใจอาจจะใช้คำที่เป็นสัญลักษณ์ดังตัวอย่าง

ตารางที่ 1 คำสื่ออารมณ์เชิงบวก

รูปสัญลักษณ์:	ความหมายสัญลักษณ์:
ดอกฮัก หลังออกพรรษา	ความรัก แต่งงาน

จากตัวอย่างข้างบนความหมายไม่ได้สื่อตรงตัว เป็นความหมายโดยนัย เช่น ดอกฮักไม่ได้หมายถึงดอกรักแต่หมายถึงดอกไม้แห่งรักหรือความรัก หลังออกพรรษา มีความหมายโดยนัยเช่นกัน คือ การแต่งงานเพราะวัฒนธรรมของคนอีสานมักจะแต่งงานหลังออกพรรษาจนถึงก่อนพรรษาของอีกปี หลังออกพรรษาจึงไม่ได้หมายถึงงานบุญกฐิน

ตารางที่ 2 คำสแลงช่วงปี 2543-2553

รูปสัญลักษณ์:	ความหมายสัญลักษณ์:
แห้ว กินเด็ก	ผิดหวัง มีคนรักอายุน้อยกว่ามาก

ตารางที่ 3 คำสแลงช่วงปี 2554-ปัจจุบัน

รูปสัญลักษณ์:	ความหมายสัญลักษณ์:
แมนๆ จอด เท	กล้าหาญ, ลูกผู้ชาย หยุด, เลิก ทิ้ง, เลิกรา

การศึกษาคำสแลงจะพบว่า เป็นช่วงเวลาเพราะการศึกษาเพลงที่เลือกมามีช่วงเวลาของเพลงห่างกันราว 20 ปี จึงทำให้คำเหล่านี้เป็นคำที่ทันสมัยและล้ำสมัย จากการศึกษาจึงต้องแบ่งช่วงเพื่อให้เห็นความชัดเจนของภาษาที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและการเวลา ซึ่งการใช้คำสแลงเป็นคำที่มีอายุสั้นเกิดคำใหม่ขึ้นมาแทนแล้วคำเก่าก็ค่อยสูญหายไปตามกาลเวลา

ตารางที่ 4 คำในภาษาถิ่น

รูปสัทญะ:	ความหมายสัทญะ:
วอนเว้า คักเนาะ บักลี	อ้อนวอน แจ้ง ช้อน

ธรรมชาติของเพลงแนวลูกทุ่งอีสานย่อมปรากฏการใช้คำในภาษาถิ่น เพื่อให้ได้ความรู้สึกของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ แต่การใช้คำถิ่นไม่ได้ปรากฏมากเท่าใดนัก เพราะเนื้อหาเพลงยังคงมีภาษาไทยเป็นส่วนหลักใช้สื่อสาร ความหมายสัทญะมีความหมายโดยตรงทุกคำ

ตารางที่ 5 คำทับศัพท์

รูปสัทญะ:	ความหมายสัทญะ:
เทคแคร์ เคลียร์	คอยดูแล ทำความสะอาด, สะสาง

คำทับศัพท์เป็นคำที่นำมาจากภาษาต่างประเทศใช้เทียบกับเสียงของภาษาเดิม ซึ่งเป็นคำที่มีใช้จำนวนไม่มากเท่าใดนัก เพราะด้วยเพลงเป็นเพลงลูกทุ่งอีสานจึงคงเอกลักษณ์ของความเป็นท้องถิ่นไม่พบการใช้ภาษาอื่นเท่าใดนัก แต่อย่างไรก็ตาม คำทับศัพท์เป็นคำที่มีอยู่ทุกยุคทุกสมัย จึงมักจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงคำและความหมาย

จากการศึกษารูปสัทญะและความหมายสัทญะในระดับคำหรือกลุ่มคำ จะพบว่าการสร้างคำในการประพันธ์เพลงลูกทุ่งอีสานย่อมเลือกสรรคำมาอย่างพิเศษ ทำให้คำที่สื่ออารมณ์ได้ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ได้ทั้งความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัย

นอกจากนี้การใช้คำทับศัพท์ภาษาต่างประเทศในเพลงที่คัดเลือกมาวิจัยในครั้งนี้พบว่าเป็นคำทับศัพท์จะไม่พบความเปลี่ยนแปลงของภาษาเพราะคำทับศัพท์มีใช้อยู่ทุกยุคทุกสมัย ยกเว้นแต่คำสแลงที่มีการเปลี่ยนแปลงจึงต้องแบ่งช่วงสมัยออกเป็น 2 ช่วง เพื่อให้เห็นความเปลี่ยนแปลงเพราะคำสแลงมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ จึงทำให้เห็นถึงคำที่มีมานานย้อมล้ำสมัยและเกิดคำใหม่ ๆ ที่เป็นกระแสลูกบับติกไวไวในบทเพลง

คำในภาษาถิ่นเป็นคำที่ต้องปรากฏในบทเพลงลูกทุ่งอีสานไม่เช่นนั้นจะขาดธรรมชาติของธรรมชาติแนวเพลงลูกทุ่งอีสาน คำที่ปรากฏเป็นคำที่สื่ออารมณ์และมีความหมายโดยตรงเท่านั้น ต่างจากคำสแลงและคำที่ศัพท์ที่ปรากฏการใช้สื่อความหมายโดยนัยมากกว่าความโดยตรง

2. การศึกษาความหมายในบริบทเพลง

ความหมายที่ประกอบสร้างในเนื้อหาของเพลงเป็นเพลงที่ถูกถอดความหมายสัญลักษณ์ในระบบวัฒนธรรมไทยได้ดังนี้ 1. อำนาจผู้ชายเป็นใหญ่ 2. ผู้หญิงอ่อนไหว 3. เทิดทูนผู้ชาย 4. แบบเรียนสอนหญิง 5. ผู้หญิงกล้าตัดสินใจ ดังจะยกตัวอย่างประกอบบางตัวอย่างดังนี้

2.1. อำนาจผู้ชายเป็นใหญ่

“ก็คิดถึงคำที่พ่อแม่เฝ้าบอกไว้ เป็นเจ้าเป็นนายนั้นสุขสบายทั้งชาติ เป็นครูเป็นหมอบ เป็นพนักงานของรัฐอีกฝันที่วาดคืออยากเป็นแอร์โฮสเตส”

(เอ็นขวัญ วรรณญา, 2558)

ความหมายที่ถูกประกอบสร้างขึ้นในด้านอาชีพของสังคมไทย จะมีค่านิยมการเป็นข้าราชการหรือเป็นเจ้าเป็นนายตามเนื้อหาของเพลงได้ระบุไว้ แต่กระนั้นก็ยังปรากฏการแยกประเภทอาชีพของผู้หญิงและผู้ชาย โดยอาศัยเส้นบาง ๆ ที่บางทีอาจไม่ได้สังเกตเห็นคือ อาชีพแต่ละอาชีพจะมีความหมายบ่งบอกถึงความเป็นเพศแฝงอยู่นั่นเอง เช่น ทหารมีความแข็งแกร่งกำยำ เราจะทำให้คุณค่าของอาชีพในด้านความแข็งแกร่ง จึงนิยมให้ผู้ชายเป็นทหาร แต่ละปีจะมีการเกณฑ์ทหารเพื่อไปรับใช้ชาติอยู่เสมอ นอกจากนี้ในบางประเทศอย่างเช่น เกาหลีใต้ ผู้ชายทุกคนจะต้องเป็นทหารเกณฑ์ เป็นต้น ซึ่งเป็นอาชีพที่ไม่มองเห็นศักยภาพหรือความสามารถของผู้หญิงแต่อย่างใด ยิ่งกว่านั้น อาชีพที่กำหนดให้ผู้หญิง มักจะเป็นงานไม่หนัก เช่น พยาบาล ครู รวมถึงแอร์โฮสเตส เป็นต้น

2.2. ผู้หญิงอ่อนไหว

“หากบ่มีอ้าย คือเก่า ใจเหงา ก็เริ่มไหวหวั่น ชีวิต ขาดคนร่วมฝัน สิ้นแรงใจ ฮักอ้ายเพียงนี้ ยังทิ้งลงน้ของค์ ฮักใคร่อีกบ่ได้ ตราบที่ ทุกลมหายใจ คึดฮอดแต่อ้ายนั้น”

(ต่าย อรทัย, 2558)

เนื้อหาในบทเพลงนี้มีความหมายที่แสดงถึงผู้หญิงอ่อนไหว คือ เป็นผู้หญิงที่อ่อนแอและอ่อนไหวไปตามสถานการณ์ เมื่อเลิกรากันไปไม่สามารถจะอยู่ได้ บทเพลงถ่ายทอดให้เห็นช่วงเวลาที่ยอ่อนแอของผู้หญิงคนหนึ่ง ซึ่งทำไม่ได้นอกจากการคิดถึงคนรักเพียงเท่านั้น ชีวิตไม่ดีขึ้น ไม่พยายามที่จะลุกขึ้นยืนด้วยกำลังของตน สะท้อนให้เห็นถึงการสร้างความหมายให้เห็นผู้หญิงมีลักษณะที่อ่อนไหว

2.3. เทิดทูนผู้ชาย

“เป็นแค่ผู้หญิงธรรมดา ดินดิน หญ้าหญ้า ที่กล้ารักเธอ เพราะเจอความดี ก็แค่ผู้หญิงธรรมดาอาจไม่คู่โสกา ความหวานไม่ค่อยมีแต่บอกเลี่ยนะจากนี้ หัวใจหยุดแค่เพียงเธอ”

(เอ็นขวัญ วรรณญา, 2562)

การสร้างความเป็นหญิงในเพลงถูกประกอบสร้างด้วยการกดทับความเป็นหญิงให้ผู้หญิงต่ำต้อยการมองว่าตนด้อยกว่าในทุกด้านของชีวิต และเทิดทูนผู้ชายเสมือนว่าเป็นวีรบุรุษมาช่วยกู้สถานภาพทางสังคมให้ผู้หญิงดีขึ้น

2.4. แบบเรียนสอนหญิง

“บ่อยากโทรหา เพราะว่า สบตาบ่ได้ ระบายมันั่งใกล้ ๆ เหมือนคราวแรกพบกันมา มากุมมือเว้า มาจับเข้าคุย เพื่อเคลียร์ปัญหา ตรวจทานแวหวานในตา ปิดฝุ่น สัญญาหัวใจ”

(ศิริพร อำไพพงษ์, 2558)

แบบเรียนสอนหญิงไม่เพียงแต่สอนหญิงสาวให้รักนวลสงวนตัว การหักห้ามใจไม่รักคนมีเจ้าของ แต่ยังรวมถึงบทบาทความเป็นเมียที่ต้องประคองชีวิตคู่ให้เห็นหน้าต่อไปจนกว่าจะสิ้นลมหายใจจากกัน สิ่งนี้คือวิธีการสร้างความหมายของผู้หญิงที่ถูกมองว่าเป็นหน้าที่ของผู้หญิงที่ควรปฏิบัติ เพราะหากขาดคุณสมบัติเหล่านี้จะถูกสังคมมองว่าเป็นผู้หญิงไม่ดีได้ กล่าวคือบพร่องทางหน้าที่

2.5. ผู้หญิงกล้าตัดสินใจ

“น้องยอมเป็นคนเจ็บก็ได้ ถ้าอายุอยากจบ แม้พรุ่งนี้ต้องตื่นมาพบ แต่ความเสียใจ แคบอกออกมาสักคำ ว่าอายุขาดเขาบ่ได้ ถึงน้ำตาบพอสิไหล หนักแค่ไหน..ก็จะรับเอา”

(ตาย อรทัย, 2556)

ยุคสมัยเปลี่ยนไปผู้หญิงได้รับโอกาสทางการศึกษาและหน้าที่การงานมากขึ้น จึงทำให้บทบาทผู้หญิงทางสังคมถูกเปลี่ยนไป ผู้หญิงมีความสามารถในการกล้าตัดสินใจมากขึ้น เช่น การเรียน อาชีพ การเลือกคู่ครอง เป็นต้น

จากการศึกษาการประกอบสร้างความหมายในบริบทเนื้อเพลง การถูกสร้างความหมายได้จำแนกออกมาเป็น 5 ประเภท แต่แต่ละประเภทได้เห็นลักษณะการประกอบสร้างความเป็นผู้หญิงในสังคมไทยหลากหลายอย่าง ส่วนมากยังคงอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้ชาย ผู้ชายมีบทบาทที่เหนือกว่า ถูกสร้างความหมายให้เป็นวีรบุรุษและทำให้ผู้หญิงเป็นเพียงมนุษย์ธรรมดาที่ไร้ความสามารถและอ่อนแอ แต่อย่างไรก็ตาม สังคมได้เปลี่ยนแปลงทำให้สังคมไทยเปิดกว้างและยอมรับความสามารถของผู้หญิงมากขึ้น ผู้หญิงกล้าตัดสินใจ ผู้หญิงทำงานเก่ง ผู้หญิงเลือกคู่ครองได้ กล้าเป็นฝ่ายบอกรักก่อนได้

3. กระบวนทัศน์

กระบวนทัศน์เป็นชุดความคิดของคนในสังคมหนึ่ง ๆ โดยได้ศึกษาจากการถอดความหมายสัญลักษณ์ในบริบทสังคมไทยที่ปรากฏในบทเพลง โดยใช้ชุดความคิด 2 ชุด คือ ปิตาธิปไตยและเพศวิน

3.1 ปิตาธิปไตย จะเป็นหลักมุมมองแนวคิดจากการมองของกลุ่มสตรีนิยมที่มองว่าสังคมไทยยังเป็นระบบสังคมแบบปิตาธิปไตยที่ผู้ชายเป็นใหญ่ ผลการศึกษาจึงเห็นว่าเพลงที่นำมาใช้ในการวิจัยนั้นเป็นเพลงที่ได้รับอิทธิพลจากผู้ชายค่อนข้างมาก ผู้หญิงตกเป็นเหยื่อในความสัมพันธ์ เช่น เสียเปรียบในความสัมพันธ์และเสียอำนาจต่อรองในความสัมพันธ์

3.2 เพศวิน เป็นชุดความคิดที่นำเสนอถึงเกี่ยวกับวิถีทางเพศของผู้หญิง บทบาทของการแสดงออกความเป็นเพศหญิงที่ถูกกำหนดจากสังคมว่าผู้หญิงเป็นแม่และเมียเท่านั้นหรือเสมือนวัตถุสิ่งของของผู้หญิง ในชุดเพศวินที่ถอดความหมายจากบทเพลงที่สุ่มมานั้น ปรากฏว่า รักเพื่อฝัน การเป็นซู้รักหรือเมียน้อย การถูกนอกใจ การถูกกำหนดบทบาท ซึ่งการถูกกำหนดบทบาทจะเห็นได้ว่าจำแนกความแตกต่างแต่ละชนิดออกไป เช่น ผู้หญิงดี ผู้หญิงเลว ผู้หญิงสมัยใหม่ และภรรยาดี การถูกกำหนดบทบาทที่คุณค่าราคาของผู้หญิง ถ้าทำตัวอย่างนี้ถือว่าเป็นคนดีหรือไม่ดี เพื่อจำแนกแยกประเภทผู้หญิงในสังคม ซึ่งผู้หญิงทำตัวไม่ดีก็จะถูกมองด้อยคุณค่าและอาจจะไม่มีใครอยากจะทำเลือกแต่งงานและเป็นภรรยา ในขณะที่บทบาทของผู้ชายไม่ถูกกำหนดคุณค่าราคาเหมือนอย่างผู้หญิง

อภิปรายผลและสรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่ปรากฏในบทเพลงลูกทุ่งอีสานของนักร้องหญิงที่คัดเลือกมาโดยการสุ่มเพลงได้จำนวนทั้งสิ้น 50 เพลง โดยใช้ทฤษฎีสัญลักษณ์ในการถอดรหัสความหมายที่แฝงอยู่ในบทเพลง ภาษาในสังคมไม่ได้สื่อความหมายโดยตรงเสมอไป เช่น สีดำ มีความหมายมากกว่าสีดำ แต่ยังมีความหมายแฝงอยู่อีก เช่น ความชั่ว สกปรก การปกปิด อำพราง เป็นต้น การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาการประกอบสร้างความหมายในบทเพลงลูกทุ่งของนักร้องหญิง
2. เพื่อเข้าใจกระบวนทัศน์ที่ถูกสร้างขึ้นมาผ่านระบบการสร้างความหมายของสังคมไทย

ในเพลงลูกทุ่งของนักร้องหญิงโดยสิ่งที่ถูกกำหนดสร้างขึ้นนั้นมีกระบวนทัศน์ใดบ้างในการประกอบสร้างความหมายผู้หญิงในสังคมไทย

การศึกษาสัญลักษณ์เป็นการศึกษาการเข้ารหัสและการถอดรหัสนี้ของความหมายในบริบททางสังคมนั้น ๆ ในบทเพลงที่สุ่มมา 50 เพลงนี้ถูกประกอบสร้างความหมายตามสังคมวัฒนธรรมของสังคมไทย โรลอง บาร์ต (Roland Barthes) ได้ให้แนวคิดการตีความหมายในการสื่อสารมี 2 ระดับ คือ ระดับแรก คือการตีความหมายโดยตรงเป็นระดับที่เชื่อมโยงลักษณะของความจริงตามธรรมชาติ ซึ่งได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวหมาย ระดับที่ 2 ในกระบวนการขั้นนี้สัญลักษณ์จะมีความหมายเชิงวัฒนธรรม ซึ่งไม่ได้เกิดจากตัวสัญลักษณ์เองแต่มาจากวิธีการที่สังคมใช้ให้คำตัวหมายถึงตามหลักคิดของ โรลอง บาร์ต ความหมายที่ถูกประกอบสร้างขึ้นในบริบทสังคมและวัฒนธรรมไทยในบทเพลงจึงปรากฏเป็นเพลงที่ถูกประกอบสร้างขึ้นมา โดยผ่านคนที่มีอำนาจมากกว่าเป็นผู้บรรจุเขียน

บทเพลง นั่นคือ เพศชาย และเพศชายเป็นเพศที่มีอำนาจเหนือผู้หญิงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ยังสะท้อนถึงมุมมองต่าง ๆ ที่ถูกสร้างค่าและภาษาขึ้นมาเพื่อใช้ในการสื่อสารในสังคมไทยด้วยเช่นกัน

การใช้คำในบทเพลงไทยลูกทุ่ง ถูกประกอบสร้างความหมายขึ้นด้วยปัจจัยการสร้าง ความหมายหลายอย่างดังต่อไปนี้

1. การใช้ภาษาถิ่น
2. การใช้ภาษาสแลง
3. การใช้คำทับศัพท์
4. การใช้คำสื่ออารมณ์

จากการวิจัยตามหลักการใช้คำในการประพันธ์เพลง ซึ่งเป็นโครงสร้างทางภาษาในหน่วยที่เล็กที่สุดได้ศึกษาการใช้รูปสัญลักษณ์และความหมายสัญลักษณ์ จะเห็นได้ว่ามีการใช้ความหมายที่ประกอบสร้างทั้งความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัยทั้งสองอย่างและการใช้คำสื่ออารมณ์ ทั้งเชิงบวกและเชิงลบมีจำนวนคำที่ใช้มากกว่าคำชนิดอื่น ๆ เพราะเป็นคำที่ประพันธ์ในบทเพลงจึงเลือกสรรคำมาใช้เพื่อถ่ายทอดอารมณ์ไปถึงยังผู้ฟัง

ต่อมาได้ศึกษาบริบทในเพลงเป็นหน่วยที่ใหญ่กว่าการศึกษาระดับคำ โดยศึกษาผ่านระบบสัญลักษณ์ หลักการในการศึกษาสัญลักษณ์ก็คือการศึกษาถึงบริบทโดยล้อมรอบสิ่งต่าง ๆ ทั้งสัญลักษณ์ในสังคม ดังนั้นการสื่อสารในเชิงสัญลักษณ์นี้จึงเป็นการเกิดขึ้นของความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมที่ต้องอาศัย กฎระเบียบ ข้อตกลง วัฒนธรรม หรือรหัสรวมของสังคมที่มีต่อสิ่งหนึ่ง ๆ ในงานวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบความสัมพันธ์เชิงอำนาจหญิงชายในกฎหมายมังรายศาสตร์กับกฎหมายไทยในมุมมองของสตรีนิยม (ชายไทย รักษาชาติ, 2549) ได้สรุปการวิจัยออกมาได้ว่า “กฎหมายลักษณะเมียมมีการจัดกลุ่มผู้หญิง 20 จำพวกซึ่งมี 2 กลุ่มคือ ผู้หญิงมีผิวกับผู้หญิงไม่มีผิวก็สะท้อนให้เห็นว่า รัฐมองผู้หญิงในฐานะเหยื่อหรืออีกนัยหนึ่งก็คือ รัฐมองผู้หญิงในฐานะเป็นเพียงมนุษย์ที่อ่อนแอ ต้องได้รับการคุ้มครองทั้งจากกฎหมาย สามมี ผู้ปกครองในรูปแบบอื่น ๆ ด้วยวิสัยทัศน์การมองพลเมืองหญิงในลักษณะนี้” ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยชิ้นนี้ที่กำลังศึกษาพบว่าอำนาจของผู้ชายมีผลบังคับใช้ต่อสิ่งต่าง ๆ ในสังคม เพราะผู้ชายถือครองอำนาจมายาวนาน ทำให้กำหนดความเป็นหญิง บทบาท เพศสภาพ เพศวิถี ของผู้หญิงผ่านสื่อที่เป็นบทเพลงออกไปในการวิจัยในครั้งนี้จำแนกประเภทต่าง ๆ ของการสร้าง ความหมายเชิงสัญลักษณ์ผ่านระบบอำนาจของผู้ชายได้ดังนี้คือ

1. ชายเป็นใหญ่
2. ผู้หญิงอ่อนแอ
3. ผู้หญิงเทิดทูนผู้ชาย
4. แบบเรียนสอนหญิง
5. ผู้หญิงกล้าตัดสินใจ

ที่กล่าวมาทั้ง 5 ข้อเป็นเพลงที่สื่อความหมายในบทเพลงทั้งสิ้น เราสามารถมองเห็นสังคมไทยมีความคิดของอำนาจผู้ชายเป็นใหญ่ในสังคมมาก ที่ทำให้ผู้หญิงถูกกำหนดบทบาทความเป็น

หญิงในแบบที่อ่อนแอและต้องคอยได้รับการช่วยเหลือจากผู้ชายจนผู้หญิงมองผู้ชายเป็นเพศที่เหนือกว่าจึงเกิดทุนผู้ชายเสมือนวีรบุรุษที่มาคอยช่วยเหลือผู้หญิง และสังคมยังคงยืนยันความเป็นหญิงให้ดูเป็นผู้หญิงตามเพศสภาพที่อ่อนแอกว่าผู้ชายเพื่อให้ดูเป็นคนน่าทะนุถนอม นอกจากนี้สังคมยังคงให้แบบเรียนฉบับผู้หญิงไว้เพื่อสอนผู้หญิงในบทบาทที่ถูกกำหนดไว้ในสังคมไทย

อย่างไรก็ตาม สังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก ผู้หญิงได้รับโอกาสทางสังคมมากมายทำให้สังคมไทยยอมรับและเปิดกว้างให้กับผู้หญิงมากขึ้น ผู้หญิงจึงเป็นผู้นำกล้าตัดสินใจเด็ดขาด และมีภาวะผู้นำไม่ด้อยกว่าผู้ชาย

กระบวนการที่คนก็คือชุดความคิดที่ถูกประกอบสร้างขึ้นมาจากสังคม โดยการวิจัยในครั้งนี้ได้นำเอาการสร้างความหมายเชิงสัญลักษณ์เพราะเป็นกระบวนการสร้างความหมายผ่านระบบสังคมและวัฒนธรรมนั้น ๆ ซึ่งได้ประกอบสร้างจากความคิดใหญ่ ๆ เป็น 2 ประเภท คือ ชุดความคิดเรื่องปิตาธิปไตยและเพศวิถี

1. ปิตาธิปไตย แนวคิดสตรีนิยม มีทัศนะว่าการกดขี่ผู้หญิงเป็นผลมาจากโครงสร้างปิตาธิปไตย (Patriarchy) ซึ่งก็คือการครอบงำของเพศชายที่ไม่ได้หมายถึง การครอบงำในแง่ของปัจเจกหรือกลุ่มผู้ชายเหนือผู้หญิง แต่มันเป็นโครงสร้างของการครอบงำทางหนึ่งที่จะคิดถึงแนวคิดของโครงสร้างการครอบงำนี้ก็คือระบบการให้คุณค่าของลำดับชั้นสูงต่ำที่ฝังอยู่ในสังคม ซึ่งก็หมายถึงการให้ค่าแก่สิ่งที่เกี่ยวข้องกับผู้ชายและความเป็นชายมากกว่าสิ่งที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงและความเป็นหญิง พื้นที่ผู้ชายกดขี่ผู้หญิงก็คือเรื่องของประเพณีที่จะผูกผู้หญิงให้ติดกับความเป็นเมียและความเป็นแม่

ในงานวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบความสัมพันธ์เชิงอำนาจหญิงชายในกฎหมายมังรายศาสตร์กับกฎหมายไทยในแนวคิดสตรีนิยม (ชายไทย รักษาชาติ, 2549) ได้ศึกษาไว้ว่ากฎหมายมังรายศาสตร์เกี่ยวกับเรื่องของการประเพณี ซึ่งให้เห็นชัดถึงความสัมพันธ์ที่ผู้หญิงถูกกดขี่ทางเพศจากผู้ชายเป็นอย่างมาก การแสดงออกบทบาททางเพศสภาพถูกกำหนดจากบทบาทอำนาจของผู้ชายเป็นใหญ่จากกระแสหลักของสังคมที่มีผู้ชายเป็นคนเขียนกฎหมายหรือออกกฎหมายนั่นเองในงานวิจัยยกเรื่องบทลงโทษของหญิงและชายที่เป็นชู้ ซึ่งในหญิงและชายมีบทลงโทษแตกต่างกันมากผู้หญิงจะได้รับบทลงโทษด้วยการประจาน ประณาม ทำให้้อบอาย เช่น การตัดหู ตัดเด้านม เอาปูนเขียนที่หน้า หรือการลัก เป็นต้น

ดังนั้นแนวคิดนี้จึงสอดคล้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ที่ถูกมองว่าผู้หญิงยังคงอยู่ภายใต้อำนาจของผู้ชายและยังคงถูกหลอมน้ำทางเพศในสังคมไทย ดังปรากฏในบทเพลงลูกทุ่งอีสานที่ได้สุ่มมาทำการวิจัยในครั้งนี้ พบว่าเป็นผู้หญิงที่อ่อนแอ ยอมทนเจ็บปวด ยอมให้สามีหรือแฟนนอกใจ ยอมให้เขาทำร้ายร่างกายและจิตใจ ในการวิจัยจึงจำแนกออกมาเป็น 2 ชนิดคือ

1.1 เสียเปรียบด้านความสัมพันธ์

1.2 เสียอำนาจต่อรอง

ทั้งสองชนิดล้วนแต่เป็นการถูกกระทำให้เป็นรอง ตกเป็นเหยื่อทางเพศของผู้ชาย เสมือนว่าไม่มีสิทธิ์เลือกและต้องทนยอมรับกัมหนัาต่อไป

2. เพศวิถี คำว่า Gender หมายถึง เพศทางสังคมบางคนเรียกว่า “ความเป็นหญิงความเป็นชาย” บางคนเรียก “เพศสภาพ” ซึ่งเป็นความคาดหวังของสังคมต่อหญิงและชายควรทำบทบาทอย่างไร เปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา จากวัฒนธรรมหนึ่งไปสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่ง เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง สภาพแวดล้อม ที่ปลูกฝังให้หญิงและชายเป็นตัวเป็นตนส่งผลต่อการแสดงบทบาท การสร้างบุคลิกภาพ อุปนิสัยใจคอ ความเชื่อ เช่น ผู้ชายต้องเข้มแข็งเป็นผู้ผู้นำครอบครัวจนทำให้คิดว่านี่คือบทบาทที่ตายตัวของผู้หญิงและผู้ชายไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้

เพลงลูกทุ่งอีสานที่นำมาวิจัยจะเห็นว่าสังคมยังกำหนดบทบาทของเพศหญิงเอาไว้ในเพลงหลายเพลง ซึ่งสิ่งที่สะท้อนให้เห็นอย่างเช่น เพลง “อยากอยู่เงียบ ๆ เพียงเราสองคน” เป็นเพลงที่ผู้หญิงยังคงใกล้ชิดและพยายามประคองชีวิตคู่ต่อไปให้ได้ แม้ว่ามันจะยากลำบากเพียงใดก็จะพยายามรักษาไว้ให้ได้ เพลง “ผู้หญิงหลายมือ” เป็นเพลงที่สะท้อนให้เห็นค่านิยมของผู้ชายที่มองว่าผู้หญิงดีคือผู้หญิงที่รักษาวลสงวนตัว ผู้หญิงที่มีตำหนิถือว่าเป็นผู้หญิงเลวในสังคม ในขณะที่ผู้ชายไม่มีตัวกำหนดบทบาทความเป็นเพศเหมือนอย่างผู้หญิง ผู้ชายสามารถมีผู้หญิงกี่คนก็ได้ไม่เสียหายเป็นต้น

การแสดงออกทางเพศที่ถูกกำหนดขึ้นมาจากระบบสังคมเป็นตัวสร้างความหมายผ่านตัวภาษา เครื่องหมาย สัญลักษณ์ และสัญลักษณ์มีอิทธิพลต่อการประกอบสร้างเพศวิถีในแต่ละสังคมอย่างมาก งานวิจัยของณัชชา ถาวร (2545) ได้กล่าวถึงการศึกษาการใช้สัญลักษณ์ในการประกอบสร้างความหมายเพศวิถี ที่ปรากฏในหนังสือการ์ตูนญี่ปุ่น มีอิทธิพลต่อการสร้างเพศวิถีในสังคมไทยเป็นอย่างมาก เพราะวัยรุ่นส่วนมากอ่านหนังสือการ์ตูนญี่ปุ่นและรับเอาวัฒนธรรมทางความคิดแบบญี่ปุ่นเข้ามาผ่านสื่อหนังสือการ์ตูนนั้น ๆ จะเห็นว่านักเรียนหญิงมีค่านิยมยอมเสียตัวให้กับผู้ชายเป็นที่รักแบบไม่หวงแหน เพราะตามค่านิยมของสังคมญี่ปุ่นที่ปรากฏในสื่อหนังสือการ์ตูน เป็นต้น

เพลงก็เช่นเดียวกันได้สร้างขึ้นมาผ่านระบบสังคมและวัฒนธรรมในสังคมนั้น ๆ เพศวิถีของแต่ละสังคมจึงแตกต่างกันออกไป อย่างตัวอย่างข้างต้นที่กล่าวถึงวัฒนธรรมของวัยรุ่นญี่ปุ่นที่มีค่านิยมที่เปลี่ยนไปจากเดิม เปลี่ยนตามระบบวัฒนธรรมสังคมนั้นๆวันต่อวันมากขึ้นไม่ว่าจะโดยปัจจัยใด ๆ ทั้งสิ้น

ทั้งนี้เพศวิถีในสังคมไทยเห็นถึงการแสดงออกทางเพศที่แตกต่างออกไปในสังคมไทยก็เป็นสังคมที่มีระบบชายเป็นใหญ่ในสังคม เพศวิถีในเพลงลูกทุ่งอีสานที่เลือกมาจำแนกได้ว่า ผู้หญิงเพื่อรัก ผู้หญิงเป็นชู้ ผู้หญิงถูกนอกใจ ผู้หญิงดี ผู้หญิงเลว ผู้หญิงสมัยใหม่ ภรรยาดี สิ่งเหล่านี้เป็นมาตรฐานความพึงพอใจของผู้ชายมาเป็นตัววัดสร้างกรอบพฤติกรรมทางเพศให้ผู้หญิง ในขณะที่ผู้ชายเพศวิถีของผู้ชายที่แสดงออกในเพลงเห็นบทบาทของผู้ชายที่สามารถมีคนรักได้มากกว่า 1 คนและไม่ได้ถูกมองว่าแฉ่ในสังคม หากเป็นผู้หญิงที่ไปแอบรักผู้ชายที่มีคนรักจะถูกกระทำจากสังคมมากกว่าผู้ชาย

รายการอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2552). **การวิเคราะห์สื่อแนวคิดและเทคนิค**. กรุงเทพฯ: โครงการเมธีอาวุโส ฝ่ายวิชาการ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ชายไทย รักษาชาติ. (2549). **การค้าหญิงกับมิติเรื่องเพศวิถีและสื่อลามกในอินเทอร์เน็ต** (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอสถ. (2542). **วาทกรรมพัฒนา; อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณะ และความเป็นอื่น**. กรุงเทพฯ: วิชาษา.
- _____. (2545). **สัญญาวิทยา โครงสร้างนิยม หลังโครงสร้างนิยม กับการศึกษา รัฐศาสตร์**. กรุงเทพฯ : วิชาษา.
- ณัชชา ถาวร. (2545). **การเปรียบเทียบการเรียนรู้เรื่องเพศของเด็กผ่านการสร้างสัญญาทางเพศ ในหนังสือการ์ตูนญี่ปุ่นกับการเรียนเพศศึกษา** (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นพพร ประชากุล. (2544). **แนวคิดสกุล "สตรีนิยม" (Feminism)**. **สารคดี**. 17(195), 114-119.
- ปฐม หงส์สุวรรณ. (2550). **คติชนวิทยา (Folklore)**. เอกสารประกอบการสอนวิชา 0106444 ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รัฐวรรณ จุฑาทิพย์ (2547). **เพลงลูกทุ่งที่ได้รับความนิยมระหว่างปี พ.ศ. 2544-2545: การศึกษา เนื้อหาภาษาและภาพสะท้อนสังคม** (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- ศิริพร ณ ถกลาง. (2548). **ทฤษฎีคติชนวิทยา: วิถีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน - นิทานพื้นบ้าน**. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ คณะอักษรศาสตร์. จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- สุดิน ชาวหินฟ้า. (2549). **การสื่อสารเพื่อการพัฒนาสุขภาวะใต้ระบบทุนนิยม**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.
- อรรถัย เพ็ญยุระ (2554). **เอกสารประกอบการสอนรายวิชา วรรณกรรมไทยกับเพศวิถี**. ขอนแก่น: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เอ็นขวัญ วรรณญา Official. (2562, กันยายน 6). **ผู้หญิงธรรมดา**. [Video file]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=KZX52BLt1c>
- Gmm Grammy Official. (2556, ตุลาคม 26). **เจ็บก็ได้ถ้าอายอยากจบ**. [Video file]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=zLrYg_WeA8
- Grammy Gold Official. (2558, สิงหาคม 27). **ปักป้ายออกครู**. [Video file]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=a1PlutXTFHc>
- _____. (2558, พฤศจิกายน 28). **อยู่ในใจเสมอ**. [Video file]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=JP1ClXmFfIo>
- _____. (2558, ตุลาคม 17). **อยากอยู่เงียบ ๆ สองคน**. [Video file]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=ZZZ1Lkv0tN8>

ความต้องการจำเป็นของครูอาสาสมัครจีนต่อวิทยาการฝ่ายไทย :
กรณีศึกษาโครงการอบรมครูอาสาสมัครจีน (ประเทศไทย) ประจำปี 2562
The Needs Analysis of Chinese Volunteer Teachers on the Thai
Lecturer: A Case Study of Chinese Volunteer Teachers Training
Project 2020 (Thailand)

พิชัย แก้วบุตร¹
Pichai Kaewbut¹

Received: April 19, 2020

Revised: November 17, 2020

Accepted: December 21, 2020

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของครูอาสาสมัครจีนที่มีต่อวิทยาการฝ่ายไทยในการให้ความรู้ในโครงการอบรมครูอาสาสมัครจีน (ประเทศไทย) โดยเก็บข้อมูลจากครูอาสาสมัครจีนในศูนย์การอบรมโครงการครูอาสาสมัครจีน (ประเทศไทย) ประจำปี 2562 จำนวน 3 แห่ง ประกอบด้วย 1) ผู้เข้าอบรมจากศูนย์การอบรมมหาวิทยาลัยครุศาสตร์ ยูนนาน จำนวน 136 คน 2) ศูนย์การอบรมมหาวิทยาลัยครุศาสตร์ปักกิ่ง จำนวน 114 คน และ 3) ศูนย์การอบรมมหาวิทยาลัยภาษาปักกิ่ง จำนวน 139 คน รวมผู้เข้าอบรมทั้งสิ้น 389 คน และมีจำนวนครูอาสาสมัครจีนตอบแบบสอบถามจำนวน 341 ฉบับ

ผลการวิจัยพบว่า ครูอาสาสมัครจีนมีความต้องการจำเป็นต่อวิทยาการฝ่ายไทยในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ก่อนการเดินทางไปปฏิบัติหน้าที่ในประเทศไทย โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ความรู้และประสบการณ์ ด้านวัฒนธรรม ประกอบด้วยข้อมูลด้านวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีไทย การดำรงชีวิตและสภาพการณ์ปัจจุบันของประเทศไทย และ 2) ความรู้และประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย ประกอบด้วยข้อมูลด้านระบบการศึกษาของประเทศไทย ความต้องการของผู้เรียนและโรงเรียนการจัดการชั้นเรียนและการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน ซึ่งความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้จะทำให้ครูอาสาสมัครจีนสามารถปฏิบัติหน้าที่ในประเทศไทยได้อย่างสมบูรณ์และราบรื่นมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น, ครูอาสาสมัครจีน, อบรม, ประเทศไทย

¹ อาจารย์ประจำวิทยาลัยนานาชาติ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (Lecture, International College Surat Thani Campus, Prince of Songkla University) E-mail: shi_yu16@hotmail.com

Abstract

The objective of this research paper is to study the needs of Chinese volunteer teachers to the Thai lecturer in providing knowledge to the volunteer teachers, participating in Chinese Volunteer Teachers Training Project (Thailand). Data were collected from Chinese volunteer teachers, at 3 Chinese Volunteer Teachers Training Project (Thailand) centers. The 3 centers consisted of 1) 136 Chinese volunteer teachers from Yunnan Normal University Training Center; 2) 114 Chinese volunteer teachers from Beijing Normal University Training Center and 3) 139 Chinese volunteer teachers from Beijing Language and Culture University Training Center. Altogether there were 389 Chinese volunteer teachers participating the training and 341 Chinese volunteer teachers answered questionnaires.

The research revealed that Chinese volunteer teachers need to have knowledge and experience from Thai lecturer before going to work in Thailand. They need to have 1) knowledge and experience in Thai culture including Thai culture, traditions, living and current situation in Thailand, 2) Knowledge and experience in Chinese teaching - learning aspect in Thailand, including information on Thailand education system, learners and school's needs, classroom management and Chinese teaching - learning management. These knowledge and experience will encourage Chinese volunteer teachers to work effectively and work effectively much difficulties in Thailand.

Key words: Needs analysis; Chinese volunteers; Training; Thailand

บทนำ

โครงการครูอาสาสมัครจีนเกิดขึ้นจากความร่วมมือและการสนับสนุนระหว่างกระทรวงศึกษาธิการแห่งราชอาณาจักรไทยและกระทรวงศึกษาธิการแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนโดยสำนักงานส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนนานาชาติ (HANBAN) (ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อหน่วยงานเป็น “ศูนย์แลกเปลี่ยนและส่งเสริมความร่วมมือด้านภาษาจีนระหว่างประเทศ” Center for Language Education and Cooperation) ในปี พ.ศ. 2546 นายจาตุรนต์ ฉายแสง พร้อมด้วยเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา ได้เดินทางเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีนเพื่อหารือถึงความร่วมมือทางด้านการศึกษา (ภาษาจีน) กับผู้แทนสำนักงานส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนนานาชาติ (HANBAN) Ms. Xu Lin ถือเป็นจุดเริ่มต้นของโครงการครูอาสาสมัครจีนที่เดินทางเข้ามารับหน้าที่เป็นครูผู้สอนภาษาจีนในทุกสำนักงานการศึกษาในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

(กศน.) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาอุดมศึกษา (สกอ.) ปัจจุบันคือ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยในทุกปีการศึกษาจะมีครูอาสาสมัครจีนเดินทางมาปฏิบัติหน้าที่ในประเทศไทยประมาณ 1,200-1,500 คน ซึ่งโครงการครูอาสาสมัครจีนเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว (พิชัย แก้วบุตร และอชิปต์ นิตยร์นา, 2559: 70)

ครูอาสาสมัครจีนเป็นครูที่มาจากภาคการศึกษาเลือกโดยสำนักงานส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนนานาชาติ (HANBAN) ผ่านความร่วมมือของสำนักงานการศึกษาประจำมณฑลและมหาวิทยาลัยชั้นนำในประเทศจีน (SHENG, 2012 : 214) โดยในระยะเริ่มต้นเป็นการรับสมัครครูที่เพิ่งจบการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือเป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาโทในสาขาวิชาต่าง ๆ เช่น การสอนภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติ ประวัติศาสตร์ ปรัชญาภาษาต่างประเทศ จิตวิทยา เป็นต้น การสรรหาและการคัดเลือกดังกล่าวเป็นผลให้เกิดปัญหาครูสำเร็จการศึกษาไม่ตรงสาขาวิชาและส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปได้โดยไม่ราบรื่น ทำให้สำนักงานส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนนานาชาติ (HANBAN) มีการปรับเปลี่ยนเกณฑ์การรับสมัครครูอาสาสมัครจีนที่จะต้องจบในสาขาการเรียนการสอนภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติหรือสาขาการเรียนการสอนภาษาจีนนานาชาติในปัจจุบัน นอกจากนี้ สำนักงานส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนนานาชาติ (HANBAN) ยังได้ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยชั้นนำต่าง ๆ ในการจัดตั้งเป็นศูนย์อบรมโครงการครูอาสาสมัครจีน (ประเทศไทย) จำนวน 10 แห่งทั่วประเทศจีนในปัจจุบัน โดยกำหนดให้ครูอาสาสมัครจีนที่จะเดินทางไปปฏิบัติงานในประเทศเป้าหมายต้องผ่านการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบจำนวน 300 ชั่วโมง (ดังตารางที่ 1) ผ่านการทดสอบมาตรฐานในรูปแบบต่าง ๆ และผ่านการตรวจสุขภาพกายและสุขภาพจิต โดยเนื้อหาสาระในการอบรมเป็นเนื้อหาด้านทฤษฎีภาษาจีน วัฒนธรรมและศิลปะจีน การสังเกตการสอนและการสาธิตการสอน และการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมซึ่งประเด็นการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมศูนย์อบรมโครงการครูอาสาสมัครจีน (ประเทศไทย) จะมีการเชิญผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิฝ่ายไทยและฝ่ายจีนร่วมให้ความรู้ด้านต่าง ๆ เช่น ข้อควรระวังในการปฏิบัติตนในประเทศเป้าหมาย วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี หรือประสบการณ์ตรงจากครูอาสาสมัครจีนที่เคยไปปฏิบัติหน้าที่ในประเทศเป้าหมาย โดยจากการศึกษาเบื้องต้นพบว่า ประเด็นการนำเสนอเนื้อหาด้านการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมค่อนข้างเป็นไปในทางทฤษฎีหรือเป็นการแนะนำในภาพรวมซึ่งขาดข้อมูลเฉพาะด้านของประเทศเป้าหมาย อีกทั้งการจัดการเนื้อหาค่อนข้างกระจัดกระจายไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน รวมถึงความเข้าใจต่อสภาพการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยของครูอาสาสมัครจีนที่ส่วนใหญ่ร้อยละ 95 เป็นครูอาสาสมัครใหม่ซึ่งไม่มีประสบการณ์ในการสอนภาษาจีนให้กับชาวต่างชาติหรือประสบการณ์การเดินทางไปปฏิบัติหน้าที่ในต่างประเทศ ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาถึงความต้องการจำเป็นของครูอาสาสมัครจีนที่มีต่อวิทยากรฝ่ายไทยในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ในประเทศไทยเพื่อเป็นแนวทางในการให้ความรู้กับครูอาสาสมัครจีนของโครงการครูอาสาสมัครจีน (ประเทศไทย) ในปีที่ ๑ ไป และเพื่อใช้ความต้องการจำเป็นของครูอาสาสมัครจีนมาปรับปรุงเนื้อหาเพื่อให้สอดคล้องกับผลลัพธ์ที่ครูอาสาสมัครจีนต้องการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของครูอาสาสมัครจีนที่มีต่อวิทยากรฝ่ายไทยในการให้ความรู้โครงการอบรมครูอาสาสมัครจีน (ประเทศไทย)

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง คือ ครูอาสาสมัครจีนจากศูนย์การอบรมโครงการครูอาสาสมัครจีน (ประเทศไทย) ประจำปี 2562 จัดโดยสำนักงานส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนนานาชาติ (HANBAN) ร่วมกับมหาวิทยาลัยชั้นนำต่าง ๆ ในสาธารณรัฐประชาชนจีน การวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากศูนย์อบรมจำนวน 3 แห่ง ประกอบด้วย 1) ศูนย์การอบรมโครงการครูอาสาสมัครจีน (ประเทศไทย) มหาวิทยาลัยครุศาสตร์ยุหนาน นครคุนหมิง จำนวนผู้เข้าอบรม 136 คน 2) ศูนย์การอบรมโครงการครูอาสาสมัครจีน (ประเทศไทย) มหาวิทยาลัยครุศาสตร์ปักกิ่ง กรุงปักกิ่ง จำนวนผู้เข้าอบรม 114 คน และ 3) ศูนย์การอบรมโครงการครูอาสาสมัครจีน (ประเทศไทย) มหาวิทยาลัยภาษาปักกิ่ง กรุงปักกิ่ง จำนวน 139 คน รวมผู้เข้าอบรมจาก 3 ศูนย์การอบรมทั้งสิ้น 389 คน และมีจำนวนครูอาสาสมัครจีนตอบแบบสอบถามจำนวน 341 ฉบับ

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความต้องการจำเป็น หมายถึง การวิเคราะห์ช่องว่างหรือความแตกต่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและผลลัพธ์ที่พึงปรารถนาหรือสภาพที่ควรจะเป็น การลำดับความต้องการจำเป็นว่าความต้องการจำเป็นข้อใดมีความสำคัญมากที่สุดเรียงลำดับไปยังความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญน้อยที่สุด และนำผลการวิเคราะห์หรือข้อค้นพบความต้องการจำเป็นนั้นมาใช้ประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาหรือปรับปรุงกิจกรรมนั้น ๆ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ครูอาสาสมัครจีน หมายถึง ครูอาสาสมัครจีนภายใต้โครงการครูอาสาสมัครของสำนักงานส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนนานาชาติ (HANBAN) ประจำปี 2562 ซึ่งจะเดินทางมาปฏิบัติหน้าที่ในสำนักงานการศึกษาต่าง ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการแห่งราชอาณาจักรไทย

วิทยากรฝ่ายไทย หมายถึง ผู้ทรงคุณวุฒิที่สำนักงานส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนนานาชาติ (HANBAN) ร่วมกับศูนย์การอบรมโครงการครูอาสาสมัครจีน (ประเทศไทย) ในมหาวิทยาลัยชั้นนำต่าง ๆ เชิญไปให้ความรู้ด้านต่าง ๆ แก่ครูอาสาสมัครจีนก่อนเดินทางมาปฏิบัติหน้าที่ในประเทศไทย

โครงการครูอาสาสมัครจีน (ประเทศไทย) หมายถึง การอบรมก่อนการปฏิบัติหน้าที่ในประเทศไทยเป้าหมายซึ่งจัดโดยสำนักงานส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนนานาชาติ (HANBAN) ร่วมกับศูนย์การอบรมโครงการครูอาสาสมัครจีนในมหาวิทยาลัยชั้นนำต่าง ๆ ทั่วประเทศจีน จำนวนรวม 10 ศูนย์การอบรม

ประเทศเป้าหมาย หมายถึง ประเทศไทยซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มประเทศ (ทวีปเอเชีย) ที่ครูอาสาสมัครจีนเลือกสมัครมาปฏิบัติหน้าที่เป็นระยะเวลาประมาณ 10 เดือน

การทบทวนวรรณกรรม

ทฤษฎีความต้องการจำเป็นเป็นทฤษฎีหนึ่งที่ได้รับค่านิยมในการศึกษาหาความต้องการ

และความจำเป็นของผู้รับบริการในการจัดกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการฝึกอบรมเพื่อสร้างหรือเพิ่มเติมความรู้ ทักษะ และความสามารถให้แก่ผู้รับบริการ ซึ่งโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงศึกษาธิการแห่งราชอาณาจักรไทยกับกระทรวงศึกษาธิการแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน ที่เป็นโครงการสำคัญในการส่งเสริมและขับเคลื่อนการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยคือ โครงการครูอาสาสมัครจีนซึ่งในแต่ละปีจะมีโครงการครูอาสาสมัครจีนจำนวนกว่า 1,000 คน เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในสำนักงานการศึกษาต่าง ๆ ภายใต้งำกับของกระทรวงศึกษาธิการแห่งราชอาณาจักรไทย โดยก่อนเดินทางมาปฏิบัติงานนั้นครูอาสาสมัครจีนทุกคนจะต้องผ่านการคัดกรองและเข้ารับการฝึกอบรมในโครงการอบรมครูอาสาสมัครจีนตามหลักสูตรที่สำนักงานส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนนานาชาติ (HANBAN) โดยความสำคัญของการนำทฤษฎีและแนวคิดต่าง ๆ มาศึกษาความต้องการจำเป็นของครูอาสาสมัครจีนต่อวิทยากรฝ่ายไทย : กรณีศึกษาโครงการอบรมครูอาสาสมัครจีน (ประเทศไทย) ประจำปี 2562 ประกอบด้วยทฤษฎีและแนวคิดต่าง ๆ ดังนี้

ความต้องการจำเป็นแบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ ระดับที่ 1 ความต้องการจำเป็นทางกายภาพ (Physiological needs) ระดับที่ 2 ความต้องการจำเป็นด้านความปลอดภัย (Safety needs) ระดับที่ 3 ความต้องการจำเป็นด้านความรักและการเป็นเจ้าของ (Love and belonging needs) ระดับที่ 4 ความต้องการจำเป็นในการเห็นคุณค่าในตัวตน (Esteem needs) และ ระดับที่ 5 ความต้องการจำเป็นในการบรรลุศักยภาพของตนเอง (Self - actualization needs) (Maslow, 1943 อ้างถึงใน สุปิน ยุระรัช, 2554: 33) สุวิมล ว่องวานิช (2550) กล่าวว่า ความต้องการจำเป็น 4 ระดับแรกจัดอยู่ในประเภทของความต้องการจำเป็นบกพร่อง (Deficit needs) หมายถึง หากไม่ได้รับการตอบสนอง ความต้องการจำเป็นนั้นก็จะยังคงอยู่ในสภาวะที่บกพร่องหรือขาดแคลน ดังนั้น การประเมินความต้องการจำเป็นจึงเป็นสิ่งสำคัญในการวิเคราะห์เพื่อแสวงหาความแตกต่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันกับผลลัพธ์ที่พึงปรารถนาให้เกิดขึ้นและจัดเรียงลำดับตามความสำคัญและเลือกความต้องการจำเป็นนั้นมาแก้ไขเพื่อให้สอดคล้องกับผลลัพธ์ที่องค์กรหรือบุคคลพึงปรารถนา ดังงานวิจัยของพิชัย แก้วบุตร (2562) ที่นำเอากรอบแนวคิดการประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อประเมินความต้องการการพัฒนาทักษะภาษาจีนของเจ้าหน้าที่ท่าอากาศยานนานาชาติจังหวัดภูเก็ต ซึ่งเจ้าหน้าที่ที่มีความต้องการจำเป็นในลำดับต้น ๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพทางภาษาจีนให้สามารถแก้ไขปัญหานในการสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่ท่าอากาศยานกับนักท่องเที่ยวชาวจีนซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มหลักที่เดินทางมาใช้บริการ ณ ท่าอากาศยานนานาชาติจังหวัดภูเก็ตได้อันเป็นการวางแนวทางในการอบรมพัฒนาทักษะภาษาจีนของเจ้าหน้าที่ท่าอากาศยานนานาชาติจังหวัดภูเก็ตในอนาคต โดยเลือกความต้องการจำเป็นนั้นมาแก้ไขเพื่อให้สอดคล้องกับผลลัพธ์ที่องค์กรหรือบุคคลพึงปรารถนา

การฝึกอบรม (Training) คือกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบเพื่อสร้างหรือเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความสามารถ และเจตคติของบุคลากร อันจะช่วยปรับปรุงให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้นดังนั้นการฝึกอบรมจึงเป็นโครงการที่ถูกจัดขึ้นมาเพื่อช่วยให้บุคลากรมีคุณสมบัติและศักยภาพในการทำงานสูงขึ้น ซึ่งจุดประสงค์ของการฝึกอบรมประกอบด้วย 1) เพื่อปรับปรุง

และตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) 2) เพื่อเพิ่มพูนทักษะการทำงาน (Job Skills) และ 3) เพื่อเพิ่มพูนแรงจูงใจ (Motivation) (จินนี่ ผาง, 2556: 7) ซึ่งประเภทของการฝึกอบรมสามารถจำแนกได้หลายประเภทตามแต่เกณฑ์ของการจัดแบ่ง เช่น การฝึกอบรมก่อนการปฏิบัติงาน (Pre-service Training) การฝึกอบรมปฐมนิเทศ (Orientation) การฝึกอบรมเฉพาะทาง (Specific Training) เป็นต้น ซึ่งการฝึกอบรมแต่ละรูปแบบมีการจัดวางเนื้อหา ระยะเวลาการอบรมและรูปแบบการจัดอบรมแตกต่างกันออกไปตามจุดประสงค์ของการอบรม

โครงการอบรมครูอาสาสมัครจีนเป็นโครงการที่รับผิดชอบโดยสำนักงานส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนนานาชาติ (HANBAN) ภายใต้การกำกับของกระทรวงศึกษาธิการแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนซึ่งก่อนที่ครูอาสาสมัครจีนจะเดินทางไปปฏิบัติหน้าที่ในประเทศเป้าหมายต่าง ๆ จะต้องผ่านการสอบคัดเลือก การอบรม การตรวจสุขภาพร่างกายและสุขภาพจิตและการทดสอบมาตรฐานด้านต่าง ๆ โดยหลักสูตรการอบรมครอบคลุมระยะเวลา 4 เดือน จำนวนชั่วโมงในการอบรมตลอดหลักสูตรจำนวน 300 ชั่วโมง งานวิจัยของ SHENG Yiyuan (2012) กล่าวถึงหลักสูตรการอบรมครูอาสาสมัครจีนประกอบด้วยรายวิชาดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รายวิชาในหลักสูตรการอบรมครูอาสาสมัครจีน (SHENG, 2012)

ลำดับที่	รายวิชา	จำนวนชั่วโมง
1	หน้าที่ของครูอาสาสมัครจีน	8
2	การจัดการเรียนการสอนและการจัดการชั้นเรียน	70
3	การสังเกตการสอนและการสาธิตการสอน	30
4	เทคโนโลยีทางการศึกษา	20
5	สภาพประเทศจีนปัจจุบันและวัฒนธรรมจีน	24
6	ศิลปะจีน	30
7	กิจกรรมเสริมความสามารถ	28
8	การศึกษานอกชั้นเรียน	8
9	กฎระเบียบในการปฏิบัติหน้าที่	22
10	ภาษาต่างประเทศ (ภาษาไทย)	60
รวม		300

หลังจากครูอาสาสมัครผ่านกระบวนการอบรมและการตรวจสุขภาพกายและสุขภาพจิตแล้ว จะต้องผ่านการทดสอบมาตรฐานในวิชาต่าง ๆ ซึ่งแบ่งออกเป็นการสอบข้อเขียนและการสอบ

สัมภาษณ์ในงานวิจัยของ WU Yinghui & GUO Jiaoyang (2007) พบว่า ครูอาสาสมัครจีนมีความต้องการจำเป็นในการเรียนภาษาและวัฒนธรรมของประเทศเป้าหมายเป็นหลักซึ่งประเด็นดังกล่าวได้นำมาพิจารณาในการปรับปรุงหลักสูตรการอบรมครูอาสาสมัครจีนที่จะเดินทางมาปฏิบัติหน้าที่ในประเทศไทย นอกจากนี้ในงานวิจัยของ JIANG Aoshuang, WU Yinghui & FU Kang (2011) พบว่า เนื้อหาการอบรมของโครงการครูอาสาสมัครจีน (ประเทศไทย) มีลักษณะเด่นในมิติต่าง ๆ เช่น เทคนิคการสอนภาษาจีนที่มีความเฉพาะเข้ากับสภาพของประเทศไทยวิชาวัฒนธรรมจีนและศิลปะจีนที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้เป็นอย่างดีในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน ในประเทศไทยและในงานวิจัยดังกล่าวยังได้กล่าวถึงประเด็นสำคัญประการหนึ่ง คือเรื่องของ การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมที่จะต้องมีการจัดการอบรมอย่างเป็นระบบก่อนที่ครูอาสาสมัครจีนจะเดินทางไปปฏิบัติหน้าที่ในประเทศเป้าหมาย ควรมีการให้ข้อมูลด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม การใช้ชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณีของประเทศเป้าหมายอย่างเป็นระบบ ไม่ใช่เพียงการได้รับข้อมูลจากคำบอกเล่าของครูอาสาสมัครจีนรุ่นก่อนหรือการเรียนรู้จากสื่อโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ หรือข้อมูลจากโลกออนไลน์ ซึ่งในงานวิจัยของ WANG Ying & WU Tong (2012) ได้กล่าวถึงผลสรุปความต้องการจำเป็นของครูอาสาสมัครจีนในโครงการอบรมครูอาสาสมัครจีน (ประเทศไทย) ที่มีต่อการจัดรูปแบบรายวิชาในโครงการอบรมว่ามีความต้องการจำเป็นในวิชาการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมคิดเป็นร้อยละ 16 โดยประเด็นดังกล่าวยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของสุมิตรา สุรัตน์เดชา (2557) ที่กล่าวว่า ครูอาสาสมัครจีนมีปัญหาและความต้องการจำเป็นในการเข้าใจลักษณะการเรียนการสอนของประเทศไทยและการใช้ภาษาไทยแสดงมารยาท และต้องการเรียนรู้วัฒนธรรมไทยในหลายด้าน ซึ่งการใช้ภาษาและวัฒนธรรมไทยมีประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนและการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมในประเทศไทย ปัจจุบันดังกล่าวสามารถทำให้การปฏิบัติงานในประเทศไทยของครูอาสาสมัครจีนมีความราบรื่นมากขึ้น ซึ่งปัจจัยการปฏิบัติงานที่ราบรื่นมีผลต่อการตัดสินใจในการปฏิบัติงานต่อไปในการศึกษาต่อไปของครูอาสาสมัครจีน

ดังนั้น ความต้องการจำเป็นที่มาจากผู้เข้ารับการอบรม คือ ครูอาสาสมัครจีน จึงเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่จะเพิ่มประสิทธิภาพในการอบรมเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมนั้นได้นำสาระที่จัดอบรมไปใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน ณ ประเทศเป้าหมาย อีกทั้งเป็นการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ จากการถอดบทเรียนความสำเร็จและอุปสรรคของโครงการอบรมครูอาสาสมัครจีน (ประเทศไทย) ที่มีการศึกษาในหลากหลายมิติ

วิธีการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการอบรมครูอาสาสมัครจีน หลักสูตรการอบรมครูอาสาสมัครจีนและงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการอบรมและปัญหาที่เกิดขึ้นกับโครงการครูอาสาสมัครจีนที่เดินทางมาปฏิบัติหน้าที่ในประเทศไทย
2. แบบสอบถาม คือ การสร้างเครื่องมือวิจัยในรูปแบบของแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานจากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาและวัฒนธรรมจีน เพื่อรวบรวมข้อมูลด้าน

ต่าง ๆ จากครูอาสาสมัครจีนที่จะเดินทางมาปฏิบัติหน้าที่ในประเทศไทย ประจำปี 2562 ในศูนย์การอบรมโครงการครูอาสาสมัครจีน (ประเทศไทย) ทั้ง 3 ศูนย์รวมจำนวน 341 ฉบับ โดยข้อมูลของแบบสอบถามประกอบด้วย 1) ข้อมูลพื้นฐานของครูอาสาสมัครจีน 2) ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์การอบรมโครงการครูอาสาสมัครจีน (ประเทศไทย) 3) ความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการอบรมก่อนไปปฏิบัติหน้าที่ในประเทศไทยของครูอาสาสมัครจีน 4) ความต้องการจำเป็นของครูอาสาสมัครจีนที่มีต่อวิทยากรฝ่ายไทยในโครงการครูอาสาสมัครจีน (ประเทศไทย) และ 5) ทศนคติต่อการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย

3. การวิเคราะห์สถิติ คือ การนำสถิติด้านต่าง ๆ ของแบบสอบถามมาวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) จัดทำคำร้อยละและใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

ผลการวิจัย

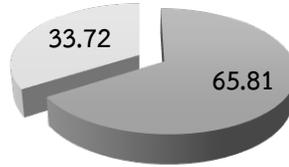
การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามครูอาสาสมัครจีนที่จะเดินทางมาปฏิบัติหน้าที่ในประเทศไทย ประจำปี 2562 ในศูนย์การอบรมโครงการครูอาสาสมัครจีน (ประเทศไทย) ทั้ง 3 ศูนย์รวมจำนวน 341 ฉบับ ประกอบด้วย 1) ศูนย์การอบรมโครงการครูอาสาสมัครจีน (ประเทศไทย) มหาวิทยาลัยครุศาสตร์ยุหนาน นครคุนหมิง จำนวนผู้เข้าอบรม 136 คน 2) ศูนย์การอบรมโครงการครูอาสาสมัครจีน (ประเทศไทย) มหาวิทยาลัยครุศาสตร์ปักกิ่ง กรุงปักกิ่ง จำนวนผู้เข้าอบรม 114 คน และ 3) ศูนย์การอบรมโครงการครูอาสาสมัครจีน (ประเทศไทย) มหาวิทยาลัยภาษาปักกิ่ง กรุงปักกิ่ง ผู้เข้าอบรมจำนวน 139 คน ที่แสดงความต้องการจำเป็นต่อวิทยากรฝ่ายไทย โดยแบ่งตามสัดส่วนของแบบสอบถามได้ดังนี้

1) ข้อมูลพื้นฐานของครูอาสาสมัครจีน (ดังภาพที่ 1) ครูอาสาสมัครจีนร้อยละ 94.43 เป็นเพศหญิงและร้อยละ 5.57 เป็นเพศชาย ซึ่งข้อมูลด้านเพศไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ครูอาสาสมัครจีนร้อยละ 70.97 เป็นครูอาสาสมัครที่ไม่เคยเรียนภาษาไทยและไม่มีความรู้เกี่ยวกับภาษาไทยมาก่อน ร้อยละ 28.15 เป็นครูที่มีพื้นฐานภาษาไทยระดับต้น และร้อยละ 0.88 เป็นครูที่มีพื้นฐานภาษาไทยระดับกลาง นอกจากนี้จากการเก็บข้อมูลพบว่าครูอาสาสมัครจีนร้อยละ 68.91 เป็นครูที่กำลังศึกษาหรือจบการศึกษาในสาขาวิชาการสอนภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติหรือการสอนภาษาจีนนานาชาติ ร้อยละ 17.3 เป็นครูที่กำลังศึกษาหรือจบการศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษและร้อยละ 0.29 เป็นครูที่กำลังศึกษาหรือจบการศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย ซึ่งจากสถิติข้างต้นพบว่า ครูอาสาสมัครจีนโดยส่วนใหญ่เป็นครูอาสาสมัครจีนใหม่ไม่เคยมีความรู้เกี่ยวกับภาษาไทยและไม่มีประสบการณ์สอนภาษาจีนให้กับนักเรียนไทย เพียงแต่จบตรงตามสาขาวิชาหรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องตามคุณสมบัติที่สำนักงานส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนนานาชาติ (HANBAN) กำหนดเท่านั้น

ภาพที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของครูอาสาสมัครจีน

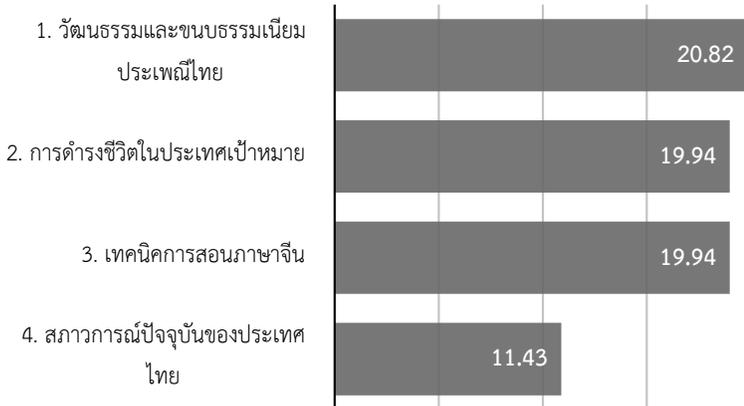
2) ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์การอบรมโครงการครูอาสาสมัครจีน (ประเทศไทย) ครูอาสาสมัครจีนร้อยละ 65.81 เป็นครูจากศูนย์การอบรมโครงการครูอาสาสมัครจีน (ประเทศไทย) มหาวิทยาลัยครุศาสตร์ปักกิ่ง และมหาวิทยาลัยภาษาปักกิ่ง กรุงปักกิ่งและร้อยละ 33.72 เป็นครูจากศูนย์การอบรมโครงการครูอาสาสมัครจีน (ประเทศไทย) มหาวิทยาลัยครุศาสตร์ยูนนาน นครคุนหมิง (ดังภาพที่ 2) ซึ่งครูอาสาสมัครจีนร้อยละ 99.71 เห็นว่า การอบรมโครงการครูอาสาสมัครจีน (ประเทศไทย) ก่อนเดินทางไปปฏิบัติหน้าที่ ณ ประเทศไทยนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากการอบรมเป็นการสร้างเอกภาพและบทบาทหน้าที่ของครูอาสาสมัครให้เหมือนกัน ปรับระดับความรู้ด้านการถ่ายทอดภาษาจีนให้เท่าเทียมกันซึ่งจะเป็นประโยชน์มากกับครูอาสาสมัครจีนที่ไม่มีประสบการณ์สอนชาวต่างชาติ หรือครูที่ไม่ได้จบการศึกษาในสาขาวิชาการสอนภาษาจีนนานาชาติ และเป็นการเตรียมความพร้อมให้ครูอาสาสมัครจีนสามารถทราบถึงสภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยและลักษณะเด่นของนักเรียนไทยที่มีความเฉพาะทางและแตกต่างจากกลุ่มผู้เรียนในประเทศเป้าหมายอื่น ๆ นอกจากนี้ ครูอาสาสมัครจีนร้อยละ 99.71 ยังเห็นว่าจะต้องมีการจัดโครงการอบรมให้กับครูอาสาสมัครจีนก่อนเดินทางไปปฏิบัติหน้าที่ยังประเทศเป้าหมายทุกครั้งเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมขั้นพื้นฐานให้กับครูอาสาสมัครซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินงานของครูอาสาสมัครจีนราบรื่นมากยิ่งขึ้น

- มหาวิทยาลัยครุศาสตร์ปักกิ่งและมหาวิทยาลัยภาษาปักกิ่ง
- มหาวิทยาลัยครุศาสตร์ยูนนาน

ภาพที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์การอบรมโครงการครูอาสาสมัครจีน (ประเทศไทย)

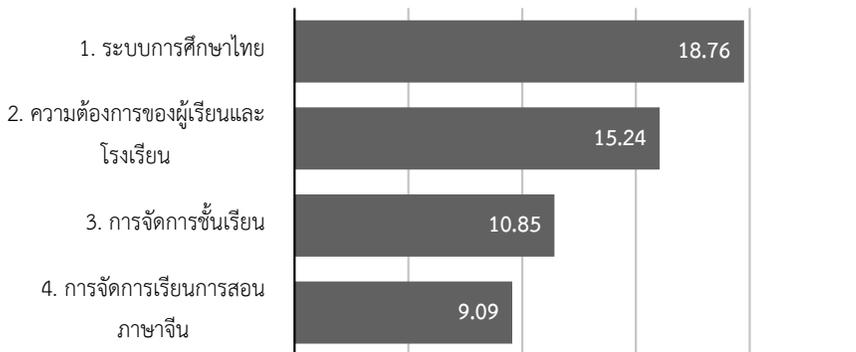
3) ความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการอบรมก่อนไปปฏิบัติหน้าที่ในประเทศไทยของครูอาสาสมัครจีน ประจำปี 2562 ที่มีความต้องการจำเป็นต่อวิทยากรฝ่ายไทยในเนื้อหาต่าง ๆ (ดังภาพที่ 3) คือ 1) วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ร้อยละ 20.82 ของครูอาสาสมัครจีนให้ความเห็นว่า วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีหรือข้อควรระวังต่าง ๆ ของประเทศเป้าหมายเป็นสิ่งที่สำคัญมากเพราะนอกจากการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนซึ่งเป็นระยะเวลาสั้น ๆ ในชั้นเรียนแล้ว เวลาส่วนใหญ่ครูอาสาสมัครจีนต้องใช้ชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากประเทศของตน การเข้าใจถึงวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี และข้อควรระวังทางวัฒนธรรมจะอำนวยความสะดวกให้ครูอาสาสมัครจีนใช้ชีวิตได้อย่างราบรื่นและส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่สมบูรณ์มากขึ้น เช่น การจัดการเรียนการสอนที่มีการหยิบยกวัฒนธรรมหรือประเพณีที่เหมือนกันระหว่างประเทศเป้าหมายกับประเทศจีนหรือการนำเสนอความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรม หรือการเปรียบเทียบระหว่างวัฒนธรรมของสองประเทศ เป็นต้น 2) การดำรงชีวิตในประเทศเป้าหมาย ร้อยละ 19.94 ของครูอาสาสมัครจีนเห็นว่า แนวทางการดำรงชีวิตหรือประสบการณ์ตรงด้านการดำรงชีวิตและการจัดการเรียนการสอนในประเทศเป้าหมายเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากครูอาสาสมัครจีนส่วนใหญ่ไม่มีประสบการณ์ในการดำรงชีวิตในต่างประเทศ ทำให้มีความวิตกกังวลถึงสถานที่อยู่อาศัยและสภาพโรงเรียนในประเทศเป้าหมายที่จะต้องไปปฏิบัติงาน 3) เทคนิคการสอนภาษาจีน ร้อยละ 19.94 เนื่องจากการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานและระดับความรู้ภาษาจีนของผู้เรียนในประเทศไทยมีความหลากหลาย ครูอาสาสมัครจีนเห็นว่า การแนะนำเทคนิคการสอนที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยและเหมาะสมกับลักษณะเด่นของนักเรียนไทยจะเป็นประโยชน์กับการดำเนินงานของตน อีกทั้งการสรรหาเกมหรือความสนใจต่าง ๆ ที่ผู้เรียนในประเทศไทยมีความสนใจเป็นพิเศษจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนภาษาจีนมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และ 4) สภาพการณ์ปัจจุบันของประเทศไทย ร้อยละ 11.43 ของครูอาสาสมัครจีนเห็นว่า การที่ได้มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประเทศเป้าหมายจะทำให้การปรับตัวให้เข้ากับความเป็นอยู่หรือสภาพจริงของประเทศเป้าหมายได้เร็วและดีมากขึ้น

ภาพที่ 3 ความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการอบรมก่อนไปปฏิบัติหน้าที่ในประเทศไทยของครูอาสาสมัครจีน

4) ความต้องการจำเป็นของครูอาสาสมัครจีนที่มีต่อวิทยากรฝ่ายไทยในโครงการครูอาสาสมัครจีน (ประเทศไทย) ในภาพรวมเป็นการแสดงความต้องการจำเป็นด้านการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย (ดังภาพที่ 4) โดยมีรายละเอียดดังนี้ 1) ระบบการศึกษาไทย ร้อยละ 18.76 ของครูอาสาสมัครจีนมีความสนใจและต้องการให้วิทยากรฝ่ายไทยให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับระบบการศึกษาไทยในภาพรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในสังกัดการศึกษาต่าง ๆ นโยบายการเรียนการสอนภาษาจีน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นต้น เนื่องจากข้อมูลดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ในการจัดวางเนื้อหาและการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนของครูอาสาสมัครจีนในโรงเรียนต่าง ๆ 2) ความต้องการของผู้เรียนและโรงเรียน ร้อยละ 15.24 ของครูอาสาสมัครจีนมีความต้องการให้วิทยากรฝ่ายไทยให้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของผู้เรียนและโรงเรียนที่มีต่อครูอาสาสมัครจีน การเรียนการสอนภาษาจีนหรือกิจกรรมด้านวัฒนธรรมจีน ประกอบด้วยความสนใจในประเด็นภาษาและวัฒนธรรมจีน บทบาทหน้าที่ของครูอาสาสมัครจีนในโรงเรียนและการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน เป็นต้น โดยข้อมูลเหล่านี้ครูอาสาสมัครจีนเห็นว่า วิทยากรฝ่ายไทยเป็นผู้ที่ใกล้ชิดและมีความเข้าใจในบริบทของผู้เรียน โรงเรียน และการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยมากที่สุดจึงน่าจะเป็นผู้ถ่ายทอดสภาพความเป็นจริงได้มากที่สุด 3) การจัดการชั้นเรียน ดังที่กล่าวข้างต้นการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยมีลักษณะพิเศษทั้งด้านปริมาณและด้านคุณภาพ ครูอาสาสมัครจีน ร้อยละ 10.85 มีความต้องการให้วิทยากรฝ่ายไทยให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการชั้นเรียนโดยใช้เทคนิคต่าง ๆ เช่น เกม กิจกรรมในชั้นเรียน กิจกรรมเสริมนอกชั้นเรียน เป็นต้น นอกจากนี้ ครูอาสาสมัครจีนยังมีความต้องการเรื่องการจัดประเภทของวิชาภาษาจีน (วิชาแผน วิชาบังคับ วิชาเลือก วิชาเพิ่มเติม) ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการจัดวางเนื้อหาในประเภทของวิชาภาษาจีนต่าง ๆ และ 4) การจัดการเรียนการสอนภาษาจีน ร้อยละ 9.09 ครูอาสาสมัครจีนมีความประสงค์ให้วิทยากรฝ่ายไทยให้ข้อมูล

เชิงลึกถึงการจัดการเรียนการสอน การใช้แบบเรียนในประภทวิชาภาษาจีนต่าง ๆ และความพร้อมของสื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนต่าง ๆ ซึ่งประเด็นดังกล่าวจะมีส่วนช่วยให้การจัดการเรียนการสอนภาษาจีนของครูอาสาสมัครจีนมีความราบรื่นมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 4 ความต้องการจำเป็นของครูอาสาสมัครจีนที่มีต่อวิทยากรฝ่ายไทยในโครงการครูอาสาสมัครจีน (ประเทศไทย)

5) ทศนคติต่อการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย ครูอาสาสมัครจีนร้อยละ 55.72 เห็นว่า การจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ร้อยละ 30.79 อยู่ในเกณฑ์ดี ร้อยละ 30.5 อยู่ในเกณฑ์ปกติ และร้อยละ 6.16 อยู่ในเกณฑ์ดีมาก ซึ่งภาพลักษณ์การจัดการเรียนการสอนภาษาจีนของประเทศไทยที่มีต่อครูอาสาสมัครจีนถือว่าอยู่ในเกณฑ์ดี ปัจจุบันดังกล่าวเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ครูอาสาสมัครจีนในรุ่นต่าง ๆ เลือกที่จะเดินทางมาปฏิบัติหน้าที่ในประเทศไทยเป็นประเทศเป้าหมายในลำดับต้น ๆ นอกจากนี้ การที่ประเทศไทยมีการจัดการเรียนการสอนอย่างแพร่หลายและเป็นมาตรฐานนั้นปัจจัยสำคัญส่วนหนึ่งมาจากการสนับสนุนของโรงเรียนในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย ซึ่งครูอาสาสมัครจีนร้อยละ 59.24 เห็นว่า โรงเรียนในประเทศไทยมีการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี ร้อยละ 30.79 เห็นว่า โรงเรียนในประเทศไทยมีการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนอยู่ในเกณฑ์ดี และร้อยละ 29.62 เห็นว่า โรงเรียนในประเทศไทยมีการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนอยู่ในเกณฑ์ปกติ และครูอาสาสมัครจีนยังเห็นว่า นักเรียนไทยมีลักษณะพิเศษในการเรียนภาษาจีนคือ 1) มีความสามารถด้านทัศนศิลป์และศิลปะสามารถสร้างสรรค์ชิ้นงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนภาษาและวัฒนธรรมจีน ร้อยละ 97.07 2) นักเรียนไทยมีความสดใสร่าเริงกล้าแสดงออก ร้อยละ 93.26 และ 3) นักเรียนไทยมีความอ่อนน้อมและเคารพผู้ใหญ่ ร้อยละ 77.13 นอกจากนี้ ครูอาสาสมัครจีนยังได้ให้ความเห็นในประเด็นที่น่าสนใจคือผู้เรียนส่วนใหญ่ที่เลือกเรียนภาษาจีนในประเทศไทยมีเป้าหมายในการเรียนภาษาจีนที่ไม่ชัดเจน การเรียนภาษาจีนในระดับมัธยมศึกษาเป็นการจัดการตามแผนการเรียนของโรงเรียนหรือเรียนตามความประสงค์ของ

ผู้ปกครองของผู้เรียนซึ่งอาจจะไม่ได้เป็นไปตามความประสงค์ของผู้เรียนเอง โดยมีครูอาสาสมัครจีนเพียงร้อยละ 5.87 เท่านั้นที่เห็นว่านักเรียนไทยมีเป้าหมายในการเรียนภาษาจีนที่ชัดเจน ซึ่งในปัจจุบันเป้าหมายของผู้เรียนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษามีความแตกต่างไปจากเดิม กล่าวคือ ผู้เรียนมีเป้าหมายในการเลือกเรียนวิชาภาษาจีนที่ชัดเจนมากขึ้นรวมถึงเป้าหมายการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับภาษาจีนทั้งในและต่างประเทศมากขึ้นเป็นผลให้การเรียนการสอนภาษาจีนในโรงเรียนระดับมัศึกษามีการพัฒนาเป็นห้องเรียนแผนกภาษาจีนที่เข้มแข็ง เช่น ศิลปภาษาจีนโรงเรียนอำมาตย์พานิชนุกูล จังหวัดกระบี่ และในบางโรงเรียนมีการเปิดวิชาภาษาจีนเป็นห้องเรียนภาษาจีนที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นเลิศด้านภาษาจีน เช่น ห้องเรียนขงจื้อโรงเรียนภูเก็ตวิทยาลัย จังหวัดภูเก็ต เป็นต้น (พิชัย แก้วบุตร, 2563 : 33) ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ต้องอาศัยวิทยากรฝ่ายไทยในการให้ความรู้และปรับทัศนคติของครูอาสาสมัครจีนต่อการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยเนื่องจากวิทยากรฝ่ายไทยมีความเข้าใจในสภาวะการณ์ของประเทศไทยมากที่สุด

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาความต้องการจำเป็นของครูอาสาสมัครจีนต่อวิทยากรฝ่ายไทย กรณีศึกษาโครงการอบรมครูอาสาสมัครจีน (ประเทศไทย) ประจำปี 2562 พบว่า ครูอาสาสมัครจีนมีความต้องการจำเป็นต่อวิทยากรฝ่ายไทยในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ก่อนการเดินทางไปปฏิบัติหน้าที่ในประเทศเป้าหมายโดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) ความรู้และประสบการณ์ด้านวัฒนธรรม ประกอบด้วย ข้อมูลด้านวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีไทย การดำรงชีวิตในประเทศไทยและสภาวะการณ์ปัจจุบันของประเทศไทย และ 2) ความรู้และประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย ประกอบด้วยข้อมูลด้านระบบการศึกษาของประเทศไทย ความต้องการของผู้เรียนและโรงเรียน การจัดการชั้นเรียนและการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน ซึ่งความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้จะทำให้ครูอาสาสมัครจีนมีความรู้พื้นฐานและสามารถคาดการณ์ถึงสภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยและการดำรงชีวิตในประเทศไทยได้ในระดับต้นซึ่งจะส่งผลให้การปฏิบัติหน้าที่ของครูอาสาสมัครจีนในประเทศไทยมีความสมบูรณ์และราบรื่นมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยของ WANG Ying & WU Tong (2012) กล่าวถึงความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการอบรมก่อนไปปฏิบัติหน้าที่ในประเทศไทยของครูอาสาสมัครจีน ประกอบด้วย 1) ภาษาไทย ร้อยละ 96.48 2) วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ร้อยละ 89.15 3) การจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย ร้อยละ 88.86 4) การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม ร้อยละ 86.22 5) เทคนิคการสอนภาษาจีนในประเทศไทย ร้อยละ 75.37 6) ระบบการศึกษาไทย ร้อยละ 73.61 และ 7) เทคโนโลยีด้านการเรียนการสอน ร้อยละ 51.03 (ดังภาพที่ 5) จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นสามารถจำแนกความต้องการจำเป็นของครูอาสาสมัครจีนออกเป็น 2 ประเภทหลักคือ 1) ด้าน

การจัดการเรียนการสอน และ 2) ด้านการใช้ชีวิตและการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาข้อมูลด้านความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการอบรมก่อนไปปฏิบัติหน้าที่ในประเทศไทยของครูอาสาสมัครจีน

ภาพที่ 5 ความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการอบรมก่อนไปปฏิบัติหน้าที่ในประเทศไทยของครูอาสาสมัครจีน (WANG Ying& WU Tong, 2012)

จากการศึกษาพบว่า ผลการวิจัยเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นของครูอาสาสมัครจีนต่อวิทยากรฝ่ายไทยมีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ SHENG Yiyuan (2012) และสุมิตรา สุวรรณ์เดชา (2557) ที่กล่าวถึงการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมอันเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ครูอาสาสมัครจีนปฏิบัติงานและดำรงชีวิตในประเทศเป้าหมายได้อย่างราบรื่น โดยแบ่งการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) ความรู้ในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม และ 2) การประยุกต์ใช้การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศเป้าหมาย โดยการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมทั้ง 2 ลักษณะต้องผ่านกระบวนการศึกษาวิจัยและการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิจากประเทศเป้าหมายเพื่อให้ครูอาสาสมัครจีนได้รับข้อมูลจริงตรงตามสภาวะการณ์ปัจจุบันของประเทศเป้าหมายนั้น ๆ โดยจากการศึกษาพบว่า ครูอาสาสมัครจีนมีความต้องการจำเป็นเรื่องการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมจากการให้ความรู้และถ่ายทอดประสบการณ์โดยวิทยากรฝ่ายไทยและควรจำเพาะขอบเขตเนื้อหาด้านการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนและการดำรงชีวิตในประเทศเป้าหมาย

นอกจากนี้ ในผลงานวิจัยของ SHENG Yiyuan (2012) ยังได้กล่าวถึงนโยบายการศึกษาภาษาจีนของประเทศเป้าหมายเป็นตัวกำหนดทิศทางการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนของประเทศ

เป้าหมาย เนื่องจากในบางประเทศกำหนดให้ภาษาจีนมีบทบาทเป็นภาษาต่างประเทศแต่ในบางประเทศกำหนดให้ภาษาจีนเป็นภาษาต่างประเทศที่สอง ซึ่งบทบาทที่แตกต่างกันทำให้การจัดวางประเภทของรายวิชาและโครงสร้างของรายวิชามีความแตกต่างกัน ดังนั้นครูอาสาสมัครจีนควรมีความรู้เกี่ยวกับระบบการศึกษาและนโยบายการศึกษาของประเทศเป้าหมายที่จะเดินทางไปปฏิบัติงาน ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ครูอาสาสมัครจีนมีความต้องการจำเป็นด้านระบบการศึกษาไทยเป็นอันดับที่ 1 ร้อยละ 18.76 ที่ต้องการให้วิทยากรฝ่ายไทยถ่ายทอดความรู้ก่อนเดินทางไปปฏิบัติงานในประเทศไทย ซึ่งข้อมูลดังกล่าวยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของพิชัย แก้วบุตร (2563) ที่กล่าวถึงปัญหาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในภูมิภาคภาคใต้ คือ ครูอาสาสมัครจีนไม่มีความรู้เรื่องระบบการศึกษาของประเทศไทยและรายละเอียดของหลักสูตรภาษาจีนของโรงเรียน ทำให้การจัดการเรียนการสอนภาษาจีนนั้นไม่เป็นไปดังจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ เมื่อครูอาสาสมัครจีนปรับตัวและเข้าใจถึงระบบต่าง ๆ ก็สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาในการปรับตัวพอสมควรแต่หากครูอาสาสมัครจีนได้รับรู้ข้อมูลและมีความเข้าใจเบื้องต้นก็จะทำให้การปฏิบัติงานนั้นรวดเร็วและแม่นยำได้ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากผลการศึกษาดังกล่าวจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการคิดสรรเนื้อหาและการวางโครงสร้างเนื้อหาให้ตรงกับความต้องการของผู้เข้าอบรม เช่น การคิดสรรเนื้อหาเรื่องการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมที่มีโครงสร้างหลักเป็นด้านการใช้ชีวิตและเน้นหนักเรื่องการเรียนการสอนภาษาจีน เนื่องจากในการอบรมระยะก่อนหน้าเนื้อหาเรื่องการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพทั่วไปในการดำรงชีวิตในต่างประเทศหรือข้อควรระวังในการปฏิบัติงานในต่างประเทศ ซึ่งไม่ได้มีจุดเน้นเรื่องการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนทำให้ครูอาสาสมัครจีนขาดความรู้ในการแก้ไขปัญหาในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน โดยมีกรณีตัวอย่างในชั้นเรียน คือ การสอน “比” 字 句 ครูผู้สอนใช้วิธีการยกตัวอย่างเรื่องการออกเสียงสัทอักษรจีนของผู้เรียน 2 คน โดยกล่าวชื่นชมการออกเสียงสัทอักษรจีนของผู้เรียนคนหนึ่งว่าดีกว่าและชัดเจนกว่าอีกคนหนึ่งจากตัวอย่างดังกล่าวหากวิเคราะห์ทั่วไปวิธีการสอนของครูผู้สอนก็เป็นวิธีหนึ่งที่เป็นการยกตัวอย่างที่เห็นภาพชัดเจนและเป็นตัวอย่างที่อยู่รอบตัวผู้เรียนเอง แต่ในการสอนเรื่อง “比” 字 句 นี้กลับกลายเป็นข้อขัดแย้งของผู้เรียน 2 กลุ่ม จากพื้นฐานความพร้อมของผู้เรียนและความหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่ต่างกัน อีกกรณีตัวอย่างหนึ่ง คือ การจัดการเรียนการสอนด้านวัฒนธรรมเรื่องเทศกาลบ๊ะจ่าง โดยครูผู้สอนเน้นแนะนำบ๊ะจ่างที่เป็นรูปแบบดั้งเดิมของจีนซึ่งมีส่วนประกอบหลักเป็นข้าวเหนียวและธัญพืช หลังจากการประเมินผลกิจกรรมพบว่า ผู้เรียนไม่ได้ให้ความสนใจเรื่องบ๊ะจ่างในรูปแบบดั้งเดิมและมีเสียงสะท้อนถึงการเปรียบเทียบระหว่างวัฒนธรรมอาหารของจีนและไทย ซึ่งครูผู้สอนไม่ทราบว่าเป็นประเทศไทยมีบ๊ะจ่างที่จำหน่ายอย่างแพร่หลายในทุกช่วงเทศกาลและไม่ทราบว่ากรับประทานบ๊ะจ่างในประเทศไทยนอกจากในช่วงเทศกาลแล้วก็ยังสามารถรับประทานในชีวิตประจำวันได้ จากกรณีตัวอย่างทำให้เห็นได้ว่าการสร้างจุดเน้นเรื่องการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมด้านการเรียนการสอนภาษาจีนจะเป็นประโยชน์กับผู้เข้าอบรมเองเมื่อเดินทางมาปฏิบัติงานยังประเทศเป้าหมาย โดยวิทยากรฝ่ายไทยสามารถนำผลการศึกษาดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการจัดทำหรือปรับปรุงเนื้อหาสำหรับอบรมให้กับครูอาสาสมัครจีน (ประเทศไทย) ในรุ่นต่อ ๆ ไปให้มีความ

ครอบคลุมทางด้านเนื้อหาและสมบูรณ์ได้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่องความต้องการจำเป็นของครูอาสาสมัครจีนต่อวิทยากรฝ่ายไทยควรนำไปเป็นแนวทางในการจัดทำหรือปรับปรุงเนื้อหาในโครงการอบรมครูอาสาสมัครจีน (ประเทศไทย) เพื่อให้การอบรมก่อนการปฏิบัติงานของครูอาสาสมัครจีนมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ข้อมูลดังกล่าวควรนำไปเป็นแนวทางในการจัดทำหรือปรับปรุงเนื้อหาในโครงการอบรมครูอาสาสมัครจีน (ประเทศไทย) ระหว่างการปฏิบัติงานในประเทศไทยให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นในลำดับต่อไป ซึ่งในการวิจัยครั้งต่อไปสามารถจัดทำเป็นโครงการติดตามผลเพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของครูอาสาสมัครจีนในปีก่อน ๆ โดยลักษณะเปรียบเทียบระหว่างการอบรมก่อนเดินทางมาประเทศเป้าหมายและการอบรมระหว่างปฏิบัติงานในประเทศเป้าหมาย ซึ่งจะเป็นกระบวนการติดตามผลโครงการอบรมครูอาสาสมัครจีนที่มีความรอบด้านมากยิ่งขึ้นรูปแบบหนึ่ง

รายการอ้างอิง

- สุวิมล ว่องวานิช. (2550). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุปิน ยุระรัช. (2554). แนวคิดเกี่ยวกับการสังเคราะห์งานประเมินความต้องการจำเป็น. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 13 (2), 31-54.
- พิชัย แก้วบุตร. (2562). การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะภาษาจีน: กรณีศึกษาเจ้าหน้าที่ทำอาภาศยานานาชาติภูเก็ต. *วารสารวิเทศศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*. 9 (2), 46-64.
- พิชัย แก้วบุตร. (2563). การศึกษาแนวทางการจัดทำหลักสูตรภาษาจีนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสำหรับกรจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ภูมิภาคภาคใต้ (รายงานการวิจัย). สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี.
- พิชัย แก้วบุตร และอชิปต์ นิตยน์รา. (2559). สภาพและแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีนในโรงเรียนรัฐบาล. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ครั้งที่ 8: 2559 “การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมอย่างยั่งยืนสู่โลกาภิวัตน์”* (น.70). ภูเก็ต: มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- สมิตรา สุรัตน์เดชา. (2557). การศึกษาปัญหา ความจำเป็น และความต้องการในการใช้ภาษาและวัฒนธรรมไทยของครูอาสาสมัครชาวจีนในโรงเรียนไทย. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*, 33 (1), 57-79.
- จินนี่ ผาง. (2556). รูปแบบการฝึกอบรมครูจีนที่สอนภาษาจีนในประเทศไทย. สืบค้น 13 กรกฎาคม 2562, จาก http://grad.kbu.ac.th/wp-content/uploads/2014/09/129901803247_นางสาวจินนี่-ผาง.pdf

- JIANG Aoshuang, WU Yinghui& FU Kang. (2011). A Survey of Volunteer Chinese Teachers in Thailand and its Inspirations to Volunteer Training. **Journal of Research on Education for Ethnic Minorities**. 17(5), 85-90. (In Chinese)
- SHENG Yiyuan. (2012). Demand-Geared Optimization of the Pre-post Training of Volunter Chinese Teachers Working in Thailand. **Chinese Language Globalization Studies**. 9 (1), 213-220. (In Chinese)
- WU Yinghui& GUO Jiaoyang. (2007). A Research Report of Chinese Language Teaching Volunteer Program in Thailand. **Journal of Yunnan Normal University (Teaching and Research on Chinese as a Foreign Language**. 16(1), 8-11. (In Chinese)

ผลของโปรแกรมการออกกำลังกายแบบผสมที่มีต่อค่าเปอร์เซ็นต์ไขมัน และมวลกล้ามเนื้อของหญิงที่มีภาวะน้ำหนักเกินเกณฑ์

The Effects of Mixed Exercise Program on Fat Percentage and Muscle Mass of Overweight Females

อรณา ทศันยนา¹, ฤกษ์ชัย แยมวงษ์²
Ornnapa Tasnaina¹, Ruekchai Yaemwong²

Received: May 2, 2020

Revised: February 8, 2021

Accepted: May 28, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นแบบกึ่งทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลของโปรแกรมการออกกำลังกายแบบผสม ที่ผู้วิจัยออกแบบขึ้นที่มีต่อเปอร์เซ็นต์ไขมันและมวลกล้ามเนื้อของหญิงที่มีภาวะน้ำหนักเกินเกณฑ์ กลุ่มตัวอย่างได้จากการรับสมัครอาสาสมัครหญิงที่มีน้ำหนักเกินเกณฑ์ จำนวน 30 คน ทำการแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรมค่าเปอร์เซ็นต์ไขมันก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมของกลุ่มทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ .05 โดยค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นต์ไขมันของกลุ่มทดลองลดลงจาก 35.96 % เป็น 33.67% ส่วนกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ .05 โดยค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นต์ไขมันเพิ่มขึ้นจาก 35.14 % เป็น 37.02% ค่าเฉลี่ยมวลกล้ามเนื้อโครงร่างก่อนและหลังการฝึกของกลุ่มทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยค่าเฉลี่ยมวลกล้ามเนื้อโครงร่างของกลุ่มทดลองเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจาก 23.40 กิโลกรัม เป็น 23.94 กิโลกรัม กลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยมวลกล้ามเนื้อโครงร่างก่อนและหลังการฝึกไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ .05 โดยมีค่าเฉลี่ยมวลกล้ามเนื้อโครงร่างลดลงเล็กน้อย จาก 22.68 กิโลกรัม เป็น 22.38 กิโลกรัม ผลการเปรียบเทียบค่าเปอร์เซ็นต์ไขมันระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง หลังเข้าร่วมโปรแกรมพบว่า ค่าเฉลี่ยของค่าเปอร์เซ็นต์ไขมันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .05$ และค่าเฉลี่ยมวลกล้ามเนื้อโครงร่างไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงสรุปได้ว่าโปรแกรมการออกกำลังกายแบบผสมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเมื่อนำมาออกกำลังกายมีผลทำให้ค่าเปอร์เซ็นต์ไขมันลดลงและมีมวลกล้ามเนื้อเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจึงสามารถนำโปรแกรมดังกล่าวไป

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษรศาสตร์ (Liberal Arts and Management Science, Kasetsart University) Email: Ornnapa.t@ku.th

² นักวิชาการศึกษาด้านวิชาการ กองบริหารวิชาการและนิสิต มหาวิทยาลัยเกษรศาสตร์ (The Division of Student Administration and Academic Services, Kasetsart University) Email: Ruekchai.y@ku.th

ประยุกต์ใช้ในการออกกำลังกายเพื่อลดเปอร์เซ็นต์ไขมันและรักษามวลกล้ามเนื้อของร่างกายในหญิงที่มีน้ำหนักเกินเกณฑ์ได้

คำสำคัญ: โปรแกรมการออกกำลังกาย, น้ำหนักเกินเกณฑ์, เปอร์เซ็นต์ไขมัน, มวลกล้ามเนื้อ

Abstract

This quasi-experimental research compared the effect of mixed researcher-designed exercise program towards fat percentage and muscle mass on overweight females. The 30 healthy overweight women were randomly divided into two groups: the experimental and the control group.

The result illustrated that the participants were able to decrease their fat percentage and increase muscle mass after 9 weeks. The results of fat percentage and muscle mass comparing between pre-test and post-test from the experimental group showed that the fat percentage decreased from 35.96% to 33.67% and the muscle mass slightly increased from 23.40 kg. to 23.94 kg. respectively, with statistically significant at .05. However, the fat percentage of the control group increased from 35.14% to 37.02% with statistically significant at .05. and the muscle mass slightly decreased from 22.68 kg. to 22.38 kg. with statistically not different at .05. When compared between groups, the result clearly portrayed that after the experimental period, no statistically significant difference in muscle mass. Moreover, the experimental group was able to reduce fat percentage and keep muscle mass. In summary, this exercise program was effective to decreased fat percentage and keep muscle mass, and it could be applied with other types of exercise for overweight females who want to decrease their fat percentage and keep muscle mass.

Keyword: Exercise Program, Overweight, Fat Percentage, Muscle Mass

บทนำ

สถานการณ์ปัจจุบันโลกมีการใช้เทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มากขึ้นทำให้มนุษย์มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยมีการเคลื่อนไหวและการขยับเขยื้อนน้อยลง เปลี่ยนเป็นพฤติกรรมเนือยนิ่งเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้เกิดภาวะน้ำหนักเกินเกณฑ์ตามมา ซึ่งภาวะน้ำหนักเกินเกณฑ์ (Overweight) เป็นภาวะที่ร่างกายมีน้ำหนักมากกว่าเกณฑ์ปกติ โดยส่วนใหญ่จะใช้ค่า BMI (Body Mass Index) เป็นสิ่งวัด ซึ่งองค์การอนามัยโลกกำหนดค่าดัชนีมวลกายอยู่ในช่วง 23.0-24.9 กิโลกรัม/เมตร² สำหรับประชากรเอเชีย โดยภาวะน้ำหนักเกินเกณฑ์นั้นมักมีการสะสมไขมันในร่างกายสูงกว่ามาตรฐานที่กำหนดไว้ สาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากความไม่สมดุลของพลังงานที่รับเข้าไปจากสารอาหารและพลังงานที่ใช้ในการเผาผลาญสารอาหารทำให้มีไขมันสะสมที่มากขึ้นส่งผลให้มี

ภาวะน้ำหนักเกินเกณฑ์มากขึ้นไปด้วย โดยภาวะน้ำหนักเกินเกณฑ์ของคนไทยมีอัตราเพิ่มขึ้นแบบก้าวกระโดด และพบในเพศหญิงมากกว่าเพศชาย หากเปรียบเทียบในประเทศอาเซียน ก็จะพบว่าคนไทยน้ำหนักเกินเกณฑ์มากเป็นอันดับ 2 จาก 10 ประเทศ รองจากมาเลเซีย โดยผู้ชายอยู่ในอันดับ 4 และผู้หญิงอยู่ในอันดับ 2 (เดลินิวส์ออนไลน์, 2560 และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนสร้างเสริมสุขภาพ, 2555) และจากการสำรวจสุขภาพประชาชนไทยครั้งล่าสุดของกระทรวงสาธารณสุขที่เผยแพร่คือ สำรวจสุขภาพประชาชนไทยครั้งที่ 5 พ.ศ. 2557 ในประชากรไทยอายุ 15 ปีขึ้นไปพบว่า ผู้ชายร้อยละ 22.5 และผู้หญิงร้อยละ 34.4 มีภาวะอ้วน ขณะที่ผู้ชายร้อยละ 15.4 และผู้หญิงร้อยละ 36.1 มีภาวะอ้วนลงพุงและป่วยเป็นโรคไม่ติดต่อที่สำคัญ ความชุกเบาหวานเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 6.9 ในปี พ.ศ. 2552 เป็นร้อยละ 8.9 คิดเป็นจำนวนประมาณ 4.8 ล้านคน ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา เพิ่มขึ้นปีละประมาณ 300,000 คน ความชุกของความดันโลหิตสูงเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 21.4 ในปี พ.ศ. 2552 เป็นร้อยละ 24.7 คิดเป็นจำนวนประมาณ 13 ล้านคน ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา เพิ่มขึ้นปีละประมาณ 600,000 คน รวมถึงความชุกภาวะน้ำหนักเกิน (BMI $\geq$ 25 kg/m²) เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 34.7 ในปี พ.ศ. 2552 เป็นร้อยละ 37.5 (กระทรวงสาธารณสุข, 2559 และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2564) จากปัญหาดังกล่าว ทำให้หน่วยงานต่างๆทั้งภาครัฐและเอกชน ได้ส่งเสริมรณรงค์และจัดกิจกรรมทางกายการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ กิจกรรมเพื่อลดน้ำหนัก ลดไขมันและลดพุง เพิ่มขึ้น

กิจกรรมเพื่อลดน้ำหนักที่เป็นที่นิยมและเห็นผลได้ชัดเจน มีผลข้างเคียงน้อยและป้องกันน้ำหนักเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว คือการออกกำลังกายควบคู่ไปกับการควบคุมด้านโภชนาการ แต่การจะเริ่มเห็นผลอย่างชัดเจนส่วนใหญ่ใช้เวลาาน มีการศึกษาว่าโปรแกรมการออกกำลังกายมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการรักษาน้ำหนักให้คงที่ในระยะยาว โดยเมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่ควบคุมอาหารควบคู่กับการออกกำลังกายกับกลุ่มที่ควบคุมอาหารเพียงอย่างเดียว พบว่า กลุ่มที่มีการออกกำลังกายควบคู่กับการควบคุมอาหารมีการลดของไขมันเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะไขมันบริเวณหน้าท้องและส่งผลให้ค่าเปอร์เซ็นต์ไขมันและค่าดัชนีมวลภายในร่างกายลดลง (Santos et al., 2005, และ Van Italie et al., 1985) โปรแกรมการออกกำลังกายแบบผสมเพื่อการลดน้ำหนักและไขมันที่ผู้วิจัยออกแบบขึ้นสำหรับหญิงที่มีน้ำหนักเกินเกณฑ์โดยมีเป้าหมายเพื่อลดไขมันและรักษามวลกล้ามเนื้อที่ใช้ระยะเวลาสั้นเห็นผลเร็ว เป็นการผสมผสานระหว่างการออกกำลังกายด้วยแรงต้านโดยใช้การออกกำลังกายแบบใช้น้ำหนักตัวเอง (body weight) และยางยืด (elastic exercise) ซึ่งการออกกำลังกายด้วยแรงต้านการออกกำลังกายจะทำให้ระบบเผาผลาญโดยรวมถึงขณะนอนหลับ ซึ่งการฝึกด้วยแรงต้านเป็นประจำสามารถช่วยเพิ่มอัตราเผาผลาญของร่างกายขณะพักได้ถึงร้อยละ 15 ซึ่งจะช่วยในการลดน้ำหนักได้มาก โดยการออกกำลังกายด้วยแรงต้านจะมีการออกแบบโดยคำนึงถึง การกำหนดความหนัก จำนวนครั้ง จำนวนเซต และเพิ่มขึ้นเมื่อออกกำลังกายไปได้ระยะหนึ่งแล้ว (อรณา ทศนัยนา, 2561) โดยออกแบบให้ฝึกร่วมกับการออกกำลังกายแบบพัฒนาระบบไหลเวียนโลหิตหรือคาร์ดิโอ ด้วยที่ 25 (focus T25) โดยผู้วิจัยเลือกใช้ T25 เนื่องจากเป็นการออกกำลังกายแบบพัฒนาระบบไหลเวียนโลหิตที่มีระดับความเข้มข้นสูง (high intensity interval exercises) ที่เคลื่อนไหวกล้ามเนื้อทุกสัดส่วนด้วยการเดินอย่างหนักติดต่อกัน 25 นาทีประกอบ

ด้วย สามเฟสคือ แอลฟา (ขั้นพื้นฐาน) เบต้า (เน้นส่วนแกนกลางของลำตัว) และแกมมา (รวมทั้งสองเฟส) ใช้เวลาการออกกำลังกายเพียง 25 นาทีแต่มีประสิทธิภาพเทียบเท่าการออกกำลังกายวันละ 1 ชั่วโมง มีการใช้เสียงเพลงประกอบจึงเหมาะสมกับผู้ที่ไม่มีเวลาในการออกกำลังกายน้อย แต่ส่งผลดีต่อสุขภาพและเป็นสิ่งที่พึงพอใจแก่ผู้รู้ เนื่องจากเป็นการออกกำลังกายประกอบเพลงที่สนุกสนาน มีการออกกำลังกายทุกส่วนของร่างกาย ซึ่งมีผลงานวิจัยพบว่า ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม ค่าเฉลี่ยของน้ำหนักตัว เส้นรอบเอวและค่าดัชนีมวลกายของทั้งกลุ่มตัวอย่างควบคุมและกลุ่มทดลอง ไม่มีความแตกต่างกัน ส่วนภายหลังฝึกกลุ่มทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม (จันทร์เพ็ญ เลิศวันวัฒนา, เบญจวรรณ ช่วยแก้ว และ อัครีย์ พิษฐ์รัตน์, 2560) ซึ่งการออกแบบโปรแกรมการออกกำลังกายด้วยแรงต้านโดยใช้น้ำหนักตัวเองและยางยืดร่วมกับ T25 จะส่งผลให้กล้ามเนื้อมีความกระชับ ช่วยรักษามวลกล้ามเนื้อและเพิ่มอัตราการเผาผลาญพลังงานของร่างกาย ส่งผลให้การออกกำลังกายเพื่อลดน้ำหนักและไขมันในร่างกายได้ผลมากขึ้น โดยผู้วิจัยเลือกใช้เครื่องวัดองค์ประกอบร่างกาย ยี่ห้ออินบอดี รุ่น 270 เป็นการประเมินองค์ประกอบในร่างกายและข้อมูลทางโภชนาการ ในการวัดผลซึ่งจะช่วยให้ผลการวัดเปอร์เซ็นต์ไขมันและมวลกล้ามเนื้อที่ได้ผลชัดเจนยิ่งขึ้น หากผลที่ได้สามารถรักษาสภาพหรือเพิ่มมวลกล้ามเนื้อโครงร่างได้นั้นจะยิ่งเป็นผลดีเพราะอัตราการเผาผลาญของร่างกายร้อยละ 80 จะอยู่ที่เซลล์เนื้อเยื่อกล้ามเนื้อส่วนร้อยละ 20 จะเกิดการเผาผลาญที่เซลล์อื่นหากสามารถเพิ่มหรือรักษามวลกล้ามเนื้อไว้ได้ก็จะทำให้เกิดการเผาผลาญที่มากขึ้น ซึ่งผลจากการศึกษานี้จะเป็นแนวทางในการออกกำลังกายเพื่อลดเปอร์เซ็นต์ไขมันและรักษามวลกล้ามเนื้อซึ่งเป็นการออกกำลังกายเพื่อควบคุมน้ำหนักตัวของผู้หญิงที่มีน้ำหนักเกินเกณฑ์อย่างเหมาะสมได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลของโปรแกรมการออกกำลังกายแบบผสมที่มีต่อค่าเปอร์เซ็นต์ไขมันและมวลกล้ามเนื้อของผู้หญิงที่มีภาวะน้ำหนักเกินเกณฑ์
  - 1.1 เปรียบเทียบค่าเปอร์เซ็นต์ไขมันและมวลกล้ามเนื้อระหว่างก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมออกกำลังกายของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
  - 1.2 เปรียบเทียบค่าเปอร์เซ็นต์ไขมันและมวลกล้ามเนื้อระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมออกกำลังกายของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

สมมุติฐานในการวิจัย

1. หญิงที่มีน้ำหนักเกินเกณฑ์เมื่อเข้าร่วมโปรแกรมการออกกำลังกายแบบผสมที่ผู้วิจัยออกแบบขึ้นแล้วมีค่าเปอร์เซ็นต์ไขมันลดลงกว่าก่อนเข้าโปรแกรม
2. หญิงที่มีน้ำหนักเกินเกณฑ์เมื่อเข้าร่วมโปรแกรมการออกกำลังกายแบบผสมที่ผู้วิจัยออกแบบขึ้นแล้วมีค่ามวลกล้ามเนื้อเท่าเดิมหรือเพิ่มขึ้นกว่าก่อนเข้าโปรแกรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (quasi-experimental design) กลุ่มตัวอย่างได้จากการรับสมัครอาสาสมัครหญิงอายุที่ยินยอมเข้าร่วมงานวิจัย อายุระหว่าง 18-22 ปี ที่มีน้ำหนักเกินเกณฑ์ (มีค่าดัชนีมวลกาย ระหว่าง 25.0-29.9 กิโลกรัมต่อตารางเมตร) สุขภาพแข็งแรง ไม่มีโรคประจำตัวหรือปัญหาสุขภาพที่เป็นอุปสรรคต่อการออกกำลังกาย และกลุ่มตัวอย่างมีความสมัครใจในการเข้าร่วมวิจัย จำนวน 30 คน ทำวอตช์ประกอบของร่างกายพื้นฐาน จากนั้นจัดแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม (random assignment) แล้วทำการสุ่มเลือกว่ากลุ่มใดเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมด้วยวิธีสุ่ม (random treatment) เพื่อให้กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มมีความเท่าเทียมกัน ได้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 15 คน โดยกลุ่มทดลอง เป็นกลุ่มที่เข้ารับโปรแกรมการฝึกการออกกำลังกายและกลุ่มควบคุม เป็นกลุ่มที่ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันตามปกติด้วยระยะเวลาเท่ากับกลุ่มทดลอง

เกณฑ์ในการคัดเลือก (Inclusion Criteria)

1. มีค่าดัชนีมวลกาย 25.0 - 29.9 กิโลกรัมต่อตารางเมตร
2. สุขภาพแข็งแรง ไม่มีโรคประจำตัวหรือปัญหาสุขภาพที่เป็นอุปสรรคต่อการออกกำลังกายโดยประเมินค่าแบบสอบถามประวัติสุขภาพเพื่อการออกกำลังกาย (Physical Activity Readiness Questionnaire: PAR-Q) ผู้เข้าร่วมวิจัยต้องตอบว่า “ไม่เคย” ทุกข้อ จึงจะสามารถผ่านเกณฑ์
3. กลุ่มตัวอย่างมีความสมัครใจในการเข้าร่วมวิจัยและยินดียินยอมในใบยินยอมเข้าร่วมวิจัย

เกณฑ์ในการคัดออก (Exclusion Criteria)

1. เกิดเหตุสุดิวสัยที่ทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมวิจัยต่อไปได้ เช่น อาการเจ็บป่วย หรือเกิดการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุ
2. กลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมฝึกออกกำลังกายน้อยกว่าร้อยละ 80
3. ไม่สมัครใจเข้าร่วมวิจัยต่อ

ขอบเขตของโครงการวิจัย

1. โปรแกรมการออกกำลังกายแบบผสมที่ใช้ในงานวิจัยเป็นโปรแกรมที่ผู้วิจัยออกแบบขึ้น โดยมีเป้าหมายการออกกำลังกายคือการลดไขมันและรักษามวลกล้ามเนื้อที่เห็นผลในระยะสั้น
2. ในระหว่างเข้าร่วมโปรแกรมผู้วิจัยไม่สามารถควบคุมเรื่องอาหาร การพักผ่อนและการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของกลุ่มตัวอย่างได้ แต่ได้มีการแนะนำหลักการในด้านโภชนาการเพื่อควบคุมน้ำหนัก และบันทึกการรับประทานอาหารทุกวัน
3. ผู้วิจัยได้แจกโปรแกรมการออกกำลังกายและสื่อไว้เพื่อสามารถปฏิบัติเองได้เมื่อกลุ่มตัวอย่างไม่สะดวกเข้าร่วมการออกกำลังกายกับกลุ่มบางวันเพื่อให้การออกกำลังกายเป็นไปด้วยความสม่ำเสมอ
4. ขณะออกกำลังกายร่วมกับกลุ่ม ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยอยู่ด้วยตลอดระยะเวลาการออกกำลังกาย

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาแนวคิด หลักการ เกี่ยวกับหลักการออกกำลังกายเพื่อลดเปอร์เซ็นต์ไขมันและรักษา/เพิ่มมวลกล้ามเนื้อ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ออกแบบโปรแกรมการออกกำลังกายรายสัปดาห์ระยะเวลา 9 สัปดาห์ที่มีเป้าหมายการออกกำลังกายเพื่อลดไขมันและรักษามวลกล้ามเนื้อที่ได้จากการศึกษาเอกสารและหลักการทางวิทยาศาสตร์การกีฬา แล้วนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คนเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของรูปแบบการฝึกการออกกำลังกาย
3. ปรับปรุงโปรแกรมตามข้อเสนอของผู้ทรงคุณวุฒิ และใช้โปรแกรมที่ผ่านการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างมีรายละเอียดโปรแกรมโดยย่อ ดังนี้
  - 3.1. โปรแกรมการฝึกวันจันทร์-ศุกร์ วันเสาร์พัก วันอาทิตย์ฝึกการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ
  - 3.2. การออกกำลังกายด้วยแรงต้าน ใช้น้ำหนักตัวเองและยางยืดยี่ห้อแกรนด์สปอร์ต ใช้สื่อวีดิทัศน์ที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น โดยการฝึกยกยี่ดวันจันทร์-ศุกร์ วันเว้นวันสลับกับการฝึกด้วยบดี้เวท
  - 3.3. การออกกำลังกายด้วย T25 ใช้สื่อวีดิทัศน์ ทุกวัน โดยปรับเลือกลดโปรแกรมจาก 12 สัปดาห์เหลือการฝึกในระยะเวลา 9 สัปดาห์
  - 3.4. โปรแกรมทั้งการออกกำลังกายด้วยแรงต้านและการออกกำลังกายแบบคาร์ดิโอจะมีการปรับความหนักเพิ่มขึ้นทุกสัปดาห์
4. เสนอขอจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ และรับสมัครกลุ่มตัวอย่างหญิงที่มีน้ำหนักเกินเกณฑ์ โดยกลุ่มตัวอย่างให้ความยินยอมเข้าร่วมงานวิจัย จากนั้นชี้แจงเรื่องจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์แก่กลุ่มตัวอย่างและลงนามยินยอมเข้าร่วมวิจัย
5. กลุ่มตัวอย่างวัดค่าองค์ประกอบร่างกายพื้นฐาน ค่าดัชนีมวลกาย เปอร์เซ็นต์ไขมันและมวลกล้ามเนื้อ และทำแบบประเมินสุขภาพ ก่อนเริ่มทำการทดลอง โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง
6. ดำเนินการแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่มคือกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
7. กำหนดนัดประชุมกลุ่มตัวอย่างเพื่อทราบข้อชี้แจงเบื้องต้น รายละเอียดในการปฏิบัติ บันทึกรายละเอียดเบื้องต้น และจัดบรรยายให้ความรู้กับกลุ่มตัวอย่างเรื่องโภชนาการกับสัดส่วนร่างกาย การลดไขมันและลดน้ำหนักเพื่อให้มีความรู้ด้านโภชนาการอย่างถูกต้อง
8. ดำเนินการทดลองกับกลุ่มทดลองตามวัน เวลาและสถานที่ที่นัดหมายไว้ โดยให้กลุ่มทดลองฝึกออกกำลังกายตามโปรแกรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น 5 วัน/สัปดาห์ ระยะเวลา 9 สัปดาห์ จำนวน 45 วัน
9. ทำการทดสอบความหนักขณะออกกำลังกายในโปรแกรมโดยการวัดค่าอัตราการเต้นของหัวใจขณะเล่น ด้วยเครื่องวัดอัตราการเต้นของหัวใจแบบหนีบนิ้ว
10. นำกลุ่มตัวอย่างวัดค่าเปอร์เซ็นต์ไขมันและมวลกล้ามเนื้อก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมการออกกำลังกายโดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง
11. นำข้อมูลจากแบบบันทึกไปวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อนำมาใช้ในการสรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง
2. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของตัวแปรตามก่อนและหลังการฝึกโดยใช้การสถิติการทดสอบค่า t แบบกลุ่มไม่เป็นอิสระกัน (Dependent t-test)
3. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างหลังการฝึกโดยใช้การสถิติการทดสอบค่า t แบบกลุ่มเป็นอิสระกัน (Independent t-test)
4. ทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไปของประชากรกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัย พบว่า มีลักษณะทางประชากร ดังนี้ กลุ่มทดลอง อายุเฉลี่ย 19.8 น้าหนักเฉลี่ย 70.70 กิโลกรัม ส่วนสูงเฉลี่ย 161.70 เซนติเมตร ค่าดัชนีมวลกายเฉลี่ย 27.01 kg/m² เเปอร์เซ็นต์ไขมันเฉลี่ย 35.96 และมวลกล้ามเนื้อเฉลี่ย 23.40 กิโลกรัม

กลุ่มควบคุม อายุเฉลี่ย 20.33 น้าหนักเฉลี่ย 75.77 กิโลกรัม ส่วนสูงเฉลี่ย 167.20 เซนติเมตร ค่าดัชนีมวลกายเฉลี่ย 27.04 kg/m² เเปอร์เซ็นต์ไขมันเฉลี่ย 35.14 และมวลกล้ามเนื้อเฉลี่ย 22.68 กิโลกรัม รายละเอียดดังตาราง ที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจำแนกตามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างก่อนการฝึก

ลักษณะทางกายภาพ	อายุ		น้ำหนัก		ส่วนสูง		BMI		%Fat		มวลกล้ามเนื้อ	
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D								
กลุ่มทดลอง (n=15)	19.80	1.42	70.70	5.29	161.70	5.15	27.01	1.20	35.96	3.90	23.40	4.44
กลุ่มควบคุม (n=15)	20.33	1.17	75.77	8.67	167.20	9.34	27.04	1.17	35.14	4.56	22.68	6.43

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบค่าดัชนีมวลกายและเปอร์เซ็นต์ไขมันก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม

ผลการวิจัย ภายหลังจากเข้าร่วมโปรแกรมพบว่า ค่าเปอร์เซ็นต์ไขมัน (%) ก่อนการฝึกและหลังการฝึกของกลุ่มทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ .05 โดยค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นต์ไขมัน (%) ของกลุ่มทดลองลดลงจาก 35.96 % เป็น 33.67% สำหรับกลุ่มควบคุม ค่าเปอร์เซ็นต์ไขมัน (%) ก่อนการฝึกและหลังการฝึกของกลุ่มทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ .05

โดยค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นต์ไขมัน (%) ของกลุ่มควบคุมเพิ่มขึ้นจาก 35.14 % เป็น 37.02 % ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย เปอร์เซ็นต์ไขมัน (%) ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมและหลังเข้าร่วมโปรแกรมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

	เปอร์เซ็นต์ไขมัน (%)				
	n	$\bar{X}$	S.D	t	p
กลุ่มทดลอง					
ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม	15	35.96	3.90	6.89	.000*
หลังเข้าร่วมโปรแกรม	15	33.67	4.54		
กลุ่มควบคุม					
ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม	15	35.14	4.56	-7.92	.000*
หลังเข้าร่วมโปรแกรม	15	37.02	4.31		

* $p < .05$

ผลการวิจัย ภายหลังจากเข้าร่วมโปรแกรม 9 สัปดาห์ พบว่า ค่าเฉลี่ยมวลกล้ามเนื้อโครงร่าง ก่อนการฝึกและหลังการฝึกของกลุ่มทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยค่าเฉลี่ยมวลกล้ามเนื้อโครงร่างของกลุ่มทดลองเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจาก 23.40 กิโลกรัม เป็น 23.94 กิโลกรัม สำหรับกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยมวลกล้ามเนื้อโครงร่างก่อนการฝึกและหลังการฝึก ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ .05 โดยมีค่าเฉลี่ยมวลกล้ามเนื้อโครงร่างลดลงเล็กน้อยจาก 22.68 กิโลกรัม เป็น 22.38 กิโลกรัม ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย มวลกล้ามเนื้อ ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมและหลังเข้าร่วมโปรแกรม 9 สัปดาห์ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

	ค่ามวลกล้ามเนื้อ (กิโลกรัม)				
	n	$\bar{X}$	S.D	t	p
กลุ่มทดลอง					
ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม	15	23.40	4.44	-4.391	.001*
หลังเข้าร่วมโปรแกรม	15	23.94	4.58		
กลุ่มควบคุม					
ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม	15	22.68	6.43	2.99	.010
หลังเข้าร่วมโปรแกรม	15	22.38	6.64		

* $p < .05$

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง หลังเข้าร่วมโปรแกรมโดยใช้การสถิติการทดสอบค่า t แบบกลุ่มเป็นอิสระกัน (Independent t-test)

ผลการเปรียบเทียบค่าเปอร์เซ็นต์ไขมันระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง หลังเข้าร่วมโปรแกรมพบว่า ค่าเฉลี่ยของค่าเปอร์เซ็นต์ไขมันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .05$ และค่าเฉลี่ยมวลกล้ามเนื้อโครงร่างไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของน้ำหนักตัว และค่าเปอร์เซ็นต์ไขมันระหว่างกลุ่มควบคุม และกลุ่ม ทดลอง หลังเข้าร่วมโปรแกรม

	ผลการวิเคราะห์				
	ผลต่าง ค่าเฉลี่ย	$\bar{X}$	S.D	t	p
ค่า %Fat	-3.35	.545	-2.07	28	.048*
ค่า มวลกล้ามเนื้อ	1.56	.664	-748	28	.461

* $p < .05$

สรุปผลการวิจัย

1. หญิงที่มีน้ำหนักเกินเกณฑ์เมื่อเข้าร่วมโปรแกรมการออกกำลังกายแบบผสมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นแล้วมีค่าเปอร์เซ็นต์ไขมันลดลงกว่าก่อนเข้าโปรแกรม ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมุติฐาน
2. หญิงที่มีน้ำหนักเกินเกณฑ์เมื่อเข้าร่วมโปรแกรมการออกกำลังกายแบบผสมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นแล้วมีค่ามวลกล้ามเนื้อเท่าเดิมหรือเพิ่มขึ้นกว่าก่อนเข้าโปรแกรม ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมุติฐาน
3. โปรแกรมการออกกำลังกายที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีผลทำให้ค่าเปอร์เซ็นต์ไขมันลดลงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการออกกำลังกายเพื่อควบคุมเปอร์เซ็นต์ไขมันของร่างกายของหญิงที่มีน้ำหนักเกินเกณฑ์ได้แต่ยังไม่หนักเพียงพอที่ทำให้มวลกล้ามเนื้อโครงร่างเพิ่มขึ้นได้มากนักเพียงแต่เพิ่มขึ้นเล็กน้อยแต่ยังคงรักษามวลกล้ามเนื้อไว้ได้ขณะเข้าร่วมโปรแกรมออกกำลังกายเพื่อลดน้ำหนักและไขมัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ของงานวิจัยเมื่อเปรียบเทียบค่าเปอร์เซ็นต์ไขมันและมวลกล้ามเนื้อ ระหว่างก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมออกกำลังกายของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ผู้วิจัยอภิปรายผลดังนี้

กลุ่มทดลอง ออกกำลังกายด้วย T25 ซึ่งเป็นการออกกำลังกายที่พัฒนาระบบไหลเวียนโลหิตหรือที่เรียกกันการออกกำลังกายแบบคาร์ดิโอแบบมีระดับความเข้มข้นสูง (high intensity interval exercises) ที่เคลื่อนไหวกล้ามเนื้อทุกสัดส่วน และยังมีการเคลื่อนไหวแบบหนักสลับเบา

กันไปในเวลา 25 นาที ซึ่งการเคลื่อนไหวในลักษณะนี้ทำให้เกิดการดึงพลังงานจากไขมันมาใช้เป็นจำนวนมาก สอดคล้องกับ จันทรเพ็ญ เลิศวันวัฒนา บุญจวรรณ ช่วยแก้ว และ อัครีย์ พิชัยรัตน์ (2560) และ Ormsbee & Choi, et al (2009) ที่กล่าวว่า การออกกำลังกายด้วย T25 เป็นการออกกำลังกายที่จะช่วยกระตุ้นกระบวนการเมตาบอลิซึมในร่างกายโดยดึงไขมันมาใช้ได้ทันทีหลังจากการเล่น ส่งผลให้ ขนาดของเส้นรอบเอว ค่าเฉลี่ยน้ำหนักตัวและค่าดัชนีมวลกายลดลง โดยใน 3 สัปดาห์แรกกลุ่มทดลองจะทำการฝึกในแบบพื้นฐานก่อน คือ แอลฟา (ขั้นพื้นฐาน) ซึ่งเป็นการเตรียมร่างกายให้เกิดความแข็งแรงพื้นฐานให้กับผู้เข้าร่วมโปรแกรมก่อนเข้าสู่เฟสที่ 2 คือ เบต้า (เน้นส่วนแกนกลางของลำตัว) ซึ่งเฟสเบต้าถ้าร่างกายมีความแข็งแรงไม่เพียงพอการเคลื่อนไหวที่ใช้แกนกลางลำตัวจะทำได้ยากและไม่ถูกต้องซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลง ในทางกลับกันถ้าทำถูกต้องแล้วร่างกายจะเผาผลาญไขมันบริเวณแกนกลางลำตัวได้ ซึ่งบริเวณดังกล่าวจะมีเปอร์เซ็นต์ไขมันอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น คนที่มีภาวะอ้วนลงพุง และเฟสสุดท้าย คือ แกมมา (รวมทั้งสองเฟส) เป็นเฟสที่หนักที่สุดต้องควบคุมการเคลื่อนไหวและใช้อุปกรณ์ จึงต้องใช้พลังงาน ความแข็งแรง และระบบหัวใจไหลเวียนโลหิตเป็นอย่างมาก อีกทั้งในเฟสนี้มีการใช้อุปกรณ์ร่วมด้วยการควบคุมอุปกรณ์จึงเป็นการออกกำลังกายด้วยแรงต้านผสมผสานกับการทรงตัว ซึ่งการออกกำลังกายดังกล่าวจึงมีผลต่อการลดของเปอร์เซ็นต์ไขมันที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งในการเปลี่ยนเฟสเพิ่มความหนักของการออกกำลังกายในทุก 3 สัปดาห์รวมเป็นระยะเวลา 9 สัปดาห์ จะเห็นได้ว่าเป็นหลักการของการออกกำลังกายที่จะทำให้เกิดการพัฒนาคือ ต้องเพิ่มความหนักของการออกกำลังกาย จึงจะเกิดการเปลี่ยนแปลง ในขณะที่เราออกกำลังกายด้วย T25 ผู้วิจัยได้เพิ่มการออกกำลังกายด้วยแรงต้านในรูปแบบบอดีเวท ทุกวันอังคาร และพฤหัสบดี ในแต่ละสัปดาห์ร่วมด้วย เพื่อเตรียมกล้ามเนื้อลำตัวให้เหมาะสำหรับการเริ่มต้นฝึก และการปรับร่างกายให้พร้อมรับการฝึกที่มีความหนักมากขึ้น โดยสลับกับการออกกำลังกายด้วยยางยืด (Elastic Band) ซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของการออกกำลังกายด้วยแรงต้าน กล่าวคือ ในขณะที่ยางยืด (Elastic Band) ได้ถูกดึงยืดออกนั้น แรงต้านทานก็จะเพิ่มขึ้นตามด้วย แรงต้านทานนี้จะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องต่อกล้ามเนื้อเพื่อที่จะสร้างความแข็งแรงและช่วยในการเพิ่มมวลกล้ามเนื้อ โดยการฝึกด้วยอุปกรณ์แรงต้านยางยืด (ERT-Elastic Resistance Training) สามารถใช้งานเพียงมุมๆเดียวหรือหลาย ๆ มุมพร้อมกันได้ ในเวลาเดียวกันก็ได้โดยอุปกรณ์ยางยืดนั้นแรงต้านที่เกิดขึ้นนั้นขึ้นอยู่กับระยะที่ยางหรือท่อถูกดึงยืดออกไป เส้นยางออกกำลังกายสามารถใช้สำหรับการออกกำลังกายเพื่อเพิ่มความแข็งแรงของกล้ามเนื้อกลุ่มเดียวกันเช่นเดียวกับท่าการฝึกกล้ามเนื้อต่าง ๆ ในแนวซินเวท กล้ามเนื้อที่เพิ่มขึ้นมาทุก ๆ 1 กิโลกรัมจะช่วยเผาผลาญแคลอรีมากขึ้นประมาณ 75-100 แคลอรี/วัน และทำให้สามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้มากขึ้นโดยที่เหนื่อยน้อยลง (วิไลลักษณ์ ปึกษา, 2553) การฝึกด้วยแรงต้านเป็นตัวกระตุ้นในการสร้างกล้ามเนื้อ แต่กล้ามเนื้อสร้างตัวในขณะที่พักเพราะฉะนั้นต้องให้เวลากล้ามเนื้อในการพักผ่อนด้วย ดังนั้น โปรแกรมที่ทำการฝึกจึงกำหนดฝึกยางยืดทุกวัน จันทร์ พุธ ศุกร์ ในแต่ละสัปดาห์

กลุ่มควบคุม เป็นกลุ่มที่ใช้ชีวิตประจำวันตามปกติ ซึ่งไม่ควบคุมการบริโภคอาหาร กล่าวคือรับพลังงานเข้าไปมากกว่าพลังงานที่ถูกใช้ จึงทำให้ค่าเปอร์เซ็นต์ไขมันเพิ่มขึ้น อีกทั้งไม่มีการออก

กำลังกายหรือออกกำลังกายแบบไม่มีค่าเป้าหมาย มวลกล้ามเนื้อโครงสร้าง จึงไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อเปรียบเทียบค่าเปอร์เซ็นต์ไขมันและมวลกล้ามเนื้อระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมออกกำลังกายของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ผู้วิจัยอภิปรายถึงการออกกำลังกายด้วยแรงต้านและ T25 จะช่วยกระตุ้นระบบเผาผลาญพลังงานในร่างกาย โดยดึงพลังงานสำรองที่ร่างกายเก็บสะสมไว้ในรูปของไขมันมาใช้ซึ่งการออกกำลังกายด้วยแรงต้านจะช่วยรักษามวลกล้ามเนื้อแต่โปรแกรมการออกกำลังกายที่ผู้วิจัยออกแบบขึ้นยังไม่หนักเพียงพอในการเสริมสร้างมวลกล้ามเนื้อให้เพิ่มมากขึ้นเพียงพอแต่รักษาไม่ให้อัตราการลดลงในขณะที่ลดน้ำหนัก เมื่อมีมวลกล้ามเนื้อที่เหมาะสมร่างกายจะเผาผลาญไขมันมากขึ้น เนื่องจากกล้ามเนื้อต้องใช้พลังงานมากในการออกกำลังกายหรือการเคลื่อนไหวร่างกาย สอดคล้องกับ Ossanloo P, Najar L, Zafari A. (2012) ที่ศึกษาพบว่า การออกกำลังกายแบบผสมผสานที่ประกอบด้วย การออกกำลังกายแบบแอโรบิกและการออกกำลังกายแบบมีแรงต้านสามารถลดระดับเปอร์เซ็นต์ไขมันในร่างกายได้และสอดคล้องกับ Agbontahor et al (2009) ที่กล่าวว่า การฝึกแบบแรงต้านที่ระดับความหนักมากจะมีประสิทธิภาพมากกว่าการฝึกแบบระดับปานกลางในการลดองค์ประกอบของร่างกายและสอดคล้องกับ Rahimi (2006) ที่กล่าวว่า การออกกำลังกายด้วยแรงต้านที่ระดับความหนักมาก มีผลต่อการลดลงของไขมันในร่างกายมากกว่าการออกกำลังกายในระดับปานกลาง และยังผสมผสานการออกกำลังกายควบคู่ไปกับการออกกำลังกายแบบคาร์ดิโอด้วย T25 ซึ่งเป็นการออกกำลังกายแบบหนักสลับเบาที่มีความเข้มข้นสูง และเป็นการเคลื่อนไหวและบริหารร่างกายทุกส่วนสลับกันอย่างเป็นขั้นตอน อีกทั้งเป็นการออกกำลังกายที่ช่วยสร้างกล้ามเนื้อและเผาผลาญพลังงานไปพร้อมกัน จึงช่วยกระตุ้นเมตาบอลิซึมและส่งผลให้เกิดการเผาผลาญแคลอรีสูงและใช้พลังงานมากขึ้น สอดคล้องกับ จันทร์เพ็ญ เลิศวันวัฒนา เบญจวรรณ ช่วยแก้ว และ อัครีย์ พิชัยรัตน์ (2560) และ Ormsbee & Choi, et al (2009) ที่กล่าวว่า การออกกำลังกายด้วย T25 เป็นการออกกำลังกายที่จะช่วยกระตุ้นกระบวนการเมตาบอลิซึมในร่างกายโดยดึงไขมันมาใช้ได้ทันทีหลังจากการเล่น ส่งผลให้ ขนาดของเส้นรอบเอว ค่าเฉลี่ยน้ำหนักตัวและค่าดัชนีมวลกาย ลดลง อีกทั้งการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอช่วยพัฒนาร่างกายส่งผลในสามารถรักษาน้ำหนักตัวให้คงที่ ลดไขมัน รักษาหรือเพิ่มมวลกล้ามเนื้อได้ อีกทั้งโปรแกรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนั้นเห็นผลในการลดเปอร์เซ็นต์ไขมันและรักษามวลกล้ามเนื้อทั้งยังใช้อุปกรณ์น้อย สะดวก ประหยัด มีคลิปลิขิตที่สามารถออกกำลังกายเป็นกลุ่มหลายคนได้พร้อมกันและสามารถนำไปออกกำลังกายเองที่บ้านได้ จะยิ่งทำให้ผู้ที่ต้องการลดน้ำหนัก ไขมันโดยรักษามวลกล้ามเนื้อ สามารถออกกำลังกายด้วยตนเองได้โดยใช้เวลาน้อยและระยะเวลาเห็นผลไม่นาน โดยควบคู่ไปกับการเลือกรับทานอาหารที่เหมาะสมเพียงพอกับความต้องการของร่างกาย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผู้สนใจสามารถนำโปรแกรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในการออกกำลังกายเพื่อลดน้ำหนักและเปอร์เซ็นต์ไขมันได้อย่างถูกวิธีและเห็นผลภายใน 9 สัปดาห์สำหรับหญิงที่มีน้ำหนักเกินเกณฑ์

2. การออกกำลังกายแบบคาร์ดิโอด้วย T25 การนำไปใช้เหมาะสมกับผู้ที่มีความสุขร่างกายดีและมีการปรับพื้นฐานการออกกำลังกายตามขั้นตอนมาแล้วเนื่องจาก T25 เป็นการออกกำลังกายแบบหนักสลับเบาที่มีความเข้มข้นสูง จึงควรนำไปใช้อย่างระมัดระวัง

3. โปรแกรมสามารถนำไปปฏิบัติได้สะดวกเพราะใช้อุปกรณ์น้อยและสามารถนำไปปฏิบัติได้ด้วยตนเองที่บ้าน จึงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการออกกำลังกายเพื่อลดน้ำหนัก เฮอร์เซ็นต์ไขมันและรักษามวลกล้ามเนื้อในร่างกายของหญิงที่มีน้ำหนักเกินเกณฑ์ได้อย่างถูกวิธี

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การนำไปโปรแกรมไปทดลองใช้กลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ เช่น กลุ่มเพศชายหรือกลุ่มช่วงวัยที่แตกต่างกัน

2. การทดลองควรเพิ่มระยะการทดลองให้นานขึ้นและทดสอบเป็นระยะ เช่น หลังการทดลอง 4 6 8 10 สัปดาห์ เพื่อดูผลของพัฒนาการการลดเปอร์เซ็นต์ไขมันในร่างกายและการเพิ่มมวลกล้ามเนื้อ

3. ทดลองเพิ่มความหนักโปรแกรมการออกกำลังกาย หรือระยะเวลาในการทดลองเพื่อดูผลการเปลี่ยนแปลงของมวลกล้ามเนื้อว่าเพิ่มขึ้นหรือไม่

รายการอ้างอิง

- จันทร์เพ็ญ เลิศวันวัฒนา เบญจวรรณ ช่วยแก้ว และอัศรัย พิษัยรัตน์. (2560). ผลของโปรแกรมการออกกำลังกายแบบ T25 ต่อการเปลี่ยนแปลงของน้ำหนักตัว ขนาดเส้นรอบเอว และค่าดัชนีมวลกายของนักศึกษาพยาบาลที่มีน้ำหนักเกินเกณฑ์มาตรฐานวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีจังหวัดตรัง. *วารสารพยาบาลและสุขภาพ*. 11(2), 184-194.
- วิไลลักษณ์ ปึกษา. (2553). *ผลของการฝึกด้วยน้ำหนักของร่างกายและยางยืดที่มีต่อความแข็งแรงของกล้ามเนื้อขาในผู้สูงอายุ*. (ปริญญาานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เดลินิวส์ออนไลน์ (2564). *สาวไทยครองที่2"โรคอ้วน" เบาหวานพุ่งโรคหัวใจซ้ำ*. สืบค้น 17 พฤษภาคม 2564, จาก <https://www.dailynews.co.th/regional/610326>
- สาธารณสุข, กระทรวง. (2559). *รายงานการสำรวจสุขภาพประชาชนโดยการตรวจร่างกายครั้งที่ 5 พ.ศ.2557*. นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2555). *ภาวะน้ำหนักเกินและโรคอ้วน*. สืบค้น 17 พฤษภาคม 2564, จาก <https://www.thaihealth.or.th/Content/20399-ภาวะน้ำหนักเกินและโรคอ้วน.html>
- อรนภา ทศนัยนา. (2561). ผลของโปรแกรมการออกกำลังกายที่มีต่อค่าดัชนีมวลกายและเปอร์เซ็นต์ไขมันของหญิงที่มีภาวะน้ำหนักเกิน. *วารสารสุขภาพพลศึกษาและสันทนาการ*. 44(1), 303-317

- Agbonlahor. E.L, Agbonlahor.L.N., Ikhioya,G.O, & Osagiede, I.F. (2009). Effect of modulate and high intensity resistance training on the body composition of overweight women. **Ozean journal of applied science**. 2(4), 325-332.
- Rahimi, R. (2006). Effect of modulate and high intensity weight training on the body composition of overweight men. **Physical Education and sport**. 4(2), 93 - 101.
- Santos, I.A., Stein, R., Fuchs, S.C., and Duncan, B.B. (2005). **Aerobic Exercise and submaximal function capacity in over-weight pregnant women**. *Obstetrics and Gynecology*. (106), 243-249.
- Ormsbee, M.J, Choi, M.D., Medlin, J.K., Geyer, GH., Trantham, L.H., Dubis, G.S. & Hickner, R.C. (2009). **Regulation of fat metabolism during resistance exercise in sedentary lean and obese men**. *JAppl Physiol*. 106(5), 1529 – 1537.
- Ossanloo P, Najar L, Zafari A. (2012). The effect of combined training (aerobic dance, step exercise and resistance training) on body fat percent and lipid profiles in secondary females AL_ZAHRA University. **European Journal of Experimental Biology**. 2(5), 1598-1602.
- Van Itallie, T. B. (1985). Health implications of overweight and obesity in the United State. **Annals of Internal Medicine**. 103, 983-988.

สุขภาวะของผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เมืองในจังหวัดขอนแก่น

Well-being of the Elderly Migrants Who Moved to Urban Areas in Khon Kaen Province

อิทธิพงษ์ ทองศรีเกตุ¹
Ittipong Thongsrilate¹

Received: August 4, 2020

Revised: March 10, 2021

Accepted: May 20, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองในจังหวัดขอนแก่น ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยการศึกษาสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเทศบาลนครขอนแก่น จำนวน 276 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนาและการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นมีสุขภาวะในด้านร่างกาย ด้านจิตวิญญาณ ด้านปัญญาและการคิด ด้านสังคม ด้านอารมณ์ และด้านจิตใจ อยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองในจังหวัดขอนแก่น พบว่า การดำเนินชีวิตประจำวัน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองในจังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การมีบทบาทในครัวเรือน พฤติกรรมการดูแลสุขภาพ การอาศัยอยู่ในเขตชนบทก่อนการย้ายถิ่น และการเตรียมตัวก่อนการย้ายถิ่น เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองในจังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนั้นสมาชิกในครัวเรือนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นได้มีการทำกิจกรรมในชีวิตประจำวัน การมีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในครัวเรือน ตลอดจนเสริมการสร้างพฤติกรรมการดูแลสุขภาพเพื่อลดความเสี่ยงที่จะเกิดความเจ็บป่วย ขณะเดียวกันผู้สูงอายุที่คาดว่าจะย้ายถิ่นเมื่อเป็นผู้สูงอายุจะต้องมีการเตรียมตัวก่อนการย้ายถิ่น เพื่อให้ตนเองสามารถดำรงชีวิตในถิ่นปลายทางได้อย่างเป็นสุข

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่น สุขภาวะ พฤติกรรมการดูแลสุขภาพ เขตเมือง

Abstract

This article aims to examine well-being of elderly migrants who moved to urban areas in Khon Kaen province. The quantitative approach and structured

¹ อาจารย์ประจำกลุ่มสหวิทยาการสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ (Lecturer, Interdisciplinary of Social Science Section, Faculty of Liberal Arts, Maejo University) E-mail:Thongsrikatei@gmail.com

questionnaires were adopted to collect the data from 275 elderly migrants living in Khon Kaen municipality. The obtained data were analyzed using descriptive statistics and multiple regression analyses. The results show the elderly migrants have physical wellness, spiritual wellness, intellectual wellness, emotional wellness, and psychological wellness at the medium level. The factors influencing to well-being of elderly migrants who moved to urban areas in Khon Kaen province are the activity of everyday life that has an effect on the well-being of those elders at the statistical significance level of 0.05, role in household, health care, living in rural areas before migration, and migration plans that have an effect to well-being of elderly migrants who moved to urban areas in Khon Kaen province at the statistical significance level of 0.01. It is suggested that household members pay much attention on daily activities of elderly migrants, interaction with household members and health care behaviors to eliminate the risk of illnesses. Meanwhile, the elderly must be well-prepared before migration so that they can live happily afterwards.

Keywords: Elderly Migrants, Well-being, Health care, Urban areas

บทนำ

บทความนี้ว่าด้วยสุขภาพของผู้สูงอายุย้ายถิ่น ซึ่งเป็นประชากรที่มีความแตกต่างจากผู้สูงอายุในสังคมโดยทั่วไป “ผู้สูงอายุย้ายถิ่น” (Elderly migrants) นอกจากเป็นผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุแห่งชาติ ปี 2546 ที่บัญญัติไว้ว่า ผู้สูงอายุคือบุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2548) ในความหมายข้างต้นแล้ว ประชากรกลุ่มนี้ต้องมีการปรับเปลี่ยนที่อยู่อาศัยหลังจากที่ตนเป็นผู้สูงอายุ และมีความตั้งใจจะไปอยู่อาศัยในถิ่นปลายทางที่เป็นแหล่งอยู่ใหม่อย่างถาวรและถิ่นปลายทางนั้นมีลักษณะเป็นเขตเมือง (Urban area)

จังหวัดขอนแก่นเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุมากที่สุดเป็นอันดับสองของประเทศไทย (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่า จังหวัดขอนแก่นมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุ ตั้งแต่ปี 2557-2560 เพิ่มขึ้นจาก 245,758 คน เป็น 276,029 คน (สำนักงานสถิติจังหวัดขอนแก่น, 2560) และถือเป็นจังหวัดหนึ่งที่สำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้วยลักษณะทางกายภาพที่ตั้งอยู่จุดกึ่งกลางของภูมิภาคทำให้เป็นศูนย์กลางกระจายความเจริญทั้งทางด้านการแพทย์ การศึกษา การเงิน/ธนาคาร การปกครอง การคมนาคมและเศรษฐกิจไปยังจังหวัดอื่น ๆ ในภูมิภาครวมถึงประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงและมีความพยายามพัฒนาให้เมืองขอนแก่นเป็นศูนย์กลางการค้าการลงทุนและการบริการของกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคุ่มน้ำโขง (แผนพัฒนาจังหวัดขอนแก่น, 2560) ขณะเดียวกันเป็นจังหวัดที่มีประวัติศาสตร์ มีความเจริญงอกงามทางวัฒนธรรมมาอย่างยาวนาน ทำให้มีการย้ายถิ่นของประชากรเข้ามาอาศัยอยู่ใน

จังหวัดขอนแก่นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่มีการย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเทศบาลนครขอนแก่น เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากข้อมูลสำนักทะเบียนเทศบาลนครขอนแก่นพบว่า มีผู้สูงอายุย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเทศบาลนครขอนแก่นในช่วงปี 2556-2558 มากกว่า 900 คน (สำนักงานเทศบาลท้องถิ่น เทศบาลนครขอนแก่น, 2562)

การศึกษาการย้ายถิ่น (Migration studies) ทางประชากรศาสตร์ให้ความสำคัญกับการศึกษาการย้ายถิ่นของประชากร เนื่องจากเป็นสาเหตุที่สำคัญของการเปลี่ยนแปลงทางประชากร (ปราโมทย์ ประสาทกุล, 2543) นอกจากนี้ยังส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม วิธีการดำเนินชีวิตของผู้ย้ายถิ่น (Lee, 1966) ทำให้การศึกษาการย้ายถิ่นมุ่งเน้นไปที่การศึกษาการย้ายถิ่นของวัยแรงงาน วัยเด็กและเยาวชน มากกว่าการศึกษาการย้ายถิ่นของผู้สูงอายุ เพราะการย้ายถิ่นของประชากรกลุ่มดังกล่าว มีผลกระทบต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจทั้งในถิ่นต้นทางและถิ่นปลายทาง ขณะเดียวกันการย้ายถิ่นที่เกิดขึ้นกับประชากรกลุ่มนี้ เน้นไปที่การย้ายถิ่นเพื่อเศรษฐกิจเป็นสำคัญและเป็นกลุ่มประชากรที่สามารถสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ได้อย่างรวดเร็ว ขณะที่การย้ายถิ่นของกลุ่มผู้สูงอายุมีการย้ายถิ่นน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับการย้ายถิ่นของวัยแรงงาน ส่วนหนึ่งมาจากสภาพร่างกายที่เริ่มเสื่อมถอย สภาพจิตใจและสังคมซึ่งไม่เอื้อต่อการย้ายถิ่น (Chamratitthirong et al., 1995; ทศพล คชสาร, 2557) และการได้อยู่อาศัยในสภาพแวดล้อมที่ผูกพันกันมาอย่างยาวนานของผู้สูงอายุ ทำให้กลุ่มผู้สูงอายุไม่ค่อยนิยมย้ายถิ่น เพราะได้พักอาศัยอยู่ในถิ่นฐานที่ลงตัว อยู่อาศัยกับเพื่อนบ้านและญาติพี่น้อง หรืออยู่อาศัยในถิ่นฐานมาตั้งแต่กำเนิด (เยาวลักษณ์ ปรปักษ์ขามและสุพัตรา อติโพธิ, 2543) และผู้สูงอายุยังคงดำรงบทบาทของผู้อาวุโสในครัวเรือน มีหน้าที่ให้การอบรมสั่งสอนสมาชิกในครัวเรือน จัดการทรัพย์สิน ให้รางวัลและลงโทษ และเป็นที่พักพิงให้กับลูกหลานเมื่อมีปัญหา (ปราโมทย์ ประสาทกุล และคณะ, 2555) รวมทั้งเครือข่ายทางสังคมที่ผู้สูงอายุมีความผูกพันในถิ่นที่อยู่อาศัยเดิม (นาวร ดาแสงสวัสดิ์, 2543) เมื่อย้ายถิ่นไปอาศัยอยู่ในถิ่นใหม่ เป็นปกติของผู้ย้ายถิ่นที่ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินชีวิต ปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในแหล่งที่อยู่ใหม่ (อารี จำปากลาง, 2555) ซึ่งทำให้ผู้ย้ายถิ่นอาจสูญเสียบทบาท จากการอาศัยอยู่ในถิ่นปลายทางที่เปลี่ยนแปลงไป (ปราโมทย์ ประสาทกุล, 2543; Kaplan et al., 1977) จึงเป็นที่น่ายินดีว่าผู้สูงอายุย้ายถิ่น ซึ่งได้ตัดสินใจย้ายถิ่นขณะที่ยังมีอายุนั้นส่งผลต่อสภาวะของผู้สูงอายุหรือไม่ เนื่องจากการย้ายถิ่นจากถิ่นที่อยู่อาศัยเดิม มีความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมมาอย่างยาวนาน เมื่อย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมือง ผู้สูงอายุอาจเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในหลายมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านสภาวะ (Wellbeing) ของผู้สูงอายุย้ายถิ่น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสภาวะของผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองในจังหวัดขอนแก่น

นทววรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนเอกสาร งานวิจัย รวมทั้งแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยมีประเด็นที่ได้ทำการทบทวนวรรณกรรม ดังนี้

1) แนวคิดเรื่องสุขภาวะ (Wellbeing)

สุขภาวะเป็นสภาวะที่มนุษย์มีความสมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม ทั้งหมดมีการเชื่อมโยงกันอย่างสมดุล (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2552) หรือเป็นเรื่องการมีสุขภาพดี ทั้งนี้สุขภาพนั้นครอบคลุมไปถึงมิติทางกาย จิตใจ จิตวิญญาณ และการอยู่อาศัยในสังคมได้อย่างปกติ ในประเด็นเรื่องสุขภาวะ พระไพศาล วิสาโล (2552) กล่าวถึงสุขภาวะไว้ 4 ประเภท ได้แก่ สุขภาวะทางกาย คือ การมีสุขภาพดี ปลอดภัยจากโรคร้ายไข้เจ็บ ไม่อดอยากหิวโหย มีปัจจัยสี่เพียงพอกับอัตภาพ สุขภาวะทางจิตคือ การมีจิตใจที่สดชื่นเบิกบาน แจ่มใส สงบสุข ไม่ก่อกลุ้ม มีความมั่นคงภายใน มีกำลังใจ ไม่หดหู เศร้าโศก มีจิตใจเมตตา สามารถเข้าถึงความสุขได้อย่างประณีต สุขภาวะทางสังคมคือ การได้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างกลมกลืน ร่าเริงและเป็นสุข มีสวัสดิภาพในชีวิต มีสิทธิเสรีภาพที่ได้รับการคุ้มครอง ไม่เบียดเบียนกันและกันและไม่ก่อความเดือดร้อนให้กับผู้อื่น สุขภาวะทางปัญญาคือ การมีความรู้และความคิดที่ดีงาม และถูกต้อง มีการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข มีความรู้จักคิดและพิจารณาด้วยเหตุผลจนสามารถแก้ปัญหา หรือหลุดพ้นจากความทุกข์ได้

ประเวศ วะสี (2543) และจิรากร เกศพิชญพัฒนา และคณะ (2550) กล่าวถึงสุขภาวะไว้ใน 4 มิติ ได้แก่ สุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิต สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางจิตวิญญาณ ขณะเดียวกัน Adams, Bezner, & Steinhart (1997) กล่าวถึงสุขภาวะ หรือสุขภาพที่ดีมีอยู่ 6 มิติ ได้แก่ สุขภาวะด้านร่างกาย (Physical wellness) สุขภาวะด้านปัญญาและการรู้คิด (Intellectual wellness) สุขภาวะด้านจิตวิญญาณ (Spiritual wellness) สุขภาวะด้านสังคม (Social wellness) สุขภาวะด้านอารมณ์ (Emotional wellness) และสุขภาวะด้านจิตใจ (Psychological wellness) โดยทุกมิติมีความเชื่อมโยงกัน หากมิติใดมิติหนึ่งมีการพัฒนาขึ้นก็ทำให้สุขภาวะในมิติที่เหลือเติบโตขึ้นไปด้วย ทั้งนี้ในการวิจัยผู้วิจัยได้นำแนวคิดสุขภาวะของ (Adams, Bezner, & Steinhart, 1997) มาใช้ในการกำหนดสุขภาวะของผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองในจังหวัดขอนแก่น เนื่องจากครอบคลุมในหลายมิติของสุขภาวะ

งานวิจัยเกี่ยวกับสุขภาวะ สมพันธ์ เตชะอธิกและวินัย วงศ์อาสา (2555) พบว่า ผลลัพธ์จากการสร้างเสริมสุขภาวะสามารถบรรเทาความทุกข์ทางร่างกายและจิตใจได้บ้าง ด้านสังคมผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ขณะเดียวกันงานวิจัยของภัทรพร เกษสังข์ พระครูปริยัติคุณรังสีและสงฆ์สุภาแก้ว (2562) พบว่า ภาวะที่เป็นสุขทางกายของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หนึ่งในตัวชี้วัดของสุขภาวะที่เป็นสุขทางกายคือ ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมกรมดูแลสุขภาพตนเองที่ดี เช่น ดูแลสุขภาพ ตรวจร่างกายประจำปี อ่านข้อมูลความรู้การดูแลสุขภาพ กินอาหารที่มีประโยชน์ครบห้าหมู่ ออกกำลังกาย ไม่ดื่มเหล้า ไม่สูบบุหรี่ ไม่กินของดิบ กินร้อนช้อนกลาง เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Pender et al. (2002) พบว่า พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ (Health promotion behavior) เป็นปัจจัยที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อภาวะสุขภาพ การมีพฤติกรรมสุขภาพที่ดีช่วยคงไว้ ซึ่งภาวะ

สุขภาพที่ปราศจากการเจ็บป่วย การป้องกันโรคและการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ขณะเดียวกัน เรื่องของสุขภาวะนั้นยังมีความแตกต่างกันออกไปตามคุณลักษณะส่วนบุคคล และงานวิจัยของ เบญจพร สว่างศรีและเสริมศิริ แต่งงาม (2556) พบว่า ผู้สูงอายุที่เป็นเพศหญิงมีระดับการดูแลสุขภาพของตนเองสูงกว่าเพศชาย ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพโสดมีระดับการดูแลสุขภาพของตนเองสูงกว่า ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรส เป็นต้น รวมถึงสภาพแวดล้อมที่บุคคลนั้นอาศัยอยู่ด้วย ซึ่งงานวิจัยของอุเทน ลาพิงค์ (2561) พบว่า สุขภาวะทางสังคมที่ดีของผู้สูงอายุในภาคเหนือ คือ การอยู่ร่วมกันด้วยดีในครอบครัว รวมทั้งในชุมชนและที่ทำงาน

2) ผู้สูงอายุย้ายถิ่น (Elderly migrants)

ผู้สูงอายุย้ายถิ่น เป็นประชากรกลุ่มหนึ่งที่ได้ย้ายถิ่น หรือปรับเปลี่ยนที่อยู่อาศัยจากที่เคยอยู่เดิมไปยังถิ่นที่อยู่อาศัยใหม่เมื่อตนเองเป็นผู้สูงอายุ ซึ่งประชากรกลุ่มนี้ในอดีตที่ผ่านมามีการย้ายถิ่นที่ค่อนข้างจำกัด เนื่องจากการได้อยู่อาศัยในสภาพแวดล้อมที่มีความผูกพันมาตั้งแต่กำเนิด มีความคุ้นเคยในถิ่นที่อยู่อาศัย มีญาติพี่น้องและเครือข่ายทางสังคมที่แน่นหนา (เยาวลักษณ์ ปริกษิขามและสุพัตรา อติโพธิ, 2543) นอกจากนี้การย้ายถิ่นเมื่อตนเองเป็นผู้สูงอายุอาจไม่เอื้ออำนวยต่อการย้ายถิ่น เนื่องจากเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางเสื่อมถอยทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม (Bernard and Pelikh, 2019) อย่างไรก็ตาม จากรายงานการสำรวจการย้ายถิ่นของประชากรไทยปี 2558 พบว่า มีผู้ย้ายถิ่นที่เป็นผู้สูงอายุ ร้อยละ 2.8 จากปี 2554 ที่มีผู้ย้ายถิ่นที่เป็นผู้สูงอายุอยู่ร้อยละ 2.0 ของผู้ย้ายถิ่นทั้งหมด และคาดว่า การย้ายถิ่นของผู้สูงอายุอาจมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2559) การย้ายถิ่นของผู้สูงอายุมีสัดส่วนของการย้ายถิ่นที่น้อย เมื่อเทียบกับการย้ายถิ่นของประชากรกลุ่มอื่น เช่น วัยแรงงาน วัยเด็ก นักเรียน/นักศึกษา เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยจากถิ่นต้นทางที่ผู้สูงมีความผูกพัน มีเครือข่ายทางสังคม รวมทั้งสถานภาพบทบาทบางอย่างของผู้สูงอายุ เมื่อย้ายมาอาศัยในถิ่นปลายทางซึ่งเป็นพื้นที่ใหม่ (New places) สภาพแวดล้อมใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพแวดล้อมที่เป็นเขตเมือง อาจส่งผลให้ตัวผู้สูงอายุย้ายถิ่นต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของพื้นที่ รวมทั้งการปรับเปลี่ยนสถานภาพและบทบาทเพื่อให้เข้ากับสมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในถิ่นปลายทาง ซึ่งเป็นปกติของผู้ย้ายถิ่นที่ต้องปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิต ปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในแหล่งที่อยู่ใหม่ (อารี จำปาภลาย, 2555) อนึ่ง สังคมในอนาคตที่มีความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี สาธารณูปโภคที่สามารถตอบสนองผู้คนหลายช่วงวัย ทำให้โอกาสการย้ายถิ่นของผู้สูงอายุสามารถกระทำได้มากขึ้น รวมถึงการเปลี่ยนผ่านทางประชากรของสังคมทั่วโลกที่จะกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุ อาจเห็นปรากฏการณ์การย้ายถิ่นของประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นและอาจใช้การย้ายถิ่นเป็นโอกาสในการสร้างสุขภาวะให้กับผู้สูงอายุ ซึ่งงานวิจัยของอิทธิพงษ์ ทองศรีเกตุ ดุษฎี อายุวัฒน์และเสาวลักษณ์ ชายทวีป (2561) พบว่า การย้ายถิ่นจากชนบทเข้าสู่เมืองเป็นได้ทั้งโอกาสและความท้าทายในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ ได้แก่ ความใกล้ชิดและความสุขที่อยู่กับลูกหลาน ความรู้สึกมั่นใจว่าไม่ได้ถูกทอดทิ้งในช่วงปลายของชีวิต การเข้าถึงการบริการทางสุขภาพที่ดีและโอกาสทางเศรษฐกิจ และการเรียนรู้ของผู้สูงอายุย้ายถิ่นที่จะจัดวางความสัมพันธ์ให้เข้ากับสมาชิกในเขตเมือง

3) **แบบแผนการย้ายถิ่นของผู้สูงอายุ** พิจารณาเฉพาะการศึกษาการย้ายถิ่นที่ผ่านมาของผู้สูงอายุการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ ข้อมูลจากการสำรวจประชากรผู้สูงอายุไทย ปี 2557 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557) แสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตชนบท ร้อยละ 59.1 และเขตเมือง ร้อยละ 40.9 ตามลำดับ การอาศัยอยู่ในเขตชนบทมีการใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในชุมชน มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันฉันเครือญาติ แม้ไม่มีความสัมพันธ์ทางสายเลือดก็ตาม (ปิยวัฒน์ เกตุวงศา, 2560) ในส่วนลักษณะการย้ายถิ่นของประชากรสูงอายุในงานวิจัยของทศพล คชสาร (2557) พบว่า ผู้สูงอายุย้ายถิ่นที่มีสถานภาพสมรสแบบหม้าย หย่า แยกกันอยู่ มีการย้ายถิ่นในสัดส่วนที่สูง มีลักษณะการย้ายถิ่นแบบคนเดียวมากกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรส ผู้สูงอายุย้ายถิ่นที่มีสถานภาพสมรสหรือแต่งงานนั้นนิยมย้ายถิ่นกันไปเป็นคู่ ทั้งนี้สถานภาพสมรสเป็นลักษณะทางประชากรที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตและลักษณะการย้ายถิ่นของผู้สูงอายุ โดยคู่สมรสถือว่าเป็นเพื่อนคู่ทุกข์คู่ยาก คอยให้ความช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกัน ผู้ที่ขาดคู่สมรสไปที่อยู่ในสถานภาพหม้าย หย่า แยกกันอยู่ ย่อมที่จะเกิดความอ้างว้าง โดดเดี่ยว (วนิดา นิรมย์, 2538) อย่างไรก็ตาม สภาพการเป็นหม้ายเป็นสิ่งที่อาจเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุที่มีอายุมากขึ้นทุกคน ผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิงที่เป็นหม้ายจะประสบปัญหาที่แตกต่างกัน (บุษยามาส ลินธุประมา, 2535)

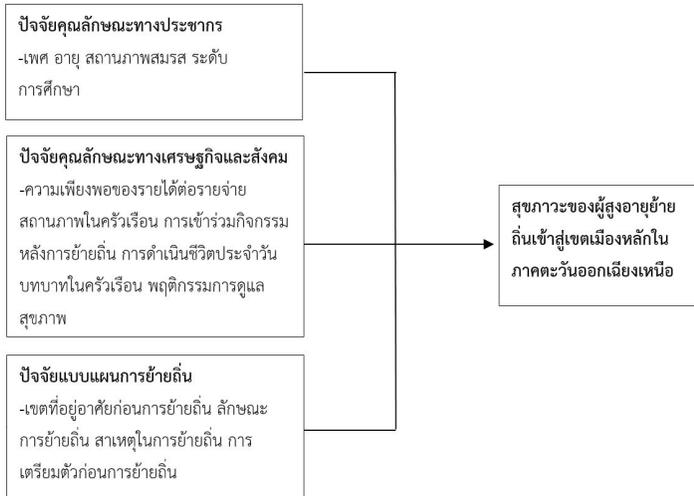
สาเหตุ/เหตุผลการย้ายถิ่นของผู้สูงอายุส่วนใหญ่มาจากความต้องการย้ายถิ่นตามญาติหรือตามบุตรหลาน ถัดมาย้ายถิ่นเพื่อการท่องเที่ยว/พักผ่อน ย้ายถิ่นเพื่อการทำงาน ย้ายเพื่อโอกาสทางธุรกิจ ย้ายถิ่นเพื่อเข้ารับบริการทางการแพทย์ และย้ายเพื่อความปลอดภัยของบุตรหลาน (ทศพล คชสาร, 2557) ขณะที่การวิจัยของ Wei and Garcia (2015) กล่าวถึงการย้ายถิ่นระหว่างประเทศของผู้สูงอายุชาวจีนว่า ผู้สูงอายุมีเหตุผลของการย้ายถิ่นเพื่อให้การดูแลสมาชิกในครัวเรือนโดยเฉพาะการเลี้ยงดูหลาน รวมทั้งคาดหวังว่าสมาชิกในครัวเรือนจะให้การดูแลตนเองเป็นอย่างดี ขณะที่งานวิจัยของนพพร คำแสงสวัสดิ์ (2542) ไม่ได้กล่าวถึงเหตุผลของการย้ายถิ่นในผู้สูงอายุว่ามีเหตุผล/สาเหตุอะไรที่แน่ชัด แต่ระบุความสัมพันธ์ของตัวผู้สูงอายุกับผู้อาศัยอยู่ด้วยในถิ่นปลายทางว่า ผู้สูงอายุย้ายถิ่นมีความสัมพันธ์กับเครือข่ายทางสังคมที่เป็นบุตรหลานมากกว่าเครือข่ายทางสังคมอื่น อาจกล่าวได้ว่าสาเหตุ/เหตุผลการย้ายถิ่นของผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับสมาชิกในครัวเรือน เนื่องจากการย้ายถิ่นที่เกิดขึ้นทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าคุณเองได้อยู่ใกล้ชิดกับสมาชิกในครัวเรือน เปรียบเสมือนการได้รับการสนับสนุนทางด้านสภาพจิตใจของผู้สูงอายุ (ภุชชญา เทพศิริ, 2555) ขณะที่เดียวการที่สมาชิกในครัวเรือนให้การดูแลผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเข้ามาร่วมอาศัยอยู่ด้วย ช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต และสามารถพึ่งพาอุปสรรคในชีวิตได้ (Riggio, 1968)

นอกจากนี้สาเหตุ หรือเหตุผลของการย้ายถิ่นที่เกี่ยวข้องกับความมอดยาก ความยากจน ปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาภายในประเทศ อุปถัมภ์ทางธรรมชาติ ก็เป็นอีกเหตุผล/สาเหตุหนึ่งที่น่ามาสู่การย้ายถิ่นทั้งแบบบังคับและการย้ายถิ่นแบบยินยอม (King, 2010) ในส่วนของกรย้ายถิ่นในผู้สูงอายุงานวิจัยของ Eugene et al. (1987) พบว่า ผู้สูงอายุที่สามารถช่วยเหลือจัดการตนเองได้ นิยมย้ายถิ่นไปยังถิ่นปลายทางโดยไม่ได้อำนาจถิ่นปลายทางนั้นจะมีญาติ หรือบุคคลที่ตนเองรู้จัก ในทางตรงกันข้ามผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองได้พอสมควร รับรู้ถึงข้อจำกัดของตนเองในการ

ใช้ชีวิตประจำวัน ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ย้ายถิ่นไปยังถิ่นปลายทางที่มีญาติ บุคคลที่รู้จัก หรือไม่ก็ย้ายไปยังสถานสงเคราะห์ แสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุได้มีการเตรียมตัว หรือวางแผนการย้ายถิ่นเอาไว้ให้กับตนเองก่อนที่จะตัดสินใจย้ายถิ่น ขณะที่งานวิจัยของ Kim et al. (2003) พบว่า ผู้สูงอายุฐานะดีซึ่งมีอายุ 45 ปีขึ้นไปในกรุงโซล ประเทศเกาหลีใต้ เลือกบ้านที่ตั้งใจใช้เป็นที่อยู่อาศัยหลังวัยเกษียณ โดยเลือกบ้านที่ตั้งอยู่ไม่ไกลจากกรุงโซล สามารถเดินทางออกไปยังชานเมืองได้สะดวก มีสภาพแวดล้อมที่น่ารื่นรมย์ สามารถเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกและอุปกรณ์ในการออกกำลังกาย รวมไปถึงบริการทางการแพทย์ที่เข้าถึงได้ง่าย นอกจากการเตรียมตัวก่อนการย้ายถิ่นแล้ว การนำเอาทุนที่มีอยู่ของตนเองมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ ก็ถือว่าเป็นการเตรียมตัวรูปแบบหนึ่ง อย่างหนึ่งที่ย้ายถิ่นนำออกมาใช้ภายหลังการย้ายถิ่น งานวิจัยของ Kong and Hsieh (2012) พบว่า ผู้สูงอายุชาวจีนที่ย้ายถิ่นไปอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้ใช้ความรู้ทางแพทย์แผนจีนสำหรับบริการดำเนินชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องกับปฏิบัติการด้านสุขภาพ ความหมายของแพทย์แผนจีนไม่ได้มีความหมายเฉพาะการอธิบายเรื่องความเจ็บป่วยแต่ยังหมายถึงการใช้ในการรักษาสุขภาพของผู้สูงอายุกลุ่มนี้ นอกจากนั้นแพทย์แผนจีนยังเป็นการแสดงออกเรื่องของเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวจีน ทำให้พวกเขามีบทบาทในการแสดงออกทางสังคม รวมถึงการเป็นแหล่งความรู้ด้านสุขภาพ มรดกทางวัฒนธรรมอีกอย่างหนึ่งด้วย ขณะที่งานวิจัยของมนตรี ประเสริฐรุ่งเรืองและดุขุฎิ อายุวัฒน์ (2559) พบว่า ผู้สูงอายุในอนาคตจำเป็นต้องหันมาพึ่งตนเองให้มากขึ้น และใช้ความสามารถที่มีร่วมกับการใช้ประโยชน์จากโครงสร้างต่าง ๆ ทางสังคม ซึ่งมองผู้สูงอายุในฐานะผู้กระทำการที่มีความสามารถในการกำหนดชีวิตในแบบของตนเอง ซึ่งการเตรียมตัวของผู้สูงอายุก่อนการย้ายถิ่นอาจใช้ประโยชน์จากโครงสร้างที่มีอยู่ในถิ่นปลายทางให้กับตนเอง จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแบบแผนการย้ายถิ่นของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยนำมาใช้ในการกำหนดตัวแปรในส่วนของแบบแผนการย้ายถิ่นของผู้สูงอายุ ได้แก่ เขตที่อยู่อาศัยก่อนการย้ายถิ่น ลักษณะการย้ายถิ่น สาเหตุในการย้ายถิ่น และการเตรียมตัวก่อนการย้ายถิ่น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยผู้วิจัยได้แบ่งปัจจัยสำหรับใช้ทำนายสุขภาวะของผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองในจังหวัดขอนแก่น ออกเป็น 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยคุณลักษณะทางประชากร ปัจจัยคุณลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม และปัจจัยแบบแผนการย้ายถิ่น (ตัวแปรอิสระ) โดยมีสุขภาวะของผู้สูงอายุย้ายถิ่นที่ได้้นำแนวคิดเรื่องสุขภาวะของ Adams, Bezner, & Steinhardt (1997) ใน 6 มิติ มากำหนดเป็นตัวแปรตาม สามารถแสดงภาพกรอบแนวคิดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative methodology) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองในจังหวัดขอนแก่น หน่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล (Unit of analysis) เป็นหน่วยระดับปัจเจก (Individual)

ประชากรในการศึกษาเป็นผู้สูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปที่ย้ายถิ่นจากถิ่นพื้นที่อื่นเข้าสู่เขตเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ด้วยการแจ้งย้ายทะเบียนบ้านเข้าสู่เขตเทศบาลนครขอนแก่น ระหว่างปี 2556-2558 จาก 95 ชุมชน จำนวน 938 คน ซึ่งเป็นช่วงที่มีการแจ้งย้ายทะเบียนบ้านของผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปเข้าสู่เขตเทศบาลนครขอนแก่นสูงสุด (สำนักงานเทศบาลท้องถิ่น เทศบาลนครขอนแก่น, 2562) กลุ่มตัวอย่างได้จากการคำนวณจากสูตรของ Krejcie and Morgan (1970) ได้ตัวอย่างในการวิจัย 274 คน ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลกับตัวอย่างเกินจากขนาดตัวอย่างเป็น 276 คน

การคัดเลือกตัวอย่าง (Sampling) ได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก (Inclusion criteria) คือ (1) เลือกผู้สูงอายุย้ายถิ่นที่อยู่ในช่วงอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ณ วันที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเทศบาลนครขอนแก่น และอยู่อาศัยในชุมชนเขตเทศบาลนครขอนแก่นไม่ต่ำกว่า 6 เดือน (2) มีสติสัมปชัญญะ ไม่ป่วยเป็นโรคร้ายแรง โรคเรื้อรัง ไม่เป็นผู้ป่วยนอนติดเตียง และ (3) ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ในภาษาไทยในระดับอ่านออกเขียนได้ การสุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มแบบ 2 ขั้นตอน (Two-stage random sampling) เริ่มจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified sampling) โดยใช้ประเภทของชุมชนมาเป็นหลักในการแบ่งชั้นภูมิ (Stratum) จากนั้นนำข้อมูลสถิติการย้ายถิ่นเข้าของผู้สูงอายุ จำแนกตามประเภทของชุมชน ซึ่งสามารถแบ่งชั้นภูมิได้ทั้งหมด 3 ชั้น ได้แก่ ชุมชนกึ่งเมือง

ชุมชนแออัด และชุมชนเมือง จากนั้นเลือกตัวแทนประชากรในแต่ละชั้นภูมิขึ้นมาเพื่อเป็นตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สูตรคำนวณหาขนาดตัวอย่างในแต่ละชั้นภูมิด้วยวิธี Probability proportional to size ทำให้ได้จำนวนตัวอย่างในแต่ละชั้นภูมิ จากนั้นทำการเลือกพื้นที่ (ชุมชน) โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่ายโดยการจับฉลาก (Simple random sampling) โดยการเขียนชื่อชุมชนลงบนฉลากแล้วใส่ลงในกล่อง หลังจากนั้นหยิบฉลากออกจากกล่องออกมาแบบไม่ใส่คืน ได้ชุมชนที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ชุมชนกึ่งเมือง จำนวน 22 ชุมชน ชุมชนแออัด จำนวน 6 ชุมชน และชุมชนเมือง จำนวน 10 ชุมชน หลังจากได้รายชื่อชุมชนที่ทำการวิจัย จึงได้จัดทำบัญชีรายชื่อผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยอยู่ในชุมชนในแต่ละชั้นภูมิ โดยเรียงรายชื่อผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นแยกออกเป็นรายชุมชนที่เป็นตัวอย่างในการวิจัย เมื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้การสุ่มอย่างมีระบบ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมาจากการทบทวนวรรณกรรม เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ (1) คุณลักษณะทางประชากร (2) คุณลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม (3) แบบแผนการย้ายถิ่น และ (4) สุขภาวะของผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองในจังหวัดขอนแก่น การตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ทำการตรวจสอบเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา หลังจากนั้นได้ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิแล้วนำไปทดสอบกับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับตัวอย่างในการวิจัยจำนวน 25 คน แล้วนำแบบสัมภาษณ์ที่เก็บรวบรวมข้อมูลไปทำการวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสัมภาษณ์ทั้งฉบับ ด้วยการทดสอบสัมประสิทธิ์ Cronbach's alpha coefficient ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ทั้งฉบับเท่ากับ 0.92 นับว่าเป็นระดับที่น่าเชื่อถือได้ และได้ปรับแบบสัมภาษณ์อีกครั้งก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data collection) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์กับตัวอย่าง แบบสัมภาษณ์แต่ละฉบับใช้เวลาในการตอบประมาณ 15-25 นาที ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ไม่รบกวนการใช้ชีวิตประจำวันของตัวอย่าง การวิจัยนี้ได้ผ่านการรับรองจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ หมายเลขการรับรองที่ HE 603003

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data analysis) ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติพรรณนา ในการวิเคราะห์สุขภาพของผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองในจังหวัดขอนแก่น และใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis) ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสุขภาพของผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองในจังหวัดขอนแก่น

ผลการศึกษา

บทความนี้แบ่งผลการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย คุณลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจและสังคม และแบบแผนการย้ายถิ่นของผู้สูงอายุ สุขภาวะของผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองในจังหวัดขอนแก่น และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสุขภาพของผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองในจังหวัดขอนแก่น โดยมีรายละเอียดของผลการวิจัยดังนี้

1. คุณลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมและแบบแผนการย้ายถิ่นของผู้สูงอายุ

จากตัวอย่างผู้สูงอายุย้ายถิ่น จำนวน 276 คน พบว่า ผู้สูงอายุย้ายถิ่นเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 65.9 และผู้สูงอายุย้ายถิ่นชาย คิดเป็นร้อยละ 44.1 ตัวอย่างผู้สูงอายุย้ายถิ่นมีอายุ 60-69 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 56.9 มีอายุเฉลี่ย 68.64 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 61.1 สำเร็จการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 คิดเป็นร้อยละ 63.0 ความเพียงพอของรายได้ต่อรายจ่าย ผู้สูงอายุย้ายถิ่นส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายที่ไม่พอเพียงกับรายรับที่ได้มาในแต่ละเดือน คิดเป็นร้อยละ 64.9 สถานภาพในครัวเรือนผู้สูงอายุย้ายถิ่นส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นหัวหน้าครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 39.1 ซึ่งใกล้เคียงกับสถานภาพการเป็นบิดามารดาของหัวหน้าครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 37.1 ตามลำดับ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังคงทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเองอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 98.2 รวมทั้งยังคงมีบทบาทในครัวเรือนร่วมกับสมาชิกในครัวเรือนอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 90.6 และผู้สูงอายุย้ายถิ่นทั้งหมดให้ความสำคัญกับพฤติกรรมดูแลสุขภาพของตนเองอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 100 ส่วนแบบแผนการย้ายถิ่นพบว่า เขตที่อยู่อาศัยก่อนการย้ายถิ่น ผู้สูงอายุย้ายถิ่นส่วนใหญ่ย้ายถิ่นจากนอกเขตเทศบาลเข้าสู่เขตเทศบาล คิดเป็นร้อยละ 45.7 ลักษณะการย้ายถิ่น ผู้สูงอายุย้ายถิ่นส่วนใหญ่ย้ายถิ่นมาพร้อมกับคู่สมรส คิดเป็นร้อยละ 51.1 รองลงมาย้ายถิ่นมากับญาติพี่น้อง คิดเป็นร้อยละ 21.1 และย้ายถิ่นมาคนเดียว คิดเป็นร้อยละ 20.0 ตามลำดับ สาเหตุของการย้ายถิ่น ผู้สูงอายุย้ายถิ่นส่วนใหญ่มีเหตุผลในการย้ายถิ่นเพราะต้องการอยู่อาศัยใกล้ชิดกับสมาชิกในครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 54.7 รองลงมาเหตุผลในการย้ายถิ่นเพราะต้องการมาทำงาน คิดเป็นร้อยละ 33.0 ตามลำดับ และการเตรียมตัวก่อนการย้ายถิ่นพบว่า ผู้สูงอายุย้ายถิ่นส่วนใหญ่มีการเตรียมตัวก่อนการย้ายถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 46.1

2. สุขภาวะของผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองในจังหวัดขอนแก่น

สุขภาวะของผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองในจังหวัดขอนแก่น ทั้ง 6 มิติ ได้แก่ สุขภาวะด้านร่างกาย สุขภาวะด้านจิตวิญญาณ สุขภาวะด้านสติปัญญาและการรู้คิด สุขภาวะด้านสังคม สุขภาวะด้านอารมณ์และสุขภาวะด้านจิตใจพบว่า สุขภาวะของผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองในจังหวัดขอนแก่น มีสุขภาวะในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 47.8 รองลงมาอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 44.6 และระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 7.6 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาสุขภาวะของผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองในจังหวัดขอนแก่น รายด้าน พบว่า ผู้สูงอายุมีสุขภาวะด้านจิตวิญญาณอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 64.5 รองลงมา มีสุขภาวะด้านอารมณ์อยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 60.5 มีสุขภาวะด้านสังคมอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 52.9 มีสุขภาวะด้านร่างกายอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 51.1 มีสุขภาวะด้านปัญญาและการรู้คิดอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 50.7 และมีสุขภาวะด้านจิตใจอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 42.8 ตามลำดับ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ระดับสุขภาพของผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เมืองในจังหวัดขอนแก่น

สุขภาพ:	ต่ำ	ปานกลาง	สูง
	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)
สุขภาพด้านร่างกาย	7.2	41.7	51.1
สุขภาพด้านจิตวิญญาณ	5.8	29.7	64.5
สุขภาพด้านปัญญาและการรู้คิด	4.7	44.6	50.7
สุขภาพด้านสังคม	6.9	40.2	52.9
สุขภาพด้านอารมณ์	8.3	31.2	60.5
สุขภาพด้านจิตใจ	14.5	42.8	42.8
สุขภาพในภาพรวม	7.6	47.8	44.6

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสุขภาพของผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เมืองในจังหวัดขอนแก่น

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสุขภาพของผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองในจังหวัดขอนแก่น พบว่า 1) การดำเนินกิจกรรมในชีวิตประจำวัน มีอิทธิพลเชิงบวกต่อสุขภาพของผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองในจังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หมายความว่า เมื่อผู้สูงอายุย้ายถิ่นมีการดำเนินชีวิตประจำวันเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ผู้สูงอายุย้ายถิ่นมีสุขภาพเพิ่มขึ้น 0.170 หน่วย 2) บทบาทในครัวเรือนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อสุขภาพของผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองในจังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 หมายความว่า เมื่อผู้สูงอายุย้ายถิ่นมีบทบาทในครัวเรือนเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ผู้สูงอายุย้ายถิ่นมีสุขภาพเพิ่มขึ้น 0.965 หน่วย 3) พฤติกรรมการดูแลสุขภาพมีอิทธิพลเชิงบวกต่อสุขภาพของผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองในจังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 หมายความว่า เมื่อผู้สูงอายุย้ายถิ่นมีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ผู้สูงอายุย้ายถิ่นมีสุขภาพเพิ่มขึ้น 0.722 หน่วย 4) อาศัยอยู่ในเขตชนบทก่อนการย้ายถิ่น มีอิทธิพลเชิงลบต่อสุขภาพของผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองในจังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หมายความว่า เมื่อผู้สูงอายุย้ายถิ่นอาศัยอยู่ในเขตชนบทก่อนการย้ายถิ่นเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ผู้สูงอายุย้ายถิ่นมีสุขภาพลดลง 2.395 หน่วย 5) การเตรียมตัวก่อนการย้ายถิ่น มีอิทธิพลเชิงบวกต่อสุขภาพของผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองในจังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 หมายความว่า เมื่อผู้สูงอายุย้ายถิ่นมีการเตรียมตัวก่อนการย้ายถิ่นเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ผู้สูงอายุย้ายถิ่นมีสุขภาพเพิ่มขึ้น 0.481 หน่วย เป็นที่น่าสังเกตว่าเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ความเพียงพอของรายได้ต่อรายจ่าย การเข้าร่วมกิจกรรม สถานภาพในครัวเรือน ลักษณะการย้ายถิ่น และสาเหตุการย้ายถิ่น ไม่มีอิทธิพลต่อสุขภาพของผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองในจังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 2) ทั้งนี้ตัวแปรอิสระทั้งหมดที่นำมาวิเคราะห์สามารถอธิบายการผันแปรของสุขภาพของผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เมืองในจังหวัดขอนแก่น ได้ร้อยละ 58.9 ($R^2 = 0.589$)

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองในจังหวัดขอนแก่น โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (n=276)

ตัวแปรที่ใช้การวิเคราะห์	b	Beta	Sing
เพศชาย (1)	0.608	0.022	0.659
อายุ	-0.121	-0.056	0.210
โสด (2)	1.780	0.041	0.383
สมรส (2)	1.758	0.066	0.258
ประถมศึกษา (3)	1.368	0.051	0.570
มัธยมศึกษา (3)	2.200	0.068	0.415
สูงกว่ามัธยมศึกษา (3)	3.010	0.073	0.304
รายได้เพียงพอต่อรายจ่าย (4)	0.705	0.027	0.556
บิดามารดาของหัวหน้าครัวเรือน (5)	-2.383	-0.089	0.143
หัวหน้าครัวเรือน (5)	-1.758	-0.065	0.241
การเข้าร่วมกิจกรรมหลังการย้ายถิ่น	-0.069	-0.045	0.413
การดำเนินชีวิตประจำวัน	0.170	0.162	0.016*
บทบาทในครัวเรือน	0.965	0.396	0.000**
พฤติกรรมการดูแลสุขภาพ	0.772	0.233	0.000**
ย้ายถิ่นจากชนบทเข้าสู่เมือง (6)	-2.395	-0.092	0.046**
ย้ายมาคนเดียว (7)	2.563	0.080	0.176
ย้ายมากับคู่สมรส (7)	0.732	0.028	0.633
ย้ายมากับญาติ (7)	-1.298	-0.025	0.583
ย้ายเพราะครอบครัว (8)	0.686	0.062	0.583
ย้ายเพราะต้องการเข้ารับบริการทางการแพทย์ (8)	-0.993	-0.017	0.701
การเตรียมตัวก่อนการย้ายถิ่น	0.481	0.192	0.000**
a	36.760		

$R^2 = 0.589$ $F = 17.301$ Sig.of F= 0.000

หมายเหตุ กลุ่มอ้างอิง ได้แก่ (1) เพศหญิง (2) หม้าย หย่า แยกย้ายกันอยู่ (3) ไม่ได้เรียนหนังสือ (4) รายได้ไม่พอกับรายจ่าย (5) ผู้อาศัยในครัวเรือน (6) ย้ายถิ่นจากเมืองเข้าสู่เมือง (7) ย้ายถิ่นมากับ (8) ย้ายถิ่นเพราะต้องการทำงาน * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายและสรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองในจังหวัดขอนแก่น มีสุขภาวะในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีสุขภาวะด้านจิตใจอยู่ในระดับต่ำ เมื่อเทียบกับสุขภาวะในด้านอื่นๆ ของผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองในจังหวัดขอนแก่น อาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเข้ามาอยู่

ในสภาพแวดล้อมใหม่ที่แปลกใหม่ ซึ่งเป็นเรื่องปกติที่ผู้ย้ายถิ่นต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตจากภูมิลำเนาเดิม มาใช้ชีวิตในสถานที่ใหม่ที่ไม่น่าคุ้นเคย (อาร์รี่ จำปากลาย, 2555) แม้ว่าผู้สูงอายุย้ายถิ่นส่วนใหญ่จะย้ายถิ่นมาอาศัยอยู่กับสมาชิกในครอบครัวก็ตาม โดยงานวิจัยของ Bester, Naidoo, & Botha (2016) ชี้ให้เห็นว่าสุขภาพจิตของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิต หากผู้สูงอายุมีสุขภาพจิตดีก็จะทำให้ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในชีวิตดีตามไปด้วย ในส่วนสุขภาพของของผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองในจังหวัดขอนแก่นในมิติอื่นๆ อยู่ในระดับที่สูง ทั้งนี้สุขภาพของผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองในจังหวัดขอนแก่น สอดคล้องกับสุขภาพของผู้สูงอายุที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามงานวิจัยของภัทราพร เกษสังข์ พระครูปริยัติคุณรังสีและสังข์ ภาแก้ว (2561) พบว่าสุขภาพของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ภาวะที่เป็นสุขทางกาย ภาวะที่เป็นสุขทางจิตใจ ภาวะที่เป็นสุขทางสังคม และภาวะที่เป็นสุขทางจิตวิญญาณ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสุขภาพของผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองในจังหวัดขอนแก่น ได้แก่ ปัจจัยการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นที่ยังคงช่วยเหลือตนเองในการทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันได้อาจรู้สึกว่าคุณภาพชีวิตที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Mhaolain et al. (2012) พบว่า ผู้สูงอายุที่มีคะแนนความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวันสูงมีความสัมพันธ์กับการสูงวัยอย่างมีสุขภาพดี ปัจจัยการมีบทบาทในครัวเรือน การมีบทบาทในครัวเรือนนั้นทำให้ผู้สูงอายุยังรู้สึกว่าคุณภาพชีวิตดี สอดคล้องกับการวิจัยของอุเทน ลาพิงค์ (2561) พบว่า การอยู่ร่วมกันด้วยดีในครอบครัวในชุมชน ในที่ทำงาน ทำให้ผู้สูงอายุในภาคเหนือมีสุขภาพทางสังคมที่ดี ปัจจัยพฤติกรรมการดูแลสุขภาพ เมื่อผู้สูงอายุย้ายถิ่นมีพฤติกรรมสุขภาพที่ดีอาจส่งผลให้มีสุขภาพที่ดีตามไปด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของภัทราพร เกษสังข์ พระครูปริยัติคุณรังสีและสังข์ ภาแก้ว (2562) พบว่า ภาวะที่เป็นสุขทางกายของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หนึ่งในตัวชี้วัดของสุขภาพที่เป็นสุขทางกายคือ ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองที่ดี เช่น ดูแลสุขภาพ ตรวจร่างกายประจำปี อ่านข้อมูลความรู้การดูแลสุขภาพ กินอาหารที่มีประโยชน์ครบห้าหมู่ ออกกำลังกาย ไม่ดื่มเหล้า ไม่สูบบุหรี่ ไม่กินของดิบ กินร้อนช้อนกลาง เช่นเดียวกับ งานวิจัยของ Pender et al. (2002) พบว่า พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ (Health promotion behavior) เป็นปัจจัยที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อภาวะสุขภาพ การมีพฤติกรรมสุขภาพที่ดีช่วยคงไว้ซึ่งภาวะสุขภาพที่ปราศจากการเจ็บป่วย การป้องกันโรคและการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ปัจจัยการอยู่อาศัยในเขตชนบทก่อนการย้ายถิ่น ในประเด็นนี้เป็นที่น่าสนใจว่าผู้สูงอายุที่เคยอาศัยอยู่ในเขตชนบทและภายหลังได้ย้ายถิ่นเข้ามาในเขตเมือง ผู้สูงอายุต้องมีการปรับตัวมากกว่าผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นที่เกิดเคยอยู่อาศัยในเขตเมือง ซึ่งเขตชนบทมีสภาพแวดล้อม รวมถึงความสัมพันธ์ของบุคคลที่แตกต่างกับเขตเมือง เป็นไปในทิศทางเดียวกับงานวิจัยของปริมา ลิ้มปิติไพเราะและคณะ (2562) พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจของผู้สูงอายุที่อยู่เพียงลำพังปรากฏในบริบทของสังคมเมืองมากกว่าชนบท และปัจจัยการเตรียมตัวก่อนการย้ายถิ่น ผู้สูงอายุที่มีการเตรียมตัวก่อนการย้ายถิ่นอาจใช้เวลาหลังการย้ายถิ่น หรือมีกิจกรรมเพื่อให้ตนเองได้กระทำภายหลังการย้ายถิ่น รวมทั้งมีการเตรียมความพร้อมทางด้านจิตใจเมื่อต้องเป็นผู้ย้ายถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Brownie, Horstmanhof, & Garbutt

(2014) พบว่า ผู้สูงอายุที่ตัดสินใจได้ด้วยตนเองในการเข้ารับบริการในสถานบริการที่จัดไว้สำหรับผู้สูงอายุ มักจะมีการปรับตนเองได้ดี พร้อมที่จะเรียนรู้กฎระเบียบที่กำหนดขึ้น ทั้งนี้สาเหตุที่เข้ามาอยู่ในสถานบริการนั้นเพราะต้องการความปลอดภัย ความสะดวกในการดูแล ขณะที่ตัวแปรเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ความเพียงพอของรายได้ต่อรายจ่าย การเข้าร่วมกิจกรรม สถานภาพในครัวเรือน ลักษณะการย้ายถิ่น และสาเหตุการย้ายถิ่น ไม่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองในจังหวัดขอนแก่น โดยเฉพาะตัวแปรเพศ อาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งงานวิจัยของเบญจพรสว่างศรีและเสริมศิริ แต่งงาม (2556) พบว่า ผู้สูงอายุที่เป็นเพศหญิงมีระดับการดูแลสุขภาพของตนเองสูงกว่าเพศชาย ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพโสดมีระดับการดูแลสุขภาพตนเองสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรส

ดังนั้นสมาชิกในครัวเรือน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุย้ายถิ่นได้มีการทำกิจกรรมในชีวิตประจำวัน การมีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในครัวเรือน ตลอดจนเสริมการสร้างพฤติกรรมการดูแลสุขภาพเพื่อลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นกับความเจ็บป่วย ขณะเดียวกันผู้สูงอายุที่คาดว่าจะย้ายถิ่นเมื่อเป็นผู้สูงอายุจะต้องมีการเตรียมตัวก่อนการย้ายถิ่น เพื่อให้ตนเองสามารถดำรงชีวิตในถิ่นปลายทางได้อย่างเฉกเช่นเดียวกับถิ่นต้นทาง พร้อมกับการเป็นผู้สูงอายุที่มีสุขภาวะที่สมบูรณ์

รายการอ้างอิง

- การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, กระทรวง. (2548). รายงานการศึกษาเรื่อง ทิศทางและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: เทพเพ็ญวานิชย์.
- แผนพัฒนาจังหวัดขอนแก่น. (2560). แผนพัฒนาจังหวัดขอนแก่น (พ.ศ.2561-2564). ขอนแก่น: สำนักงานจังหวัดขอนแก่น.
- จิราพร เกศพิชญพัฒนา, สุวิณี วิวัฒน์วานิช, สหรัฐ เจตมโนรมย์ และ ปาริชาติ ญาตินิยม. (2550). **สูงวัยไม่สูญเสียค่า**. นนทบุรี: สหมิตรพรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ทศพล ศษสาร. (2557). การย้ายถิ่นเข้าและการปรับตัวของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นwor ดำแสงสวัสดิ์. (2543). **เครือข่ายสังคม: การสนับสนุนทางสังคม และความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุย้ายถิ่น: กรณีศึกษาเทศบาลนครหาดใหญ่** (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลา นครินทร์.
- บุษยามาส ลินสุประมา. (2539). **สังคมวิทยาความสูงอายุ**. เชียงใหม่: โรงพิมพ์สมพรการพิมพ์.
- เบญจพรสว่างศรี และ เสริมศิริ แต่งงาม. (2556). การดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารวิชาการ มทร.สุพรรณภูมิ. 1(2), 128-137.
- ประเวศ วะสี. (2543). **คุณภาพผู้สูงอายุที่พึงปรารถนา**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปราโมทย์ ประสาทกุล ศุทธิดา ขววัน และกาญจนา เทียนเลย. (2555). ผู้สูงอายุ: คนวงในที่จะถูกผลักให้ไปอยู่ชายขอบ. ใน กุลภา วจนสาระ กฤตยา อาชวนิจกุล (บรรณาธิการ). **ประชากรชายขอบและความเป็นธรรมในสังคมไทย.** (น.105-124) นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

ปราโมทย์ ประสาทกุล. (2543). **ประชากรศาสตร์: สารัตถศึกษาเรื่องประชากรมนุษย์.** กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

ปวีณา ลิ้มปิติปรการ, จีราพร ทิพย์พิลา, พจนาภา ธาณี และ ปณิตตา สุขุมาลัย. (2562). การประเมินความพร้อมของชุมชนเพื่อเตรียมการรองรับสังคมสูงวัย: กรณีศึกษาในเขตเมือง. **วารสารการพัฒนาสุขภาพชุมชนมหาวิทยาลัย ขอนแก่น.** 7(4), 579-589.

ปิยวัฒน์ เกตุวงศา. (2560). ลักษณะการอยู่อาศัยและความอยู่ดีมีสุขของครัวเรือนชนบทไทย. **วารสารประชากร.** 5(1), 108-130.

พระไพศาล วิสาโล. (2552). **สุขแท้ด้วยปัญญา วิธีสู่สุขภาวะทางปัญญา.** พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส).

ภัทรพร เกษสังข์ พระครูปริยัติคุณรังสี และ ส่งสุข ภาแก้ว. (2562). การพัฒนาองค์ประกอบและตัวชี้วัดการจัดการสุขภาวะของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. **วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.** 13(46), 90-100.

ภูริชญา เทพศิริ. (2555). **คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลทองหลาง อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก.** กรุงเทพฯ: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก.

มนตรี ประเสริฐรุ่งเรือง และ ดุษฎี อายุวัฒน์. (2559). การสร้างทางเลือกในการพึ่งพาตนเองอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุรุ่นใหม่. **วารสารประชากรและสังคม.** 4(2), 26-45.

เยาวลักษณ์ ปรปักษ์ขาม และ สุพัตรา อติโพธิ. (2543). **รายงานการศึกษาสภาวะสุขภาพและแนวโน้มของประชากรสูงอายุไทย.** สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) กระทรวงสาธารณสุข.

สมพันธ์ เตชะอธิก และวินัย วงศ์อาษา. (2555). สุขภาวะชุมชนเพื่อความอยู่ดีมีสุข. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.** 29(2), 3-22.

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2552). **พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550.** นนทบุรี: บริษัททวิก จำกัด.

สำนักงานสถิติจังหวัดขอนแก่น. (2560). **สถานการณ์ผู้สูงอายุจังหวัดขอนแก่น.** สืบค้น 20 เมษายน 2563, จาก http://khonkaen.nso.go.th/images/plan_cwt/older.pdf

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2559). **การสำรวจข้อมูลการย้ายถิ่นของประชากรปี 2558.** กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.

_____. (2561). **รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ.2560.** กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.

สำนักทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลนครขอนแก่น. (2562). **ข้อมูลการย้ายเข้า-ย้ายออกของประชากรแยกตามอายุ.** ขอนแก่น: เทศบาลนครขอนแก่น.

- อารี จำปากลาง. (2555). การย้ายถิ่นของแรงงานกับผลกระทบต่อครอบครัวและเด็กในสังคม
อาเซียน: สิ่งที่ได้กับสิ่งที่ต้องสูญเสีย. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อิทธิพงษ์ ทองศรีเกตุ, ดุษฎี อายุวัฒน์ และเสาวลักษณ์ ชายทวีป. (2561). การย้ายถิ่นในกลุ่มผู้สูง
อายุ: การเปลี่ยนแปลงชีวิตจากชนบทเข้าสู่เมือง. **วารสารทางวิชาการ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.** 29 (2), 103-134.
- อุเทน ลาพิงค์. (2561). การพัฒนาสุขภาพทางสังคมของผู้สูงอายุโดยใช้หลักสังคัตถุ 4 ในภาค
เหนือ. **วารสารวิชาการธรรมทรรศน์.** 18(2), 233-244.
- Adams, T., Bezner, J., and Steinhardt, M. (1997), The conceptualization and
measurement of perceived wellness: Integrating balance across and within
dimensions. **American Journal of Health Promotion.** 11(3), 208-218.
- Bernard, A., and Pelikh, A. (2019). Distinguishing tempo and ageing effects in
migration. **Demographic Research.** 40(44), 1291-1322.
- Bester, E., Naidoo, P., and Botha, A. (2016). The role of mindfulness in the relationship
between life satisfaction and spiritual wellbeing amongst the elderly. **Social
work.** 52(2), 244-266.
- Brownie, S., Horstmanshof, L., and Garbutt, R (2014). Factors that impact residents'
transition and psychological adjustment to long-term aged care: a system-
atic literature review. **International Journal of Nursing Studies.** 51(12), 1654-
1666.
- Chamrathirong, A., Archavanitkul, K., Richter, K., Guest, P., Thongthai, V., Boonchalaksi,
W., Piriathamwong, N., and Vong-Ek, P. (1995). **National Migration Survey
of Thailand.** Nakhon Pathom: Institute for Population and Social Research,
Mahidol University.
- Eugene, Litwak, and Charles F. Longino, Jr. (1987). Migration Patterns Among the
Elderly: A Developmental Perspective. **The Gerontologist.** 27(3), 266-272.
- Kaplan, L.D., M.T. Chahine, J. Susskind., and J.E. Searl. (1977). Spectral band passes
for a high precision satellite sounder. **Applied Optics.** 16(2), 322-325.
- Kim, O.-H., Kim, H.-B. & Kim, W.G. (2003). Impacts of seiner Citizens 'Lifestyle on
Their Choices of Elderly Housing. **Journal of Consumer Marketing.** 20,
210-226.
- King, K. (2010). **The Atlas of Human Migration.** Tokyo. Maruzen Publishing.
(in Japanese)

- Kong, H. and Hsieh, E.(2012). The social meanings of traditional Chinese medicine: elderly Chinese immigrants' health practice in the United States. **Journal of Immigrant and Minority Health**. 14(5), 841-849.
- Krejcie, R.V. and D.W. Morgan.(1970). Determining Sample Size for Research Activities. **Educational and Psychological Measurement**. 30 (3), 607-610.
- Lee, E. S. (1966). A theory of migration. **Demography**. 3(1), 47-57.
- Mhaolain AM, Gallagher D, Connel HO, Chin AV, Bruce C., and Hamilton F.(2012). Subject to well being amongst community-dwelling elder: what determines satisfaction with life? Findings from the Dublin Healthy Aging Study. **International Psychogeriatric**. 24 (2), 316-323.
- Pender, N.J., Murdaugh, C.L., and Parsons, M.A. (2002). **Health Promotion in Nursing Practice**. 4th (ed). New Jersey: Pearson Education.
- Riggio, E. R. (1986). Social skills inventory manual: Assessment of basic social skills. **Journal of Personality and Social Psychology**. 51(3), 649-660.

An Implementation of Active Learning in Thai University Students' English Language Classroom

Surachai Yusuk¹

Received: *May 12, 2020*

Revised: *January 26, 2021*

Accepted: *February 16, 2021*

Abstract

This present study attempted to investigate the effects of the implementation of active learning in Thai university students' English language classroom on 2 aspects which are 1) the achievement, and 2) the motivation. The participants were 45 students studying in the English for Communication class from various faculties at Nakhon Pathom Rajabhat University. Pre and post-tests, a delayed post-test, pre and post questionnaires and semi-structured interview were conducted to the participants. The data obtained through the pre and post-tests, a delayed post-test, pre and post questionnaires were computed and quantitatively analyzed. Moreover, the elicited data of the open-ended questions from questionnaires and the semi-structured interview questions were then summed up and interpreted using a grouping technique. Overall, the results revealed the positive effects of active learning in enhancing students' achievement and motivation. The findings also unveiled both positive and negative effects of the implementation of active learning in the classrooms. The study potentially indicates the prospects of positively supporting the incorporation of active learning in English language teaching.

Keywords: Active Learning, Achievement, Motivation, EFL English Language Class

Introduction

Nowadays, English language is one of the main languages widely used all over the world for communication. In Thailand, students spend many years in schools for studying English. However, according to the Education First proficiency index 2018 (Education First, 2018), English proficiency of Thai students were

---

¹ A teacher at Language Institute, Nakhon Pathom Rajabhat University.
Email: Opor_work@hotmail.com

considerably lower than those in other countries in ASEAN. Moreover, they are not able to communicate in English. This problem might be the results from the teacher-centered teaching approach which is a predominant strategy used in EFL classrooms in Thailand (Fernquest, 2016). Evidently, teacher-centered approach which was applied in the EFL classroom made students feel bored and demotivated from learning English, and thus, they may then learn things passively without passion and meaning (Jeno, 2015). Therefore, it is very important for teachers to be able to apply appropriate teaching strategies to the lessons in order to enhance students' motivation and performance in the classroom. Active learning is evidently one of the student-centered teaching approaches which is beneficial for English language classrooms in terms of enhancing students' performance and motivation. With these reasons, teachers in educational institutes in Thailand were encouraged by the ministry of Education to adopt and incorporate the active learning into the lesson in the classrooms (Cheunguang, 2017). Thus, in this study, active learning was used with the students in an English for Communication class in the 1st semester of academic year 2018 in Nakhon Pathom Rajabhat University. Therefore, this study intended to investigate the effects of active learning in English language learning whether or not the approach could enhance students' achievement, and increased the motivation of students who might have low motivation in learning English as a problem stated earlier. Moreover, this study employed the delayed post-test in order to investigate if the active learning had effects on students' knowledge retention as there were a few research studies that administered the delayed-post with students in the university level.

Objectives of the Study

The objectives of this study are as follows:

1. To study if the active learning had effects on students' English achievement.
2. To investigate if the active learning had effects on students' knowledge retention in English language learning as measured by a delayed posttest.
3. To examine if the active learning had effects on students' motivation.

Literature Review

1. Active learning

Active learning approach has been used in classrooms since 1990s. The approach today is used by many educators. It is defined as a mix of various

kinds of instructional activities. Importantly, active learning approach refers to the learning that is more durable and lasting when students are cognitively engaged in the learning process (Chinn, 2011). As claimed by Bonwell and Eison (1991) that anything that engages students in doing things and thinking about the things that they are doing can be referred as active learning. students who are actively engaged in lectures through dialogue, games, discussion, debate, role-plays, tasks, critical analysis and other active learning strategies tend to retain more information than their counterparts who are passive learners (Fayombo, 2012). Moreover, cooperative language learning, experiential learning, project-based learning, task-based learning, problem-based learning, inquiry-based learning, case studies, group discussion, role play, simulation, debates are the learning activities, teaching methods and approaches which are inclusive in active learning pedagogy (Agbatogun, 2014; Bonwell and Eison, 1991; Hung, 2015). Active learning is often contrasted to the traditional lecture (passive learning) where students passively receive information from the instructor (Bonwell and Eison, 1991). According to Chickering and Gamson, (1987), students do not learn much from only sitting in the classroom, listening to teachers, and memorizing. They must talk and get involved in what they are learning, write about it, relate it to past experiences, apply it to daily lives. In active learning, the learners are deeply absorbed in the learning process and consequently has a deeper understanding of the subject content. Learning itself is an active process which should involve learner's active participation in the learning process. Furthermore, various types of activities which allow students to engage during the class can increase students' motivation when they are engaged in different kinds of activities (Bonwell and Eison, 1991; Soltanzadeh, Seyed and Sakineh, 2013; Malik, 2011; Fasold and Connor-Linton, 2006). As the study conducted by Watanapokakul (2011) indicated that activities which allow students to be engaged or interact with their friends through authentic tasks in various kinds of situations can increase students' motivation and enjoyment. More importantly, O'Sullivan and Cooper, (2003); Christianson and Fisher, (1999) also supported that active learning can also help enhance learners' achievement and attitude. Besides, higher order thinking such as analysis, synthesis, evaluation can be developed by having chances in engaging with these activities namely, discussing, sharing their thoughts both to the group or to the class, using knowledge to solve problems and reflecting on what they are learning (Bonwell and Eison, 1991; Ndebele and Maphosa, 2013). Therefore, it was claimed by Bonwell and Eison (1991) that the active learning strategies are

superior to passive learning (lecture method) in supporting the development of student's skills in thinking and writing.

2. Passive learning

Drew (2017) described the definition of traditional lecture (passive learning) as a “form of learning that relies on information transmission from a teacher to a learner with little two-way interaction”. With this, students have to learn by absorbing the information presented by a teacher rather. Moreover, Brown (2018) and McWhorther (1996) stated that passive learning is the traditional method of learning which students are not engaged much in learning because the classroom mainly focuses on the teacher. In this teaching style, students only listen to the teacher and think about what they have heard, write down what the teacher says or follow the instructions. According to Brown (2018), the role of the students is only to receive the knowledge presented from the teacher passively.

3. Active learning benefits

Several research studies demonstrate the positive impact active learning can have upon students' learning outcomes. More specifically, active learning in the classroom has distinct advantages as suggested by Bonwell and Eison (1991); Malik (2011); Soltanzadeh, et al. (2013); Anderson, et al. (2005); Thaman, et al. (2013); Detlor, et al. (2012). The benefits can be summarized as follows:

- 1) Active learning increases content knowledge, critical thinking and problem-solving abilities.
- 2) Active learning promotes motivation and attention for learning autonomy in students.
- 3) Active learning promotes student positive attitudes/motivation towards learning.
- 4) Active learning promotes learning through collaboration and interaction with other students, engaging more deeply with the course content and building invaluable social skills.
- 5) Active learning promotes learning with real life situations as activities in the class allow students to use language in authentic settings.
- 6) Through involvement in activities, it increases the concept of self as students perceive that they have the ability to perform well in class and contribute to the group.
- 7) Active learning enhances long-term retention, understanding, and transfer have been found to be the result of learners' effortful work for those who are

engaged in active learning with sense-making activities (Callender and McDaniel, 2009).

4. The framework of active learning in this study

In general, active learning activities are considered as participatory techniques. As Bonwell and Eison (1991) stated, “instructional activities involving students in doing things and thinking about what they are doing”. The active learning approach focuses more on developing students’ skills than on transmitting information and makes students do something through reading, discussing, or writing that requires higher-order thinking through activities.

In addition, Fink (2003: 17) gave a more specific view on the active learning approach as “when students listen to a lecture or read a textbook, they are receiving “Information and Ideas”, an important part of the learning process but also one that is relatively passive. To make the learning more active, we need to learn how to enhance the overall learning experience by adding some kind of experiential learning and opportunities for reflective dialogue.” Then the holistic view of active learning was purposed. The conceptualization of active learning includes “getting information and ideas” as well as “experience” and “reflection” as shown in figure 1 below.

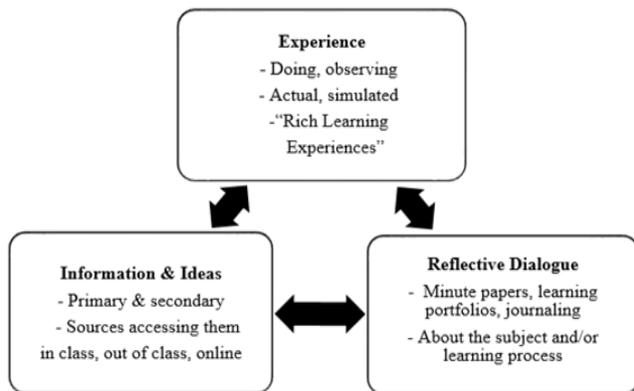

Figure 1 A Holistic View of Active Learning (Fink, 2003)

Fink (2003) also provided some ideas for the three components of active learning as follow: 1) Gathering details and ideas stage, teachers should give alternative ways of introducing students to the key information and ideas of the

course, such as some activities related to the course that help students get more ideas and information during teaching. 2) Rich learning experiencing stage, teachers should provide techniques such as pair work, group work, games, problem solving and role playing, etc. for the class as these activities allow students to acquire several kinds of significant learning simultaneously. 3) Reflecting stage, teachers should give students time and encouragement in order for them to reflect on their learning experience.

5. Related research studies

Active learning has been found to be beneficial for students in the classrooms as revealed through these following research studies. First, Sanitchai and Thomas (2018) conducted the study on the relationship between active learning and academic achievement among provincial university students in Thailand. The findings revealed that the correlation between active learning and academic achievement was at positive level. This implied that the implementation of active learning into the class had the positive effect on students' attitudes towards their academic achievement. Moreover, Sawangsrri and Mitkrajang (2017) conducted the study to examine the effects of active learning on students' performance, learning achievement and attitude towards mathematics. The findings prevailed that the students' performance/behavior was at satisfaction level. Moreover, students' learning achievement was significantly different in a positive way. Finally, regarding of the attitude, it revealed that students had a positive attitude towards the subject. This can be concluded that active learning had a positive effect on students and should be applied into the class. Ningrum and Matondang (2017) studied the correlation between students' motivation and their achievement in reading with senior high school students in Indonesia. The results showed that the correlation between students' motivation and their achievement in reading was significantly high. Therefore, they suggested that active learning should be implemented in the class in order to increase the motivation of students in reading class. Thachay and Sitthitikul (2016) examined the effects of flipped classroom instruction on language accuracy and active learning environment with upper-secondary demonstration school students in the central area. The results of the study showed that there was a statistically significant difference on the students' improvement of language accuracy, and students' positive attitudes on the implementation of flipped classroom instruction, particularly in the part of active learning. This can be said that active learning can be used to promote the language accuracy and the attitude

of the student in English language classrooms. In addition, Hakulinen, Auvinen and Korhonen (2015) examined the effects of achievement badges (a form of gamification) on students' behavior in Finland. The study showed that achievement badges had a significance effect on students' motivation. Lastly, Ruiz-Primo et al. (2011) analyzed the studies that examined the effects of active learning approaches with undergraduate students studying biology, chemistry, engineering and physics courses. In general, it was discovered that the active learning approaches could improve students' achievement, although there are important concerning points that should be put in account before implementing the technique.

Research Methodology

1. Research design

This study is a mixed methods study using both quantitative and qualitative data collection in order to fully understand the effects of the implementation of active learning on Thai university students' achievement and motivation. The active learning approach was adapted and incorporated into the lesson plans which were used in teaching in the classrooms. The data sets received from the tests, questionnaires and semi-structured interview were complementary and could be used to affirm that the outcomes were related to the active learning approach and not from other variables.

2. Participants and research context

This research study took place in Nakhon Pathom Rajabhat University, located in the western region, which is about 75 kilometers away from Bangkok, the capital of Thailand. Nakhon Pathom Rajabhat University is a tertiary education institution with various faculties such as the Faculties of Management Science, Science and Technology, Humanities and Social Science, Nursing, and Education. Annually, the university has approximately 4,000 new enrolling students. All students participating in this study were first year students. In general, students in this study took 8-10 classes a week. The course book had six chapters which were used to teach during the semester in this subject. In this study, the participants were fortyfive first year non-English majoring students who had A2 level on CEFR framework and were studying the English for Communication Subject in 1st semester of the academic year 2018 at Nakhon Pathom Rajabhat University. Moreover, a convenience sampling technique was used as students were compulsory to study the subject. In this study, it focused on learners who spoke Thai as their mother

tongue; none of the students had studied in an international school, or had an experience in overseas education or used English abroad for more than three consecutive months and they were not taking any English tutorial classes outside of the university during the time that this study was being conducted.

3. Research instruments

This research study was a mixed methods research approach. The data were collected through different instruments which were pre and post-tests and delayed post-test, questionnaires and semi-structured interview.

The pre/post-tests and delayed post-test consisting of 40 items were employed to collect data in this study. The purpose of the tests was to investigate the effects of the implementation of active learning on students' English proficiency in vocabulary, grammar and reading. The test was adapted from an achievement test in teacher's resource of the teaching book (STRECH A2 Level, OXFORD). It was validated by three experts by virtue of the method of the Item Objective Congruence (IOC).

Furthermore, the questionnaire was also employed to collect data in this study. The purpose was intended to support the data collected through tests and interviews in order to make the study more insightful. A set of questionnaire which was adapted from the questionnaire developed by Gardner (1985), and consisted of 20 items in the 5 Likert's scales with open-ended questions. Moreover, the questionnaire was translated into Thai to avoid misunderstanding and to elicit appropriate responses because English is not the participants' native language.

In addition, semi-structured interview was employed to collect data in this study. The purpose of the interviews was to get more in-depth information which could validate the response given in the questionnaire. Nine students were selected from the range of the achievement scores. To elaborate, 3 best students, 3 medium-scoring students and 3 poorest students from various majors according to the scores of the achievement test were chosen for the interviews. The interview questions were validated by three experts by virtue of the method of the Item Objective Congruence (IOC). The interviews were carried out in Thai language in order to help the interviewees to fully understand and answer the research questions.

The research instruments were also validated by three experts by virtue of the method of Item Objective Congruence (IOC). Then, they were piloted with a group of students who shared the same characteristic with the participants in the

study. By doing this, Cronbach's Alpha (Statistics How To, 2017) was adopted to measure the reliability of the questions presented in the questionnaire. The main goal of conducting a pilot study was to ensure that the research instruments were reliable and consistent, and did not cause any confusion among the participants. Thus, the research instrument was required to have the reliability of 0.7 or higher. The reliability value of the questionnaire questions was 0.81, which was an acceptable level.

4. Active learning lesson plans

The lesson plans for the class in this study were based on the model from Saiphet (2018: 41), which was adapted from Bonwell and Eison (1991) and Fink (2003) as presented in Figure 2 and then adapted in order to be appropriate for the students. In general, the teaching period for English for Communication class was 2 hours and 50 minutes. For the lesson plan, the tasks from the active learning model were designed in order to be relevant to the content in the course book. Moreover, the lesson plans were designed in order to be related to the six chapters in the book. Thus, it means that each lesson plan was used to cover two teaching periods. More importantly, the lesson plans were validated by three experts to make sure that the tasks in the lesson plan were in accordance with the active learning model. Then, the lesson plans were then piloted with a group of students with the same characteristics as the participating students. Finally, the lesson plans were adjusted to improve their practicality for normal classes. The conceptual framework of active learning for English language teaching used in this study comprises three stages as follows: 1: Gathering details and ideas, 2: Experiencing, and 3: Reflecting

In stage 3, students were allowed to use Thai language in order for them to express their reflections freely and clearly.

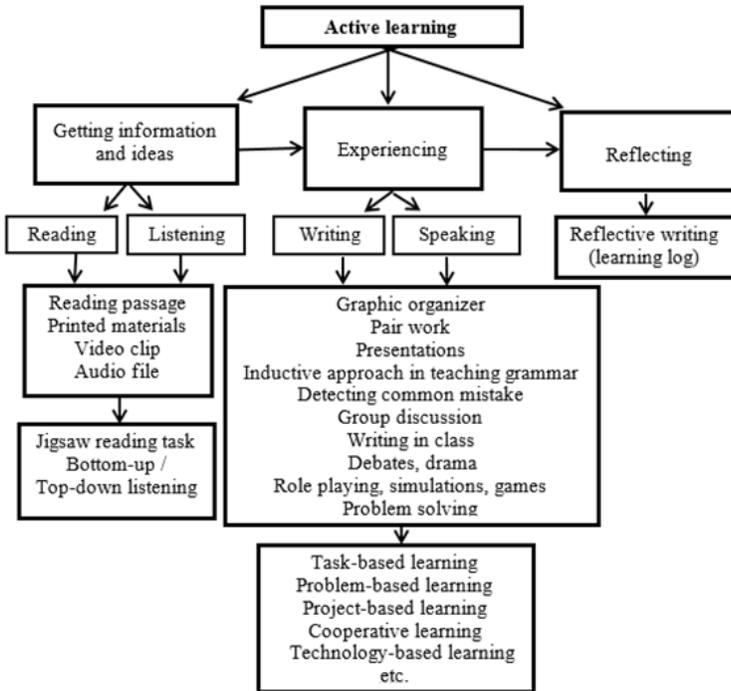

Figure 2 Active Learning Conceptual Framework (Saipheth, 2018: 41)

5. Data collection procedures

5.1 The questionnaire and the tests were trialed with a group of students from the previous semester, who shared the same characteristics with the participating students. It was subsequently edited according to comments.

5.2 At the first week of the semester, the participants were informed by the researcher about the purpose, ethical issues, and given the consent forms. They were also given the option to withdraw at any time without negative consequence.

5.3 On the same week, the pre-test, used to find out the participants' English language proficiency before they studied was distributed to participants. Moreover, the questionnaire was administered to participants in order to investigate participants' motivation towards learning English before the class began.

5.4 On the 12th week, the post-test, used to detect the progress of the achievement knowledge was given to participants.

5.5 The delayed post-test was administered 3 weeks after the post-test distributed in order to find out whether participants still had the knowledge of what they have studied on reading comprehension. According to Schmitt (2010: 157), “a delayed posttest of three weeks should be indicative of learning which is stable and durable”. The delayed posttest was administered to investigate the retention of what they have studied.

5.6 At the end of the semester, the same motivation questionnaires but consisted of open-ended question were distributed to investigate if students’ motivation increased after active learning was implemented. The questionnaire was translated into Thai to help participants understand the questions clearly and to be able to answer from their understanding. Apart from that, the interview sessions with nine students selected from the range of the achievement scores were conducted in order to assess or examine their motivation after they had studied in the class. The interviews were conducted in the classroom and were done in Thai in order for participants to understand the questions clearly and be able to convey their answers from their understanding.

6. Data analysis

The framework for data analysis was based on the SPSS which was used to analyze data gained from t-test and delayed post-test in order to get the descriptive statistics. Moreover, the data obtained from the questionnaire were transformed into descriptive statistics including means and standard deviations (S.D.). The findings were analyzed based on the five-point Likert scale ranging from 5 to 1 (strongly agree, agree, moderate, disagree, and strongly disagree), adapted from Gardner (1985). In addition, the average scores were interpreted using the interpretation key suggested by Srisa-ard (2002) as shown in Table 1 below.

Table 1 Scales for Interpreting Quantitative Data from Questionnaires

Score Range	Interpretation
4.51 – 5.00	highest
3.51 – 4.50	high
2.51 – 3.50	moderate
1.51 – 2.50	low
1.00 – 1.50	lowest

Moreover, the differences between the pre and post experimental process were tested at the level of 0.05 significant through the method of t test.

The data obtained from the open-ended questions and the semi-structured interview questions were transcribed and then analyzed by using content analysis. The data were then categorized into themes by grouping similar ideas together.

Results

1. The Results of Participants' Proficiency

The results of participants' proficiency were obtained from one type of data collection which is achievement tests (pre-test, post-test, delayed post-test). The results are used to assess the effects of active learning on students' proficiency.

1.1 The results of achievement test

The results of achievement test (pre-test, post-test, delayed post-test) which were used to study the effects of active learning on students' English proficiency and the retention of what have been taught are presented in Table 2.

Table 2 The Results of Participants' Proficiency from Achievement Tests

Achievement Test	Pre-test		Post-test		Delayed Post-test		Mean ($\bar{X}$) dif. (pre & post-tests)	Mean ($\bar{X}$) dif. (post & delayed post-tests)	Sig. (2 tailed) (pre & post-tests)	Sig. (2 tailed) (post & delayed post-tests)
	Mean $\bar{X}$	SD	Mean $\bar{X}$	SD	Mean $\bar{X}$	SD				
Achievement Test Results	17.09	3.12	22.42	2.79	24.94	2.54	5.33	2.52	.011	.004

* $p < 0.05$ level

According to Table 2, the findings show the students' overall proficiency from achievement tests as in pre-test, post-test and delayed post-test. In the pre-test, the average score of students 'achievement test was at 17.09 (SD 3.12). In the post-test revealed the average score of students 'achievement test at 22.42 (SD 2.79). Finally, the delayed post-test has shown the average score of students 'achievement test at 24.94 (SD = 2.54). From the Table, it also shows the results of paired sample test obtained from achievement test. It was found that the mean

difference of students' proficiency of pre-test and post-test was 5.33. Moreover, it was discovered that the mean difference of students' proficiency of post-test and delayed post-test was 2.52. More importantly, in terms of significant difference, the results indicated that there is a significant difference in an increase in students' proficiency pre-test and post-test at 0.05 level ($\text{sig} = .011$) showing that students' proficiency increases significantly. Most importantly, the results also revealed that there is a significant difference in an increase in students' proficiency post-test and delayed post-test at 0.05 level ($\text{sig} = .004$) indicating that students' proficiency increases significantly. Thus the results in Table 2 demonstrate that active learning are able to increase students' English proficiency.

2. The results of participants' motivation

The results of participants' motivation were obtained from three types of data collection which are questionnaire, open-ended questions and the semi-structured interviews. These results are used to assess the effects of active learning on students' motivation.

2.1 The results of questionnaire

The results of questionnaire which was used to study the effects of active learning on students' motivation are presented in Table 3.

Table 3 The Overall Motivation Results of the Pre-test and Post-test from Motivation Questionnaire

Motivation	Pre-test		Post-test		Mean ($\bar{X}$) dif.	Sig. (2-tailed)
	Mean $\bar{X}$	SD	Mean $\bar{X}$	SD		
Motivation Results	3.85	0.27	4.17	0.21	0.32	.001

* $p < 0.05$ level

This part revealed the findings of students' overall motivation from pre and post questionnaires. As it can be seen from Table 3, the findings revealed that the students' overall motivation before the implementation of active learning in the class was at the high level ($\bar{X} = 3.85$, $SD = 0.27$). In addition, the findings showed that the overall motivation from the students after the implementation of active learning in the class was at the high level ($\bar{X} = 4.17$, $SD = 0.21$). From the Table, it also displays the results of paired sample test obtained from the pre and post

questionnaires. It demonstrates that the mean difference of students' overall motivation was 0.32. Furthermore, in terms of significant difference, the results revealed that there is a significant difference in an increase in student' motivation from before and after the active learning implemented in the classes at 0.05 level ($\text{sig} = .001$) showing that motivation increases significantly. This can be said that the active learning can help enhance students' motivation in English language learning.

2.2 The results of open-ended question and semi-structured interview

The results of open-ended question and semi-structured interview, which were designed to assess the effects of the implementation of active learning on students' motivation in more details and also identify the negative outcomes from the implementation of active learning in the classrooms, are presented below.

- Active learning enhanced learners to feel more attentive and passionate when they were studying and have a desire to learn more.
- Active learning increased more enjoyment and fun.
- Active learning helped in reducing stress and anxiety.
- Active learning increased confidence, opinion expression and a sense of autonomy.

On the other hand, there also were some negative effects of the implementation of active learning in the classrooms as shown below.

- Active learning caused the feeling of disliking to participate in group activities.
- Active learning caused the feeling of anxiety and stress when participating in group activities.

From the findings, it can be generally said that students perceived the implementation of active learning in the classrooms positively. However, there were some negative effects that were reported and teachers should take these into account before they implement the active learning in the classroom.

Discussion

The data obtained from pre/post and delayed post-tests, questionnaires, and interviews were analyzed and discussed in order to answer the research questions as follows;

Research questions 1 and 2 respectively: Does active learning have effects on students' English achievement knowledge? And does active learning have effects on students' knowledge retention?

Based on the analysis of the results obtained from the t-test and delayed post-tests which were used to study the effects of active learning on students' English achievement knowledge and the retention of the knowledge, the findings showed that after experiencing the active learning, the learners' proficiency increased significantly. That is to say, active learning was able to increase learners' proficiency and the retention of the experienced knowledge. According to the results from the tests, it is evident that research has found that higher learners' achievement and engagement were associated with instructional method of active learning techniques. It can also be said that active learning can promote learner's achievement, enhance learner's motivation, change learner's attitudes, and cause learners to learn more because it provides a wide varieties of learning styles which allow learners to be engaged in or interact with their friends (Thaichay and Sitthitikul, 2016; Fayombo, 2012; Ruiz-Primo et al., 2011). It is supported from Freeman, et al. (2014)'s meta-analysis of 225 studies revealed that there was the improvement of exam scores and the decrease of failure rates when active learning strategies were applied in the classrooms. Moreover, as claimed by Sawangsri and Mitkrajang (2017); O'Sullivan and Cooper, (2003); Christianson and Fisher, (1999) that active learning can increase students' achievement, attitude and motivation. Moreover, in terms of knowledge retention, the findings showed that after experiencing the active learning used in the classrooms, the learners' experienced knowledge had been maintained. To put it simply, active learning strategies are able to enhance the retention of the experienced knowledge. As supported by Bertsch et al. (2007); Callender and McDaniel (2009) that long-term retention, understanding, and transfer have been found to be the results of learners' effortful work who are engaged in active learning with sense-making activities. Students who are actively engaged in lectures through dialogue, games, discussion, debate, role-plays, tasks, critical analysis and other active learning strategies tend to retain more information than their counterparts who are passive learners (Fayombo, 2012). As it was also claimed by Berry (2008) that active learning increases retention of concepts over time. Furthermore, Fasold and Connor-Linton (2006) stated that various and challenging instructional activities help learners to concentrate and engage in learning and facilitate the second language learning process. Moreover, teachers have to rearise and carefully consider the activities and the materials used in the classroom in order to make learning meaningful, Therefore, Brown (2014) said, "Meaningful learning will lead toward better long-term retention than rote learning."

Research question 3. Does active learning have effects on students' motivation?

The results were obtained from three types of data collection which are the questionnaire, open-ended questions and semi-structured interview in order to assess the effects of active learning on students' motivation.

With reference to the results from questionnaire, the findings revealed that after experiencing the active learning applied in the classrooms, the participants' motivation has increased significantly. More importantly, the results from the questionnaire were correlated with active learning proposed by Bonwell and Eison (1991); Malik (2011); Soltanzadeh, Seyed and Sakineh (2013) as they stated that a classroom with a wide varieties of activities that allow learners to engage during studying can increase learners' motivation. Most importantly, active learning with a wide variety of learning styles, can promote learner's achievement, enhance learner's motivation, change learner's attitudes, and basically, cause learners to learn more (Sanitchai and Thomas, 2018; Ningrum and Matondang, 2017; Fayombo, 2012). According to Gardner (2007), the materials and activities implemented by a teacher are significant in influencing the student's level of motivation and performance. Therefore, it can be said that the learners' motivation from this study increased may come from the active learning implemented in the classrooms. Moreover, the results of these findings seem to be congruent with the studies in the literature which claim that the strategies promoting active learning are superior to passive learning (lectures) and consistent with the approach proposed by Bonwell and Eison (1991); Malik (2011); Soltanzadeh, Seyed and Sakineh (2013). In addition, the data obtained through the open-ended question and semi-structured interviews also agreed on the same direction that students perceived the implementation of the approach in the positive way and had high level of motivation. The results were correlated with what Wilke (2003) mentioned as active learning approach offers students' opportunities to participate in a wide varieties of activities and these make students feel more interested and enjoyable in the class than focus on the text only. Moreover, it was mentioned that the competition nature of the games, tasks and authentic setting activities can create a good learning environment and encourage learners to participate, also enhance the enthusiasm and passion for learning in the class (Hakulinen, Auvinen and Korhonen, 2015). In terms of reducing stress and anxiety, Worde (2003) claimed that having a relaxing classroom environment can help reduce anxiety and stress as well as learners gain motivation

to study. Thus, a cooperative learning environment as part of active learning is believed to reduce stress and anxiety and give more opportunities for students to perform a language (Kagan, 1994). Additionally, with reference to the findings, students' self-confidence has increased according to the active learning activities provided in the class. The results are congruent with the study conducted by Ndebele and Maphosa (2013) that students develop their self-esteem through the involvement in activities in the class. To put it simply, the concept of self has increased via the activities as they acknowledge that they are capable to perform well in class and contribute to the group such as answering questions, discussing or expressing opinions, and winning the group competitions. This can help them perform better in the class. Importantly, after learners gain the confidence and interest in learning, they then become autonomous learners (Harizaj, 2015; Huang, 2008). In other words, they are able to learn by themselves on what they are interested in.

On the other hand, the results obtained from both the open-ended question and semi-structured interviews, pointed out that there were negative effects from the implementation of the active learning in the classrooms which can be categorized and described as follows. The findings showed that some students did not like the active learning as they had to work in groups. They reported that some of the group-members did not provide assistance for the groups. It seemed that they did not want to do anything to help the group. With reference to the active learning activities such group games, competitive tasks, group-discussion, presentation and brainstorming which students had to participate in groups, Vygotsky (1978) stated that the interactions in group work can help and fulfill needs to make the language comprehensible to both the learners and advanced peers. However, from the findings, it is evident that some of students did not like to participate in group activities. To support the findings, it is correlated with Yusuk (2018), who mentioned that students felt bored when the teacher assigned them to work in pairs or groups because some of group-mates did not do the assignment. Furthermore, some students did not like to work in groups or pairs because when they encountered problems, namely difficult vocabulary or incomprehensible content, and then they asked advanced peers, the advanced peers did not help them or sometimes were frustrated at. These findings can also refer to the research conducted by Cacioppo and Freberg (2013) as he argued that active learning puts an emphasis on group work. It is culturally relevant in Asia;

however, group work can contribute to a community in which some students do not do their duty of the work. Moreover, it showed that some students did not feel satisfied with the active learning especially when they had to work in group. As stated by McInerney, McInerney and Marsh (1997), there is some evidence suggesting that students who have high levels of anxiety and stress can perform better in teacher-centered approach (lectures), and students who have low levels of anxiety and stress can perform better in cooperative, interactive learning activities. On the other hands, some studies indicated that active learning classes can also cause challenges for learners who have high levels of anxiety and stress. To elaborate, students can feel stressed or anxious, when they work on an in-class assignment or groups and realize that they are not able to solve a problem. Moreover, they can feel stressed or anxious when they work in groups and evaluated by other students or the instructor (Stipek, 1993). Thus, from the reported findings, some students receiving negative effects from the active learning especially from group-work may be due to the differences in individual learning style or cultural context, which should be taken into teachers' consideration before applying this into the classrooms.

Overall, the results from the open-ended questions and semi-structured interview showed that after learners experiencing the active learning implemented in the classrooms, the learners' motivation has increased significantly. However, there were also some negative effects reported in open-ended question and semi-structured interviews after the active learning was implemented in the classrooms. Thus, it can be said that active learning implemented in the classrooms had effects on students' motivation and performance. Moreover, some concerning points were pointed out and should be taken into teachers' consideration before implementing into the English language classrooms.

Conclusion and recommendation

This present study aimed to investigate the effects of the implementation of active learning in Thai university students' English language classroom on 2 aspects which are 1) the achievement, and 2) the motivation. In general, the results from pre/post-tests and delayed post-test and questionnaire revealed the positive effects of active learning in enhancing students' achievement and motivation. Moreover, the findings from the open-ended questions and the semi-structured interview questions also unveiled both positive and negative effects of implementing

active learning in the classrooms. With these findings, they are congruent with the study conducted by Roach (2014) as it was found that active learning can alter students' perceptions towards English language learning positively. However, the overall results indicated the prospects of positively supporting the incorporation of active learning strategies in teaching. Importantly, students who studied in the class have perceived positively with learning through action or active learning that were implemented. In addition, the findings suggested that there were also some concerning points which should be taken into teachers' consideration before applying the active learning into English language classroom. The main concerning point was grouping. To avoid this, students should be allowed to choose classmates for grouping by themselves and the number of group members should be flexible (example 3-5 people in a group) so that they can work together with their close friends from the same major. In this study, grouping was randomly done through game at the first class and the number of group members was not flexible (4 people in a group) which made it difficult for them to work in group. To elaborate it, they were put in a group with other students from different majors and did not know each other. Moreover, institutes and teachers are significantly beneficial from the findings of this study in terms of pedagogical implementation as it can be considered as a guidance for developing English language courses in order to promote practices and enhance students' achievement and motivation in learning English. More importantly, according to the limited numbers of the participants in this semester, a larger number of them should be asked to participate to see if the results are comparable to the one presented in the current study.

References

- Agbatogun, A. O. (2014). "Developing earners' second language communicative competence through active learning: Clickers or communicative approach?" **Educational Technology & Society**, 17(2), 257-269. Retrieved May 25, 2017, from <https://eric.ed.gov/?id=EJ1031022>.
- Anderson, W. L., Mitchell, S. M., and Osgood, M. P. (2005). Comparison of student performance in cooperative learning and traditional lecture-based biochemistry classes. **Biochem. Mol. Biol. Educ.** 33(6), 387-393.
- Berry, W. (2008). Surviving lecture: A pedagogical alternative. **College Teaching**, 56(3), 149-153.

- Bertsch, S., Pesta, B., Wiscott, R., & McDaniel, M. (2007). **The generation effect: A meta-analytic review.** *Memory & Cognition*, 35, 201–10. Retrieved April 5, 2017, from <https://doi:10.3758/BF03193441>.
- Bonwell & Eison, J. A. (1991). **Active learning: Creating excitement in the classroom.** Washington, D.C.: School of Education and Human Development. Retrieved March 25, 2016, from <https://eric.ed.gov/?id=ED336049>.
- Brown, H. D. (2014). **Principles of language learning and teaching: A course in second language acquisition.** New York: Pearson.
- Brown, G. (2018). **Difference between active learning and passive learning.** Retrieved September 15, 2019, from <http://www.differencebetween.net/miscellaneous/careereducation/difference-between-active-learning-and-passive-learning/>
- Cacioppo, J., & Freberg, L. (2013). **Discovering psychology: The science of mind.** Belmont, CA: Wadsworth.
- Callender, A. A., & McDaniel, M. a. (2009). The limited benefits of rereading educational texts. **Contemporary Educational Psychology**, 34, 30–41. Retrieved September 15, 2018, from <https://doi:10.1016/j.cedpsych.2008.07.001>.
- Cheunsuang, O. (2017). Learning to learn: Spotting hidden challenges for Thai veterinary students. **Thai Journal of Veterinary Medicine**, 47, 307. Retrieved August 15, 2017, from <http://www.vet.chula.ac.th/vet2014/Ebook/ebook/CUVC-2017/pdf/Abstracts/307.pdf>
- Chickering, A., & Gamson, Z. (1987). Seven principles for good practice in undergraduate education. **American Association for Higher Education**. Retrieved January 20, 2017, from <http://eric.ed.gov/?id=ED282491>
- Chinn, C. A. (2011). **Educational psychology: Understanding students' thinking.** New York, NY: Rutgers.
- Christianson, R., & Fisher, K. (1999). Comparison of student learning about diffusion and osmosis in constructive and traditional classrooms. **International Journal of Science Education**, 21, 687698.
- Detlor, B., Booker, L., Serenko, L., & Julien, H. (2012). Student perceptions of information literacy instruction: The importance of active learning. **Education for Information**, 29(2), 147-161. Retrieved April 25, 2017, from <https://doi.org/10.3233/EFI-2012-0924>

- Dörnyei, Z. (1998). Motivation in second and foreign language learning. **Language Teaching**, 31, pp. 117-135. Retrieved March 29, 2017, from [https://doi:10.1017/S026144480001315X](https://doi.org/10.1017/S026144480001315X)
- Dörnyei, Z. (2007). **Research methods in applied linguistics**. Oxford, England: Oxford University Press.
- Drew, C. (2017). **11 examples of passive learning**. Retrieved September 15, 2019, from <https://helpfulprofessor.com/passive-learning/>
- Education First Proficiency Index** (2018). Retrieved January 16, 2019, from <https://www.ef.com/wwen/epi/regions/asia/thailand/>
- Fasold, R., & Connor-Linton, J. (2006). **An introduction to language and linguistics**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Fayombo, G. A. (2012). Active learning strategies and student learning outcomes among some university students in Barbados. **Journal of Educational and Social Research**, 2 (9), 79–90. Retrieved May 2, 2017, from <http://dx.doi.org/10.5901/jesr.2012.v2n9p79>
- Fernquest, J. (2016). **What just happened to education in Thailand?** Retrieved May 24, 2018, from <https://www.bangkokpost.com/learning/work/910860/what-just-happened-to-education-in-Thailand>.
- Fink, L. D. (2003). **Creating significant learning experiences: An integrated approach to designing college courses**. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Freeman, S., Eddy, S. L., McDonough, M., Smith, M. K., Okoroafor, N., Jordt, H., & Wenderoth, M. P. (2014). Active learning increases student performance in science, engineering, and mathematics. **Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America**, 111, 8410–5. Retrieved August 20, 2017, from <https://doi:10.1073/pnas.1319030111>
- Gardner, R. C. (1985). **Social psychology in second language learning**. Edward Arnold Ltd, London, Great Britain.
- Gardner, R. C. (2007). “**Motivation and second language acquisition.**” *Porta Linguarum* 8: 9-20. Retrieved March 12, 2010, from <https://www.scribd.com/document/62740724/Gardner-2007-Motivation-and-Second-Language-Acquisition>.

- Hakulinen L., Auvinen T., & Korhonen A. (2015). "The effect of achievement badges on students' behavior: An empirical study in a university level computer science course", **International Journal of Emerging Technologies in Learning**, Macau, 2015, pp. 18-29.
- Harizaj, M. (2015). "Discussion as an active learning in EFL." **European Scientific Journal**, 11(16), 231-236. Retrieved June 22, 2017 from <https://eujournal.org/index.php/esj/article/viewFile/5866/5589>.
- Huang, L. (2008). "**Using guided, corpus-aided discovery to generate active learning.**" *English Language Forum* 4: 20-27. Retrieved April 3, 2017, from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1096308.pdf>.
- Hung, H. (2015). "Flipping the classroom for English language learners to foster active learning." **Computer Assisted Language Learning**, 28 (1): 81-96. Retrieved September 21, 2018, from <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09588221.2014.967701>.
- Jeno, L. M. (2015). "Encouraging active learning in higher education: A self-determination theory perspective." **International Journal of Technology and Inclusive Education**, 2 (1): 707-712. Retrieved January 2, 2016, from <https://pdfs.semanticscholar.org/634c/6cd3c2580cb6951ac0cc95998353947e9e67.pdf>.
- Kagan, S. (1994). **Cooperative Learning**. San Clemente, CA: Kagan Publishing.
- Malik, S. (2011). "**Active learning: An effective approach for large classes.**" *IPEDR* 5: 214-217.
- McInerney, V., McInerney, D. M., & Marsh, HW. (1997). Effects of metacognitive strategy training within a cooperative group learning context on computer achievement and anxiety: An aptitude-treatment interaction study. **Journal of Educational Psychology**, 89(4), 686-695.
- McWhorther, K.T. (1996). **Study and critical thinking skills in college**. Niagara County Community College: Pearson.
- Ndebele, C, & Maphosa, C. (2013). "Promoting active learning in large class university teaching: Prospects and challenges." **Journal of Social Science**, 35(3), 251-262. Retrieved February 1, 2017, from <https://doi.org/10.1080/09718923.2013.11893164>.
- O'Sullivan, D., & Cooper, C. (2003). Evaluating active learning: A new initiative for a general chemistry curriculum. **Journal of College Science Teaching**. 32, 448-452.

- Roach, T. (2014). Student perceptions toward flipped learning: New methods to increase interaction and active learning in economics. **International Review of Economics Education**. 17: 74-84.
- Saipheth, P. (2018). The effects of active learning on Thai university students' motivation to learn English. **The International Journal of Interdisciplinary Educational Studies**, 13 (4), 37-50. Retrieved November 12, 2017, from doi:10.18848/2327-011X/CGP/v13i04/37-50.
- Ningrum, S. & Matondang, S. (2017). The correlation between students' motivation and achievement in reading comprehension. **The International Journal of Social Sciences and Humanities Invention**. 5. 10.18535/ijsshi/v4i7.10.
- Sanitchai, P. & Thomas, D. (2018). The relationship of active learning and academic achievement among provincial university students in Thailand. **APHEIT International Journal**. 7, 47-61.
- Sawangstri, B. & Mitkrajang, K. (2017). **The effect of active teaching to enhance undergraduates' learning achievement**. 6th International Symposium on the Fusion of Science and Technologies (ISFT2017). Retrieved April 6, 2017, from http://www.rdi.rmutsb.ac.th//SC/56.5BSC0065D_F.pdf
- Schmitt, N. (2010). Researching vocabulary. **A Vocabulary Research Manual**. University of Nottingham UK.
- Soltanzadeh, L., Seyed R. N. H., & Sakineh S. (2013). "The effect of active learning on academic achievement motivation in high school students." **Archives of Applied Science Research**, 5 (6): 127-131. Retrieved January 15, 2018, <https://pdfs.semanticscholarfrom.org/6900/a3ef1464c0213ceda854456c275294a15f9d.pdf>.
- Stipek, D. J. (1993). Motivation to Learn. **From Theory to Practice**. Needham Heights, MA: Allyn & Bacon
- Thaichay, T. & Sitthitikul, P. (2016). Effects of the flipped classroom instruction on language accuracy and learning environment: A case study of Thai EFL upper-secondary school students. **Rangsit Journal of Educational Studies**. 3(2), 35-64.
- Thaman RG, Dhillon SK, Saggar S, Gupta MP, & Kaur H. (2013). Promoting active 'learning in Respiratory Physiology - positive student perception and improved outcomes. **National Journal of Physiology Pharmacy and Pharmacology**. 3(1), 27-34.

- Vygotsky, L. (1978). **Mind in society**. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Watanapokakul, S. (2011). "Supplementary materials for active learning: Development and implementation." **E-Journal for Researching Teachers**, 4 (1), 1-22. Retrieved May 27, 2016, from <http://www.culi.chula.ac.th/Research/e-Journal/2011/Satita.pdf>.
- Wilke, R. (2003). The effect of active learning on student characteristics in a human physiology course for non-majors. **Adv Physiol Educ**. 27, 207-23.
- Worde, R. (2003). **Students' perspectives on foreign language anxiety**. Retrieved September 4, 2010, from <http://www.vccaedu.org/inquiry/inquiry-spring2003/i-81-worde>. Html.
- Yusuk, S. (2018). Effects of zone of proximal development based scaffolding techniques on reading comprehension of Thai university students. **Journal of Thai Interdisciplinary Research**. 13(4), 1-6.

Unveiling Online English Learning During the Covid-19 Era: An Analysis of Maejo University Students' Perceptions and Achievement in Fundamental English 2 Online Learning

Sirirat Khuankaew¹, Anongkorn Trail²

Received: February 15, 2021

Revised: May 7, 2021

Accepted: May 20, 2021

Abstract

With the outbreak of Covid-19, online learning has become an important tool for education at all levels, including higher education. This research; therefore, aims to study Maejo University students' perceptions towards English language online learning, and to investigate if there is a significant difference in students' achievement between online and traditional classroom learning. The sample group was 856 students who enrolled in the Fundamental English 2 course in the first semester of 2020. Questionnaires and achievement tests were used to collect the data. The results of the statistical analysis showed that students' perceptions were mostly neutral about English language online learning. As for their learning achievement, a significant difference between the two ways of learning was found. Students' language learning achievement was better when they studied in the traditional classroom than when they studied online.

Keywords: English Learning, online learning, learners' perceptions, language learning achievement

Introduction

With the development of computer technology, Computer-Assisted Language Learning (CALL) has greatly influenced the pattern of language learning and teaching. Over 30 years, a lot of research has been done in the areas of technology and

¹ Lecturer, Department of Faculty of Liberal Arts, Maejo University.
Email: Sirirat.khuankaew@gmail.com

² Lecturer, Department of Faculty of Liberal Arts, Maejo University.
Email: anongkorn.trail@gmail.com

language teaching. Kizil (2017) states that “most research in this line, essentially, has pointed out that integration of ICT (tools into language education) should play a prominent role catering to students.” Moreover, learners in this new generation are often called the net generation or digital natives, and they are claimed to have skills and experience with the new technologies (Prensky, 2001). Learners can access authentic language use on the internet and through any media provided. They can download applications to practice their learning at any time and any place they want. With this notion, it has become an educational movement to integrate the use of technology into modern education. As a consequence, instructors require technology knowledge to respond to this new generation (Mcpheerson and Nunes, 2004).

Even though teachers were informed about the potential benefits of online teaching, there was no real online teaching in the university. Nevertheless, after the Covid-19 pandemic at the end of 2019, most of the academic institutions were legally mandated to suspend their onsite teaching in order to protect against the spread of the disease. Accordingly, online learning became one of the choices for educators and learners worldwide. Maejo University also implemented online teaching via the program MS Teams. MS Teams was first introduced to lecturers and students for a few months before the beginning of the first semester of the academic year 2020. MS Teams was quite new for both learners and lecturers; for this reason, the university offered several workshops before the online learning took place. With the advancement in technology and aids for learning language, the online classes seemed to be possible.

Despite the belief that online learning can be beneficial for language learning, previous research has shown that both students and instructors have mixed feelings towards the online language classroom (La Piana, 2014). There are a lot of factors influencing the success of language learning online. Some of the key components are students’ satisfaction, proper preparation and students’ readiness (Chen and Adesope, 2016). Moreover, in the context of online learning, learning should be interactive (Kurt, 2020). According to Vygotsky’s theory of learning, students can learn best when they engage in social interactions and share their experiences (Daniels, 2007). In addition, students’ perceptions are crucial in learners’ success in online classes (Sun et al., 2008). Recent research shows student satisfaction is related to teamwork, team performance and collaborative learning (Topala and Tomozii, 2014). Moreover, students who have positive perceptions about their

learning tend to focus and interact more in the class, and thus they appear to have higher achievement compared to those who have negative perceptions about their learning.

Although previous research has been conducted on online learning, a lot of studies were not in the context of learning language online. Previous research tends to focus only on perceptions of students or instructors. So far, however, there has been little discussion about e-learners' perceptions in conjunction with learners' achievement. It is not evident whether students study better in online classes than in traditional classrooms. So, this study aimed to explore whether or not students perform better in an online classroom by assessing their achievements as well as their perceptions towards language learning online.

Research Questions

1. What are the students' perceptions towards learning English language in an online classroom?
2. Is there a statistically significant difference in students' achievement between learning English language through online classrooms and traditional classrooms?

Objectives

1. To explore students' perceptions toward language learning online
2. To compare students' achievement between learning English online and learning English in the traditional classroom

Literature Review

Online learning

Online learning is a medium in which instructors can interact and educate their learners via the internet (Anderson, 2011). This learning method teaches learners through computers by providing the study and course materials (Carliner, 2004). Online learning is also known as "web-based learning," "cyber learning" or "e-learning." These jargons always refer to the interaction via the internet between the learners and content or people who are willing to gain knowledge (Means, Bakie, and Murphy, 2014). Kearsley (2005) also mentions that there are varieties of lessons which noticeably serve the requirement of the educators supported by developments in technologies and instructional methods. This means the instructors

not only have expertise in the body of teaching knowledge, but they are also good at IT and technology skills in teaching (Mcpherson and Nunes, 2004). In summary, online learning can be defined as a distance learning via the internet aiming to share a body of knowledge where the educators require knowledge of the lesson together with the skills about technology to educate their learners.

Vygotsky's theory of Learning

This part discusses the theory of learning of Vygotsky who has had great influence on teaching and learning. His ideas can give the pedagogic implications of how to teach language and the design of the online language class.

According to Vygotsky, knowledge is thought of as a product of socialization. The major theme of Vygotsky's theoretical framework is that social interaction plays a fundamental role in learning, and an educational process should be an active one. The student is active; the teacher is active; and the environment between them is active. Moreover, social interaction plays a major role in the classroom as it helps develop cognitive development and language. Daniels (2007) states that "For Vygotsky, cooperation and collaboration are crucial features of effective learning." Interaction of thinking and speech is considered crucial for students' learning process. There is an explanation to support the social interaction in language learning. In Vygotsky's perspective, all higher mental activity processes appear twice: first on the intermental plane and then on the intramental plane. First, we use language to share thoughts or concepts with friends or other people; for example, when people read something, they share their understanding with their peers. Thus, in an intermental process, the notion of social cooperation with others is very important. As we interact with others, we are using our cultural/historical tools of language. We think about the ideas and experiences we have. Later on, the process moves to the intramental plane in which the individual internalizes the knowledge they have from the interaction. In short, cognitive development occurs first in social interaction, then within the individual (Wink and Putney, 2002). Accordingly, language classrooms should be designed to promote interaction and collaboration between learners-learners and learners-instructors.

The zone of proximal development (ZPD) and scaffolding.

Vygotsky supports the importance of social interaction. The ZPD is a development beyond the learner's actual developmental level. The concept of this is that any developments that children have are socially embedded, and that the children learn from cooperation with adults in a cultural and societal context. Vygotsky

(1986) explained the zone of proximal development as follows: “What the child can do in cooperation today he can do alone tomorrow. Therefore, the only good kind of instruction is that which marches ahead of development and leads it”. A child can learn better with their friends’ assistance, as Vygotsky stated: “With assistance, every child can do more than he can by himself - though only within the limits set by the state of his development. (Vygotsky, 1986) Interacting with their peers and their teacher, children can go beyond their actual mental age and the level they are in.”

In online language settings, it is challenging for teachers to design classroom activities that enhance social interaction. However, it is worth it for teachers to follow his ideas for the best learning of students.

Learners’ Perceptions

It has become evident that computers and technology have become tools for knowledge learning; however, learning language online is not always a positive experience for language learners as it involves a lot of factors. Asoodar, Vaezi, and Izanloo (2016) state that learning through technology requires students to be tolerant towards its ambiguities and difficulties, and it is a teacher’s duty to create a more positive attitude. Students’ attitudes have an influence on learners’ success because a person’s perceptions can influence their decisions and behaviors (Otter et al., 2013). Therefore, e-learner satisfaction is one of the important factors in successful e-learning implementation. (Shih et al., 2013) Understanding the factors influencing users’ satisfaction with online courses is a critical issue for researchers and practitioners to help improve the quality of e-learning. There are quite a lot of factors involving e-learners’ satisfaction. Some studies have shown that maturity, motivation, technology comfort, technology attitudes, computer anxiety, and epistemic beliefs, technology control, teaching styles, self-efficacy, availability, objectivist and constructivist, quality, reliability, availability, pace, sequence, control, factual knowledge, procedural knowledge, conceptual knowledge, timing, frequency, and quality are the main factors that influence learner’s attitudes towards online learning (Asoodar, Vaezi, and Izanloo, 2016). Isik (2006) conducted a study to determine key factors influencing e-learner satisfaction. The results of that study revealed that perceived usability, perceived value and computer self-efficacy are significant factors of online course satisfaction. Perceived usability is mainly about usefulness, ease of use, and compatibility. Students’ satisfaction is also directly related to perceived value and computer self-efficacy. Perceived value is a term

that is often used in marketing. It means “the customers' evaluation of the merits of a product or service, and its ability to meet their needs and expectations” (Kopp, 2020). Self-efficacy refers to a person’s self-evaluation of his own capabilities.

Tafazoli et al. (2018) also state that student satisfaction is related to three components: (1) cognitive, (2) behavioral, and (3) affective components. In his study, he compared the attitude of Iranian and non-Iranian English language students’ attitudes towards Computer-Assisted Language Learning (CALL). Furthermore, the relations of gender, education level, and age to their attitude were investigated. The findings of the study revealed that there was no difference between the attitudes of Iranian and non-Iranian students towards CALL.

In Thailand, Gyamfi and Sukseemuang (2018) investigated EFL learners’ satisfaction with the asynchronous online learning program Tell Me More (TMM). The findings showed that the learners were highly satisfied with the vocabulary, reading and listening materials in the program.

To conclude, e-learning instruction has been widely adopted because it can reduce or solve the limitations of time and place that are associated with the traditional classroom. Some research studies have been done to investigate learners’ perceptions. This study seeks to investigate Maejo University students’ perceptions toward language learning online and their achievement after they studied English language online.

Research Methodology

Research setting

According to an announcement, signed by the Education Minister, educational institutions across Thailand had to be closed from 18 March 2020 until further notice (Ministry of Education Thailand). This policy was effective a few months before the first semester of 2020. Due to this, the teachers decided to carry out online learning during the closure. This study was conducted during the first semester of 2020. The data collection was split into 2 parts for 2 months in each section: before midterm (online learning) and after midterm (traditional classroom).

The online learning tool for the learners and the teachers to use was MS Teams. It is the major channel for learning and communication between instructors and students. There were 13 different sections of Fundamental English 2 in the first semester of 2020. When the students enrolled in the course, they were grouped

into each instructor’s team according to their sections. With MS Teams, students could send messages to the instructors when they had questions. MS Teams was also the platform for instructors to make announcements and students could also send their assignments via the Microsoft team.

Description of the online Fundamental English 2 course

The Fundamental English 2 course was designed for low-intermediate EFL Maejo students to develop their vocabulary and language skills, including listening, reading, speaking, and writing. The textbook used in this semester was World English 1, featuring content from National Geographic and TED. The publisher provided the classroom presentation tool, or digital book for the instructors, so it was used as the tool for the online class. Midterm and final examinations were conducted in written form during face-to-face sessions.

Sample group

A total of 856 undergraduate students who enrolled in Fundamental English 2 were designated to take a 2-month online course before the midterm examination and another 2-month traditional course before the final examination. However, the overall response rate from the questionnaire was 84.81% (726 students). The 726 participants included students from various majors and faculties as shown in table 1.

Table 1 Students’ Faculty

Faculty	No.	Percentage
Faculty of Agricultural Production	207	28.51
Faculty of Animal Science and Technology	126	17.36
Faculty of Architecture and Environmental Design	46	6.34
Faculty of Business Administration	126	17.36
Faculty of Economics	41	5.65
Faculty of Engineering and Agro-Industry	3	0.41
Faculty of Fisheries Technology and Aquatic Resources	21	2.89
Faculty of Information and Communication	5	0.69
Faculty of Liberal Arts	4	0.55

Faculty	No.	Percentage
Faculty of Science	2	0.28
School of Administrative Studies	104	14.33
School of Renewable Energy	39	5.37
School of Tourism Development	2	0.28
Total	726	100

From the total of 726 students, students from the Faculty of Agricultural Production were the largest group (28.51%). The number of the students from the Faculty of Animal Science and Technology and the Faculty of Business Administration were equal and both groups accounted for 17.26%. The third largest group of the students was from the School of Administrative Studies (14.33%). The rest of the students were from nine other faculties.

Besides the faculty, this study also asked students for information about their gender, age, and university year. The questionnaire revealed students' information as summarized in table 2.

Table 2 Students' demographic information.

Students general information		No.	Percentage
Gender	male	239	32.92
	female	487	67.08
	Total	726	100
Age	18 - 20	618	85.12
	21 - 23	101	13.91
	More than 24	7	0.96
	Total	726	100

Students general information		No.	Percentage
University Year	1	3	0.41
	2	669	92.15
	3	38	5.23
	4	14	1.93
	Etc.	2	0.28
	Total	726	100

The participants in this study were 67.08% female and 32.92% male. 85.12% were between 18-20 years old, 13.91% were between 21-23, and only 0.96% were more than 24 years old. Almost all of the participants were second-year students (92.15%). 7.16% were juniors (5.23%) and seniors (1.93%). Freshmen were only 0.41% and 0.28% were the students who might be in the university for more than 4 years.

The participants were also asked about their experiences with English language learning to know their background in English language study. Table 3 shows that the majority had studied English for more than 10 years: 46.28% had studied English for 11-15 years, and 44.35% had studied English for 16-20 years respectively. This questionnaire also asked the students their grade from their previous Fundamental English course 1 (GE141). This is to see their English competence, and the results showed that their grades in this course were approximately evenly distributed. When they were asked which tools, they used for their online learning, 51.93% stated that they used their smartphones. 21.76% used their laptop computers, and 16.39% used their PC computers.

Table 3 Respondents' experiences with English language learning

Respondents' experiences with English language learning	No.	Percentage	
Years of studying English	1-5 years	12	1.65
	6-10 years	55	7.58
	11-15 years	336	46.28
	16-20 years	322	44.35
	> 20 years	1	0.14
	Total	726	100
GE141 Fundamental English 1 grade	A	93	12.81
	B+	71	9.78
	B	90	12.40
	C+	112	15.43
	C	95	13.09
	D+	96	13.22
	Total	726	100
Tools for online English language learning	Computer	119	16.39
	Laptop	158	21.76
	smartphone	377	51.93
	tablet	72	9.92
	Total	726	100

Instruments

Two instruments were used in this study: a questionnaire and achievement tests. The questionnaire was used to collect data about the perceptions of students who studied English language online. It was adapted from Chen (2014). The questionnaire was classified into two sections. The first section of the questionnaire was designed to gather data about participants' demographic information: gender, current studying level, age, faculty, number of years the students had studied English, and the tools they used for online learning. The second section of the

questionnaire investigated students' attitudes and their perceptions towards English language online learning. This section comprised 21 5-point Likert-scale items that ranged from strongly disagree (1) to strongly agree (5), and it was divided into 3 topics including students' perceptions towards tools and other resources, students' needs satisfaction and preferences, and their online learning perceptions. All the questions in the questionnaire were translated into Thai. Before the instrument was administered to the participants, three experienced English teachers were invited to judge the comprehensibility and ambiguity of the translation and to suggest changes to improve the items where needed. The Index of Item-Objective Congruence (IOC) was used to find content validity and the content validity of the questionnaire was 1.00. Then, the questionnaire was piloted with a group of 30 students to identify the language, readability, and the format. After the pilot, researchers changed the wording of some items to make it clearer to the students. Cronbach's alpha for the questionnaire in this study was .768 for the first topic, .794 for the second topic, and .930 for the third topic. For the overall items, the Cronbach's alpha was .895, which indicated a high degree of internal consistency. Finally, the online questionnaire was administered through Google Forms.

Another research instrument included two achievement tests: midterm and final tests. The midterm test was used to evaluate students' achievement after two months of learning English online, and the final test was used to evaluate students' achievement after two months of learning English in the traditional classroom. Both tests had the same format and number of items. The tests were used in the previous academic year, and they were developed by experienced teachers who taught this subject. Each test consisted of 60 items which were divided into 3 parts; vocabulary, grammar, and reading. The contents of the tests were from the textbook. The three experienced teachers rated the content validity and adjustments were made according to the suggestions. The reliability of the midterm test and the final test was .915, and .910 respectively. Students took both tests in the actual classroom setting.

Research Findings

From a total of 856 students participating in the study, the overall response rate was 84.81% (726 students). The following table reveals the results of the student perceptions towards tools and other resources.

Table 4 Students' perceptions towards tool and other resources

No.	Item list	$\bar{X}$	SD	Strongly agree (%)	agree (%)	Neutral (%)	disagree (%)	Strongly disagree (%)
1	Internet system The internet system is stable and easy to access while learning online class.	3.10	0.08	5.10	18.46	61.57	11.16	3.72
2	MS Teams MS Teams program is easy and suitable to use.	3.55	0.85	12.26	38.71	42.70	3.99	2.34
3	IT Tools I have sufficient and appropriate tools for my online learning.	3.27	0.89	8.68	28.37	46.69	13.77	2.48
4	Digital book The teaching book program is easy and suitable to understand while learning online.	3.51	0.87	11.29	40.22	38.29	8.13	2.07

The first part of the questionnaire asked students for their opinions towards tools and resources for their language learning online. As shown in Table 4, when the students were asked if the internet system was stable and easy to access, the majority had neutral opinions. As for students' satisfaction towards MS Teams, they agreed that the MS Teams program was easy and suitable to use (Mean=3.55). However, the majority were not sure if they had sufficient and appropriate tools for their online learning (Mean=3.27). As for students' satisfaction towards the digital book, students agreed that it was easy and suitable to understand (Mean=3.51).

The average of the first part of the questionnaire revealed that students were satisfied most with MS Teams (3.55), and the second most satisfying tool was the digital teaching book (3.51).

Table 5 students' needs satisfaction and preferences

No.	Item list	$\bar{X}$	SD	Strongly agree (%)	agree (%)	Neutral (%)	disagree (%)	Strongly disagree (%)
5	When I engage in online learning activity, I have a high level of concentration.	2.69	1.04	5.92	11.16	43.39	25.21	14.33
6	When I engage in online learning activity, I feel fully involved	2.94	0.96	5.37	20.11	45.18	22.04	7.30
7	I have to force myself to do the learning activity online.	3.13	0.85	5.51	23.83	52.62	14.60	3.44
8	I have freedom of action while learning online for example sitting, lying, walking.	3.66	1.01	23.69	31.40	35.54	5.92	3.44
9	In online learning, I can freely decide where I want to study.	3.76	0.95	25.90	33.20	34.02	5.23	1.65
10	I have choices in what I want to do while learning online for example riding a motorcycle, eating food, drinking water, and taking a bus	3.23	1.09	13.50	25.07	39.94	13.91	7.58
11	I think I am good at learning English via online class.	2.82	0.99	5.51	13.22	50.14	19.56	11.57
12	I am satisfied with my performance in online English class.	2.86	0.90	3.99	15.01	52.20	20.94	7.85
13	After I have participated in learning English online, I feel more competent.	2.57	0.91	2.34	7.99	48.62	26.72	14.33
14	I can learn English online very well.	2.78	0.89	2.62	13.77	51.52	22.73	9.37

The second part of the questionnaire investigated the students' needs satisfaction and preferences. The overall mean score of all aspects is in the high level at 3.04, and it means that students had neutral opinions on most of the items. The factors in which the students were satisfied at high levels are the freedom to decide the place to study (3.76) and the students have freedom in action while learning (3.66) respectively. Participants expressed neutral opinions in most of the following items: choices of activities while studying online (3.23), forcing themselves to study online (3.13), feeling fully involved while learning online (2.94), their performance online (2.86), being good at online class (2.82) and learning English online very well (2.78). Interestingly, when asked if they felt more competent after studying English online, the mean for this item was quite low (Mean = 2.57). 10.33% of the participants showed that they agreed or mostly agreed with this item while 41.05% showed their disagreement. Also, when students were asked if they had a high level of concentration while learning online, 43.39% showed a neutral opinion. However, 39.54% stated that they disagreed or strongly disagreed while only 17.08% stated that they agreed or strongly agreed.

Table 6 Online learning perceptions

No.	Item list	$\bar{X}$	SD	Strongly agree (%)	agree (%)	Neutral (%)	disagree (%)	Strongly disagree (%)
15	I would gladly take another online English course if I had an opportunity.	2.77	1.01	5.51	12.67	48.07	21.21	12.53
16	I prefer to study English online.	2.78	1.00	5.10	14.05	46.28	22.59	11.98
17	I feel that this online English course served my needs well.	2.74	0.93	4.13	11.43	48.35	26.58	9.50
18	Conducting the online English course improved the quality of the course.	2.81	0.88	3.72	11.57	54.41	22.45	7.85
19	I feel the quality of the online English course I took would largely be effective.	2.81	0.87	3.72	11.85	52.48	25.21	6.75

No.	Item list	$\bar{X}$	SD	Strongly agree (%)	agree (%)	Neutral (%)	disagree (%)	Strongly disagree (%)
20	I feel that study online English course is easier than learning in class.	2.78	0.95	4.41	13.22	48.90	23.00	10.47
21	I do not have stress while learning online.	3.20	0.97	11.02	20.66	50.83	12.12	5.37

Table 6 shows participants' perceptions about online learning. The overall mean score about the students' perceptions towards online learning is 2.84, and it means that they mostly gave neutral responses. Although students expressed neutral perceptions in every item, the number of the participants who expressed "disagree" outnumbered the groups of the participants who answered the questionnaires as "agree."

From the questionnaire, students did not support the notion that the online English course could serve their needs. 30.30% did not agree that conducting the online English course improved the quality of the course while only 15.29% agreed or strongly agreed. When they were questioned about the effectiveness of the online English course, 31.96% showed that they disagreed or strongly disagreed while 15.57% stated that they agreed or strongly agreed. When they were asked if the online English course was easier than learning in class, 33.47% chose "disagree" or "strongly disagree." Meanwhile only 17.63% showed that they agreed or strongly agreed.

On the contrary, the question with negative meaning (Learners do not have stress while learning online.) has the percentage of "strongly agree" and "agree" more than negative opinions. The result conveys that the learners do not have positive perceptions towards online learning and if they have a chance to choose, they prefer to choose traditional learning and they are more likely to have more stress while studying online.

Table 7 Comparison of examination scores between mid-term (after two-month online learning) and final examination (after two-month traditional classroom learning)

ITEM	Examination Score	Mean different	T-value	P-value
Mid Team	21.1819	-6.93779	-29.010	0.000**
Final	28.1196			

Legend: ** Highly Significant ($p \leq 0.01$)

The initial sample consisted of 856 students, 45 of whom did not complete all of the tests. Only 811 students completed both midterm and final exams. Thus, 45 students who missed one of the tests were removed from the calculation. From 811 students, the t-test revealed a significant difference in students' achievement between studying in the online class and studying in traditional classes, $t(63) = 2.76$, $p = .008$, $d = .78$. From the total scores of 60, the student mean for the midterm test was 21.1819 while the mean for the final test was 28.1196. The mean difference between the two tests was -6.93779.

Discussion and conclusion

Online courses are growing in higher education, and students' perceptions are an important factor in determining the success of the course; however, they have not been studied thoroughly. The results from the questionnaire asking about students' perceptions towards the online class revealed that the majority were neutral towards the online class. Moreover, results from students' achievement as shown in the achievement test showed that they did better when they studied in the traditional classroom than when they studied in the online class. These might result from the following factors.

Tools and resources

The first part of the questionnaire asked students about the tools they used when they studied online. Half of the students (51.93%) used smartphones for their online learning, 21.76% used laptops, and 16.39% used PC computers. Smartphones were used because it was convenient for students. Nonetheless, the study by Albó et al. (2019) indicates that the use of laptops has provided better results in terms of student engagement with their learning, their collaborative behavior and satisfaction with the device compared to the use of smartphones. Similarly,

Oulasvirta et al. (2012) found out that students spent twice as much time per day on their phones as on their laptops, but the duration they spent on their phones was short. The authors call this type of phone use a “checking habit.” It shows that students cannot fully concentrate on their studies when they use smartphones, and this is in accordance with the findings from the questionnaire. The majority were neutral with this item “When I engage in online learning activity, I have a high level of concentration.” Less than 20% chose to say that they agreed. Therefore, the tools or devices that students use can affect their learning.

Student Perceptions

The questionnaire results reveal that students had mixed feelings with studying language online. Even though the majority of students showed neutral opinions, less than 20% of the students chose to say that they agree or strongly agree when asked if they preferred to study online. When asked if they felt more competent after studying English online, the mean for this item was 2.57, and it means that they did not agree with this statement. Students’ perceptions, nevertheless, influence students’ performance. Research found that positive perceptions can lead to positive performance (Otter et al., 2013). The questionnaire results reveal that less than 10% of the students agreed that they felt more competent after they had participated in learning English online. Less than 20% agreed that they were satisfied with their performance in online English classes. This showed that students were not really positive regarding their English language online learning.

Learning context/ environment

Vygotsky’s Zone of Proximal Development and Scaffolding

Online learning can be an option for learning and teaching especially during the Covid-19 era, but it is a kind of learning in which students interact with teachers and peers through a computer. If teachers and learners are not familiar with using the program, they struggle with the interaction in the virtual classroom. One common problem that occurred during online learning was that students kept silent. They did not interact much with the instructors, and mostly students were alone in their room. Therefore, they did not really interact with their peers. Moreover, as seen from the results of the questionnaire, students did not think that they could highly concentrate on their studies, and with the use of smartphones, they might very easily check on something else while learning. Vygotsky’s theory, however, concerns the notion that social interaction is critical to cognitive development.

Students can learn best when they actively engage with their teacher and with each other. This is the idea of scaffolding which is a tool for growth. Learning will be successful when learning occurs through purposeful, meaningful interactions with others. The idea is that learners' cognitive development is built on social interaction. Nevertheless, online learning or remote learning seems to be inconsistent with Vygotsky's theory, and instructors need to evaluate the attention required for students when they teach online (Kurt, 2020). The results from students' achievement tests clearly show that students did better in the traditional classroom where they could interact face-to-face with their teachers and peers. Therefore, lack of interaction in the online setting might affect students' perceptions as well as their performance.

Students' motivation and maturation

Students' motivation and maturation also affect students' perceptions and achievement. Students have to control themselves to focus on their learning. If they are not highly motivated, they can be distracted easily. This was the first time for students to study online because of the Covid-19 situation. They were not ready for the isolation from teachers. Without the presence of teachers in front of them, students need to have discipline to do the activities or work independently. The majority of the participants in this study expressed neutral opinions concerning their satisfaction with online learning. This shows that they were not certain whether or how they benefited from online learning.

In conclusion, the present study found out that students' perceptions were mostly neutral about online learning. They expressed their disagreement about some items. The achievement tests also revealed a statistically significant difference in students' achievement between learning English language through the online classroom and the traditional classroom. As this online English language course was abruptly implemented because of the spread of Covid-19, students as well as instructors were mostly new to this type of learning. There were some limitations such as the quality of tools and the internet connection, or the readiness of the students. So, it might affect students' perceptions and their learning achievement. As stated above, some key factors were involved in the results. The first one was the tools. The majority of students in this study used smartphones for their online learning, and it might affect their attention on the lessons due to the small screen and the phones' functions. Furthermore, the online classroom was planned similarly to the traditional classroom, but in the online classroom there was little

interaction between students or between students and instructors. In the traditional classroom, students had face-to-face interactions with their peers and instructors, so they had more social interaction. Students chose to stay silent during their online learning, and it could affect their learning achievement. Besides, sample students might lack motivation and they were not ready for this online learning. Therefore, more research needs to be done to determine the effectiveness of the online English language course. There should be more studies about the interactions of students in online classrooms, about curriculum design which can engage students more with their peers and instructors, and about suitable pedagogy for language learning online. In addition, qualitative research on students' perceptions towards online language learning can provide more insightful information on this topic.

References

- Albó, L., Hernández-Leo, D. & Oliver V. M. (2019). Smartphones or laptops in the collaborative classroom? A study of video-based learning in higher education, **Behaviour & Information Technology**, 38(6), 637-649. Retrieved September 20, 2020, from <https://doi.org/10.1080/0144929X.2018.1549596>
- Anderson, T. (2011). **Theory and Practice of Online Learning**. Edmonton, AB: AU press.
- Asoodar, M., Vaezi, S., & Izanloo, B. (2016). Framework to Improve E-Learner Satisfaction and Further Strengthen E-Learning Implementation. **Computers in Human Behavior**, 63, 704-716. Retrieved October 18, 2020, from <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.05.060>
- Carlner, S. (2004). **An Overview of online learning**. Massachusetts: HRD Press.
- Chen, P.H. (2014). **The relationship of flow experience, need satisfaction, perceptual learning style preferences, and EFL self-efficacy to EFL online learner satisfaction**. (Doctoral dissertation). Available from Dissertation Full Text. (UMI Number: 3684757)
- Chen, P.H. & Adesope, O. (2016). The effects of need satisfaction on EFL online learner satisfaction. **Distance Education**, 37(1), 89-106. Retrieved November 7, 2020, from <http://dx.doi.org/10.1080/01587919.2016.1155962>
- Dahala, H., Hassan, H., & Atan, H. (2012). Student engagement in online learning: learners' attitude toward e-Mentoring. **Procedia - Social and Behavioral Sciences**, 67, 464-475. Retrieved October 16, 2020, from <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.11.351>

- Daniels, H. (2007). Pedagogy. In Daniels, H., Cole, M & Wertsch, J. (Eds.), **The Cambridge Companion to Vygotsky**. (307-331). Cambridge: Cambridge University Press.
- Gyamfi, G., & Sukseemuang, P. (2018). EFL learners' satisfaction with the online learning program, Tell Me More. **Turkish Online Journal of Distance Education**, 19(1), 183-202. Retrieved October 15, 2020, from <https://doi.org/10.17718/tojde.382798>.
- Isik, O. (2006). **E-Learning Satisfaction Factors**, (n.p.) Retrieved September 22, 2020, from <https://www.researchgate.net/publication/255570696>
- Kearsley, G. (2005). **Online learning: Personal Reflections on the Transformation of Education**. Englewood Cliffs, NJ: Educational Technology Publication.
- Kizil, A. S. (2014). Blended instruction for EFL learners: engagement, learning and course satisfaction, **The JALT CALL Journal**, 10(3), 227-240. Retrieved September 25, 2020, from https://www.researchgate.net/publication/269927692_Blended_instruction_for_EFL_learners_Engagement_learning_and_course_satisfaction
- Kizil, A. S. (2017). EFL learners in the digital age: an investigation into personal and educational, **Digital Engagement RELC Journal**, 48(3), 373-388. Retrieved October 25, 2020, from <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0033688216684285>
- Kopp, C.M. (2020). **Perceived value**. Retrieved December 10, 2020, from <https://www.investopedia.com/terms/p/perceived-value.asp>
- Kurt, S. (2020). "Vygotsky's zone of proximal development and scaffolding," **Educational Technology**. Retrieved July 11, 2020, from <https://education-technology.net/vygotskys-zone-of-proximal-development-and-scaffolding/>
- La Piana, N.M. (2014). **Comparing students' perceptions of online language to traditional learning**. (Doctoral dissertation). Available from Dissertation Full Text. (UMI Number: 3628916)
- Mcperson, M. & Nunes, M.B. (2004). **Developing innovation in online learning: an action research framework**. New York: Routledge Falmer.
- Means, B., Bakie, M., & Murphy, R. (2014). **Learning online what research tells us about weather, when and how**. New York: Routledge Taylor and Francis group.
- Ministry of Education Thailand. (2020) **All schools ordered to close from Wednesday**. Retrieved October 21, 2020, from <http://www.en.moe.go.th/enMoe2017/index.php/articles/563-all-schools-ordered-to-close-from-wednesday>

- Otter, R., Seipel, S., Graeff, T., Boraiko, C., Gray, J., Petersen, K. & Sadle, K. (2013). Comparing student and faculty perceptions of online and traditional courses, **Internet and Higher Education**, 19, 27–35. Retrieved October 21, 2020, from https://www.academia.edu/27598502/Comparing_student_and_faculty_perceptions_of_online_and_traditional_courses
- Oulasvirta, A., Rattenbury, T., Ma, L., & Raita, E. (2012). Habits make smartphone use more pervasive. **Personal & Ubiquitous Computing**, 16(1), 105-114. Retrieved October 16, 2020, from <https://doi.org/10.1007/s00779-011-0412-2>
- Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants. **On the Horizon**, 9(5), 1-6. Retrieved November 9, 2020, from <https://doi.org/10.1108/10748120110424816>
- Shih, H.F., Eileen Chen, S.H., Chen, S.C., & Wey, S.C. (2013). The relationship among tertiary level EFL students' personality, online learning motivation and online learning satisfaction. **Procedia - Social and Behavioral Sciences**, 103, 1152 - 1160. Retrieved December 1, 2020, from https://www.researchgate.net/publication/273554513_The_Relationship_among_Tertiary_Level_EFL_Students'_Personality_Online_Learning_Motivation_and_Online_Learning_Satisfaction
- Sun, P.C., Tsai, R. J., Finger, G., Chen, Y. Y., & Yeh, D. (2008). What drives a successful e-Learning? An empirical investigation of the critical factors influencing learner satisfaction. **Computers & Education**, 50(4), Retrieved November 9, 2020, from <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2006.11.007>
- Tafazoli, D., Gomez, M.E., & Huertas Abril, C.A. (2018). A cross -cultural study on the attitudes of English language students towards computer-assisted language learning. **Teaching English with Technology**, 18(2), 34-68. Retrieved November 27, 2020, from <http://www.tewtjournal.org>
- Topala, I., & Tomozii, S. (2014). Learning satisfaction: validity and reliability testing for students' learning satisfaction questionnaire (SLSQ). **Procedia-Social and Behavioral Science**, 128, 380-386. Retrieved November 9, 2020, from DOI:10.1016/j.sbspro.2014.03.175
- Vygotsky, L. S., (1986). **From thought and language**. Massachusetts: The MIT Press
- Wink, J. & Putney, L. (2002). **A vision of Vygotsky**. Boston, MA: Allyn & Bacon.

ภูมิทัศน์ในความทรงจำจากตัวบทนวนิยายเรื่องบ้านในโคลน
ของกิตติศักดิ์ คชเชนทร์
Landscape in Memories from the Text of the Novel “Ban Nai Khlon”
by Kittisak Khachen

ปริยากรณ์ ชูแก้ว¹
Pariyakorn Chookaew¹

Received: April 30, 2020

Revised: January 31, 2021

Accepted: February 9, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิทัศน์ในความทรงจำจากตัวบทนวนิยายเรื่องบ้านในโคลนของกิตติศักดิ์ คชเชนทร์ วิธีการศึกษาใช้แนวคิดภูมิทัศน์ในความทรงจำเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ร่วมกับองค์ประกอบของตัวบท ผลการศึกษา พบว่า ความทรงจำที่บันทึกผ่านตัวบทปรากฏภูมิทัศน์ที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยเชื่อมโยงไปตามลำดับเวลา คือ ช่วงเวลาแห่งความสุขและความหวัง ช่วงเวลาของการดิ้นรนเอาตัวรอด และช่วงเวลาของการเริ่มต้นชีวิตใหม่ ช่วงเวลาดังกล่าว ประกอบด้วยมโนภาพ 7 มิติ ดังนี้ 1) บ้านของครอบครัว 2) สังคมเครือญาติ 3) การอบรมกล่อมเกลาลูกหลาน 4) กีฬาพื้นบ้านของเด็ก 5) ความสัมพันธ์ระหว่างคนต้นน้ำกับระบบนิเวศ 6) การเอาตัวรอดจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ และ 7) การเริ่มต้นความทรงจำใหม่ของครอบครัวที่เหลือรอด มโนภาพเหล่านี้ คือภาพสะท้อนปฏิบัติการของความทรงจำ ที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเคยกระทำและมีประสบการณ์มาก่อน ตัวบทจึงเป็นเสมือนพื้นที่บันทึกความทรงจำ และทำหน้าที่จัดจำเหตุการณ์ สถานที่ และความรู้สึกรวมของกลุ่มคน

คำสำคัญ: ภูมิทัศน์ในความทรงจำ, ตัวบท, นวนิยายเรื่องบ้านในโคลน

Abstract

This article aimed to study the landscape in memories from the text of the novel “Ban Nai Khlon” (Houses amid the Mud) by Kittisak Khachen. The study process employed the concept of landscape in memories as the analysis method together with the factors from the text. The study results revealed that memories

¹ อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ (Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University) Email: pariyakorn368@gmail.com

recorded via the text showed the concepts which reflected the relationships among human beings, society, and natural environment. These were linked in chronological order which were the time of happiness and hope, the time of struggling to survive, and the time to start the new life. These periods of time consisted of imaginations in 7 dimensions as followed - 1) Families' homes, 2) kinship society, 3) children upbringing, 4) children folk plays, 5) the relationship between people living by the river and the ecological system, 6) natural disaster survival, and 7) the beginning of new memories of the survived families. These imaginations reflected the memories which a person or groups of people had done or experienced in the past. The text, therefore, served as an area where the memories were recorded and did its duty as a record of situations, places, and the shared feelings of the people.

Keywords: Landscape memory, text, Novel “Ban Nai Khlon”

บทนำ

นวนิยายเรื่องบ้านในโคลน เป็นเรื่องเล่าจากความทรงจำในวัยเด็ก ของ กิตติศักดิ์ คเชนทร์ ดังคำบอกเล่าจากคำนำของผู้เขียนตอนหนึ่งว่า “...ขณะผมก้าวเท้ามุ่งตรงไปยังลานจอดรถยนต์ ภาพ ๆ หนึ่งผุดขึ้นมาในความรู้สึก เป็นภาพบ้านหลังแรกของพ่อที่ยังมีแต่โครงหลังคา มันทำให้ผมรู้ได้ทันทีเลยว่า ผมจะเล่าถึงภาพชีวิตช่วงไหน จะเริ่มประโยคแรกของนิยายอย่างไร ให้มันไปจบลงตรงไหน อะไรคือความงามของชีวิต และสิ่งนั้นผมก็เพิ่งค้นเจอจากกันบังของความทรงจำ ถึงแม้ว่ามันจะเป็นช่วงเวลาสั้น ๆ แต่อย่างไรก็ตาม ผมยังพอมีภาพความสุขแห่งชีวิตวัยเด็กที่สดใสงดงามอยู่บ้าง” (กิตติศักดิ์ คเชนทร์, 2559: 9) การประกอบสร้างเรื่องเล่าจากความทรงจำ มีส่วนทำให้นวนิยายเรื่องนี้ เป็น 1 ใน 8 เล่มสุดท้ายที่ผ่านเข้ารอบคัดเลือกรางวัลซีไรต์ประเภตนวนิยายแห่งประเทศไทย (ซีไรต์) ปี 2561 และได้รับรางวัลชมเชยจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ปี 2560

ตัวบทนวนิยายเรื่องบ้านในโคลนบอกเล่าเรื่องราวของชุมชนเกษตรกรรม ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ราบกลางหุบเขาของเทือกเขาฝั่งตะวันตกนครศรีธรรมราช เมื่อ 30 ปีที่ผ่านมา นวนิยายเรื่องนี้ เปิดเรื่องด้วยคำบรรยายบ้านหลังใหม่ของพ่อ โดยตัวละครผู้เล่าเรื่องซึ่งแทนตัวเองว่า “ผม” ดำเนินเรื่อง สะท้อนความเป็นสังคมเครือญาติ การอยู่ร่วมกันแบบเอื้ออารี พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีวิถีการทำมาหากินในระบบนิเวศต้นน้ำ ภูเขา ป่าไม้ สายน้ำ และลาคคลอง ซึ่งเป็นช่วงเวลาแห่งความสุขและความหวัง และเชื่อมต่อกับภาพสะท้อนภัยพิบัติทางธรรมชาติ การดิ้นรน เอาตัวรอดของผู้คน การต่อสู้กับความกลัว และการมีจิตใจที่กล้าหาญในการช่วยเหลือคนอื่น ๆ ที่มีชีวิตอยู่ระหว่างความเป็นกับความตาย ในคำคืนของวันที่ 22 พฤศจิกายน 2531 เมื่อน้ำป่าไหลหลากจากภูเขาเหนือหมู่บ้าน ได้พัดพาทั้งดินโคลนและท่อนซุง ลงมาถล่มชุมชนกะทูน ตำบลกะทูน อำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช จนคร่าชีวิตชาวบ้านหลายร้อยคนในช่วงข้ามคืน ภาพสะท้อนในช่วง

สุดท้ายของเรื่อง จบลงด้วยการเริ่มต้นใหม่ของครอบครัวที่เหลือรอด

วิธีการนำเสนอด้วยทวนวนยายเรื่องบ้านในโคลน ได้บอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางกายภาพ และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ภูมิทัศน์เป็นคำที่เชื่อมโยงกับความทรงจำ เนื่องจากเกี่ยวข้องกับบริบทสถานที่ที่ครอบครัวหลาย ๆ อย่างในอดีต เกี่ยวข้องกับสถานที่ หรือสิ่งที่บุคคลเคยกระทำ เคยปฏิบัติ เคยแสดง เคยใช้งาน รวมถึงผู้คน คำพูด สิ่งของ เหตุการณ์ และความรู้สึก สิ่งเหล่านี้บุคคลต่างจดจำได้จากข้างใน เป็นการมองเห็นในสิ่งที่ตาเปล่ามองไม่เห็น แต่เต็มไปด้วยความหมายที่สัมพันธ์กับอดีต สัมพันธ์กับการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน และสัมพันธ์กับความทรงจำร่วม ภูมิทัศน์ของความทรงจำถูกอธิบายว่าเป็นปฏิบัติการทางสังคมที่เต็มไปด้วยความหมายจากประสบการณ์ของบุคคล และจินตนาการร่วมที่เป็นส่วนประกอบของความทรงจำ รวมถึงการแบ่งปันความรู้สึกร่วมของภาพแทนเฉพาะแห่ง เฉพาะที่ที่ผ่านมาแล้ว (Maus, 2015: 215-223)

การศึกษาภูมิทัศน์ในความทรงจำจากด้วยทวนวนยายเรื่องบ้านในโคลนของกิตติศักดิ์ คเชนทร์ ด้วยวิธีการวิจัยเชิงเอกสาร ใช้แนวคิดภูมิทัศน์ในความทรงจำเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ร่วมกับองค์ประกอบของตัวบท ได้แก่ คำบรรยาย ความรู้สึกนึกคิด พฤติกรรมการแสดงออก บทสนทนาของตัวละคร ฉาก บรรยากาศ สถานที่ และเวลา การวิเคราะห์เชิงบูรณาการนี้ เปิดเผยภาพสะท้อนความทรงจำของอดีตที่บันทึกผ่านตัวบทในรูปแบบเรื่องเล่า ซึ่งเป็นเสมือนภาพตัวแทนของประวัติศาสตร์ที่เป็นความทรงจำร่วมของผู้คน (Müller, 2009: 95-106) ที่ไม่เพียงช่วยให้รำลึกถึงเหตุการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติในครั้งนั้น หากยังช่วยกระตุ้นไม่ให้หลงลืมอดีต และนำอดีตมาร่วมสร้างมโนทัศน์เชิงบวกให้เป็นบทเรียนที่มีคุณค่าต่อการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติอย่างสมดุลยิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดภูมิทัศน์ของความทรงจำ (Landscape of memory) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความทรงจำ คือ เหตุการณ์ในอดีตหรือประสบการณ์ในอดีตของปัจเจกบุคคล ส่วนความทรงจำทางสังคม เป็นภาพที่สร้างขึ้นจากอดีต ซึ่งคนในยุคเดียวกันสามารถแบ่งปันประสบการณ์ร่วมกันได้ (Conerton, 1989: 13-15) กรอบแนวคิดความทรงจำ มีทั้งความทรงจำส่วนบุคคลหรือความทรงจำของแต่ละคน และความทรงจำที่เป็นปรากฏการณ์ร่วมของกลุ่ม หรือปรากฏการณ์ร่วมของสังคม เช่น ความทรงจำเกี่ยวกับสถานที่ อาจแสดงถึงอัตลักษณ์ของกลุ่ม และการผลิตซ้ำความทรงจำเกี่ยวกับพื้นที่ที่พวกเขาเข้าร่วมกัน บุคคลอาจรำลึกถึงสถานที่นั้น ๆ ด้วยความโศกเศร้า ความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน หรือความรู้สึกว่ามีตัวตน มีอารมณ์ร่วมเกี่ยวกับความทรงจำของสถานที่ที่ปรากฏให้เห็น (Maus, 2015: 215-223)

ภูมิทัศน์ หมายถึง ลักษณะสภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปของบริเวณใดบริเวณหนึ่ง รวมทั้งภูมิประเทศที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของมนุษย์ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2549: 198) ภูมิทัศน์เป็นองค์ประกอบสำคัญของความทรงจำที่ผู้คนรับรู้ และเป็นภาพตัวแทนของประวัติศาสตร์ ภูมิทัศน์จึงนำไปสู่การสร้างกลุ่มสังคมหรือความทรงจำร่วมของผู้คน (Müller, 2009: 95-106) ภูมิทัศน์ เป็นคำที่เชื่อมโยงกับความทรงจำ ซึ่งอธิบายจินตนาการเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ของ

ที่ใดที่หนึ่งที่ผ่านมาแล้ว ภาพสะท้อนของภูมิทัศน์อาจเป็นทั้งวัตถุของเอกลักษณ์ และความหมายเชิงสัญลักษณ์ ทั้งที่เป็นรูปแบบถาวร และสามารถเปลี่ยนแปลงได้ในเชิงของความหมาย นัยของพื้นที่ในความหมายของภูมิทัศน์ อาจมองได้ 2 อย่าง คือ 1) ภูมิทัศน์ของความทรงจำที่เป็นจินตนาการเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางกายภาพ และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ 2) ภูมิทัศน์ของความทรงจำในความหมายที่เป็นความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ซึ่งประกอบด้วยการระลึกถึงหลาย ๆ อย่างที่ตรงกันของกลุ่มคนหลาย ๆ กลุ่ม เกี่ยวกับสถานที่ที่เป็นอดีตไปแล้ว ภูมิทัศน์ของความทรงจำถูกอธิบายว่าเป็นปฏิบัติการทางสังคม ที่เต็มไปด้วยความหมายจากประสบการณ์ของบุคคล และจินตนาการร่วมที่เป็นส่วนประกอบของความทรงจำเฉพาะที่ปฏิบัติการของความทรงจำ เป็นเช่นเดียวกับการกระทำ และคำพูดที่ผลิตสร้างความทรงจำร่วม โดยเฉพาะในแง่การแบ่งปันความรู้สึกร่วมของภาพแทนในอดีต (Maus, 2015: 215-223)

งานวิจัยหลายชิ้นได้ใช้แนวคิดภูมิทัศน์ พื้นที่ และความทรงจำ ในการศึกษา อาทิ *เรื่องชุมชนมะนัง จังหวัดสตูล จากพื้นที่ประวัติศาสตร์และมรดกความทรงจำ* ของ มานะ ชูวิชัย (2560: 237-260) พบว่า มะนังเป็นชุมชนที่เกิดจากการอพยพของผู้คนอย่างหลากหลายทั่วประเทศ ราว 6 ทศวรรษ การเข้ามาตั้งถิ่นฐานมีสองลักษณะ คือ อพยพเข้ามาทำนิตมสร้างตนเองพัฒนาภาคใต้ และอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานด้วยตนเอง ส่วนประวัติศาสตร์ความทรงจำของชุมชนพบว่า มี 4 ระยะเวลา คือ ยุคเจาะป่า (ทศวรรษ 2500) ยุคคอมมิวนิสต์ (ทศวรรษ 2510-2520) ยุคฟื้นฟูชุมชนด้วยพืชเศรษฐกิจ (ทศวรรษ 2530-2540) และ ยุคมะนังในกระแสการท่องเที่ยว (ทศวรรษ 2540) *เรื่องพัฒนาของตึกแถวในภูมิทัศน์ย่านประวัติศาสตร์ทับเที่ยง จังหวัดตรัง* ของ ปัทม์ วงศ์ประดิษฐ์ เกรียงไกร เกิดศิริ และอริศรี ปาณินท์ (2558: 205-222) สามารถจำแนกพัฒนาการทางสถาปัตยกรรมของตึกแถวการค้าในย่านประวัติศาสตร์ทับเที่ยง ออกเป็น 7 ระยะเวลา คือ ตึกแถวแบบท้อถิ่น ตึกแถวแบบท้อถิ่น ตึกแถวแบบสรรค์ผสาน ตึกแถวแบบท้อถิ่น ตึกแถวแบบอาร์ตเดคโค ตึกแถวแบบสมัยใหม่ระยะต้น และตึกแถวสมัยใหม่และหลังสมัยใหม่ *งานศึกษาเรือนแถวพื้นถิ่นในภูมิทัศน์ย่านประวัติศาสตร์ตลาดล่างถนนพระราม จังหวัดลพบุรี* ของ กุลพัทธ์ เสนิงค์ ณ อยู่ยธา และเกรียงไกร เกิดศิริ (2559: 77-98) พบว่า ภูมิทัศน์ย่านประวัติศาสตร์ตลาดล่างถนนพระราม แบ่งได้ 3 ระยะเวลา คือ ระยะเวลาแรก เป็นอาคารปลูกสร้างด้วยไม้ ในที่นี้จึงเรียกว่า “เรือนแถวไม้พื้นถิ่น” ระยะเวลาต่อมาเป็น “ตึกแถวพื้นถิ่น” ที่มีลักษณะเป็นอาคารก่ออิฐ ซึ่งในช่วงเวลาเดียวกันนี้มีความนิยมในการก่อสร้างอาคารแถวที่เรียกว่าเป็น “ตึกแถวสมัยใหม่ระยะต้น” *งานศึกษาลักษณะโดยทั่วไปของภาพร่างเพื่อเป็นภาพแทนภูมิทัศน์เมืองของกรุงเทพมหานครที่เผยแพร่ในเฟซบุ๊ก* ของ สุริยะ ฉายะเจริญ (2561: 17-22) พบว่า นักวาดภาพร่างภูมิทัศน์เมืองกรุงเทพมหานครมีรูปแบบการสร้างสรรค์ที่หลากหลาย และมีเอกลักษณ์ของตนเอง ซึ่งผลงานมีเนื้อหาที่สัมพันธ์กับ (1) สัญลักษณ์ที่สัมพันธ์กับสถาบันพระมหากษัตริย์ของไทย (2) พื้นที่ทางศาสนาและความเชื่อ (3) วิถีชีวิตกับสายน้ำของคนในกรุงเทพมหานคร (4) ชุมชนในสมัยเก่าที่สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ของพื้นที่ (5) สถาปัตยกรรมและสิ่งก่อสร้างสองข้างถนน (6) การคมนาคมในกรุงเทพมหานคร และ (7) ย่านการค้าและพื้นที่ทางธุรกิจ และงานศึกษาเรื่อง *ความหมายของพื้นที่ เงื่อนไขของความทรงจำ : ความสัมพันธ์ระหว่างความทรงจำกับการให้ความหมายของพื้นที่บ้านห้วยกบ* ของ อังกูร หงษ์คณาเคราะห์ (2560:

155-186) ผลการวิจัยพบว่า การให้ความหมายบ้านห้วยกบของกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนวชิราลงกรณ์ มีเงื่อนไขและข้อจำกัดที่พวกเขาต้องเผชิญในทางเศรษฐกิจ และการเข้าถึงทรัพยากรในปัจจุบัน ส่งผลให้พวกเขาหวงระลึกถึงการใช้ชีวิตในหมู่บ้านเดิมที่เคยอาศัย ทั้งนี้ ความทรงจำดังกล่าวมักปรากฏขึ้นในลักษณะการเปรียบเทียบ กับสิ่งที่พวกเขาเผชิญอยู่ที่บ้านห้วยกบ

แนวคิดภูมิทัศน์ของความทรงจำที่นำมาใช้เป็นแนวทางการศึกษาดับทวนวัยบ้านในโคลน เน้นวิเคราะห์ 1) มุมมองความทรงจำของตัวละครผ่านความสัมพันธ์ในครอบครัวและเครือญาติ 2) การพรรณนาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่และปรากฏการณ์ในช่วงก่อนและการเกิดขึ้นของพายุที่ทำให้เกิดน้ำป่าไหลหลากและดินถล่มอย่างรุนแรงทุร่องห้วยของพื้นที่ โดยเฉพาะทางด้านทิศตะวันตกของเทือกเขาหลวง และภาพการเคลื่อนย้ายของครอบครัวจากพื้นที่ภัยพิบัติ 3) การสื่อจินตนาการเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางกายภาพ และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ที่ตัวละครผู้เล่าเรื่องเลือกหยิบมาอธิบายและให้ความหมายจากความทรงจำที่ถูกต้องถึง

ภูมิทัศน์ในความทรงจำจากตบทวนวัยเรื่องบ้านในโคลน

การวิเคราะห์ภูมิทัศน์ในความทรงจำจากตบทวนวัยเรื่องบ้านในโคลน ปรากฏภูมิทัศน์ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ที่เชื่อมโยงไปตามลำดับเวลา คือ ช่วงก่อนเกิดธรณีพิบัติภัยดินถล่ม เป็นช่วงเวลาแห่งความสุขและความหวัง ช่วงระหว่างเกิดธรณีพิบัติภัยดินถล่ม เป็นช่วงเวลาของการดิ้นรนเอาตัวรอด และช่วงหลังการเกิดธรณีพิบัติภัยดินถล่ม เป็นช่วงเวลาของการเริ่มต้นชีวิตใหม่ ช่วงเวลาดังกล่าว ประกอบด้วย โมโนภาพ 7 มิติ ได้แก่ 1) บ้านของครอบครัว 2) สังคมเครือญาติ 3) การอบรมกล่อมเกลาลูกหลาน 4) กีฬาพื้นบ้านของเด็ก 5) ความสัมพันธ์ระหว่างคนต้นน้ำกับระบบนิเวศ 6) การเอาตัวรอดจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ และ 7) การเริ่มต้นความทรงจำใหม่ของครอบครัวที่เหลือรอด ดังผลการวิเคราะห์

ช่วงก่อนเกิดธรณีพิบัติภัยดินถล่ม วิเคราะห์จากโมโนภาพ 5 มิติ ได้แก่ บ้านของครอบครัว สังคมเครือญาติ การอบรมกล่อมเกลาลูกหลาน กีฬาพื้นบ้านของเด็ก และความสัมพันธ์ระหว่างคนต้นน้ำกับระบบนิเวศ

บ้านของครอบครัว

การก่อสร้างสร้างตนที่สะท้อนความมั่นคงขึ้นพื้นฐานของชีวิตครอบครัวประการหนึ่ง คือ การมีบ้านเป็นของตนเอง ตัวละครผู้เล่าเรื่องที่แทนตัวเองว่า “ผม” หรือชื่อที่ครอบครัวเรียกว่า “สิงห์” หรือ “ไอ้ลุงสิง” ได้สะท้อนภาพความมั่นคงของชีวิตครอบครัว ผ่านความทรงจำที่อธิบายจินตนาการเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ของสภาพแวดล้อมของบ้านหลังใหม่ของพ่อที่กำลังสร้าง รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติที่ครอบครัวสามารถพึ่งพาทำกินได้ คือ เป็นทั้งผู้ผลิต (producer) ผู้บริโภค (consumer) และผู้ผลิตซ้ำ (reproducer) ครอบครัวปลูกพืชเลี้ยงสัตว์เป็นอาหารเองโดยไม่ต้องพึ่งระบบเศรษฐกิจภายนอก (วณิชพร ญัฐจิโรจน, 2560: 1817-1827) รวมทั้งการช่วยเหลือเกื้อกูลในหมู่บ้านที่พี่น้องและเพื่อนบ้าน ที่มาช่วยกันก่อสร้างบ้านให้พ่อ ภาพสะท้อนที่เด็ก ๆ กำลัง

เล่นกองทราย ต้นยางพารากำลังผลิใบใหม่ ฟุ้งนาและลำคลองอันอุดมสมบูรณ์ ดังคำบรรยายของ
ผู้เล่าเรื่องว่า “...พ่อกำลังสร้างบ้านใหม่ แม่มีรอยยิ้มเต็มใบหน้าในวันที่เสียดินแรกยื่นขึ้น...ฤดูกาล
ใหม่กำลังจะเริ่ม ต้นยางพารา...ท้องทุ่งกลับมาเขียวสด...คูคลองท้องทุ่งจะเต็มไปด้วยกุ่มหอยปูปลา...
วันนี้ ลุงเสาร์ ลุงหมี และลุงแมวกำลังอยู่บนโครงหลังคา...” (กิตติศักดิ์ คเชนทร์, 2559: 16)

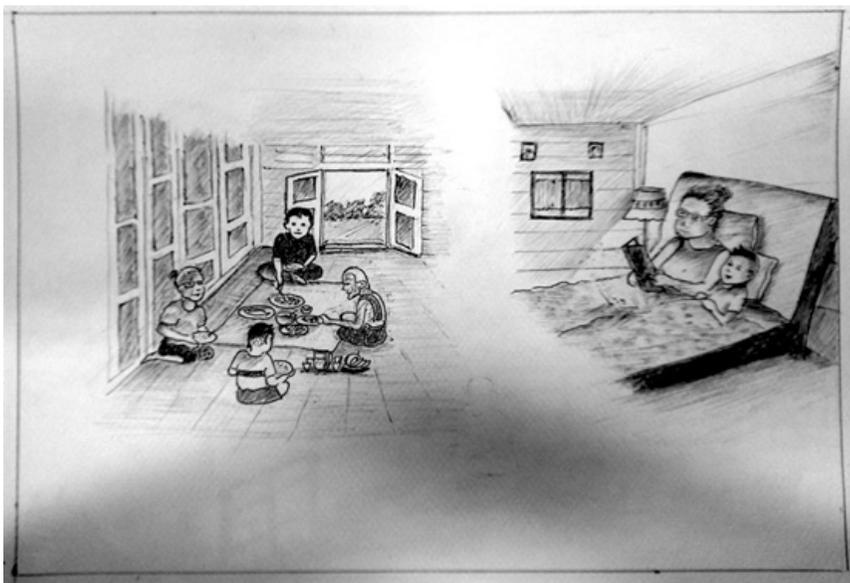
ภาพโดย : พุฒิพงศ์ อนุธรรมพรณ, 2563.

ภาพที่ 1 บ้านหลังใหม่ของพ่อและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่สะท้อนความมั่นคง
ของชีวิตครอบครัว

สังคมเครือญาติ

ตัวบทนวนิยายเรื่องบ้านในโคลน สะท้อนสภาพความเป็นชุมชนเครือญาติ ที่ครอบครัวขยาย
หรือครอบครัวร่วม ตั้งบ้านอยู่อาศัยในอาณาบริเวณเดียวกัน หรือใกล้กัน ประกอบด้วยคน 3 รุ่น
คือ ปู่ย่า ลุงป้า น้าอา พ่อแม่ และลูก สถาบันครอบครัวและเครือญาติในลักษณะนี้ ทำหน้าที่อย่างน้อย
3 ประการ คือ หน้าที่ในการผลิตสมาชิกใหม่ให้กับสังคม หน้าที่เลี้ยงดูสมาชิกของครอบครัว
และหน้าที่อบรมขัดเกลาสมาชิกในครอบครัว (ปริศนา กาญจนกันทร และสุพรรณิ ไชยอำพร, 2562:
164-175) บทบาทหน้าที่เหล่านี้ สะท้อนผ่านความรู้สึกผูกพัน และพฤติกรรมของคนหลายวัย
ความอบอุ่นในครอบครัวบนเรือนของปู่ ที่ปู่ย่า พ่อ แม่ และลูก นั่งล้อมวงกินข้าวอย่างพร้อมหน้า
พร้อมตากัน วัตถุดิบที่นำมาแปรรูปเป็นอาหารล้วนหาได้จากละแวกบ้าน ดังบทสนทนา “ทำแกง
อะไรหรือครัยย่า” ผมถาม ย่าตัดแกงวางบนถาดสังกะสีวางดอกโบทัน ได้กลิ่นหอมขมิ้นผสมกลิ่น
ส้ม กลิ่นปลาในน้ำแกงหอมเข้าจมูก “แกงเลี้ยงยอดผักหวานกับแกงส้ม แล้วยังมีปลาสดย่างของ

โปรดของสิ่งที่ดีด้วย” ย่าตอบพร้อมรอยยิ้มเต็มใบหน้า (กิตติศักดิ์ คเชนทร์, 2559 : 30) สำหรับยามค่ำคืน ภาพสะท้อนที่ย่าเล่านิทานให้หลานฟังก่อนนอน ปรากฏผ่านบทสนทนาประกอบคำบรรยายของผู้เล่าเรื่องว่า “เข้ามานอนได้แล้ว ย่าปู่ที่นอนเสร็จแล้ว” “เดี๋ยวคร่ำย่า ผมรอดูดวงจันทร์พันยอดไม้ก่อน” “มาได้แล้ว ถ้ายังไม่นอนอย่าจะไม่เล่านิทานให้ฟังนะ” ผมรีบลุกไปหายาทันที แสงตะเกียงสว่างใกล้เสากลางเรือน มุ่งย่าอยู่อยู่ซ้ายมือระหว่างเสาดันแรกกับต้นที่สอง ย่านั่งอยู่ในมุ้ง ผมเปิดมุ้งมุดเข้าไป ย่าเก็บขามุ้งยัดใต้ที่นอนกันยุงเส็ดลอดเข้ามา ย่ากางผ้าห่มทิ้งตัวลงนอนย็น แขนด้านซ้ายออกมา ผมนอนหนุนแขนย่า ชุกตัวเข้าใต้ผ้าห่ม ย่าหันมากอด “เล่านิทานได้แล้วย่า” ผมทวง “หอมแก้มย่าก่อนแล้วจะเล่าให้ฟัง” ผมทำตามโดยไว (กิตติศักดิ์ คเชนทร์, 2559: 35)

ภาพโดย : พุฒิพงศ์ อรรถพรธรรม, 2563

ภาพที่ 2 สายสัมพันธ์ของครอบครัวและเครือญาติที่สะท้อนผ่านกิจกรรมประจำวัน

การอบรมกล่อมเกลาลูกหลาน

สถาบันครอบครัวเป็นการรวมตัวของบุคคลที่มีความรัก ความผูกพัน มีปฏิสัมพันธ์ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ครอบครัวเป็นสถาบันสังคมที่เล็กที่สุดแต่เป็นสถาบันที่มีความสำคัญที่สุด เพราะเป็นหน่วยสังคมแรกที่หล่อหลอมชีวิตของคนในครอบครัว ให้การเลี้ยงดูอบรมสั่งสอน ครอบครัวเป็นแหล่งผลิตคนเข้าสู่สังคม ช่วยหล่อหลอมบุคลิกภาพของมนุษย์ สร้างและพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ สังคมจะดีมากขึ้นน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับครอบครัวเป็นสำคัญ (สะอาด ศิริวรรณ, สัญญา เคนาภูมิ และภักดี โพธิ์สิทธิ์, 2560: 93-111) ชุมชนกระทุงน จังหวัดนครศรีธรรมราช ปู่ย่าหรือตายายยังทำหน้าที่ดูแลอบรมลูกหลานให้มีคุณธรรมจริยธรรม เช่น กรณีย์ สิงห์ และ แดง ใช้หนังสือดียัง

นกเอี้ยง แต่นกไม่ตาย ทำให้เด็ก ๆ ตัดสินใจนำนกกลับมาเรือนของปู่ ภาพของยาที่สอนให้สิ่งผู้เป็นหลานรู้จักบาปบุญคุณโทษ มีความเมตตาสาธการ มีความรับผิดชอบในสิ่งที่ทำ และรู้จักแก้ไขให้ดีขึ้น ดังคำบรรยายพฤติกรรมของตัวละคร และคำสอนของยาที่ให้หลานกระทำในสิ่งที่ควรทำ และไม่ทำในสิ่งที่ไม่ควรกระทำ ย่าบอกว่าไม่ควรพักผ่อน ต้องทำรังให้มัน ย่าให้ผมไปเอาเปลือกมะพร้าวที่ปูปอกเก็บเอาไว้ก่อไฟไผ่ย่าง ผมหยิบเปลือกมะพร้าวกองไว้ตรงโคนเสา ย่าให้ฝึกเอาใยทำให้เหมือนรังนกมากที่สุด ผมทำตามจนเรียบร้อย ย่าวางนกเบา ๆ มันกระดุกกระดิกตัวเล็กน้อยแล้วค่อย ๆ นิ่งสงบ บางครั้งขยับหัวไปมา ผมประคองรังใยมะพร้าวไปวางบนแคร่ เผื่อดูกับแดงอยู่ไม่ห่าง ผมกับแดงเฝ้าดูแลนกบาดเจ็บด้วยความเศร้า ย่าพูดตักเตือนเราเรื่องชอบเล่นซน ๆ ย่าสอนว่าทีหลังอย่ายิงนกอีก สีหน้าแดงเปลี่ยนไปจากตอนยิงนกถูก เขาก็เศร้าไม่ต่างจากผม คงด้วยสำนึกผิด “ทีหลังอย่ายิงมันอีก ยิงไปก็กินไม่ได้ บาปเวรเปล่า ๆ” ย่าพูดและสอนอีกหลายอย่าง ถึงเราสองจะไม่เข้าใจทั้งหมด แต่ผมเข้าใจว่าเราไม่ควรยิงนกอีก...” (กิตติศักดิ์ คเชนทร์, 2559: 41-42)

ภาพโดย : พุดพิงศ์ อนรรฆพรหม, 2563.

ภาพที่ 3 การอบรมกล่อมเกลาสมาชิกในครอบครัวของคนรุ่นปู่ย่าในครอบครัวชายของคนได้

กีฬาพื้นบ้านของเด็ก

กีฬาพื้นบ้านเป็นประเภทหนึ่งในกีฬาภูมิปัญญาไทย ซึ่งหมายถึง การแข่งขันทักษะทางกายที่ต้องใช้ความสามารถทางการเคลื่อนไหว มีลักษณะของการแข่งขันที่มุ่งหวังผลแพ้ชนะ โดยมีกฎกติกาที่เป็นลักษณะเฉพาะถิ่น (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2559: 1) กีฬาพื้นบ้านในความทรงจำจากภาพสะท้อนเรื่องเล่าบ้านในโคลน มี 2 ประเภท คือ วิ่งแข่ง และชกมวย บทสนทนาได้สะท้อนภาพ

ของเด็ก ๆ ที่ร่วมกันกำหนดข้อตกลงในการเล่น และการเห็นพ้องต้องกันในกติกาการแข่งขันนั้น ทำให้เห็นสีสันท้องถื่นในการวิ่งแข่งของเด็ก ดังบทสนทนาบางตอนว่า

“เล่นอะไรกันดีวันนี้” เอกถามเมื่อพี่จอมมาถึง “ไม่รู้จะเล่นอะไร” แดงพูด “เล่นอะไรดีสิงห์” พี่เอกถามย้ำ “ไม่รู้ วันนี้เราไม่อยากจะเล่น” “เราจะเล่นอะไรกันดีล่ะพี่จอม” เอกถามอีก พี่จอมใช้ความคิด “นี่ออกแล้ว เรามาวิ่งแข่งกันดีกว่า” พี่จอมพูดด้วยสีหน้าจริงจัง “วิ่งแข่งกันอย่างไรก็แพ้จอมอยู่ดี” แดงพูด “ใช่ แข่งวิ่งกัน เราก็ต้องแพ้พี่จอมอยู่ดี” มมพูด “จริงด้วย เราต้องแพ้พี่จอม” เอกก็เห็นด้วย “เดี๋ยวพี่ต่อให้” “ต่อให้ยังไง” เอกถาม “เดี๋ยวเอก แดง สิงห์ ยืนตรงนี่” พี่จอมใช้หัวแม่เท้าขีดเส้นบนพื้นดินเส้นหนึ่ง แล้วก้าวเท้าถอยหลังลึกลับก้าว แล้วขีดอีกเส้น “พี่ต่อให้ทุกคนลึกลับก้าว นับถึงสามแล้วออกวิ่งพร้อมกัน ใครถึงถนนก่อนเป็นคนชนะ” (กิตติศักดิ์ คเชนทร์, 2559: 47)

บางครั้งผู้ใหญ่ก็เข้ามาตั้งกฎกติกาการเล่นเพื่อทำพ่ายความสามารถของเด็ก และเพื่อความสนุกสนาน “ใครวิ่งเร็วสุด” ลุงหมีตะโกนถามจากบนหลังคา พี่จอมยกมือขึ้นพร้อมตอบทันที “ผมวิ่งเร็วสุด” “ถ้ามีวิ่งเร็วจริง น้ำหมีจะให้ห้าบาทเอาไหม” ลุงหมีตะโกนบอก “เอาครับ ผมวิ่งเร็วจริง ๆ วิ่งเร็วกว่าทุกคน” พี่จอมตอบรับด้วยความมั่นใจ “ถ้าอย่างนั้นเดี๋ยวได้สองดูกัน หลังทำข้อตกลงกันเรียบร้อยแล้ว ลุงหมีไปหาเชือกฟางได้เส้นหนึ่ง แกฉีกออกเป็นสามเส้น แล้วผูกต่อกันยาวเกือบสองวา แกเก็บใบยางพารามาใบหนึ่ง เอาเชือกฟางผูกกับใบ แล้วเอาเชือกอีกด้านไปผูกกับคอก พี่จอมหลวม ๆ แกเสนอให้พี่จอมวิ่งไปจนถึงริมถนน โดยไม่ให้ใบยางแตะพื้น ถ้าทำได้แกจะให้เงินซื้อขนมห้าบาท (กิตติศักดิ์ คเชนทร์, 2559: 48-49)

ส่วนกีฬาชกมวย ต้องมีผู้ใหญ่ร่วมอยู่ด้วย เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับเด็ก ผู้ใหญ่จะเป็นผู้ตั้งกฎกติกา ดังเสียงเล่าของผู้เล่าเรื่องและบทสนทนาตอนหนึ่งว่า ลุงหมีเรียกผมกับเอกเข้าไปหา แกให้เรายืนตัวตรงวัดเทียบความสูง เอกสูงกว่าผมไม่เกินสองเซ็น ลุงหมีให้เรายื่นแขนวัดขนาดกันอีก แกบอกให้เรากำหนดแน่น ๆ เราทำตาม จากนั้นแกก็พูดว่า ผมหมัดหนักกว่าเอก ถ้าต่อยกันเอกคงสู้ไม่ได้ “สู้ได้” เอกพูดเสียงแข็ง ใบหน้าลุงหมีผิดรอยยิ้ม “ลุงว่าเอ็งสู้ไอ้ลุงไม่ได้” “สู้ได้ สู้ได้แน่ ๆ ผมตัวโตกว่า” เอกย้ำ ลุงหมีหัวเราะชอบใจ “ถ้าอย่างนั้นก็ลองชกกันดู” เอกพยักหน้าตกลงลุงหมีถามเอกอีกครั้งว่าสู้ได้ไหม เอกยังตอบเช่นเดิม แกหันมาถามผม ผมตอบไปว่าไม่แน่ใจ ลุงหมีจับแขนผมกับเอกลากมากลางลาน จับเราหันหน้าเข้าหากัน ตั้งกติกาว่าชกตรงไหนก็ได้แทงเข้าได้ แต่ห้ามชกใบหน้ากัน (กิตติศักดิ์ คเชนทร์, 2559: 51-52)

ภาพโดย : พุฒิพงศ์ อรรถพรพรรณ, 2563.

ภาพที่ 4 กีฬาพื้นบ้านของเด็ก

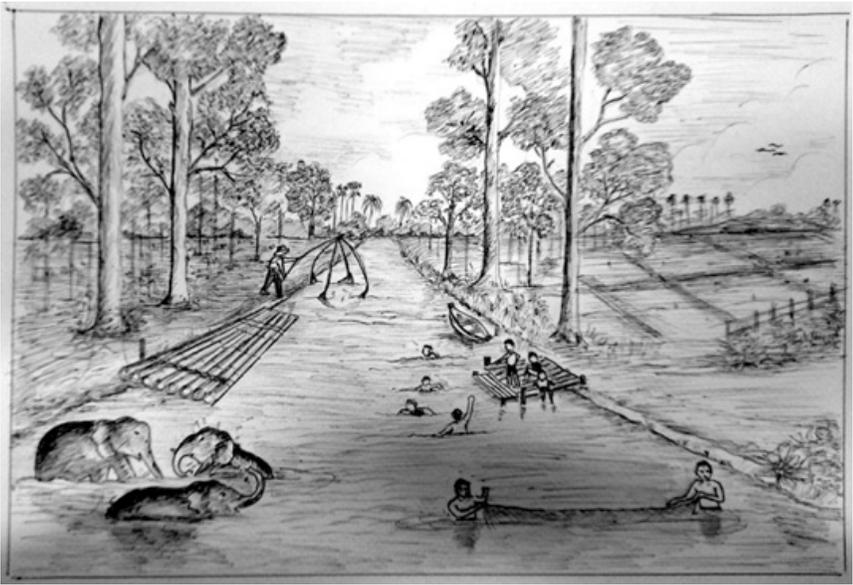
ความสัมพันธ์ระหว่างคนต้นน้ำกับระบบนิเวศ

ตัวบทนวนิยายเรื่องบ้านในโคลน สะท้อนภาพความหมาย “คนต้นน้ำ” การดำรงชีวิตประจำวัน และอาชีพที่สัมพันธ์กับสภาพภูมิลักษณะต้นน้ำ

การให้ความหมาย “คนต้นน้ำ” สะท้อนจากมุมมองของคนที่อยู่ต้นน้ำ และมุมมองของคนอื่น ดังคำบอกเล่า และบทสนทนาระหว่างตัวละครผู้เล่าเรื่องกับปู่ “เราคือคนต้นน้ำ” ปู่พูดด้วยน้ำเสียงหนักแน่นทรงพลัง “คนต้นน้ำเป็นยังงี้หรือครับผมไม่เข้าใจ” ผมไม่เคยได้ยินคำพูดนี้มาก่อน “น้ำไหลมาจากภูเขานั้น” ปู่ชี้นิ้วไปยังภูเขาสูงลิบ “บนยอดเขานั้นคือต้นกำเนิดของสายน้ำ มีหยดน้ำไหลออกมาจากซอกหิน ไหลลงมาเรื่อย ๆ จนเป็นลำห้วยเล็ก ๆ ไหลรวมกันเป็นสายคลองแล้วไหลต่อลงมาถึงบ้านเรา ไหลต่อไปเรื่อย ๆ ไหลผ่านบ้านคน ไหลผ่านหลากหลายชีวิตที่พึ่งพาอาศัยคลองสายนี้ ผู้คนใช้ดื่มใช้อาบจับปลาเป็นอาหารหล่อเลี้ยงชีวิตยาวนาน สายน้ำมีมายาวนาน และสายคลองก็ยาวไกล มันไหลผ่านทานพอ ไหลต่อไปจนถึงบ้านดอน ไหลไปจนถึงที่ทะเล” ปู่หยุดพูดแล้วหันมามองผมที่ยืนฟังด้วยสีหน้าแปลก ๆ แล้วปู่ก็พูดต่อ “น้ำไหลจากภูเขา ผ่านบ้านเราเป็นที่แรก ก่อนจะไหลลงไปถึงอำเภออื่น...” “คนที่อยู่ข้างล่าง จะเรียกคนที่ป้อนเราว่า คนต้นน้ำ” (กิตติศักดิ์ คชนทร์, 2559: 121-122) คำบอกเล่าข้างต้นอาจตีความได้ว่า คนต้นน้ำ หมายถึง คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แรก ๆ ที่น้ำจากภูเขาไหลผ่าน

อาชีพของคนต้นน้ำ คือ ทำสวน กรีดยางพารา ส่วนคนบนภูเขาซึ่งมาจากที่อื่นมีอาชีพตัดไม้ และใช้ช้างชักลากไม้บนภูเขา บางวันก็พาช้างมาเล่นน้ำ ดังคำบอกเล่าของตัวละครชื่อแดงว่า

“ข้างสามตัวมาอาบน้ำคลองที่ทำน้ำบ้าน พ่อเฒ่าเรา” (กิตติศักดิ์ คเชนทร์, 2559: 125) เกือบทุกวันในช่วงเย็น ผู้ใหญ่จะพาเด็ก ๆ ไปอาบน้ำในลำคลอง เมื่อถึงฤดูน้ำหลาก คนตั้นน้ำจะยกยอเป็นอาชีพอันดี คำบรรยายของตัวละครผู้เล่าเรื่องว่า ปลาหลากหลายชนิดเติบโตอยู่ในวังบนภูเขา เติบโตตามลำธารสายย่อย อาศัยตะไคร่น้ำและลูกไม้หลายชนิดหล่นลงในคลองเป็นอาหาร เติบโตเจริญพันธุ์ตามซอกหินบนภูเขา ชีวิตรอคอยฤดูน้ำหลาก พอฝนหนักน้ำหลากปลาก็จะลงไปวางไข่ที่เขตน้ำกร่อยทยอยลงเป็นระลอก กระแสน้ำยิ่งแรงปลายิ่งลงหนัก คนบ้านเราจะทำร้านยอไว้ยกปลาตลอดสายคลองทั้งสองฝั่ง... ย่าจะไปนั่งยกยอริมคลอง ย่าจะนั่งทนสู้กับความหนาวตลอดทั้งคืน จะกลับมาตอนใกล้สว่างพร้อมกับปลามากมาย... (กิตติศักดิ์ คเชนทร์, 2559: 181,191) นอกจากทำร้านยกยอ ชาวบ้านบางคนยังวางกัตตักปลาไว้กลางคลอง

ภาพโดย : พุฒิพงศ์ อรรถพรพรณ, 2563.

ภาพที่ 5 ชีวิตประจำวันของคนตั้นน้ำ

ช่วงระหว่างเกิดธรณีพิบัติภัยดินถล่ม เป็นช่วงเวลาการเอาตัวรอด

มโนภาพในความทรงจำ ความรุนแรงของธรรมชาติในคืนวันที่ลมฝนโหมกระหน่ำ มีทั้งโคลน และท่อนซุงไหลทะลักจากภูเขาลงสู่หมู่บ้าน ได้ถูกบันทึกผ่านตัวบท สะท้อนความรู้สึกลากหลายของผู้คนที่กำลังเผชิญชะตากรรมอยู่ในช่วงเวลานั้น มีทั้งเครื่องเคียด เจ็บงัน ตกใจ โศกเศร้า เสียใจ สูญเสีย สิ้นหวัง และหวาดกลัวถึงขั้นที่ทำให้ใจหายหรือขวัญหาย

ความรู้สึกเครื่องเคียด ดังคำบรรยายของตัวละครผู้เล่าเรื่อง ว่า “ฟ้าคำรามดังกึกก้องเหมือนจะถล่มลงมา... ผมลุกออกจากมุ้งไปนั่งใกล้ยี่งอที่เคี้ยวหมากอย่างเคร่งเครียด” (กิตติศักดิ์ คเชนทร์,

2559: 226) และบรรยากาศของความเจ็บ “อย่าส่องไฟฉายออกไปดู กระแสน้ำสี่เหล็องชั้น ท่วมสูงเกือบขึ้นถึงบันไดชั้นที่หก ฝนก็ยังคงลงมา ย่าบอกว่าน้ำต้องเพิ่มสูงขึ้นอีก...ผมนั่งในตักย่า ตะเกียงส่องสว่าง มองไปรอบ ๆ เห็นใบหน้าคนบนเรือน ทุกคนตกอยู่ในความเจ็บ ไม่มีใครพูดคุยอะไรกัน...” (กิตติศักดิ์ คเชนทร์, 2559: 230-231) หรืออีกตอนหนึ่ง “ปู่มองกระแสน้ำเขียวที่ ประตูด้วยดวงตาว่างเปล่า...ทุกคนอยู่กันเจ็บ ๆ คล้ายสิ้นหวังเฝ้ารอรับชะตากรรม” (กิตติศักดิ์ คเชนทร์, 2559: 278) หรือเสียงร้องขอความช่วยเหลือแต่ทุกคนบนเรือนซึ่งมีแต่เด็ก ผู้หญิง และคนแก่ไม่สามารถช่วยอะไรได้ “ทุกคนบนเรือน หันมองออกไปทางประตู ช้างนอกไกลออกไปเสียงร้องขอความช่วยเหลือดังแทรกมากับเสียงน้ำไหล ... บนเรือนตกอยู่ในความเจ็บ หลายคนหันมองหน้ากัน ไม่มีคำพูดออกจากปากใคร เพราะทุกคนคงได้ยินเหมือนกัน” (กิตติศักดิ์ คเชนทร์, 2559: 237)

ความรู้สึกตกใจ ดังคำบรรยายว่า “ผมมองออกไปที่ประตู กระแสน้ำสี่เหล็อง ๆ ไหลแรง... ท่อนไม้ลอยมากับกระแสน้ำเข้ามาปะทะต้นงาใหญ่หน้าเรือนจนสิ้นสะพาน ท่อนซุงมากมายไหลมากระทบต้นยางพาราที่ยืนเรียงแถว เกิดเสียงดังน่าตกใจ...” (กิตติศักดิ์ คเชนทร์, 2559: 232-233)

ความรู้สึกโศกเศร้า เสียใจ สูญเสีย สิ้นหวัง และหวาดกลัวถึงขั้นที่ทำให้ใจหาย หรือ ขวัญหาย ดังคำบรรยายของผู้เล่าเรื่องว่า “ซุงผ่านแนวสวนยางกระแทกเสาเรือนถึขึ้น ผมรู้สึกกลัวอย่างบอกไม่ถูก ทุกคนตกอยู่ในความหวาดกลัว...” (กิตติศักดิ์ คเชนทร์, 2559: 249) และอีกตอนหนึ่งว่า “...ผมมองดูทุกใบหน้าบนเรือน ใบหน้าที่มีความสูญเสีย แต่ยังมีลมหายใจ ใบหน้าที่สิ้นหวัง ทุกคนไม่รู้ว่าจะตัวเองจะผ่านความเลวร้ายไปได้หรือเปล่า...” (กิตติศักดิ์ คเชนทร์, 2559: 271) “ทิศทางที่ผมมองไปนั้นไม่มีเรือนเหลือสักหลัง ผมใจหายอย่างบอกไม่ถูก จนต้องรับหลบหน้าเข้ามาข้างใน ผมไม่อยากมองไปทางทิศนั้นอีก ไม่อยากเห็นความว่างเปล่า... ไม่อยากเห็นบ้านใหม่ของพ่อที่ยังเหลือเสาสองสามต้น...” (กิตติศักดิ์ คเชนทร์, 2559: 273)

นอกจากนี้ ตัวบทนวนิยายเรื่องบ้านในโคลน ยังสะท้อนภาพการดิ้นรนเอาตัวรอดของคนและการเป็นผู้มีคุณธรรมด้านความกล้าหาญในการช่วยเหลือคนอื่น ๆ ท่ามกลางพายุฝน

การเอาตัวรอดท่ามกลางกระแสและโคลนที่เชี่ยวกราก ดังคำบรรยายว่า “...ลูงหมีใช้มือข้างเดียวว่ายตัดกระแส น้ำเขียวตรงเข้ามา มือซ้ายของแกคอยกอดประคอง ขอนไม้ยาวราว ๆ หนึ่งวา ป่ากว่ายตามหลังคอยผลักขอนไม้ให้เคลื่อนตรงมายังเรือนที่เราอยู่ บนขอนไม้ที่ปลอดภัย กอดแน่น เนื้อตัวติดคราบดินโคลนเหนียว ๆ...” (กิตติศักดิ์ คเชนทร์, 2559: 238) หรือคำบรรยายและคำบอกเล่าอีกตอนหนึ่งว่า “...เธอล่าว่าเรือนแตก แม่ลอยน้ำจมนหายไปกับน้องคนเล็กอายุเจ็ดขวบ พี่ชายกับพี่สาวถูกท่อนซุงฟาดจนหายไป เธอเกาะหลังฟอลลอยมาติดสวนยาง เธอล่าด้วยเสียงสะอื้นน้ำตานองสองแก้ม “ก่อนพ่อจะหมดแรง พ่อพยายามดันร่างฉันให้ขึ้นไปเกาะกิ่งต้นยางแล้วพ่อก็จมน้ำไป” (กิตติศักดิ์ คเชนทร์, 2559: 277)

การเป็นผู้มีคุณธรรมด้านความกล้าหาญ แม้ในยามที่ต้องเผชิญกับวิกฤตแบบไม่ทันได้ตั้งตัว สะท้อนผ่านการบรรยาย คำพูด บทสนทนา และพฤติกรรมการแสดงออกของตัวละคร ผ่านตัวละคร ลุงหมี ลุงแมว และปู่ “ถ้าช่วยได้ก็ต้องช่วย ผมช่วยทั้งนั้นไม่ว่าคนหรือหมา...ไปไอ้แมวไอ้หิน เราไปช่วยคนกัน...เรายังพ้อออกไปช่วยได้ เชือกเราก็มียในแนวสวนยางน้ำไม่แรง...เรารอกไปช่วยเขาได้แน่นอน” (กิตติศักดิ์ คเชนทร์, 2559: 264, 266)

“มึงได้ยินเสียงผู้หญิงร้องขอให้ช่วยไหมไอ้หมี” ลุงแม่วะโกนถาม... “ในสวนยาง” ลุงหมี
ซื่อออกไป “ไปกูจะไปด้วย” ลุงแม่วะพูดกลางเดินขึ้นบนสะพานไม้ ย่าตูกังวลเหมือนอยากจะทำม แต่
ปู่พูดขึ้นมาก่อนว่า “ไปเถอะ ไปช่วยเขา ไปช่วยเขามาให้ได้ บางทีเจ้าของเสียงร้องอาจเป็นญาติที่
น้องเรา” (กิตติศักดิ์ คเชนทร์, 2559: 262)

ภาพโดย : พุฒิพงศ์ อรรถพรธรรม, 2563.

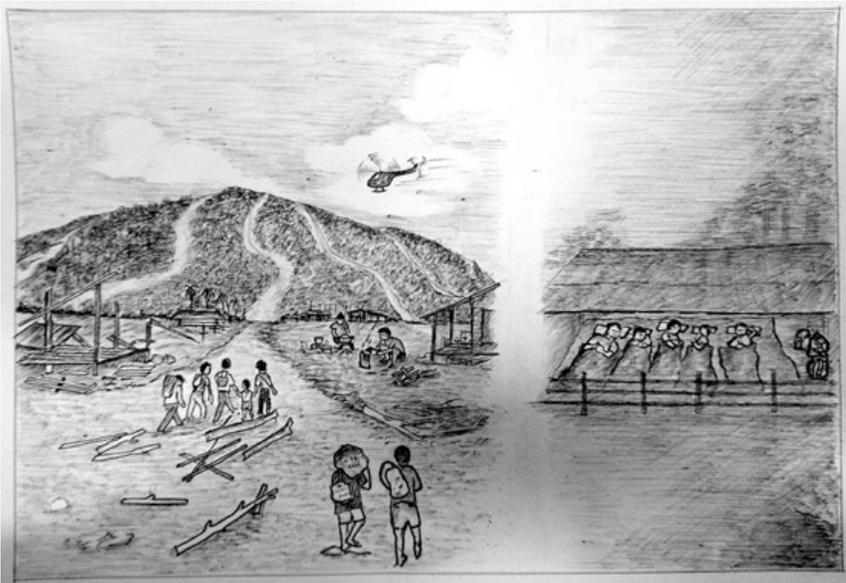
ภาพที่ 6 การช่วยเหลือผู้คนท่ามกลางกระแสน้ำที่เชี่ยวกราก โดยใช้เชือกผูกยึดระหว่างต้นไม้
และใช้แผ่นไม้กระดานทำเป็นสะพานเดินข้ามจากกิ่งไม้สู่ตัวบ้าน

ช่วงหลังการเกิดธรณีพิบัติภัยดินถล่ม เป็นช่วงเวลาของการเริ่มต้นความทรงจำใหม่
และชีวิตใหม่ของครอบครัวที่เหลือรอด

การเปลี่ยนผ่านของเหตุการณ์สำคัญที่เป็นปรากฏการณ์ร่วมของสังคม พบว่ามีผลต่อความ
ทรงจำของผู้คน ภาพความทรงจำในอดีต ถูกซ้อนทับอยู่กับลักษณะภูมิประเทศที่ถูกเปลี่ยนสภาพ
จากผลของภัยพิบัติทางธรรมชาติ ดังคำบรรยายผ่านความรู้สึกนึกคิดของตัวละครผู้เล่าเรื่องราว
“... น้ำแห้งไปหมดแล้วเหลือแต่ท่อนซุงขนาดต่าง ๆ จมอยู่ในดินโคลนเหนียว ๆ ... มองไปทางไหน
ก็เห็นแต่โคลนสีเหลืองไกลสุดตา ผมรู้สึกหัวใจโหวงกลวงหดหู่อย่างบอกไม่ถูกเมื่อมองบ้านของพ่อ
ที่เหลือเพียงเสาหินโด้สามสี่ต้น ส่วนอื่น ๆ จมหายไปบนดินโคลน... น้ำโคลนกับท่อนซุงเอาทุกอย่างไป
ทั้งบ้านของพ่อ เรือนของปู่ จักรยาน ความฝัน และเพื่อนเล่น ทุกอย่างจมหายและถูกฝังไว้ใต้ดิน”
(กิตติศักดิ์ คเชนทร์, 2559: 284-285) หรือภาพบ้านกระทุงที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง จากคำ
บอกเล่าของตัวละครที่เรียกว่าพ่อ “... กว่าผมจะผ่านกระทุงมาได้มันลำบากมากเหลือเกิน ต้องปีน

ท่อนซุง ต้องบุกน้ำลุยโคลน ผ่านซากบ้านเรือนเสียหาย ผ่านหมู่บ้านจำสภาพเดิมไม่ได้ มีคนสูญหาย และตายมากมาย...บ้านแทบทุกหลังถูกฝังอยู่ใต้ดิน... ภาพกระทุงกลายเป็นทะเลโคลน...” (กิตติศักดิ์ คเชนทร์, 2559: 323-324) และอีกตัวอย่างหนึ่ง จากคำบรรยายของตัวละครผู้เล่าเรื่องราว “แทบไม่อยากเชื่อสายตาตัวเองว่าเบื้องหน้าของผมเป็นหมู่บ้านกะทูน ภาพกระทุงในสายตามตอนนี้ มันไม่ใช่กะทูนที่เคยรู้จัก ไม่อยากเชื่อเลยว่านี่คือตลาดกะทูน...ทุกอย่างเป็นสีโคลนกว่าไกลสุดลูกตา บ้านเรือนหายไปถึงเกือบทั้งหมด...เหลือเพียงซากบ้านไม่กี่หลัง...” (กิตติศักดิ์ คเชนทร์, 2559: 330)

ภาพสะท้อนบรรยากาศการอพยพของชาวบ้านหลังน้ำลด ส่วนหนึ่งคือการกลับไปตั้งมั่นในพื้นที่เดิมของครอบครัวที่พวกเขาเชื่อว่าปลอดภัย ดังคำบรรยายและคำบอกเล่าของตัวละครผู้เล่าเรื่องราว “ลูกหมีเดินนำมาจนถึงถนนใหญ่ เราออกมาจากทะเลโคลนได้แล้ว...อีกไม่ไกลก็จะไปถึงที่อยู่ใหม่ของเรา...เราจะไปบนควน ที่นั่นมีขนาของปู่...ที่นั่นน้ำท่วมไปไม่ถึง ที่นั่นจะเป็นที่อยู่ของเรา ย่ากลัวน้ำจะมามาก เราจะปลอดภัยเมื่อไปอยู่ที่นั่น...” (กิตติศักดิ์ คเชนทร์, 2559:289) และคำบรรยายอีกตอนหนึ่งว่า “มองจากถนนผมเห็นขนาเก่าขอมซ่อยยื่นทำแคดลมอยู่บนลูกเนิน ขนาตย่อม ๆ ...ห่างจากขนาไม่ไกล มีคอกวัวร้างหลังคามุงสังกะสีเก่าขึ้นสนิมแดง ๆ รอบ ๆ หญ้าขึ้นรก ย่านไม้เลื้อยพันขึ้นไปตามเสาจนถึงหลังคา คอกวัวกว้างกว่าขนามาก ...ปู่จะใช้คอกวัวร้างเป็นที่นอนของเราทุกคน...” (กิตติศักดิ์ คเชนทร์, 2559: 290)

ภาพโดย : พุฒินงศ์ อรรถพรหม, 2563.

ภาพที่ 7 ร่องรอยภัยพิบัติทางธรรมชาติ และการอพยพของผู้คนเพื่อหาที่อยู่ใหม่

การเริ่มต้นชีวิตใหม่ของครอบครัวหลังภัยพิบัติทางธรรมชาติ ดังครอบครัวของสิงห์ ที่ครอบครัวต้องย้ายไปเริ่มต้นชีวิตใหม่ในพื้นที่ที่ห่างไกลจากบ้านเกิด ดังคำบรรยายของตัวละครผู้เล่าเรื่องว่า “เมื่อพ่อแบกผมข้ามพ้นภาพความเสียหายมาแล้ว พ่อวางผมลงบนพื้นดิน ผมหันกลับไปมองภาพนั้นอีกครั้ง พร้อมบอกกับตัวเองว่า ผมจะจดจำภาพเหล่านี้เอาไว้ ผมจะจดจำไว้ว่ามันเกิดอะไรขึ้นที่นี่ ที่ทะเลทูน ที่บ้านเกิดของผม ที่บ้านห้วยโก ผมจะจดจำภาพบ้านของพ่อที่หายไป... ผมก้าวเดินต่อและไม่หันกลับไปมองข้างหลังด้วยหัวใจเชื่อมั่นว่าสักวันพ่อต้องพาผมกลับมาที่นี่ตามสัญญา พ่อจะต้องกลับมาสร้างบ้านหลังใหม่อีกครั้ง ” (กิตติศักดิ์ คเชนทร์, 2559: 333-334) ความรู้สึกนึกคิดนี้ คือภาพสะท้อนภูมิทัศน์ของบ้านเกิด ที่เป็นส่วนประกอบของความทรงจำเกี่ยวกับสถานที่ที่พิเศษ และเต็มไปด้วยความหมายสำหรับตัวละครผู้เล่าเรื่อง

unสรุป

การวิเคราะห์ภูมิทัศน์ในความทรงจำจากตัวบทนวนิยายเรื่องบ้านโนโคลนของกิตติศักดิ์ คเชนทร์ ใหม่มมองสำคัญ 3 ประการ คือ ประการแรก ตัวบทนวนิยายเรื่องบ้านโนโคลนถูกประกอบสร้างขึ้นจากความทรงจำ ในขณะที่เดียวกัน ความทรงจำก็สะท้อนเรื่องราวในอดีตผ่านเรื่องเล่า (Narrative) (ภาสกร ลือสกุล, 2562: 97-119) ทำให้ตัวบทไม่เพียงเป็นเสมือนพื้นที่บันทึกความทรงจำของอดีตที่ผ่านมาแล้ว หากยังทำหน้าที่จดจำ สถานที่ เหตุการณ์สำคัญ และความรู้สึกร่วมของกลุ่มคนเอาไว้ ผลงานวรรณกรรมจึงไม่ได้เป็นเพียงการผลิตซ้ำเรื่องราวจากความทรงจำเท่านั้น หากแต่เป็นพื้นที่แห่งการปะทะสังสรรค์ ระหว่างภาพความทรงจำ มิติทางประวัติศาสตร์ และจินตนาการของผู้เขียนเอง (ภาสกร ลือสกุล, 2562: 97-119) เช่นเดียวกับความเห็นว่า บทบาทของความทรงจำต่อการสร้างสรรค์จินตนาการทางวรรณศิลป์ จะไร้ความหมาย หากขาดการถ่ายทอดเรื่องราวไม่ว่าจะเป็นการตีความ หรือความทรงจำใหม่ (ชัยยนต์ ทองสุขแก้ง, 2559: 437-456) ประการที่สอง การจารึกความทรงจำผ่านภูมิทัศน์ การเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ของหมู่บ้านจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ ไม่เพียงทำให้พื้นที่และสถานที่ถูกเปลี่ยนสภาพไปเกือบทั้งหมด แต่ยังทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติเปลี่ยนแปลงไปด้วย ภูมิทัศน์และความสัมพันธ์ที่ไม่เหมือนเดิมนี้นำส่งผลการเปลี่ยนแปลงความหมายของพื้นที่และสถานที่ จากคนตื้นน้ำที่อยู่กันแบบเครือญาติ และมีวิถีการท่ามาหากินร่วมกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติอย่างเกื้อกูล สู่ภูมิทัศน์ของความทรงจำในความหมายใหม่ที่ผู้เล่าเรื่องเลือกที่จะจดจำ และใช้จินตนาการร่วมในการประกอบสร้างความทรงจำเฉพาะที่นั้น ๆ ภูมิทัศน์จึงเป็นสื่อหนึ่งที่สามารถจารึกความทรงจำนั้นได้ผ่านประสาทรับรู้และสร้างความรู้สึกที่เปลี่ยนแปลงหลากหลาย ความหมายเชิงสัญลักษณ์นี้อาจแปรเปลี่ยนไปขึ้นกับผู้รับรู้ ภูมิสังคม และยุคสมัย หลายครั้งอาจเป็นบทเรียนแห่งประวัติศาสตร์ที่สำคัญให้แก่ชนรุ่นหลัง (อริยา อรุณินท์, 2549: 79-102) และประการที่สาม ตัวบทจากความทรงจำของนวนิยายเรื่องบ้านโนโคลน ให้ความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งต่อผู้คนที่ดีดำรงชีวิตอยู่ในระบบนิเวศตื้นน้ำ และต่อชุมชนที่อาศัยพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติจากแหล่งกำเนิดตื้นน้ำ การสูญเสียความสมดุลของธรรมชาติ ที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ ส่งผลทั้งต่อการตั้งถิ่นฐาน และต่อระบบชีวิตที่แวดล้อมอยู่ รวมถึงบริบทของความสัมพันธ์ในธรรมชาติ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ (ณัฐวุฒิ ปรียวนิตย์, 2555: 1-32) การถ่ายทอดความทรงจำผ่านเรื่องเล่าบ้านในโคลน อาจช่วยกระตุ้นให้สังคมหันกลับมาใส่ใจธรรมชาติมากขึ้น

รายการอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ คชนทร. (2559). **บ้านในโคลน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.
- กุลพัชร เสนิงค์ ณ อยุธยา และเกรียงไกร เกิดศิริ. (2559). เรือนแถวพื้นถิ่นในภูมิทัศน์ย่านประวัติศาสตร์ตลาดกลางถนนพระราม จังหวัดลพบุรี. **วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น**. 15 (1), 77-98.
- ชัยยนต์ ทองสุขแก้ง. (2559). แนวคิดหลังความทรงจำและภูมิศาสตร์วรรณศิลป์ในนวนิยายเรื่อง **The Narrow Road to the Deep North (2013)** ของ ริชาร์ด เฟลเดนอกัน. **คุณเครือเคลือบแคลง เส้นแบ่งและพรมแดนในมนุษยศาสตร์**. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติ เวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทย ครั้งที่ 10 ณ โรงแรมราชมิ่งคลา สงขลา เมอร์เมด อ.เมือง สงขลา วันที่ 19-20 กันยายน 2559 (หน้า 437-456). นครศรีธรรมราช: โรงพิมพ์กรีนโซนการพิมพ์.
- ณัฐวุฒิ ปรียวนิตย์. (2554-2555). ประวัติศาสตร์ธรรมชาติการตั้งถิ่นฐาน. **วารสารหน้าจั่ว: ว่าด้วยสถาปัตยกรรม การออกแบบ และสภาพแวดล้อม**. 26, 1-32.
- ปริศนา กาญจนกันทร และ สุพรรณิ ไชยอำพร. (2562). ตัวแบบความสัมพันธ์ในครอบครัวไทยยุคโลกาภิวัตน์. **วารสารพัฒนาสังคม**. 21(2), 164-175.
- ปัทม วงศ์ประดิษฐ์, เกรียงไกร เกิดศิริ และอรศิริ ปาณินท์. (2558). บริบทแวดล้อมที่ส่งผลต่อการก่อตัวและการพัฒนาของตึกแถว ในภูมิทัศน์ย่านประวัติศาสตร์ทับเที่ยง จังหวัดตรัง. **หน้าจั่ว: ว่าด้วยสถาปัตยกรรม การออกแบบ และสภาพแวดล้อม**. 29, 205-222.
- พุดพิงค์ อนรรฆพวรรณ. (จิตกร). (2563). **ภาพบ้านหลังใหม่ของพ่อและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่สะท้อนความมั่นคงของชีวิตครอบครัว**[ภาพวาด].
_____. (จิตกร). (2563). **ภาพสายสัมพันธ์ของครอบครัวและเครือญาติที่สะท้อนผ่านกิจกรรมประจำวัน**[ภาพวาด].
_____. (จิตกร). (2563). **การอบรมกล่อมเกลาสมาชิกในครอบครัวของคนรุ่นปู่ย่าในครอบครัวขยายของคนใต้**[ภาพวาด].
_____. (จิตกร). (2563). **กีฬาพื้นบ้านของเด็ก**[ภาพวาด].
_____. (จิตกร). (2563). **ชีวิตประจำวันของคนต้นน้ำ**[ภาพวาด].
_____. (จิตกร). (2563). **การช่วยเหลือผู้คนท่ามกลางกระแสน้ำที่เชี่ยวกรากโดยใช้เชือกผูกยึดระหว่างต้นไม้ และใช้แผ่นไม้กระดานทำเป็นสะพานเดินข้ามจากกิ่งไม้สู่ตัวบ้าน**[ภาพวาด].
_____. (จิตกร). (2563). **ร่องรอยภัยพิบัติทางธรรมชาติ และการอพยพของผู้คนเพื่อหาที่อยู่ใหม่**[ภาพวาด].

- ภาสุรี ลือสกุล. (2562). ภาพความทรงจำอาณาจักรอินคาและอาณาจักรอยุธยาในนวนิยายร่วมสมัย: กรณีศึกษา สายน้ำลึก (Los ríos profundos) และ เรือนมยุรา. **วารสารอักษรศาสตร์**. 48(1), 97-119.
- มานะ ขุนวิชัย. (2560). ชุมชนมะนัง จังหวัดสตูล จากพื้นที่ประวัติศาสตร์ และมรดกความทรงจำ. **วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ**. 12(1), 237-260.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2549). **พจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ : ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วฤชสพร ณ์รัฐจิโรจน. (2560). ครอบคลุมทางเลือกและการคงอยู่ของสถาบันครอบครัว. **วารสาร Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ**. 10(2), 1817-1827.
- สะอาด ศรีวรรณ, สัญญา เคณาภูมิ และกักติ โปธิ์สิงห์. (2560). ความเข้มแข็งทางสังคมบนฐานสถาบันครอบครัว. **วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม**. 4(2), 93-111.
- สุริยะ ฉายะเจริญ. (2561). ลักษณะโดยทั่วไปของภาพร่างเพื่อเป็นภาพแทนภูมิทัศน์เมืองของกรุงเทพมหานครที่เผยแพร่ในเฟซบุ๊ก. **นิเทศสยามปริทัศน์**. 17(22), 17-22.
- ส่งเสริมวัฒนธรรม, กรม. (2559). **กีฬาภูมิปัญญาไทย: มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.
- อริยา อรุณินท์. (2549). “อนุสรณ์สถาน”: ภูมิทัศน์แห่งความทรงจำ. **วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**. 2, 79-102.
- อังกูร หงษ์คณานุเคราะห์. (2560). ความหมายของพื้นที่ เรือนไขของความทรงจำ : ความสัมพันธ์ระหว่างความทรงจำกับการให้ความหมายของพื้นที่บ้านห้วยกบ. **วารสารสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์**. 43(2), 155-186.
- Connerton, P. (1989). **How Societies Remember**. United Kingdom: Cambridge University.
- Maus, G. (2015). Landscapes of memory: a practice theory approach to geographies of memory. **Geographica Helvetica**. 70(3), 215-223.
- Müller, L. (2009). **Landscapes of Memory: Interpreting and Presenting Places and Pasts Landscape Architecture in South Africa A Reader**. Pretoria: UNISA Press.

หลักเกณฑ์การเสนอความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตร์

1. เป็นบทความด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ภาษาและภาษาศาสตร์ นิเทศศาสตร์และการสื่อสาร และด้านการพัฒนาสุขภาพ
2. เป็นบทความภาษาไทยหรือบทความภาษาอังกฤษ ในกรณีเป็นบทความภาษาอังกฤษต้องผ่านการตรวจสอบความถูกต้องจากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา ก่อนส่งบทความมายังกองบรรณาธิการ
3. ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
4. หากเป็นงานแปลหรือเรียบเรียงจากภาษาต่างประเทศ ต้องมีหลักฐานการอนุญาตให้ตีพิมพ์เป็นลายลักษณ์อักษรจากเจ้าของลิขสิทธิ์
5. บทความที่ส่งมาเพื่อตีพิมพ์จะได้รับการอ่านประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ในสาขาที่เกี่ยวข้องกับบทความอย่างน้อยสองท่าน

รูปแบบและหลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับ

กองบรรณาธิการได้กำหนดรูปแบบและหลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับไว้ให้ผู้เขียนยึดเป็นแนวทางในการจัดทำและส่งต้นฉบับสำหรับการตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ดังนี้

1. การเตรียมต้นฉบับ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 **ขนาดของต้นฉบับ** พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษขนาดเอ 4 โดยเว้นระยะห่างระหว่างขอบกระดาษด้านบนและซ้ายมือ 3.5 เซนติเมตร ด้านล่างและขวามือ 2.5 เซนติเมตร

1.2 **รูปแบบอักษรและการจัดวางตำแหน่ง** ใช้รูปแบบอักษร TH SarabunPSK ทั้งภาษาไทย-ภาษาอังกฤษ พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด โดยมีขนาด ชนิดของตัวอักษร และการจัดวางตำแหน่งดังนี้

1.2.1 **ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย)** ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

1.2.2 **ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ)** ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

1.2.3 **ชื่อผู้เขียน** ให้ระบุทั้งชื่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษของผู้เขียนทุกคน เรียงลำดับจากซ้ายไปขวา ชื่อผู้แต่งภาษาอังกฤษให้ระบุในบรรทัดต่อไปจากชื่อภาษาไทย ขนาด 14 ชนิดตัวหนา ชิดขวาใต้ชื่อเรื่อง (ใส่เลขเชิงอรรถท้ายชื่อ)

1.2.4 **รายละเอียดในส่วนเชิงอรรถ (ท้ายกระดาษหน้าแรก)** ระบุตำแหน่งและต้นสังกัดพร้อม E-mail ของผู้เขียนทุกคน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาด 12 ชนิดตัวบาง

1.2.5 **บทคัดย่อ (Abstract)**

- **หัวข้อของบทคัดย่อไทย/อังกฤษ** ขนาด 14 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้ายบรรทัดใต้ชื่อผู้เขียน

- **เนื้อหาบทคัดย่อไทย/อังกฤษ** ขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ บรรทัดแรกเว้น 1 ซม. จากขอบกระดาษด้านซ้าย และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน ความยาวไม่ควรเกิน 250 คำ หรือ 15 บรรทัด กรณีบทคัดย่อของบทความวิจัย เนื้อหาควรประกอบ

ไปด้วยวัตถุประสงค์ (objective) ระเบียบวิธีวิจัย (Methodology) ผลการศึกษา (Results) บทสรุปและวิจารณ์ (Discussion and Conclusion) โดยให้ลำดับบทความภาษาไทยก่อนบทความภาษาอังกฤษ (Abstract) บทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษต้องมีเนื้อหาตรงกัน ใช้อักษรตัวจริง และใช้ตัวเอนเฉพาะศัพท์วิทยาศาสตร์

1.2.6 คำสำคัญ (Keywords) ระบุคำสำคัญจำนวนสูงสุดไม่เกิน 5 คำ ซึ่งเกี่ยวข้องกับบทความที่นำเสนอ ชื่อ “คำสำคัญ หรือ Keywords” ใช้ตัวอักษรขนาด 14 ชนิดตัวหนา เนื้อหาขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา

1.2.7 การพิมพ์เนื้อหาในบทความ

- **หัวข้อเรื่อง** ขนาด 14 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย
- **หัวข้อย่อย** ขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา ระบุหมายเลขไว้หน้าหัวข้อย่อยโดยเรียงตามลำดับหมายเลขตำแหน่งวัน 1 ซม. จากขอบกระดาษด้านซ้าย
- **เนื้อหา** ขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

- **ชื่อตาราง** ระบุชื่อเหนือตาราง ขนาด 14 ตัวธรรมดา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย เนื้อหาของตารางจัดอยู่กึ่งกลางหน้ากระดาษ

- **ชื่อภาพประกอบ** ระบุชื่อภาพขนาด 14 ตัวธรรมดา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษและใส่ชื่อใต้ภาพประกอบ

1.3 จำนวนหน้าต้นฉบับ ควรมีความยาวระหว่าง 10 -15 หน้ารวมบทคัดย่อและเอกสารอ้างอิง และใส่เลขหน้าในตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านขวากลาง

2. หัวข้อและเนื้อหาของบทความ

ผู้เขียนต้องกำหนดประเภทของบทความให้ชัดเจนว่าเป็นบทความวิชาการ บทความวิจัย งานแปล หรือบทความปริทัศน์หนังสือ (Book Review) ดังรายละเอียดและองค์ประกอบของบทความแต่ละประเภท ดังนี้

2.1 บทความวิชาการ

บทความวิชาการ คืองานเขียนทางวิชาการซึ่งมีการกำหนดประเด็นที่ต้องการอธิบายหรือวิเคราะห์อย่างชัดเจน ทั้งนี้มีการวิเคราะห์ประเด็นดังกล่าวตามหลักวิชาการ โดยมีการสำรวจวรรณกรรมเพื่อสนับสนุน จนสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ในประเด็นนั้นได้ อาจเป็นการนำความรู้จากแหล่งต่าง ๆ มาประมวลร้อยเรียงเพื่อวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ โดยที่ผู้เขียนแสดงทัศนะทางวิชาการของตนไว้อย่างชัดเจนด้วย

2.2 บทความวิจัย

บทความวิจัย คือผลงานทางวิชาการที่เป็นงานศึกษาหรืองานค้นคว้าอย่างมีระบบ ด้วยวิธีวิทยาการวิจัยที่เป็นที่ยอมรับในสาขาวิชานั้น ๆ และมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลคำตอบหรือข้อสรุปรวมที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้าทางวิชาการ หรือเอื้อต่อการนำวิชาการนั้นไปประยุกต์

บทความควมเรียงค์ประกอบดังต่อไปนี้ (สามารถมีหัวข้อหรือองค์ประกอบที่แตกต่างได้)

- **บทนำ** (Introduction) ที่ครอบคลุมความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัยพร้อมทั้งเสนอภาพรวมของบทความ
- **บททวนวรรณกรรม** (Literature Review)
- **วิธีการวิจัย** (Research Methodology) ที่สามารถอธิบายวิธีดำเนินการวิจัยรวมถึงการเก็บข้อมูลหรือเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยอย่างชัดเจน
- **ผลการศึกษา** (Research Finding)
- **อภิปรายและสรุปผลการวิจัย** (Discussion/Conclusion)

2.3 งานแปล

งานแปล คือ ผลงานที่แปลมาจากตัวงานต้นแบบที่เป็นงานวรรณกรรม หรืองานด้านปรัชญา หรือประวัติศาสตร์ หรือวิทยาการสาขาอื่นบางสาขาที่มีความสำคัญและทรงคุณค่าในสาขาวิชานั้น ๆ ซึ่งเมื่อนำมาแปลแล้วจะเป็นการเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการที่ประจักษ์ชัดเป็นการแปลจากภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทยหรือจากภาษาไทยเป็นภาษาต่างประเทศ หรือแปลจากภาษา ต่างประเทศเป็นภาษาต่างประเทศอีกภาษาหนึ่ง (ผู้แปลต้องได้รับอนุญาตจากผู้เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร)

2.4 บทความปริทัศน์หนังสือ (Book Review)

บทความปริทัศน์หนังสือ (book review) คืองานเขียนที่เรียบเรียงขึ้น เพื่อวิเคราะห์วิจารณ์หรือวิพากษ์หนังสือหรือตำราเล่มใดเล่มหนึ่งอย่างเป็นวิชาการ เพื่อให้ผู้อ่านได้แนวคิดต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่โดยสังเขป ตลอดจนทราบถึงข้อดี ข้อด้อย และ/หรือประโยชน์ของหนังสือหรือตำรานั้น

3. รูปแบบการเขียนรายการอ้างอิง

3.1 การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citations) ให้ใช้การอ้างอิงแบบนาม-ปี (the author-date method of in-text citation) โดยระบุ ชื่อ-สกุล ผู้แต่ง ไว้ในเนื้อหาตามด้วยปีที่พิมพ์ และตามด้วยเลขหน้าของเอกสารที่อ้างถึง สำหรับผู้แต่งที่เป็นชาวต่างชาติให้ใส่เฉพาะนามสกุลเท่านั้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ผู้แต่งคนเดียว	
รูปแบบ	(ชื่อ สกุล, ปีที่พิมพ์ : เลขหน้า)
คนไทย ชาวต่างชาติ	(วิทยา สุดบวร, 2548 : 47) (Easier, 2003 : 25)
รูปแบบ	(ชื่อ สกุล, ปีพิมพ์)
คนไทย ชาวต่างชาติ	(วิทยา สุดบวร, 2548) (Easier, 2003)
คนไทย ชาวต่างชาติ	จากการสำรวจข้อมูลโดย ญัฐพร มั่งคุดมลาก (2548 : 273) พบว่า... Naugle (1994) ได้เสนอวิธีการ....

ผู้แต่ง 2 คน	
คนไทย ชาวต่างชาติ	(ไพบูลย์ เกียรติโกมลและ ญัฐพันธ์์ เขจรนันท์, 2551) (Laudon and Parker, 1994 : 2)
ผู้แต่ง 3 คน	
คนไทย ชาวต่างชาติ	(วิศาล สุขกระसानติ, บุญเจริญ ศิริเนาวกุล, และสมยศ นาวิการ, 2535 : 102) (Davis ,Clemson, and Weber, 2001)
ผู้แต่งมากกว่า 3	
คนไทย ชาวต่างชาติ	(ประสงค์ ปราณีตพลกรัง และคณะ, 2543 : 12) (Lucas et al., 2001 : 56) หรือ (Lucas and others, 2001 : 56) **หมายเหตุ ผู้แต่งมากกว่า 3 คน เมื่อเขียนบรรณานุกรมให้ใช้ตามหลักการบรรณานุกรม APA 6 th edition (2010)
อ้างอิงสื่อออนไลน์	
* ใช้หลักการเดียวกับ สิ่งพิมพ์ โดยไม่ต้อง ระบุเลขหน้า ห้ามลง รายการด้วยลิงค์ www.	หากไม่มีชื่อผู้รับผิดชอบให้ลงรายการด้วยชื่อหัวข้อที่ปรากฏในเว็บเพจ เช่น (ชาวไทยพวน, 2561) หากเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ของหน่วยงานหรือสถาบันของรัฐ สามารถ ลงรายการด้วยชื่อองค์กรหรือหน่วยงานนั้นได้ทันที เช่น (มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2559) หากไม่ระบุปีที่โพสต์ข้อมูล ลงรายการปีด้วย ม.ป.ป. เช่น (ชุมชนลุ่มน้ำโขง, ม.ป.ป.)

3.2 การอ้างอิงท้ายบทความ ให้มีการอ้างอิงโดยการรวบรวมเอกสารทั้งหมดที่ใช้อ้างอิงในการเขียนบทความ จัดเรียงรายการตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่ง ภายใต้หัวข้อ “รายการอ้างอิง” สำหรับบทความภาษาไทย หรือ “Reference” สำหรับผลงานภาษาอังกฤษ และให้ใช้การอ้างอิงตามรูปแบบ APA 6th edition (2010) โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

1. ผู้แต่งชาวไทยให้ตัดคำนำหน้านาม ยศตำแหน่งทางวิชาการ ยศทหารตำรวจ ใส่เฉพาะชื่อ นามสกุล เช่น ปิยะ นากสงค์
2. ผู้แต่งชาวต่างประเทศ ให้ลงชื่อสกุลตามด้วยอักษรย่อของชื่อต้น โดยใช้เครื่องหมายจุลภาค (.) คั่น เช่น Hlebowwitsh, P.S.
3. ผู้แต่งชาวไทยมีฐานันดรศักดิ์ บรรดาศักดิ์ ให้พิมพ์ชื่อตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (.) เช่น ชาตรี เฉลิมยุคผล,ม.จ.
4. ผู้แต่งตั้งแต่ 1-7คน ให้ลงรายชื่อทุกคน คั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (.) เชื่อมต่อด้วยคำว่า และ ก่อนลงชื่อคนสุดท้าย เอกสารภาษาอังกฤษใช้ & ระหว่างผู้แต่งคนที่ 6 และ 7

5. ผู้แต่งตั้งแต่ 8 คนขึ้นไป ให้ลงชื่อสกุลผู้แต่งตั้งแต่คนที่ 1-6 แล้วใส่ (...) และลงชื่อสกุลผู้แต่งคนสุดท้าย

6. ผู้แต่งที่เป็นสถาบัน ได้แก่ หน่วยราชการ สถาบันการศึกษา (ต้องเป็นหน่วยงานระดับกรม) รัฐวิสาหกิจ สมาคม ธนาคาร องค์กรระหว่างประเทศ เป็นต้น และต้องกลับค่านำหน้า เช่น ศึกษาศึกษาธิการ, กระทรวง หรือ แม็โจ, มหาวิทยาลัย คณะศิลปศาสตร์

7. หนังสือไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์ สำนักพิมพ์ และปีพิมพ์ ให้ใช้ตัวย่อ ดังนี้

7.1 เอกสารภาษาไทย ปีพิมพ์ใช้ (ม.ป.ป.) เอกสารภาษาอังกฤษใช้ (n.d.) เจื่อนไขนี้หมายถึงรวมถึงข้อมูลในเว็บไซต์ด้วย

7.2 เอกสารภาษาไทย สถานที่พิมพ์และสำนักพิมพ์ใช้ตัวย่อเดียวกันคือ (ม.ป.ท.) และ (n.p.) ในภาษาอังกฤษ

หนังสือทั่วไปภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. ครั้งที่พิมพ์. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
ผู้แต่งคนเดียว	ประสาธต์ เนื่องเฉลิม. (2556). การวิจัยการเรียนการสอน . พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. Taylor, T. (2007). 100% Information Literacy Success . New York: Thomson Delmar Learning.
ผู้แต่ง 2 คน	ไพบุรณ์ เกียรติโกมล และ รัฐพันธ์์ เขจรนันท์. (2551). ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ . พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น. ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2536). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา . กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ. Deegan, M. & Tanner, s. (2002). Digital Futures: Strategies for the Information Age . London: Library Association.
ผู้แต่ง 3-7 คน (ผู้แต่ง 3-7 คน ใส่ชื่อทุกคน โดยมีจุลภาค (,) คั่น)	อัจฉรา ธารอุไรกุล, ทัดดาว ศิลคุณ และภคินี อุปภักภัก. (2544). ระบบฐานข้อมูลเบื้องต้น . กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์. พชร สันทัต, สุรชาติ ฌ หนองคาย, สมาน งามสนิท, ฐันนตรีศักดิ์ บวรนันท์กุล, เชษฐรัชดา พรรณาธิกุล, กฤษณ์ สติยวิวัฒน์นนท์, และประยงค์ เต็มขวลา. (2557). ศาสตร์และศิลป์การบริหารการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ . กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมคุณธรรม. Miller, J, Engelberg, S, & Broad, W. (2001). Germs: Biological Weapons and America's Secret War . New York: Simon & Schuster. Cates, A. R., Harris, D. L., Boswell, W., James, W. L., Yee, C., & Peters, A. V. (1991). Trance and clay therapy . Chicago, IL: Chicago University Press.

หนังสือทั่วไปภาษาไทยและภาษาอังกฤษ	
ผู้แต่งมากกว่า 7 คน	ปรีดา อุ่นเรือน, สมชาย ตระกูลกิจ, ไพบุลย์ ใจดี, วัฒนา เกียรติรัตน์, สุวรรณ เปี่ยมไสว, วิไลพร คล่องการเรียน, ...บังอร กนกงาม. (2553). การจัดระบบสารสนเทศสำหรับ CEO . พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ซีอีโอเพรส. Wolchik, S.A., West, S.G., Sandler, I. N., Tein, J.-Y., Coatswort, D., Lengua, L., ...Griffin, W.A. (2000). An experimental evaluation of theory-base mother and mother-child programs for children of divorce . White Plains, NY: Academic Press.
หนังสือทั่วไปภาษาไทยและภาษาอังกฤษ	
รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง . ครั้งที่พิมพ์. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
ผู้แต่งเป็นสถาบัน	เกษตรและสหกรณ์, กระทรวง (2561). 15 เดือนขับเคลื่อนเกษตรไทย . กรุงเทพฯ : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
หนังสือแปล	คาร์เนกี, เดล. (2562). วิธีชนะมิตรและจูงใจคน . แปลโดย อาษา ขจรจิตต์เมตต์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: แสงดาว. *หมายเหตุ การลงรายการหนังสือแปลในอ้างอิงเนื้อหา ให้ลงรายการด้วยชื่อของผู้แต่งต้นฉบับไม่ใช่ชื่อของผู้แปล ยกเว้นในกรณีที่ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่งต้นฉบับเดิม ให้ลงรายการด้วยชื่อผู้แปลแล้ว, บรรณานิการ
ผู้รวบรวมหรือบรรณานิการ	พิทยา ว่องกุล, บรรณานิการ. (2541). ไทยยุควัฒนธรรมทาส . กรุงเทพฯ: โครงการวิถิทรศน์.
ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่งทั้งที่เป็นบุคคลและสถาบัน ให้ใช้ชื่อหนังสือลงรายการแทนผู้แต่ง	พระเจ้าอยู่หัวกับการแพทย์ไทย . (2534). กรุงเทพฯ: โรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช. Adaptive digital filters . (1987). New York: Marcel Dekker.
ไม่ปรากฏเมืองที่พิมพ์/สำนักพิมพ์ หรือไม่ปรากฏปีที่พิมพ์	**ให้ใส่ (ม.ป.ท.). สำหรับเอกสารภาษาไทย และ (n.p.) สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ สาธารณสุข, กระทรวง. (2548). เส้นทางสู่โรงพยาบาลคุณภาพ: คู่มือการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ . พิมพ์ครั้งที่ 2. (ม.ป.ท.): สถาบันพัฒนาและรับรองมาตรฐาน กระทรวงสาธารณสุข. **ให้ใส่ (ม.ป.ป.). สำหรับเอกสารภาษาไทย และ (n.d.) สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ

หนังสือทั่วไปภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

นพคุณ ตันติกุล. (ม.ป.ป.). **พื้นที่เชียงใหม่ ประวัติเมืองเชียงใหม่**. เชียงใหม่: สำนักคอมพิวเตอร์พริ้นตัง.
Trusty, F. M. (n.d.) **Administering human resources: a behavioral approach to educational administration**. Berkeley, Calif.: McCutchan.

บทความในหนังสือ

รูปแบบ	ชื่อผู้เขียนบทความ. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ใน ชื่ออรรถาธิการ (ถ้ามี). ชื่อหนังสือ . ครั้งที่พิมพ์. (น.เลขหน้าที่ปรากฏบทความ จากหน้าใดถึงหน้าใด). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
	ฉัฐพล ปัญญาโสภณ. (2544). มุมมองของนักศึกษานิเทศศาสตร์ ต่อกระบวนการผลิตละครเพื่อการสื่อสาร. ใน ชนัญชี่ ภั้งคานนท์ (บรรณาธิการ). กระบวนการทัศน์มหาวิทยาลัยไทยบนความท้าทายของเอเชียแปซิฟิก . (น.23-24). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

วารสาร

รูปแบบ	ชื่อผู้เขียนบทความ. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร . ปีที่(ฉบับที่), เล่มหน้า.
	พรภิรมณ์ เชียงกุล. (2550). การเข้ามาของลัทธิคอมมิวนิสต์ในประเทศไทยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ . 33(1), 1-12. Shaw, Julian. (2002). Hybrid Orchid Names: A History of the Registration of Orchid Hybrids. Orchid . 71(6), 54-55.

บทความจากฐานข้อมูลออนไลน์ (E-Journals)

รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร , ปีที่(ฉบับที่), เลขหน้า. สืบค้น วัน เดือน ปี, จาก(ระบุ url)
	พนมพร สารสิทธิ์ยศ. (2557). ท่องเที่ยวศาสนสถานลุ่มน้ำโขง. สารวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน , 2(2). สืบค้น 12 มกราคม 2560, จาก http://journal.msu.ac.th/wp-content/uploads/2014/07/2—Tourist—Places—Religion—in—Mekong—Basin.pdf Nordin, M, Pauleen, D. J. & Gorman, G.E. (2009). Investigating KM antecedents: KM in the criminal justice system. Journal of Knowledge Management , 13(2), 4-20. Retrieved February 25, 2016, from http://www.emeraldinsight.com/doi/full/

รายงานการประชุม/สัมมนาทางวิชาการ (เอกสารการประชุม/สัมมนา)	
รูปแบบ	ผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อเรื่อง . ชื่อเอกสารรวมเรื่องการประชุมสัมมนา, วัน เดือน ปี. สถานที่จัด, เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
	วิชาการ, กรม. (2538). ทักษะการอ่านในศตวรรษที่ 21 . การประชุมเชิงปฏิบัติการรณรงค์เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน, 25-29 พฤศจิกายน 2558. ณ วิทยาลัยครูมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม. กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาหนังสือกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
เอกสารการประชุมวิชาการ/สัมมนา (จัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม)	
รูปแบบ	ผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความหรือชื่อเรื่อง ของบท. ใน ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก.). ชื่อการประชุม. (น. เลขหน้า). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
	ธมนวรรณ กัญญาหัตถ์, และศรัณยพงศ์ เทียงธรรม. (2554). ความพึงพอใจของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อประโยชน์ของสมาร์ตโฟน . ใน ชนัญชี่ กังคานนท์ (บ.ก.). กระบวนทัศน์มหาวิทยาลัยไทยบนความท้าทายของเอเชียแปซิฟิก. (น. 119-121). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
รายงานการวิจัย	
รูปแบบ	ผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อเรื่อง (รายงานการวิจัย). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
	พินิจ ทิพย์มณี. (2553). การวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการตายของประเทศไทย (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
วิทยานิพนธ์	
รูปแบบ	ชื่อผู้เขียนวิทยานิพนธ์. (ปีพิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์ (ระดับปริญญา). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
	ศิรินทร จันทโพธิ์. (2554). ความถี่ของการเพิ่มชุดโครโมโซมพื้นฐานในกล้วยไม้บางชนิด (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้. Nickels, D.W. (2005). The relationship between IT-business alignment and organization culture : An exploratory study (Doctoral dissertation). Memphis, TN: University of Memphis.

วิทยานิพนธ์จากฐานข้อมูลของสถาบันการศึกษา (ใช้รูปแบบออนไลน์)

รูปแบบ	ชื่อผู้เขียนวิทยานิพนธ์. (ปีพิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์ . (ระดับวิทยานิพนธ์, มหาวิทยาลัย จังหวัด). สืบค้นจาก url ห้องสมุดมหาวิทยาลัย
	อรนุตรา จำภูงูชร. (2558). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตมหาวิทยาลัยแม่โจ้จังหวัดเชียงใหม่ ในมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย . (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่). สืบค้นจาก http://webpac.library.mju.ac.th/

วิทยานิพนธ์จากฐานข้อมูลพานิชย์

รูปแบบ	ผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อเรื่อง (ระดับวิทยานิพนธ์ Master' thesis หรือ Doctoral dissertation). สืบค้นจาก (Available form) ชื่อฐานข้อมูล. (หมายเลขลำดับ UMI)
	Shunhy, D. E. (2004). Approaching theatrical design theory . (Doctoral dissertation). Available from Dissertation Full Text. (UMI No.3114998)

เอกสารจากเว็บเพจที่มีผู้แต่งหรือหน่วยงานรับผิดชอบ

รูปแบบ	ผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความ . สืบค้น วันเดือนปี, จาก http://www.xxxx หมายเหตุ หากไม่สามารถระบุปีพิมพ์ได้ ให้ใส่ (ม.ป.ป.) หากไม่มีผู้แต่งหรือผู้รับผิดชอบให้ลงรายการชื่อบทความแทนที่ตำแหน่งผู้แต่ง
	ศิลปากร, มหาวิทยาลัย คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2551). การจัดการองค์ความรู้ . สืบค้น 1 มีนาคม 2559, จาก http://www.ict.su.ac.th/knowledge-management/Knowledgemanagement.html

เอกสารจากเว็บเพจที่มีผู้แต่งหรือหน่วยงานรับผิดชอบ

รูปแบบ	ผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความ . สืบค้น วันเดือนปี, จาก http://www.xxxx หมายเหตุ หากไม่สามารถระบุปีพิมพ์ได้ ให้ใส่ (ม.ป.ป.) หากไม่มีผู้แต่งหรือผู้รับผิดชอบให้ลงรายการชื่อบทความแทนที่ตำแหน่งผู้แต่ง
	กรรมการ สหธรรมศิริกุล. (2554). คุณเอื้อ คุณอำนวย คุณกิจ คุณลิขิต . สืบค้น 2 มีนาคม 2559, จาก http://kmlibrary.bu.ac.th/index.php?option=com_content&view=article&id=31 Humanities . (2016). Retrieved May 2,2016, from https://en.wikipedia.org/wiki/Humanities วิโรจน์ อาภัยกุล. (ม.ป.ป.). พัฒนาการทางด้านสังคมจิตวิทยาของวัยรุ่น . สืบค้น 20 กุมภาพันธ์ 2559, จาก http://www.teenrama.com/dad_mam/old_dad_mam24.htm แม่น้ำโขง . (2563). สืบค้น 15 พฤษภาคม 2563, จาก https://th.wikipedia.org/wiki/...%E0

4. การส่งต้นฉบับ

ผู้เขียนส่งต้นฉบับไฟล์ word และ pdf ที่พิมพ์ตามข้อกำหนดของหลักเกณฑ์วารสารพร้อมหนังสือนำส่งบทความผ่านระบบออนไลน์ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/liberalartsjournal/index> เมื่อกองบรรณาธิการได้รับบทความจะดำเนินการตามขั้นตอนการพิจารณาของวารสาร และแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้เขียนบทความทราบ สำหรับบทความที่ผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิแล้วจะได้รับการตีพิมพ์ลงในวารสารเพื่อเผยแพร่ต่อไป

5. กระบวนการพิจารณาด้านฉบับ

เมื่อวารสารได้รับบทความต้นฉบับ กองบรรณาธิการจะพิจารณากลับกรองบทความ (ขั้นต้น) ตามหลักเกณฑ์การเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ หากบทความต้นฉบับไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ฯ กองบรรณาธิการจะแจ้งผลการพิจารณากลับกรองพร้อมส่งคืนผลงานให้แก่ผู้เขียนเพื่อแก้ไข หากเป็นไปตามหลักเกณฑ์ฯ จะเข้าสู่กระบวนการพิจารณา ดังนี้

1. กองบรรณาธิการทำหนังสือแจ้งผลการพิจารณากลับกรองบทความ (ขั้นต้น) และให้ผู้เขียนดำเนินการชำระเงินค่าธรรมเนียมตามประกาศมหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพื่อวารสารจะดำเนินการนำส่งบทความให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา

2. กองบรรณาธิการพิจารณาและทบทวนผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับบทความสองท่านต่อบทความ

2. ส่งบทความให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาประเมิน

3. เมื่อได้รับผลการประเมิน กองบรรณาธิการรวบรวมผล และ/หรือสรุปข้อเสนอแนะเพื่อแจ้งผู้เขียน

- กรณีผลการประเมินไม่ผ่าน กองบรรณาธิการ แจ้งปฏิเสธการตีพิมพ์ผลงาน

- กรณีผลการประเมินผ่าน แต่มีข้อแก้ไข ให้ผู้เขียนพิจารณาแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้น ส่งผลงานฉบับแก้ไขมายังกองบรรณาธิการอีกครั้ง

4. หากผลงานแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิเป็นที่เรียบร้อยแล้ว กองบรรณาธิการจะแจ้งตอบรับการตีพิมพ์ผลงานไปยังผู้เขียน

6. ลิขสิทธิ์

ต้นฉบับที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ถือเป็นกรรมสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ห้ามนำข้อความทั้งหมดหรือบางส่วนไปพิมพ์ซ้ำ เว้นเสียแต่จะได้รับอนุญาตจากมหาวิทยาลัยฯ เป็นลายลักษณ์อักษร

7. ความรับผิดชอบ

เนื้อหาต้นฉบับที่ปรากฏในวารสารเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน ทั้งนี้ไม่รวมความผิดพลาดอันเกิดจากเทคนิคการพิมพ์

หนังสือส่งบทความเพื่อพิมพ์เผยแพร่ในวารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เรียน บรรณาธิการวารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....

(Mr./Mrs./Ms.).....

ตำแหน่งทางวิชาการ ศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

สังกัดหน่วยงาน/สถานที่ทำงาน.....

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้โดยสะดวก..... หมู่ที่..... ซอย..... ถนน.....

ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต..... จังหวัด.....

รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์..... โทรศัพท์มือถือ.....

e-mail.....

มีความประสงค์ส่ง บทความจากงานวิจัย บทความวิชาการ

บทความปริทัศน์ (review article) บทความวิจารณ์หนังสือ (book review)

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย).....

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ).....

สาขาของบทความ

มนุษยศาสตร์

- ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย ภาษาศาสตร์ ภาษาศาสตร์ประยุกต์ ภาษาและวรรณคดี
 วรรณคดีเปรียบเทียบ ล่ามและการแปล คตินวิทยา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี

สังคมศาสตร์

- สังคมวิทยา มานุษยวิทยา จิตวิทยา ประชากรศาสตร์ สังคมและพฤติกรรมศาสตร์
 การศึกษาวطنธรรมภูมิภาค บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ นิเทศศาสตร์

ศึกษาศาสตร์

- การสอนภาษาไทย การสอนภาษาต่างประเทศ

วิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย

พลศึกษา

สุขศึกษา

นันทนาการ

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความเรื่อง.....

เป็นผลงานของข้าพเจ้าแต่เพียงผู้เดียว

เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ที่มีปรากฏชื่อในบทความ

ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วม (ถ้ามี) ขอรับรองว่า บทความนี้ไม่ได้อยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารหรือสิ่งตีพิมพ์อื่นใด และไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน ทั้งนี้ ข้าพเจ้าจะไม่นำบทความที่ผ่านการพิจารณาแล้วไปตีพิมพ์ซ้ำในวารสารอื่น ๆ

ลงชื่อ.....

ผู้เขียนบทความ